בס״ד

ביאור התשובות

והוא ביאור וסיכום מתומצת על כל הפת״ש
של חושן משפט ואבן העזר

כל הזכויות שמורות

דברים אחדים ללומד בספר

ספר זה נתחבר בס"ד עקב נחיצותו הרבה של לימוד הפת"ש, וכפי שידוע שהגרי"ש אלישיב היה מורה בדרך הלימוד שאחר לימוד הסוגיה יש ללמוד את דברי הטור והב"י ואח"כ את השו"ע ושני נושאי כליו (המופיעים בצידו) ואח"כ יש ללמוד אחרון מסכם שיסכם את דברי האחרונים מוסרי התורה שהיו מזמן נושאי כלי השו"ע והלאה. ולפי שראיתי שקשה על החוזרים לחזור על דברי הפת"ש עקב אריכותו וכ"ש אחר ששמעתי שיש אפי' הלומדים דברי הקצוה"ח ועוד ולא לומדים את דברי הפת"ש לכן בא ספר זה לעזור לכל הרוצה לטעום מצוף תורת גדולי מוסרי התורה, שבס"ד השתדלנו שיהיו הדברים נגישים כמה שיותר, ותפילתנו היא שאכן יועיל ספר זה להגדיל תורה ולהאדירה.

נ.ב פשוט וברור שאין לסמוך על הדברים הכתובים בספר ללא הסתכלות בתשו' עצמה, דאף בפת"ש עצמו ידוע שלא כל פעם הביא את כל צירופי החכם, וכבר כתב החכם צבי (הובא בפת"ש אבן העזר סי' קנ"ז ד') שאם חכם מתיר בצירופים, אפשר להקל רק כשיש את כל הצירופים. וכ"ש הכא שנכתב לפי הבנת הכותב ולפי טרדותיו באותה שעה.

נ.ב ספר זה יוצא עכשיו במהדורה ראשונית בלבד כאשר יראה עיני הרואה, ובפרט באבן העזר שעדין יש הרבה מה לערוך ולשפר, אך לתועלת ללומדים הוצאנו אותו בנתיים כך, ואי"ה התוכנית היא לשלב את דברי השו"ע והבא"ט וכן לעשות כעין זה על הקצוה"ח ונתיה"מ (יש כבר חלק) ולשלבו עם הנ"ל. אך כיון שעדיין יש עבודה מרובה לכן כל שיש באפשרותו לעזור בכל אופן שהוא לזיכוי הרבים, יודיעני בכתובת דלקמן.

הערות והארות יתקבלו בברכה

N0527136912@gmail.com

אבן העזר

סי׳ א׳

א) **ברכ"י** למצוות לערב אל תנח מספיק לבעול בעת מן העתים.

ב) **ברכ"י** בזמנינו נחלשו הטבעים לכן אין ליזהר להקדים לישא משנת י"ג.

ג) **לכנסת יחזקאל** אם אביו משיאו ומתפיס מטלטלין לכתובה לכו"ע אין איסור בקטן **והשער נפתלי** דחה דבריו.

ה) **לקרית מלך רב** כן צריך לכוף בעניני הזיווגים **ולמהרש"ל** לא **ולמהריק"ש** אם רוצה לישא אלא שמתעכב למצוא זיווג נאה וכדומ' יכול להתאחר עד 24.

ח) **לבני אהובה** צ"ע בבת שנישאת לסריס דהאם תולין שיגרשנה וכדומ'.

י"ב) לשבת ללא אשה לרי"ף דאורייתא לרמב"ן דרבנן.

י"ד) עד אחד להעיד שמתה אשתו אחר חדר"ג **לבית שמואל** לא נאמן כי איתחזק וכן דעת **החת"ס ולישועות יעקב ונו"ב** ועוד נאמן כי דרבנן ועבידא לאיגלויי ואף איתחזק איסורא זה רק ספק אם עד אחד לא מועיל.

עדות עד אחד שמתה אשתו ששואל גם על לישא אחותה אינה כזלזול להתיר לישא אחרת כי עד כמה שישא אחרת לא ישא אחותה.

נו"ב הלכה אשתו מחמת רעבון עכ"פ בקיים פו"ר לא מתיר ולא מוחה עם היתר מאה רבנים

נו"ב עד ששמע מאחד שמתה האשה מותר

נו"ב עד שהעיד שמתה אשה והבעל אומר שאשתו **לצ"צ** ועוד כל שאומר שמתה אשתו נאמן **ולנו"ב** לא אלא"כ איתחזק איסור רק מפיו כו'

נו"ב קיבל שטר מבי"ד שאשתו קיבלה הגט אף שאין חתימת הבי"ד ניכר מותר

בן נו"ב נשתטתה לפני 7 שנים ונאבדה כיון ששוטה ועד כמה שנתפקחה לכאורה היתה חוזרת ואין צריך היתר מאה רבנים כיון שאולי מתה.

חת"ס אשתו שוטה ונמצאת בעיר אחרת ואומר שנודע שמתה לא היקל כי אפשר לעשות השלשת שטר וכן לבדוק מה איתה.

בית אפרים אמר במשך י"ב שנים שיש לו אשה ובת וחוזר בו ואומר שאמר רק כי התבייש יש להקל כי אמתלא טובה וחזרה אחר שויא זה ספק אם צריך אמתלא (והפת"ש כתב ע"ז צ"ע) ואף יתכן שאף אחר שלושים יום מהני אמתלא דכך שיטת

שו"ת רמ"א כשרק ע"י דיבור וכאן שספק במנהג חדר"ג וכן יש לו מיגו שיכול לומר שמתה אשתו.

ט"ו) **חת"ס** העיקר ברמ"א כבית הלל שבארוסה מותר רק לפטור בע"כ ורק כשלא רוצה לקבל גט ולא לינשא מותר לישא אחרת.

חת"ס ועוד לישא משודכת כשיש לו יבמה לחלוץ ולא יכול לחלוץ או האשה לא רוצה אלא בכסף וכדומ' מותר רק שיעשו מה שאפשר שיהיה מוכן לחליצה כו'.

ט"ז) מן הדין לגרשה כאן הרמ"א הביא מח' אם תיקן לדבר מצוה ובסי' קט"ו פסק בסתם שאין חדר"ג בעוברת על דת ויכול לגרשה בע"כ תי' או **כגדול אחד** שלגרש בע"כ קיל יותר משתי נשים ונו"ב חולק שלישא קיל יותר שרק לזה יש זמן לתקנה כו' אלא שבעוברת עדיף לגרש שמא תחזור בה ובשהה עדיף לישא כי לא ידור עם הראשונה וממילא לא תלד **שב יעקב** שם איירי שפשעה וכאן איירי שמן הדין לגרשה אך לא פשעה.

חת"ס היתר מאה רבנים אפשר לצרף מוסמך שראוי לסדר קידושין, ושלש ארצות אף ששלשתם תחת ממשלה אחת, וצריך שיהיו במקומם ולא שימצאם במקום אחד, ושלש רבנים כל אחד מארצו והשאר לא משנה המספר, רק יקבצו מספר מסויים מכל מדינה, ויכתוב רב המקום פסק ויראה לגדול אחד כדי שיתקיים מה שכתוב להציל לפני גדולים כו'.

נו"ב לתת לשליח גט של שוטה לכשתשתפה צ"ע דהרי אינו ראוי עכשיו לגרשה ולפת"ש אם מדאורייתא בת גירושין אולי להקל.

נו"ב שוטה שאינה בדעת שלימה וראויה לתשמיש ועוסקת במשא ומתן לא היקל.

בנין עולם אין צריך שוטה ע"פ הסימנים הכתובים אלא די בשאר דברים דרך שטות, התרפאה לפני שנשא נאסר לישא אחרת ואם נתרפאה אחרי שנשא מותר ואם שידך בקנס נוטה להתיר.

י"ז) **מנחת עני** אם רוצה לקבל גט רק אחר שנה הוי כאינה רוצה.

י"ח) **נו"ב** שלח שליח ואמר לו למסור הגט לאחר זמן אין חזקה שהביא כי אולי לא רצתה וכו'.

י"ט) **משכנות יעקב** לשיטות שגזירה חדר"ג אינו סייג לתורה לכן סברו שרק לשעה אך יש סוברים שהוי סייג לתורה וממילא נוהג עד היום וכן מהר"ם אלשקר שבמקום שנוהגין עד היום הוי כחומר חדר"ג עד היום.

כ) **נו"ב** לכנה"ג ועוד אף בחדר"ג אין כופין להוציא רק שקורין עבריינא וכו' אך דעת אחרונים שלנו אינו כן וצריך להוציא ואפי' נשתטית שנתרפאה שנשא בהיתר הרי הצריכו לגרשה מיד כו'.

כ"א) המירה באונס **לט"ז** לא צריך אפי' זיכוי גט **לצ"צ** לא יכול לעשות זיכוי **לעבודת הגרשוני** עכ"פ יכול לזכות בע"כ כעוברת על דת.

כ"ב) נשתמדה אין צריך היתר מאה רבנים כיון שחזקתה זונה ואסורה עליו ובמקום שאין מנהג לתת גט עדיף שלא לתת גט מחשש גט מעושה אך לחת"ס אפי' גרושה שנשאת לכהן בחזקת אלמנה אם לא נחשדה בזנות אין זכייה לגירושין דמנין שזכות הוא לה ולגרש בע"כ תלוי אם שייך כו'.

סי' ב'

א) **חת"ס** אף מי שאין לו כסף לא יעגן כלתו בגלל כסף דלא כשואל שם.

של"ה המרמים את החתן בכסף לא נראה הגון בעיני.

ב) **שעה"מ** דעת השו"ע לקולא דלא כב"ש ולגבי כהונה לא למזבח הר"ן ועוד מחמירים ותוס' ונמו"י מקילין

ג) **רשד"ם** אף לרש"י לא די בקול אלא שתי עדים בבי"ד אפי' שלא בתורת עדות.

ה) **ברכ"י** יש ת"ח לענין זה אף בזמנינו והעיקר יראת שמים.

ו) **ברכ"י** אין העולים נזהרין בבת ע"ה וגם העיקר שלא תסיתהו ולכן אם מבינה מעלתו אפשר וכן אם חמיו עשיר ומפרנסן כו'.

ז) כשיש אותם שמות לחתן וחמיו **חת"ס** אם יש זכות תורה היקל כיון שלא משולשים וכן אפשר שר"י החסיד תיקן רק לזרעו ומאן דלא קפיד לא קפדינן וכו' ואם לא אז שישנה החתן שמו כו'.

ח) **ברכ"י** אחיות מחזקות אף בתרי אף דמשפחה בתלתא ולרשב"א אף אחיות תלתא זימנא

ט) **חוות יאיר** אין לנו ע"ה שאסור לו לישא כהן כו'.

י) **בית מאיר** אם מתה אשתו או נתגרשה אין חשש שישא במקום אחר דהוי מילתא דלא שכיחא שאין לוקח בניו עמו כו'.

סי׳ ג׳

א) **ישועות יעקב** העיקר כרמ"א ומשום שכיום שנושאים כפיים ללא שם המפורש אין איסור עשה כו׳ ומנהגן של ישראל תורה היא.

ג) **תשו׳ מאהבה** אמר שהוא כהן ספק אם יכול להיות לחומרא שליח של כהן לקדש גרושה

ד) **למל"מ** לוקה רק אחר ל׳ יום **ולמגיד** אף קודם.

ה) **לב"ח** אף אם הוא עצמו בא עליה אינו לוקה כו׳.

ו) **שעה"מ** דעת השו"ע שאיש לא ידוע כשר לקהל דאל"כ האומר כהן אני שאינו נאמן יהא אסור לא רק בגרושות אלא בכל הכשרות ומה שכתב השו"ע להעיד שהיה בבית הספר כדי שנדע שהוא לא עבד דכאן איירי שהאדם עצמו לא יודע שכשר משא"כ בתחילת סימן ג׳.

ז) **חוות יאיר** מוחזק לכהן אף אם יש עד שלא כהן ומתוך כך הודה שהוא לא כהן לא נאמן להקל כו׳

ח) **ברכ"י** לגרוס הוציאוהו מבית הספר כב"ש לא כח"מ כו׳.

ט) **פמ"ג** לכאורה לב"ש בסי׳ מ"ז בדבר שלא אישות תרי ותרי כשר וסותר למש"כ כאן שרק לדרבנן מועיל תרי ותרי.

י"א) **לב"ש** רק כשכולם כהנים שאז רק פסול מדרבנן שלא יודעים יחוסו משא"כ כשיש ישראלים חוששים שהפקירה עצמה כו׳ **לכנסת יחזקאל** אף שיש ישראלים נאמן הבועל שאמר ממני הרתה מדין עד אחד וקשה עליו דמנין יודע שלא הלכה לאחר כו׳.

סי׳ ד׳

א) **לגאון מליסא** ועוד צריך גירות כשאביו גוי **וחלקו עליו**.

ב) **לרי"ף** הוי ספק ובכל זאת אין מוציאין כיון שהוי ספק גט מעושה משא"כ ספק במציאות ודאי שלא הוי גט מעושה **שעה"מ**.

ז) **שעה"מ** מדאורייתא אף ללא רוב מותר כיון שספק עמוני מותר כספק ממזר כו׳.

י"א) **ברכ"י** 12 חדשים מיום קליטה דהיינו עוד ג׳ ימים **הרב מהר"י זאבי** חולק שמיום פרישה

י"ב) **לגן המלך** יש מיעוט שאף אם מעוברות מתעברות שוב **ברכ"י** חולק שודאי לא ולד של קיימא אלא שבילדה לז' וי"ב חדשים אפשר לתלות שהיו תאומים ואחד אישתהי עד י"ב

נו"ב תאומים תאומים בני קיימא הם רק מביאה אחת ולא משתיים וכו'.

י"ג) עידי כיעור בהגהמ"י איירי על האשה אך ברמ"א משמע אף על הולד

י"ד) **רעק"א** כיעור היינו לפחות כסעיף י"א לכן נתייחדה באיסור אין חשש וכן אפי' אופל אם שייך לדון שלא נהרא אופל להקל כו' אלא שלא רצה להקל נגד הבית מאיר שחלק עליו וסובר שאפי' נתייחדה באיסור אסור דאיבדה חזקת כשרות.

ט"ו) רעק"א פירסה נדה אינה ריעותא אפי' בזמנינו ויש אישתהי גם בחודש י' וי"א דלא **כיד אליהו** כו'.

ט"ז) **רעק"א ובית מאיר** הכשירו וולד כשהיה עידי עוברת על דת כיון שאינו כיעור ודאי בצירוף ברי שלה שלא נבעלה לאחר, ובצירוף שמא לגוי וכן ספק אם הוי כעדות שלא בפני בע"ד כו'.

י"ז) **לבית מאיר** אין אומרים להלכה שיפורא גרים אך **לחת"ס** ועוד אמרינן שיפורא גרים

נו"ב בזמנינו שייך שאשה תתעבר מביאה ראשונה כו'.

י"ח) **ברית אברהם** הפילה בתשרי לא חוששים כיון שיש חזקת מתהפכת וכן חזקת 3 דקות כו'.

י"ט) **חוט השני** רוב בעילות מועיל אפי' לירושה.

כ') בני סוטה **לר"ח** ממזר מדרבנן וחלקו עליו **מהרש"ל** פסול לכהונה **לב"ש ותוס'** מותרים

כ"ג) **בשמים ראש** אשת איש נישאת לגוי וחזרה אמרינן רוב בעילות מבעלה גוי וכשר

חמדת שלמה הגאון מליסא נתעברה בין הגויים ולא נהגה דת יהודית כלל וגרה בין הגויים מכשירים ביתה ע"פ חזקת כשרות הישראלים שלא דרים שם חוץ מאחד כו' וכן אין צריך לדון על האם וכן כשידוע שזינתה עם כשר מהני רוב אחד וכאן הוי הגוי כו'.

כ"ד) **לרדב"ז ורמב"ן** ספק ממזר מותר בשפחה אך **בהרבה ראשונים** מבואר שאסור

ולבני חיי אפשר שישחררו שפחה ע"מ שתנשא לכשר כו'.

כ"ה) גר עמוני בשפחה **לב"ש** תלוי במח' ר"ת והרמב"ם **לברית אברהם** אסור לכו"ע כיון שבנותיו כשרות **ולשעה"מ** מפורש בראשונים שמותר אפי' לגר מצרי לישא שפחה כו'.

כ"ז) **שעה"מ** מן התורה מותר לספק ממזר לישא ממזרת וישראלית כאחד.

כ"ח) ל' השו"ע ואנו מכירים שממזר משמע שהיא לא יודעת דלא כל' הרמב"ם שאומרת
שממזר

כ"ט) אומרת ממזר ומודה שנבעלה בכ"ז אסורה לממזר **רעק"א** משום שאיירי כאן שאין עדים שבא עליה שאז לא הוי אב ודאי אך אם יש עדים לא חיישינן בלא דיימא.

ל"א) **שיבת ציון** נפק"מ בין ספק ממזר לודאי א' אם הבן שלו יהיה ספק בנו ב' בנשא בת ישראל אם נפסל לעדות מהתורה, אך גם בספק מכריזים במילתו וכו'.

ל"ב) טוענת שנתעברה מלוי ודאי אין מחזיקין אותו בלוי ואפי' לאסור בקרובותיו צריך תלמוד אם נאסר כ"ש מכחיש בודאי שאינו בנו **נוב"י**.

ל"ד) **לראנ"ח** אם ידיים מוכיחות שמשקר אין דין שויא אנפשיה **ולפת"ש** זה תלוי במח' אם יש שויא נגד עדים.

ל"ו) **נוב"י** האומר שאינו בנו יש סתירה ברמב"ן אם ממזר ודאי או ספק והחילוק דאם אומר שהוא ממזר אז הוי ודאי אך אם רק אומר שאינו בנו הוי ספק **ולשעה"מ** אם היא טוענת ממנו אז אין לתלות בגוי והוי ממזר ודאי אך אם אינה טוענת כך הוי ספק כו'.

ל"ז) **לבה"ג** נאמן לומר שאינו בנו רק ע"י הכרת בכורה **תוספות רי"ד** רק כשאשתו לא מכחישתו **ריא"ז** נאמן רק שבנו וממזר ולא שאינו בנו, ואולי אף אישתהי י"ב חודש עם עידי כיעור נאמנת על הולד, וכן אם שייך אישתהי כבר אינו נאמן דאינו דרך הכרה, וכן יש לדון אם יש הכרה לעובר, וכן בצירוף יש להקל שבן גוי אינו פגום ורק בת פגומה.

ל"ט) **רעק"א** לעולם הוי ספק אולי נתעברה מגוי אף אם אינה טוענת דלא **כבית שמואל**

מ) **רעק"א** משמע מתרוה"ד שאב יכול לומר ממי מעוברת וזה אינו דברגע שאומר שאינו בנו כבר אינו נאמן עליו.

מ"א) למה אסופי שאין לו סימני אסופי אין חשש שתוקי או **מהרי"ט** הוי כשתוקי אלא שאימו נאמנת לעולם לומר שזה בנה עוד תי' שבשתוקי יש ריעותא שזינתה

משא"כ כאן **לנו"ב** כאן לא דנים על האמא משא"כ בשתוקי נפק"מ במתה האם וכדו' **והקהלת יעקב** חולק כיון שהספק נולד אצל האמא כו'.

מ"ב) **קהלת יעקב** ברוב גויים צריכה האשה הנישאת לו גט רק מחומרא בעלמא כו'

מ"ג) **ברית אברהם** ברוב ישראל אולי בזה אף יאוש שלא מדעת יהיה יאוש

מ"ד) **משנה למלך** לכאורה מילדת קרובה לא נאמנת וצ"ע.

מ"ה) **נו"ב** בת קראים אם היא עצמה גדלה במקום הקראים אף שיצאה משם אם ביציאתה היתה בת דעת אין אני מהמתירין ולא מהאוסרים כיון שכמה קדמונים התירו ואם הלכו הוריה משם בקטנותה וכדומ' מותרת לישאר תחת בעלה כיון שכבר נעשה מעשה כו'.

סי' ה'

א) מה שפצוע דכא אוכל בקדשים אף לשיטות שאינו בקדושתו הוא או **פת"ש** שהפסוק איירי בפצוע בידי שמים **ולבית מאיר** כי אינו בקדושתו רק לגבי קדושת הזיווג וכו'.

ג) **נו"ב** מיעכו לו בקטנותו והיה לו כאבים וכשגדל ראה דך במיעוט ביצה רצו להתיר ודחה חלק מההיתרים א' שיש לו שערות ודחה שאולי שומא ב' ספק פצוע דכא לא נאסר אפי' מדרבנן כי לא יהיו לו ילדים וחלק ע"ז שאף ספק נאסר ג' לסמוך על מי שמתיר ביצה אחת וה"ה נידך ודחה זאת ד' והסכים עמו שפצוע וכרות אפי' במקצת אבל דך אינו במקצת בצירוף דעת ר"ת בצירוף ספק אולי נולד כך בצירוף שאיננו יודעים גדר דך שאולי נימוק וכדומ'.

חת"ס ראו נקב ונולדו ילדים יש לעיין אם כשהאמא צנועה או אפי' פרוצה שלא ראו נבעלה אולי מצטרף חזקת צדקות לתלות שהתרפא כו'.

חת"ס מת והרופא סיפר בחייו שיש לו נקב והקוברים ראו שיש נקב והנקב רגיל סתום והתיר כיון שהרופא רק עד אחד ואי אפשר להוכיח כי מת וכאן הרי מה שגדלם כבנים הוי הכחשה ועדות הקוברים אולי נהיה עכשיו וממילא נסתם החור הרגיל ואפי' שאשתו פרוצה ביותר הרי לרוב הפוסקים בניה כשרים ואף למחמירים הרי נאמנת לומר שמכשר וק"ו כשאין אפי' עידי כיעור רק שדיימא ולענין ממון אף נאמן האב במיגו דמתנה כו'.

ה) **שב יעקב** בנערותו כרכו לו על הגיד והרופא הוריד ונהיה חור כו' אין להקל מצד שחישב שנולדו ילדיו לפי עיבורה כו' לא נאמן שיורה כחץ וכו' אפי' שלא מפולש הרי יש חולקים על תוס' שלא צריך מפולש וכן זה למטה וכן מזריע משם ולגבי

ילדיו לא נאמן לומר שהיה לו חור ולפוסלם כיון שיש להם חזקת כשרות ע"פ אביהם ואולי נהיה אח"כ או בידי שמים אך ודאי שלכל דבר שבקדושה הוי כישראל כו'.

שבות יעקב במעשה כנ"ל אלא שהנקב מהחוט והיקל ע"פ תוס' שצריך מעבר לעבר אף שחולקים עליו כיון שכבר נשא אשה וצירף דהוי כחולי שלרמב"ם כשר וצירף שחישב לפי ימי עיבור והאשה בחזקת כשרה וצנועה א"כ הוי הוכחה.

חמדת שלמה קשרו כנ"ל ובהתחלה לא הפריע לו כלל עד כמה שבועות היקל אפי' לכתחילה לישא ע"פ הנ"ל שהוי כחולי ואולי לכו"ע הוי בידי שמים כי אולי רק מחמת שגדל כאב לו ואף בספק אם הוי בידי שמים יש חזקה שכשיגדל יהיה כשר לקהל והבינת אדם שכתב שכל חולי שבא ע"י שנעשה מעשה הוי כבידי אדם אילו ראה כל החולקים היה חוזר בו

קהלת יעקב לא רצה לצרף את שיטת תוס' אלא צירף אולי לא הגיע לשביל ש"ז אף שהגיע למי רגלים ואף אם כן אולי אין בו כדי להוציא ש"ז כו' וצירף שאומר שיורה כחץ וכן שחוט קשור הוי כחולי וכן שהוליד וכן שהקיף זקן אך בדיקת ש"ז הוא ע"ד לחלל שבת אחת ויש חשש פירצה אז כאן לא צריך כו'.

ו) **בית אפרים** ע"י חולי וריקבון הוריד הרופא ביצה שמאלית והתיר אם יסכימו עמו ע"פ צירופים אם מרגיש יורה כחץ וכן שהקיף זקן תחתון ועליון

חת"ס הרגיש שיש לו ג' ביצים יש להסתפק אם יורידו לו אחד וצידד להכשיר כשלא הורידו שספק אולי רק דלדול בשר ואולי מתחילת ברייתו וכו'.

ז) **משכנות יעקב** ספק חולי או בי"ש בביצה אחת ודאי להקל בצירוף דהרא"ש יחידאה ורש"י כהרמב"ם וכך גם ירושלמי ובצירוף ר"ת ואין להחמיר כשאין תקנה וכן יש לחוש לתקלה כו'.

בית מאיר צ"ע בנחלה עד שחייבים ליטול הביצה אם הוי כבידי אדם.

מוהר"ח מולאזין א' כרמב"ם ב' נרקב עד שנתמסמס הוי כניטל ואף אם נטלו רופא כשר ג' כרש"ל שר"ת מתיר אף בשל ימין וגורסים שלימין כו' וכך גם כתב הספר התרומה שמקילין ד' אף פצוע באחת כשר שהבבלי חולק בזה ומכשיר וכך דעת ר"ת.

חת"ס חולי בימין וחתכו ונשאר כפול התיר א' אולי כשכרתו לרפואה הוי כבי"ש אך בל' ר"ת לא משמע כך ב' נתמסמס שעומד להתבטל רק מיהר לעשותו הוי כבי"ש ואף המחמירים שהחמירו לומר לו שמח' ואם ירצה יגרש מודים כאן כיון ששם היה שכיח גיורת וכו' ולכן אם פנוי לא היה אומר ליכנס לספק דעת הרא"ש

אבל נשא לא יוציא ג' אולי מה שנשאר הוא רק דלדול בשר וממילא הוי כניטל כולו שאז כר"ת כו' אם נגרוס שלימין כו'.

חת"ס ישב וכאב לו ואח"כ התנפח וחתכו של ימין שלם מעיקר הדין להקל שאולי אז יכל להרפא רק התעצל וממילא היה בידי שמים ומה שהרופא חתך אולי כיון שכוונתו לרפואה אינו כבידי אדם ולצרף שהשני שלם לגמרי דלתוס' כיון שנשאר שלם ואת הפצוע כיון שניטל חזר להכשירו וכו' לכן אין לכוף להוציא אך טוב לומר להם שהוא מח' ואם רוצים יחששו.

חת"ס ניקב גיד ע"י חולי והרופאים אולי הרחיבו וסתמו כשר כי בחולי הדין כרמב"ם ומה שהרופא עשה אם רק הרחיב היה תלוי במח' בדעת הרמב"ם בתחילתו בידי שמים ולבסוף בידי אדם וכאן שסתם הרי חזר להכשירו ור"א ממיץ שפסל אותו אף בנסתם והכשיר רק זרעו יחידאה הוא וכאן הרי רק ספק כו'

ח) **ברכ"י** אסור לסרס דגים

ט) **ברכ"י** שתה כוס עיקרין ונסתרס מותר בקהל **פת"ש** זה מח' רש"י ותוס'.

י) **ברכ"י** מריטב"א בסכנה מותר לשתות כוס עיקרין **פת"ש** בהמת ישראל זכר שחלתה בחולי מסוכן ואפשר רק לסרסה מח' אם מותר לישראל להשקותה כוס עיקרין או רק ע"י גוי.

י"א) **לבאה"ט** שותה כוס עיקרין אף ללא צער **למהרש"ל** רק אם צער וכ"ש אם בניה לא הולכים בדרך ישרה **חת"ס** אם לא קיימה שבת מותר רק בצער ואם קיימה שבת אף ללא צער אך בזמנינו שיש חדר"ג רק עם רשות הבעל או תסכים לגט אך בצער גדול ולא רוצה לגרש ולא לתת רשות אז מותר לה.

י"ב) גוי בפני ישראל הוי כאומר לו **ברכ"י**.

י"ג) גוי שולח גוי מח' אם יש שליחות וי"א ספק.

סי' ו'

א) **חוט השני** הוחזק כהן ט"ו שנה וקידש גרושה ואומר שהוא לא כהן אלא עשה זאת כי רצה גדולה לא נאמן כי עשה מעשה והרבה מעשים וזמן רב ואין אמתלא לשם תועלת אלא רק לסלק היזק (לכן אין אמתלא בכל שויא) וכן חזקה שהיה כשר עד עכשיו וכן חזקת נשיאות כפיים הוא חזקה אלימא שאין עליה אמתלא כו'.

מנחת עני כהן שקידש פסולה וגירשה לכאורה לא צריך כפרה **ולבית מאיר** ודאי יש עכ"פ איסור דרבנן כו'.

ב) כהן בגרושה ודאי גם היא עוברת עבירה.

ג) גם הזכרון יוסף והברכי יוסף מסכימים ככנס"י שכהני זמן זה גם כופין אותם להוציא דלא כשבות יעקב.

ה) **לר"י הלוי** נשא ספק שבויה לא תצא **שעה"מ** להחמיר דאין זה ס"ס כי שבויה אסרו כוודאי כו'.

ז) **חת"ס** אלמנת משומד מותרת לכהן.

ט) **שעה"מ** נכנסה לחופה ולא נבעלה עשאה זונה.

י"א) תחילתה באונס וסופו ברצון ואף עשתה מעשה שהדקה עצמה **לרש"ל** אסורה **לנו"ב** מותרת, נאנסה בעיר **לנו"ב** אם אומרת בברי שלא צעקה כי חשבה שתצליח להלחם נגדו מותרת **ולמהר"ם אלשקר** לא נאמנת אלא"כ תביא ראיה כגון ששלף חרב וכדומ' **פת"ש** קרוב לומר שאילו ראה הנו"ב את דבריו היה חוזר בו כו'.

בית מאיר אם התרצתה מעצמה והיינו ששידלתו בשביל להנצל הוי רצון אך אם הגוי תבעה ומחמת פחד התרצתה הוי אונס

נו"ב אסור לאשה לשדל לעבירה כדי להציל נפשות כמו שאין מתרפאין בגילוי עריות דלא כחולקים ואסתר עשתה ע"פ רוח הקודש וכו'.

י"ב) **נו"ב** אם ע"י שזינתה הפסידה ממון כיון שאין אמתלא לממון אין גם לאיסור **פת"ש** כ"ז במצב רגיל אבל אם יש אמתלא שהיה שוה לה להפסיד אז נאמנת כו'.

י"ג) קינוי דרך אברים אינוי קינוי

ט"ו) **חת"ס** מסכים עם הב"ח שבפנויה מתירים ברינון באשת איש אוסרים ברינון אלא שבקול שנתעברה וילדה אי אפשר לתלות הקול רק בפריצות ולכן אם נתחזק ודאי אסורה לכהן ובספק תלוי במציאות **והוסיף** שיאמרו לכהן לומר אם פתח פתוח דפתוח ע"י לידה כולם בקיאים.

ט"ז) ידוע שזנתה עם אחד והיה כשר **לב"ש** מותרת אף לכתחילה בברי ורוב אחד **ולנו"ב** בברי אפי' ללא רוב ושאני ייבום שחוששים שנבעלה לאחר דכאן אף אם נבעלה לאחר אולי כשר כו' **ולקהלת יעקב** אפ' ברוב פסולים, **וכתב עוד** שאם לא ידוע שנבעלה אלא אומרת מפלוני והיא מודה הוי כידוע שנבעלה ומותרת אפי' לכהן זה עצמו דלא כהפלאה וכך פסק רעק"א, והנו"ב חולק כבאות י"ז כו'

לב"ש לתוספות צריך תרי רובי ומיגו וממילא בנאנסה אין מיגו **והקהלת יעקב** חלק עליו

לב"ש ברי של האמא מועיל לבת אפי' לכתחילה כיון שלהתיר קהל דיעבד ולא פלגינן ומתירים אף לכהונה **ולרעק"א** כיון שהרמ"א בשו"ת החמיר אין להקל אלא"כ פלוני

מודה שבזה אפשר שלכו"ע כשר וכו' **לב"ש** אם האם גרושה שממילא פסולה לכהונה אף הולד מותר רק בדיעבד בברי ובדיעבד משמע שאף ברוב פסולים כשר **ולרעק"א** צ"ע כיון שאין חזקה של האמא וכו'.

י"ז) **נו"ב** כהן שמודה שהרתה ממנו רק שאומר אולי נבעלה אף לבני ביתה ורוצה לישא אותה הכהן עצמו לא נאמן לעצמו אך אם תעיד אפי' אשה שנבעלה לכהן זה יש להכשיר **ולנו"ב והר"ם** בית שמיוחד ליהודים הוי כעיר בפני עצמה וכ"ש רק אביה נמצא כאן עכ"פ במוחזק בכשרות לא חוששים שמעוברת מאביה כיון שמותר אפי' יחוד כו'. **נו"ב** יש צד לומר שכיון שמחייב עצמו במזונות כן נאמן שממנו אך לא החליט ובאופן שיש חשש שיקחו אותו הממשלה היקל כיון שדיעבד מותרת דהרי הוא ברי ועדיף שיעשה קידושין על תנאי.

הקהלת יעקב והחת"ס ורעק"א חולקים על הנו"ב ומתירים בהודאת עצמו כו'.

ברית אברהם היקל במודה כיון שכל חשש זינתה עם אחר אולי רק שנבעלה לפסול כו' וכן כשנבעלה כמה פעמים יותר קל שלא הלכה לאחר וכשיש רוב ישראל הוי דרבנן ומועיל, ואין חשש מצד אין אדם משים עצמו רשע שבעל נדה דאם האיסור דרבנן אין לחוש כמעוברת ואף דאורייתא כיון שהיה להם חזקת היתר לינשא לו אז כשטוענים בריא לא יכול אין אדם וכו' להוציא מהחזקה או דפלגינן שנבעלה לכשר ויותר קל משבוייה שלא האמינו ששם ללא דבריו הדין שתצא משא"כ כאן או שם חשש שיאמין לה וכאן לא שייך כו' או שאל"כ ליבו נוקפו על הבן ולצרף שזונות עבידי לחנוק ילדיהם, כהן שנושא אשה זו על תנאי אולי אף בזנות יש איסור רק שאינו לוקה וכן יתכן שנקרא דרך נישואין ולוקה כו' דלא כנו"ב שהיקל בתנאי אך הבת אינה פגומה דלזה ודאי נאמנים כו'.

כ"א) **נו"ב** רוב פסולים ואמרה מפסול והוציאה ממנו על זה כסף וחזרה בה אינה נאמנת באמתלא בגלל חזקת ממון וכו' אך בלי ממון כיון שאינה עדות היה נאמן **חת"ס** מעוברת מיד אחרי החתונה ואומרת ממנו והוא אומר מאחר היא מותרת כעובדא דארוס ואין שויא כי יכול להיות לכשרים.

כ"ב) **נו"ב** קשה אילמת תרמוז וקטנה תאמר מי וכו' ותי' שמסתמכים רק בצירוף בודקת ומזנה וזה לא שייך בהם שלא יודעים כל כך כו'.

כ"ג) **חת"ס ובית מאיר** מעיקר הדין כטור שתרי רובי בעיר כשר.

סי' ז'

א) **לנו"ב** אין חשש בשבויה שהיא עדיין בתולה אולי היה רק העראה דלא כט"ז אך סובר שהבעל לא נאמן שהיא בתולה כו' דלא כב"ש.

ב) **לרשב"ם** כהן של זמנינו מותר בשבויה מדין ס"ס **ולשהע"מ** ועוד אינו נכון כי ס"ס בתרי גופי ושבויה עצמו אינו כלל ספק אלא תקנה ואף בספק שבויה אין להקל מטעם הראשון כו'.

ג) **ברכ"י** דאורייתא פסול ורק דרבנן כשר

ד) **נו"ב** לא מעיד לאשתו משום אשתו כגופו ולא רק משום עיניו נתן בה ולכן אף דיעבד לא מועיל וכן לא לאיש אחר

ה) להלכה גוי מסל"ת נאמן

ו) להלכה עד מפי עד נאמן

ז) **לנו"ב** כאן יש לאשה חזקת היתר לכן כשגוי אחד מסל"ת להחמיר ואחד להקל מאמינים למיקל דהרי יש חזקה והכחשת האשה אך בעדות שמת בעלה הוי חזקת איסור של א"א וגם חזקת חיים והיא לא יודעת לכן להחמיר כו'

ח) **ברכ"י** אם שניים מעידים מותרת להם וכן אם הותרה לבעלה ואח"כ מת או שהעד היה נשוי אשה ומתה מותרת כו'

ט) נשאת למעיד **רעק"א** מפורש בריטב"א שלא תצא כו'.

י) **שער אפרים** כהן שיש עדים שאשתו נשבית והוא יודע שהיא טהורה ואין ידוע שהוא כהן ספק אם מועיל מיגו לכן תלך למקום שלא מכירים אותה ותגיד נשביתי כו' אך כשהוא לא יודע אם טהורה כתב **ברכ"י** שכיון שיש עדים שיודעים והתפרסם אז לא יכול לעשות זאת.

י"ג) **לב"ש** יכולים לברוח הוי כמחבואה **ולקרבן נתנאל** אינה כמחבואה דאין ס"ס המתהפך

י"ד) **לברכ"י** העיקר כשו"ע שאין חשש לישראל כמבואר בחלק מהראשונים.

ט"ו) **נו"ב** לרמ"א יש מקילין אף בהמירה והיינו כשנשאת לפני"כ שלא תנעול דלת לבעלי תשובה ואף בזה הח"מ והב"ש חלקו לאסור כו'.

ט"ז) **נו"ב** אם הלכה לגויים ואפשר להגדירה כנדרה להשתמד אז רק לכהונה אסורה ולישראל יש להקל אחר חקירה שלא זינתה.

כ"א) **לרעק"א** אף קלא דלא פסיק עם יחוד אינו אוסר דיחוד אינו כיעור לשיטתו כו'

כ"ב) חופה וידוע שלא נבעלה מח' ולמעשה להחמיר.

כ"ג) **משנה למלך** כהן הבא כגון על מצרית שניה שהיא פסולי קהל לכאורה לא נעשית זונה והולד כהן ולא מצאו מבואר וכן כהן הבא על צרת יבמתו כיון שמעיקרא מותרת לו אינה נעשית זונה.

כ"ה) **משנה למלך** לכאורה יש עוד ציורים של חללים דרבנן כגון גרושה בריח הגט, ממאנת שנתן גט, חרש ופיקחת כו' וצ"ע למה לא מנאם השו"ע.

כ"ו) **פת"ש** הבא על השניות אפי' חזר ובא עליה לא הוי חלל כו'.

כ"ז) **לרמ"א** ספק חלוצה ולדה ספק חלל כגירסתו בטור דלא כרמב"ם **והמל"מ והברכ"י** ונו"ב חלקו על הרמ"א וכתבו דהוא ט"ס בטור ואפי' בא עליה בזנות דלא כב"ח

כ"ח) חלל דרבנן לוקה כשנשא גרושה דלא **כפרישה**.

סי' ט'

א) **ברכ"י** חזקת אחיות בקטלנית תלוי למ"ד מזל גורם לא ולמ"ד מעין כן.

ב) **נו"ב** למ"ד מזל באשה עשירה יש צירוף להקל.

תשובה מאהבה בג' מתו אף לרמב"ן אסור, אחד זקן להקל **והברכ"י** חלק וכתב שזקן שנהרג ולא מת לכו"ע אסור.

קהלת יעקב מעיקר הדין ג' בעלים אך שתיים רק חומרא, בצירוף שגדלו והצליחו ובנים ובנות ודאי יש להקל

חת"ס שאל ולא התירו לו ונשא תצא כי אם שאל סי' שקפיד אז קפדינן בהדיה, זקן היינו 70, בצירופים יש מקום לסמוך אף בשלש, וחלק על היתר **הנו"ב** דעשירה, ובחשש קלקול יש לצרף ששומר מצוה כו'

ג) **רדב"ז** אם גט חל קודם מיתה אינה קטלנית.

ד) צרות שנישאו לשתיים אם מותרים לשלישי כל אחד לבד **להלכות קטנות** מותר **שבות יעקב** אסור, קטלנית להתייבם **לברכ"י** ועוד מותר **לרד"ך** ועוד אסור.

ה) **רדב"ז** להקל בדבר רק אם ודאי מחמת הדבר ודווקא בשתי בעלים ולא בשלש.

ז) מתו שתי נשיו באותה מיתה **ברכ"י וחת"ס כב"ש** שמותר דלא **כח"מ**

סי' י'

ב) **ברכ"י** נתגרשה בגט שכשר מדאורייתא ופסול מדרבנן וזינתה מותרת לחזור לבעלה

ג) **פת"ש** לפי מסקנתו לכאורה בדברי הנו"ב והחת"ס ע"פ הר"ן שכל מקום שבי"ד כופין יכול להחזיר דאינו יכול לומר שלא היה מגרש דהרי כפו עליו ואיפה שיש איסור ואין כופין לכו"ע הוי ככפל הדברים ולכו"ע לא יחזיר, גירש משום שתקפתו רוח רעה שחושד בה מותרת לחזור לו

ג) **מהר"ם פדאווה** לרוב הפוסקים בסתמא מותר להחזירף

סי' י"א

א) **ברכ"י** הוא שוגג והיא מזידה נאסר אף בבועל שני.

ב) **לב"ש** אם אוסרה ואינו רוצה להשקותה כופין אותו **מל"מ** חלק שאין כופין ואף אם כעת חוזר בו ורוצה אינו יכול.

ג) **ברכ"י** התכוונו לאיסור כגון שהיתה בחזקת אשת איש והתברר שבאותה שעה כבר מת בעלה מותרת לבועל.

ד) **פת"ש** מסקנתו כשיטות שאף לבועל שני נאסרה אף שכבר נאסרה על בעלה.

ה) **אשת כהן שנאנסה בח"מ** הסתפק אם נאסרה לבועל **ב"ש** ועוד נאסרה **ברכ"י** צידד להקל.

אשת ישראל שנאנסה לב"ש למס' תלו' בתי' התוס' וכו' **בית מאיר חת"ס** תלוי בגמ' ולמס' מותרת לבועל אלא שיש קנס ולזה אסורה לכתחילה ואם נישאת לא תצא.

ו) באופל בחצות לילה ברה"ר **לרמ"א** ועוד משמע שכיעור **רש"ל ועוד** אינו כיעור שאינו מקום אפל

ז) **ישועות יעקב** פשוט שאם ידוע שכעת לא עברו עבירה לא חוששין שעברו לפני"כ כי יש חזקת כשרות עד עכשיו וכו' דלא כח"מ שהסתפק.

ח) **מהר"ם מלובלין** יחוד הוי כיעור **לבית מאיר** יחוד לא אך אם גם נעלו הוי כיעור **לרעק"א** כיעור הוא רק כשנכנסו יחד וסגרו ולא שאחד כבר היה שם כו' או סגרו ונעלו מיד ולא לאח"ז.

י) **רעק"א** לרא"ש קול דלא פסיק עם כיעור של אופל מותרת ורק בחוגרת מחמיר ולכן אף שהרמ"א החמיר ע"פ הרמב"ם להגדירו כיעור אך עכ"פ כשיש בנים ודאי אין להחמיר כו'.

י"א) **רעק"א** עידי כיעור וילדה לי"ב חודש יותר גרוע מקול ומוציאין אף כשיש בנים והיינו אף קרוב לי"א חדשים כו' ובעד אחד בכיעור הסתפק וצידד לאסור אלא"כ האשה מכחישה שאז הוי עד אחד בהכחשה שאף אם הבעל מאמינו לא חייב להוציא כרשב"א שפוסק כך אפי' בטומאה ועכ"פ כאן קי"ל כמוהו ואף אם מודה ויש לה

מיגו אם לא הוי נגד עדים אולי נאמנת וכתב שקי"ל כרא"ש שבעל שראה כיעור עם קול דלא פסיק לא נאסרה **בית מאיר** כיעור עם ילדה לי"ב ואפי' כיעור עם קול אין כופין דלגבי כפיה חוששים למחמירים אלא שאומרים לבעל שחייב לגרשה אך אפשר לגרש בע"כ של האשה דלא גרע מעוברת על דת שאפשר בע"כ אך כתובה כשטוענת בריא אין להפסידה ולילד לא חייב מזונות כו'.

י"ב) **נו"ב** כשבעלה לא היה והיה לה בטן גדול ע"פ נשים ועד אחד ומודה לזה וטוענת שלא היתה מעוברת וכתב דנשים אינן כלום ועד אחד לא נאמן ומה שמודה על הבטן יש לה מיגו והקול ע"י גוי ולא הוי קול ואף שכפי הנראה נטמאה לכן יאמרו לבעל שיגרשה ויחוס על זרעו ואם לא רוצה להאמין אין לנו למחות בו כו'.

י"ג) **נו"ב** כיעור עם קול מוציאין אף ביש בנים דלא **כרמ"א** שעשה פשרה שרק כשאין לה בנים.

ט"ו) עדות זה אחר זה **הרמ"א** החמיר וכך דעת **הנו"ב ומהר"א ששון** היקל

ט"ז) **נו"ב** דרישה וחקירה מח' ראשונים אך לכו"ע בעידי כיעור לא צריכים ורק בעידים ממש, ואם יש גם ממון לכו"ע הוי כדבר שבממון, לא חקרו ודרשו בדיעבד הוי עדות, איני יודע כיון שלא גרע מממון אינו פוסל דלא **כמהר"א ששון** שלאסור אשה על בעלה הוי כנפשות ממש.

י"ז) אמרה שהיתה ישנה **לחכ"צ** הוי אמתלא והסכים עמו המעין גנים בספק בא עליה כו'

י"ח) **נו"ב** כשאי אפשר לקבל בפניהם או שכבר הלכו וכדומ' מקבלים אף שלא בפניהם **ולמהר"ר** הירץ לאסור על בעלה מקבלים אף שלא בפניהם **הרא"ש** לא היה נזקק לאסור ולא להתיר **מאירי** באיסורין אף שלא בפני בע"ד כי זכות **רבינו בצלאל** אם יש גם ממון צריך בפניהם כו'.

רעק"א מח' רא"ש ורשב"א ואף שלרוב ראשונים צריך דווקא בפניה אף בדיעבד מ"מ אין להקל כי יכול להיות שרק דרבנן וכו' ובוודאי יכולים לחזור ולהעיד בפניו כו'.

נו"ב העידו על "העדים לפוסלם" שלא בפניהם אף שלריב"ש הוי עדות לא קי"ל כן ואם גם שלא בפני הבעל והאשה לכו"ע פסול דהוי גם לבעל והרי אינם בעלי זרוע כו'.

סי' י"ב

א) **רדב"ז** השליח אמר בפני אף שאח"כ קיימוהו בעדים לא מועיל להתירה לשליח

ב) **רעק"א** מתיר למסל"ת לישא האשה **ולבית מאיר** צ"ע שמשמע מרשב"א שאסור.

ג) **בית מאיר** לב"ש בא"י אף שהועיל באמירתו שהבעל לא יערער מותרת לו **וברשב"א** איתא להיפך.

ד) **נו"ב** אם יש שתיים ויכלו להתירה ע"י עד אחד אין אפי' חשש לבעל נפש **פת"ש** קשה על זה מהב"ש והט"ז שהחמירו אף בב' כו'.

ה) לט"ז וב"ש יש להחמיר בג' **וללבוש ופרישה** אין להחמיר בג'.

ז) **ישועות יעקב** סובר שאף בחולה זה לא בגלל שתמות דרובן לחיים אלא שאז הדרך לישא עוד אחת וא"כ בזמנינו יהיה מותר ולא משמע כך מל' הרמ"א ולא ידע מנין כו'.

סי' י"ג

א) **לרדב"ז לרמב"ם** מפשט לשונו משמע שהבחנה דאורייתא **ולברכ"י** אף לרמב"ם דרבנן

ב) **נו"ב** שידוכים שישבע שלא יכנוס לביתה אלא עם שני שומרים אפשר דגם הח"מ מודה ויותר מזה אין להקל שכבר הורה זקן. **ולישועות יעקב** בהבחנה צריך שבועה ובמינקת אין להחמיר וכן המנהג כו'.

ד) **ישועות יעקב** אף בזמנינו שאין מייבמין אסורה אחר מיתת היבם.

ה) **רדב"ז** סובר שגויה אף לא נשואה צריכה להמתין דלא כשו"ע וכו'

ו) **דגול מרבבה** גר וגיורת שנתגיירו והיא זקנה לא צריך הפרשה כו'.

ז) **משכנות יעקב** הביא ראיות לרי"ף וכדעת השו"ע להקל כר' יוסי.

ח) **ברכ"י** קושיית התוס' על מרדכי לא על הבחנה כי הרי נבעלה לו תחילה אלא איך לא חשש דלא יטמא זרעו דהרי בכל יום מצויה אצל אחשורוש.

ט) **לב"ש** פלגש שנתקדשה לאחר ורוצה לחזור לראשון שהעובר ממנו לא ממתינה **ובישועות יעקב** ועוד תמהו עליו מסעיף ג'

י) **ישועות יעקב** זיכו גט למשומדת ואח"כ נתנו לה החמיר למנות משעת נתינה לידה **חת"ס** אם יש פסול שלא שכיח בגט אז אפשר למנות מאז למ"ד שמיקל בנפסל ע"י לעז אך אם יש כמה פסולים שנראה שהמסדר לא ידע לסדר גט הוי כשכיח כו'.

י"א) **נו"ב** אם יודע האיסור ע"פ חכם אף שהחכם לא אמר לו על פרט מסוים שלא אעפ"כ כל היתר בנושא שחשב שמותר הוי כמזיד דהיה לו לשאול כגון נתנה בנה למינקת נשואה" **חת"ס** גם כשטוען שסמך על חכם חוקרים מי החכם ולמה לא שאל

את הרב שכל דבריו על פיו כו'. ידע האיסור וטעה בחודש העיבור להלכה בדיעבד אין מפרישין ומנדין כו'.

י"ב) בשוגג שרק מפרישין **למשכנות יעקב** צריך להפרישו מהעיר מהלך ב' וג' ימים ולהשבע שלא יבוא לעיר וכו' **ולפת"ש ונו"ב** אין צריך כי כל הנ"ל לדעת הרא"ש וכו' ולכן צריך רק שלא יבוא לביתה וכן לא יבוא לשכונתה.

י"ג) **לב"ש** לקמן ועוד תופסים בפשטות שט"ס ברמ"א ומותר בישראל בושגג אך יש חולקים על זה דלשיטתם יש מחמירים גם בשוגג כו'.

י"ד) עי' **ברכ"י** אם מעוברת באמבטי צריכה כ"ד חודשים.

ט"ו) **לשב יעקב וכנסת יחזקאל** אין להתיר אפי' בשעה"ד ע"י שבועה וכדומ' דלא כשבות יעקב

ט"ז) **נו"ב** כשלא מניקה בפועל אין צריך להחמיר את חודש העיבור **חת"ס** חשש אף בכך והתיר בשופי כשכבר עברו שתי שנות חמה כו'.

י"ז) **נו"ב** ר"ש הזקן התיר רק בגרושה מניקה שהרי יש לה אב ורק כשבהסכם הוחלט שהאב יטפל בילדים והאריך להוכיח כדברי ר"ש, דלא כרא"ש שלמד שר"ש התיר אף מעוברת כו'.

י"ח) נו"ב אמר לא ממנו וחזר בו אם עדיין לא הוכר עוברה אפשר להקל, זנתה וכבר נישאת יש צד להקל ואיפה שמקילין אין להחמיר שלא יאמרו שבדקו שאינו ממנו כו'.

חת"ס הכחיש ואח"כ הודה כשאמרו לו שאינו יכול לישא אותה מעיקר הדין יש להקל כיון שהדרך להכחיש מפני הבושה אך כיון שהחמירו יש להקל עם אמתלא דבושה עם שסתם איש לא ישא אשה שכריסה בין שיניה ויאיימו עליו ויסבירו לו שאל"כ מוריש הכל לא לבניו כו'.

חת"ס משודכת הכחיש והבטיחו שלא יפחתו מהכסף וחזר בו ואמר לעד אחד לפני"כ שממנו העד לא מועיל כי לא אמר לו שהולך להכחיש ובושה הוי אמתלא וכן בצירוף שלא שויא ממש כו'.

נו"ב זונה שהסתירה הריונה ונשאת הנה מעוברת בזונה לר"ת אסורה דלא גרע מצימוק דדים שאסרו במעוברת ולר"ש אולי מותר ולרמב"ם שיש טעם דחסא ודאי אסור לכן יפרוש בעיבורא ומותר בהנקה כיון ששוגג גמור וחשש עניות כו'.

חת"ס אפשר לתלות שהולד שלו וילדה לשבעה דשיפורא גרים וכן אפשר לתלות שנתעברה מביאה ראשונה כו'.

חת"ס זונה מניקה שנתעברה מזנות אין לחוש לולד הראשון דמאי דהוה הוה

חת"ס זונה שיודע שבא עליה אפי' שחושש אולי באו עליה אחרים מותר דאף על ספק בנו אדם חס כו'.

פני אריה כשהודה החתן שממנו אין להשביעו דהרי כבר התחייב במזונות וכו' **ולברית אברהם** אם יודע שבא עליה אפי' שרוב בעילות מאחר מותר דאף על ספק בן זה חס אך רק בצירוף.

נו"ב נתעברה מגוי אין דין המתנה כלל ולכן כשיש חשש גוי אף כשהכחיש לא הוי שויא דהרי אם הוי מגוי מותרת לו כו', ואמתלא לא מועיל כיון שעשה מעשה רשע להכחיש זרעו אלא"כ שע"י האמתלא היה מוכרח להכחיש זרעו

רעק"א חת"ס ועוד חלקו על היתר הנו"ב ואף מגוי ממתין משום שדואגים לתינוק כו' ולכן כשיש חשש מזונות אין להקל בספיקות דהוי מדין זכיה כו'.

רעק"א הכחיש בבי"ד שאינו בנו **להפלאה** לא מהני אמתלא וחלק עליו שלכאורה מהני עכ"פ כשרק בשביל לסלק טענות שמעליו וכ"ש שרק עובר כו'.

ברית אברהם אף שזינתה בנידותה נאמנת כשתנשא על טהרתה כיון שאז יש בהיתר משא"כ לפני"כ שאין הדרך לטבול וגם משום שנראה לאנשים שיותר קל נידות פנויה כו'.

י"ט) **הגאון מליסא** מיקל בזונה כשנתנה למינקת ונשבעה וכן **נו"ב** רק בשנותנים למינקת וכן **רעק"א** אף בדיימא בצירוף לא התחילה להניק עם שבועה שלה או נשואה של בעלה **חת"ס** מחמיר שרק כשיש חשש על הולד אפשר להקל אך על האמא אף בחשש שתשמד לא היקל אלא בצירוף איני מוחה כו'.

גדר מופקרת **לשבות יעקב** שזינתה פעמיים **לבית מאיר** לשלשה שהם באותה עיר כו'.

כשיש גזירה לקחת הילדים **החת"ס** היקל אף מעוברת ואינו בכלל חטא כדי שיזכה חברך **ולנו"ב** רק מניקה ומדין חטא כדי שיזכה קטן לכל ימיו באיסור דרבנן כו'.

כ) **פני יהושע** הורה לה חכם בטעות שמותרת כשלא הניקה אלא מסרה מיד למינקת ונשתדכה יש מקום להקל אחר ט"ו חודש כו'.

כ"א) **שבות יעקב** מניקה שנתעברה סובר שהוי כחלב ארסי ואין לחשוש לולד הראשון כו'.

כ"ב) מינקת **לנו"ב** צריך פנויה **לרעק"א** אף נשואה רק שהבעל ישבע

כ"ג) **קרבן נתנאל** בצימוק דדים לא צריך שכרה מינקת אך בפסקה חלבה צריך בשביל לפרסם כו'.

כ"ה) **פת"ש** נתנה בנה למינקת בג' חדשים קודם גירושין אפשר להקל אף שהוי אחר כתיבת הגט ואין חשש ערמה וכו'.

כ"ו) **נו"ב** אף כנס בשוגג יש לומר שאין מועיל הפרשה אם עשתה שלא יהיה לה חלב דרק כשההפרשה עוזרת שתוכל להניק כגון שהיא עדיין מינקת מועיל הפרשה וא"כ כאן יצטרכו גט **והברית אפרים** חלק והיקל.

ולגר"ז אלמנה נישאת תוך כ"ד (פשטות במזיד) אין כופין להוציא כיון שחשש לגט בכפייה אפי' רק ע"י נידוי ואפשר רק לומר לו שחייב להוציא וכשלא רוצה עכ"פ תשבע שהמינקת תשבע שבועה חמורה ולהרחיקו ממקום אשתו מהלך ג' ימים ולישבע שבועה חמורה שלא יחזור עד סוף כ"ב חודש.

כ"ח) לכאורה להלכה אין צריך בריחה רחוק כו'.

כ"ט) **נו"ב** דעת השו"ע מעיקר הדין בגרושה להחמיר אם מניקה ולהקל אם לא התחילה להניק וכן היקל בצירוף שאביה עשיר ולא התחילה להניק אחר ג' חדשים שכבר לא יכולה להניק ועוד צירופים **ולברית אברהם** צירף הנ"ל בעברה ונישאת **חת"ס** אסר בלא התחילה להניק שמא כולם לא יתחילו כו' ואף בזמנינו שלא מניקים כ"כ אסור דחז"ל ידעו שרק מועט ואסרו מפני פיקוח נפש כו'.

ל') **נו"ב** היקל באלמנה שאביה עשיר וחלבה ארסי ונתנה למינקת בחיי בעלה כו' ודעתו שבאלמנה אף שאינה מחוייבת להניק כגון עשירה לא התיר הר"ש הזקן כיון שאין אב כו'.

נו"ב האמונת שמואל היקל רק שאין דרך משפחתה להניק ועשירה ורק כשיש שפחות ממש ולא רק נדן

וצימוק דדים היינו דווקא אם נעשה בחיי בעלה ורק אם כך לפחות בג' לידות או משוער לעולם ולא רק בלידה זו כו'.

חת"ס הריב"ש שלא חשש לחורבן הבית וקלקול הבחורה לכאורה סותר את המהר"י מינץ שפסקו הרמ"א שבמופקרת להקל וצ"ל ששם איירי שהיה תקנה גם לולד לכן מקילים ולכן היקל כשכבר הניקה קצת והרוצה לינשא לה הוא עשיר שיפרנסה וידאג למלמד עד י"ג שזה יותר מהנקה כו'.

סי׳ ט״ו

ג) **למהרש״ל** אסור אם אבי אביו, ואם אם אבי אמו כו׳.

ה) קידש אמא אסור בביתה דלא כחולקים.

ו) הנטען על אשה אסור בקרובותיה **חת״ס** אפי׳ נישאת היה ראוי להוציא ולא החליט למעשה כו׳.

ז) **דגו״מ** קידש חמותו אחר מיתת אשתו צריך גט לחוש לשיטות שיש רק ארור

ח) **מנחת עני** הורה חכם להתיר בשניות בטעות ודאי הוי כטעה בדבר משנה אך בנשא כי חשב שמותר יש מקום להקל בשניות דמפורש להוציא רק על מזיד ועכ״פ באשת אחי אם מן האם שנאסר רק בדורות האחרונים כמבואר בתוס׳ יש מקום להקל בדיעבד.

ט) **נו״ב וחת״ס** אשת חמיו אחר מיתת אשתו אפשר שלכו״ע מותר ולא הכריעו

י) נשא אשת חמיו ע״פ בעלי הוראה מפורסמים **הצ״צ** התיר והסכים עמו **הבית מאיר והב״ש** אסר, אשת חתנו **היש״ש** מתיר ורצה לבטל האיסור.

י״א) **פת״ש** קידש אחותה כשנעשית טריפה אינו כלום דנקרא בחייה כו׳.

י״ג) זנה עם כגון אחות אשתו מותר בקרובותיה **לב״ח דרישה וב״ש** רק אחר מיתתה **ולט״ז** אף מחיים וכאן דעת **המל״מ** גם מטעם א׳ שלפחות הוא שוגג וכו׳ ב׳ כי בין כה הקרובה באה מחמת אשתו אך כשתמות אכן אסור כו׳.

י״ד) **מל״מ** כרמ״א שברגילה יוציאו כי רגליים לדבר אך אולי רק בחמותו ולא באחרת.

ט״ו) **ברכ״י** שידך עם אשה לא יבטל השידוך וישא קרובותיה משום הרהורי עבירה.

סי׳ ט״ז

א) גויה נשואה הבא עליה לתוס׳ עובר על ודבק באשתו **ברכ״י** משמע קצת ברמב״ם שרק מדרבנן כי אין להם כלל אישות.

סי׳ י״ז

א) **ברכ״י** לכאורה יש ראיה מירושלמי שמי שמת וחזר לחיות לא צריך לקדש שוב כו׳.

ב) **רעק״א** פשטה ידה וקבלה קידושין מכהן אינה נאמנת דהרי יש כאן עבירה.

ג) **נוב״י** טענת גרשתני לא צריך בפני בי״ד.

ד) **מנחת עני** גרשתני נאמנת רק להבא שלגבי הקדמת הזמן אינו נקרא העזה לבעלה כו'.

ה) **בני אהובה** אמרה לראשון מעולם לא קידשתני ונתגרשה משני מותרת לראשון.

ו) **משנה למלך** אף אם אביה קידשה אינה מעיזה בפניו.

ז) **בית מאיר** אמרה גרשתני ובעלה אח"כ מודה נאמנת דלא כב"ש שהחמיר.

ח) **בני אהובה** נטה לשיטות שאם אמרה שלא בפניו ואח"כ בפניו בכ"ז נאמנת כו'.

ט) **בית מאיר** כשיש אמתלא שאומרת אמת נאמנת אף בזמנינו **והגליא מסכת** גם סובר כך במצב של בדיעבד שהבעל הלך וכו' אלא ששם היקל אפי' אם אמרה שהיה קטט אך לא הוחזקה שקרנית ופת"ש מסיים שאינו היתר ברור כו'.

י) **רדב"ז** כב"ח שאף בזמנינו בדיעבד לא תצא אלא"כ יש סיבה לומר שעיניה נתנה כו'.

י"ב) **לבית מאיר קרב"נ** ועוד אף בקטטה סתם לי"א אינה נאמנת (דלא כגליא מסכת דס"ק ט').

י"ג) עד אחד **לרא"ה ריטב"א** דאורייתא משום דייקא ועבידא לאיגלויי **ולרש"י ותוס'** ועוד דרבנן **ולנוב"י ותשב"ץ** בעד כשר דאורייתא עדים פסולים דרבנן כו'.

רעק"א דן בבא עד אחד אחר מיתתה ואחר שנישאת שלכאורה אין דייקא וצידד להקל משום עיגון הבנים ומסתבר שדייקא לפני שנישאת.

רעק"א צ"ע אם ידוע שמת ולא ידוע מתי אם עד אחד נאמן ע"ז מדאורייתא (לכאורה מדרבנן וודאי שכן)

רעק"א אפי' זינתה והלך בעלה ונישאת לבועל יש דייקא לא לעשות בניה ממזרים ומשום כתובה ועוד דברים שיש לה מהשני אף שאסורה על הראשון והשני וכ"ש כשלשני מותרת שיש חומר מחמת זה אף שאסורה לראשון.

חמדת שלמה חרשת שהשיאה אביה צ"ע אם שייך דייקא.

קטנה **לחמדת שלמה** צ"ע כנ"ל **לנוב"י** מועיל דהעד מתיירא שתדייק כשתגדיל **בית מאיר** הוסיף שאפי' עד במסל"ת שלא שייך הנ"ל עכ"פ הקרובים ידייקו כו'.

י"ד) **רשד"ם** אמר העד איני יודע שלא בפני בי"ד אפי' היה הרב שם אך לא היה דיין עמו וכן אף בפני בי"ד אך יש מקום לתלות למה אמר כך נאמן לחזור בו.

ט"ו) **מה"צ** כח"מ שסתם עבד כשר ודלא כב"ש דאיירי רק בעבד כשר כו'.

ט"ז אמר לו הבעל במסל"ת את שמו וכדומ' **למהריב"ל** הוי כעד מפי עד **למהרשד"ם ומה"צ** הוי כעד כשר.

י"ז) **רעק"א** עד מפי עד אפי' כבר מת העד הראשון כשר.

י"ח) **קהלת יעקב** לנוב"י רשע שאינו של חמס כשר אך יש להחמיר כי משמעות סתימת הפוסקים משמע שחלקו עליו כו'.

י"ט) עד שנוטל שכר **למהריב"ל** ועוד הוי נוגע ופסול אף אם יודע שיתנו כו' **ולנו"ב** מעיקר הדין נוגע כשר אלא שלא רצה לחלוק אלא שיש בעיה של נוטל שכר להעיד אלא שמועיל להחזיר הכסף ומח' אם צריך עוד פעם להעיד ולא נקרא שמפסיד כי בין כה אסורה עליו כו'.

נו"ב אסור ליטול שכר אף על דרבנן, נוגע כשר (כאן סתם להקל), נוטל שכר כיון שכל פסולו רק דרבנן הרי עד פסול מדרבנן כשר לכאן, אמר לפני"כ למישהו הוי עד מפי עד וכשר כו'.

נו"ב אף אם עד מפסיד מחמת העדות שנהיה אצלו כיעור לישא אותה אסור לקחת כסף כיון שלקחת כסף ע"ז הוא יותר כיעור כו'.

בית מאיר נוטל שכר כשר נוגע יש להחמיר ובשעה"ד אפשר להקל בחזר והעיד אחרי הסילוק כו'.

כ) **נו"ב** עדות של כמה עדים שאחד מהם גזלן כשר כיון שהפסולים לא נאמנים רק משום חשש משקר דהרי במסל"ת כשר וא"כ ודאי אינו פוסל את הכשרים שאין עליהם חשש שקר **ישועות יעקב** בעדות אשה אין פסול חצי דבר דלא גרע מקרובים **ולמבי"ט ועוד** להחמיר.

כ"א) **מה"צ** ישראל פסול כיון שיודע בטיב יהודים צריך לפי ראות עיני המורה להחמיר שבמסל"ת יצטרכו קישור דברים.

כ"ב) **מהריב"ל** אמר כמה פעמים שישתמד פסול מדאורייתא.

כ"ג) **ברית יעקב** גוי אומר בשם ישראל פלוני אף ללא מסל"ת נאמן דמירתת **ונחלת צבי** חלק.

כ"ד) **לב"ש ומה"צ** אם הצרה נישאת לאחר והראשונה מעידה לה אין חשש שנאה קדומה **ולמהרח"ש** לא, **מהרח"ש** שנאה קדומה היא רק בצרה אך באחר אין חשש, **מה"צ** איפה שבעיא דלא איפשטא נאמנת לאוסרה **מל"מ** חמש הנשים שהעידו ספק

אם הוי כוודאי א"א או ספק ותלה במח' רמב"ם והראב"ד **מל"מ** עד במים שאין להם סוף צ"ע אם אפשר להקל במסל"ת ובחמש נשים וכן בספיקות וכדומ'.

כ"ה) שונא **לכנס"י** נאמן כי חושש שיפסלוהו מעדות **קרבן העדה** נאמן כי רק בנשים שדעתן קלות פסלו חמש נשים **פת"ש** א"כ אשה שונאת תפסל ולא שמענו זאת מעולם.

כ"ו) **מה"צ** אשת חמיה נאמנת **בית מאיר מה"צ** כב"ש שיבם כשלא שייך יבום כגון יש בנים או ערוה נאמן דלא כח"מ, יבם לחלוץ **ח"מ** ספק **רשד"ם** נאמן **מה"צ** פקפק עליו, בזה"ז שאין יבום **ב"ש** מצדד להקל **מה"צ** צ"ע.

כ"ז) **מה"צ** חמותה הבאה לאחר מכן כח"מ שאם לא מייבים כי לא המנהג או כי אסור אז מותר להעיד דלא כב"ש, ואף לשו"ע שמותר היינו שמת אחי בנה אך כשכבר מת ומעידה על מיתת בנה להפקיע מחליצה לא נאמנת **עבודת הגרשוני** בת בעלה הבאה לאחמ"כ וכו' להחמיר כחמותה **ובית מאיר** מצדד להקל.

נוב"י נשא הבן אשה אחר מיתת אביו ולא ירש כלום יש להסתפק אם חמותה כשרה להעיד דהרי לא שייך שלוקחת כסף כו'.

כ"ח) בת חמיה ספק בגמ' והשמיטוהו הפוסקים **למהרח"ש** ראוי להחמיר **מה"צ** צ"ע להקל אם לא שיש עוד איזה צד להקל **מהרח"ש ומה"צ** בת צרה ובת יבמתה כשרים אפי' שאמם שונאת כו'

כ"ט) **פני אריה** זונה המיוחדת לאיש גם הוי כצרה כו'.

ל') **מהרח"ש** יבמתה אפי' שהיא אחותה וכן ממילא גם כשיש בנים פסולה דלא פלוג או שמא ימותו בניה כו' כב"ש

ל"א) **מהרח"ש** בת אשתו מאיש אחר ואינה נכנסת לבית כשרה להעיד.

ל"ב) **מה"צ** לסיכום כל הפוסקים יש ט"ז נשים פסולות

ל"ג) **מהריב"ל ועוד** (אך המעיין בריב"ל יראה שלא סמך על סברא זו כו') בעד מפי עד וכן כשהעד אינו לפנינו תולים שהעיד כתיקנו כגון שקברתיו וכדומ' **וראנ"ח מהרי"ט** ועוד חלקו עליו **רשד"ם** באיסור דרבנן להקל כמהריב"ל.

ל"ג2) **בנימין זאב ומבי"ט** אמר שמעתי לא מועיל דאולי הברה בעלמא אלא צריך שיאמר ששמע מאחר ולב"י בתשו' גם שמעתי מועיל ונראה שזה דווקא כשאינו לפנינו כו'.

חת"ס שמועה לא מאדם פלוני אלא בשיחת נשים יש לחוש שתי חששות א' מת בעיר זה חשש שמא רק נתעלף ב' מת בעיר אחרת שמא נאבד ואמרו שמת וא"כ כשאומרים שמת בעיר זו לפני הרבה זמן לכו"ע מועיל כו'.

ל"ד) **לח"מ** אף את האשה עצמה צריך לשאול איך מת **בית מאיר** לכאורה לאשה עצמה אפי' לא צריך אמירה אלא כל שהחזיקה עצמה ואין סיבה להסתפק כשר כו'.

ל"ה) **מהר"ם בן חביב** להלכה ולא למעשה כשאומר מת פלוני לא שואלים כי תולים ששמע **ברכ"י** חלק והחמיר כו'.

ל"ח) **רמ"א** ראו כשהיו אנוסים אף שאח"כ לא היו אנוסים כיון שעכשיו חזרו כשר **ט"ז** אף אם בשעת הראיה כבר יכלו לברוח כיון שהתחיל באונס כשר **מהריב"ל** וכן הסכימו האחרונים בעדות אשה אף רשע גמור שחזר כיון שכעת אין חשש משקר כשר.

ל"ט) **רעק"א** יודעים שמחלל באונס אין חוששים שעשה גם שלא באונס ואף בריעותא בעיגון להקל כו'.

מ) **מה"צ** חשוד על עריות כשר להעיד במקום עיגונא ורק לקידושין וגירושין פסול כו'.

מ"א) **בית מאיר** קיבל תשובה בפני רבו וכדו' אף שלא עשאה כשר אך כשרק חזר לדת ישראל לא.

מ"ב) **לנו"ב** רגליים לדבר הוי יותר טוב ממסל"ת ואינו להלכה אלא לסניף **ולחת"ס** אין לצרף

מ"ג) **מהרח"ש** העיד שקרובו הרג שמעון מתירין על פיו כו'.

מ"ד) אחר שנישאת **למהרח"ש** גם יכול להכחיש **מה"צ** פקפק קצת **ולקהלת יעקב** כ"ש מלקמן שלא מועיל

אחר שהתירוה **לח"מ פת"ש ועוד** נאמן להכחיש **לקהלת יעקב** לא נאמן.

קודם שהתירו ועד פסול **לקהלת יעקב** יכול להכחיש דלא **כב"ש**.

מ"ה) **רעק"א** עד מפי אשה אפשר שאף לח"מ נאמנת להכחיש כו'.

אחר שהתירוה ועד פסול **לחת"ס ושארית יוסף** לא נאמן הראשון להכחיש **ולמה"צ ועוד** נאמן הראשון.

מבודה הייתי אחרי שהשני כבר העיד **לח"מ** יכול לומר **לחת"ס** לא.

חת"ס העידה ששמעה מאחד שמת ואומרת שנכמרו רחמיה וטעתה בדמיונות וחוזרת בה כיון שכבר התירוה אינה נאמנת כו'. אך כשאפשר לברר כגון בצבא צריך כו'.

מ"ו) **נו"ב** אומרת ששמעה שמת לכו"ע לא צריך לחפש את הראשון כו'.

מ"ז) **מה"צ** כרמ"א אך היינו כשעד שני מעיד כיצד יודע וכו' אך אם אומר רק מת לכתחילה ודאי באותו עיר יבדקו כו'.

מ"ח) **מה"צ** אף אם נאמר שהוכחשו בחקירות בעדות אשה כשר כיון שלא צריך שניים, לא קשה מסעיף כ"א שמשמע שרק הכחשה בבדיקות כשר דשם הכוונה שכשר כאילו יש שתי עדים.

נו"ב הרא"ש איירי בהכחשה אם היה בקבורה שזה הכחשה בבדיקות אך בחקירות פסול כמפורש בירושלמי וכן הגר"א כתב שהוא טעות מתלמיד טועה אך כיון שהראשונים כתבו ויש כזה שיטה גם בירושלמי המיקל יש לו על מי לסמוך כו'. אך **המה"צ ומהרח"ש ועוד** פסקו כשו"ע אף בחקירות וסיים המה"צ דבהכחשה בחקירות אם יש עוד צד יש להקל כו' אלא שמהרח"ש כתב שעכ"פ מת ונהרג הוי ודאי כהכחשה בגוף המעשה וכאילו יש רק עד אחד **ולישועות יעקב** אם יש שתי עדים כשרים כיון שיש כאן עדות כשר בהכחשה אך בפסולים לא תקנו בהכחשה כו'.

מ"ט) **לב"ח** להקל כרמב"ם שאין כלל חשש שד בסכנה **מה"צ** כשיש חדר"ג שיש רק חשש שד מועיל בדיקת בבואה וכן אין חשש שלא בקיאין בשחרית וערבית שהצל ארוך מאוד דמי לא יודע אם הצל ארוך יותר ורק בשאר השעות שצריך להבחין לפי עובי הצל וקלישותו וכו'.

נ) ראו שנהרג מרחוק וזיהו לפי טביעות עין של הקול **לשבות יעקב** להקל **והקהלת יעקב** החמיר.

נ"א) **חוות יאיר** אם כתוב בשטר מבנו הריני כפרת משכבו אי אפשר על סמך זה להחליט שאביו נפטר כו'

נ"ב) **מה"צ** בעיגון יש לסמוך על הפוסקים שלא צריך קיום אך במקום כגון קטטה שהאשה עצמה לא נאמנת צ"ע.

פני אריה כתב מהדואר שאף אם יתגלה שמזוייף לא ידעו מי כתבו צריך קיום מדאורייתא אלא שאם כתב ישראל אפשר להקל בעיגון כח"מ.

קהלת יעקב (מליסא) ממרחק שאין עבידא לאיגלויי לא מועיל אפי' כתב ישראל אפי' בעיגון דלא כח"מ והוסיף הפת"ש שאם יש שתיים חתומים אפשר שאף לשיטתו כשר.

נו"ב העיקר שאין צריך קיום גם למ"ד שעד אחד דרבנן.

קהלת יעקב (קארלין) ודאי בחתימת שלש שקיבלו עדות להקל אלא שיש להושיב בי"ד של שלושה להתירה כו'.

חת"ס בעיגון להקל כח"מ, שלא בעיגון אף בשלשה להחמיר, נשלח לדואר מסויים וחזר עם תשובה כשר אפי' באחד כו'.

נ"ג) **לפני אריה ועוד** לא מועיל מסל"ת בכתב גוי ולשיטתם כך סובר המגיד

מה"צ חולק שמועיל **ולבית מאיר** כך גם דעת המגיד אלא שלשיטתו צריך קישור דברים לכן כתב שכשאין קישור דברים לא מועיל.

עזרת נשים המחמירים החמירו רק כששלח לישראל שאז אולי לא מסל"ת משא"כ כששלח לחבירו בנושא אחר כו'.

חת"ס כתוב בערכאות שפלוני מת אפי' שלא ראו אלא נשלח משם כשר דמפחדים וכו'. וכ"ש שהרי שלחו לכתובת מסויימת וחזר תעודה כו'.

נ"ד) **מה"צ** עד שבא להעיד לא חוששין מחמת קול כיון שיודע שאי אפשר להעיד על פי זה כו'.

למשאת בנימין בכל מסל"ת של גוי אם לא אומר בבירור שמת חיישינן לקול אלא שחלקו עליו **הט"ז והמה"צ** וכתבו שלית מאן דחש לדבריו.

מה"צ מסדר אליהו מסכם 1) יצא קול שטבע או שהעד אומר שטבע לא מועיל עד שיאמר שראה שמת וכדומ'. 2) ידוע שנכנס למקום סכנה ויצא קול שמת מחמת זה חוששים לעדות אך כשרק ידוע שנכנס והוא מעיד שמת נאמן, כשיצא קול שמת ואומר שראהו לפניו **לסדר אליהו** להחמיר **למה"צ ופני משה** להקל 3) יצא קול על אחד שנסע שמת מח' אחרונים כו'. וכשאומר לגבי דברים אחרים יתכן שאומר מחמת הקול כו'.

נ"ה) **מהרח"ש** חרש גמור ודאי אינו מועיל, ומדבר ואינו שומע כשר.

נ"ו) **נו"ב** אמר בריא לו שהיה לי שתי שערות בשעת העדות נאמן.

בית מאיר אולי אין צריך כלל שערות דאולי מספיק גדול אף ללא שערות.

נ"ז) **לפרישה** קטנים שאמרו מת פלוני ולא מסל"ת נאמנים ורק כשאמרו אנו באים לא מועיל בלי שיאמרו כך וכך וכו'. **ומה"צ** חלק עליו, **יש"ש** אין צריך הקטן לומר שהוא עצמו עסק במת **ולמה"צ** צ"ע.

נ"ח) **לטור** אף ללא מסל"ת וכך דעת השלט"ג **למהרא"י** צריך מסל"ת **מה"צ** אף למהרא"י אין צריך ממש מסל"ת אלא כשר אף בשאלה אם אומר דרך סיפור ודווקא כשלא נראה שכוונתו להעיד.

נ"ט) **מה"צ** אף המקילים במח' אין להקל כאן להאמין לאחר זמן **תשובת אה"ש** קטן שקצת גדול שכבר לא משחק בקמצא נאמן אף לאח"ז **מה"צ** צ"ע.

ס') מסל"ת עם קישור דברים כשבא לבי"ד **לרא"ש ומהרח"ש מרד"ך** מועיל **ולמה"צ רמב"ן וריב"ש** לא מועיל, **רשב"ם** בא לפני רבים אינן כבי"ד, בא לפני הקהל ספק **במהריב"ל**, ואם יש סיבה למה מגיע הגוי לבי"ד לכו"ע מועיל.

ס"ב) **פני אריה** אמר הגוי שציוה אותו היהודי שיודיע שמת אין לך עדות גדולה מזו כו'.

ס"ג) **מה"צ** רוב אחרונים כריב"ש אך האריך כר"ן כו'. ולמעשה כב"ח שבעיגון שלא יהיה עדות אחרת יש להקל שלא צריך קישור דברים, אם אומר דבריו דרך התאוננות אין צריך קישור דברים לכו"ע. **מהרח"ש** גויים מספרים ביניהם לכו"ע לא צריך מסל"ת.

נו"ב באומר קברתיו הוי כקישור דברים ודן כששאל מאין אתם אם נקרא קישור כו'. **חת"ס ונו"ב** כשגוי מספר סיפור שהיה לפני זמן רב הוי עכ"פ כספק קישור דברים כי למה יש סיבה שיספר ולכן אפשר להקל מס"ס אולי לא צריך קישור ואולי היה כאן קישור כו'.

ס"ד) **מה"צ** למס' לא חיישינן שאמר מחמת דבר אחר במסל"ת אלא"כ מוכחא מילתא טובא כו'. וכתב שבכל מקום שמותרת מדאורייתא כמים שאין להם סוף מותרת אף עם אמתלא דלא חיישינן לאמתלא אך לכו"ע צריך בזה קישור דברים.

פנים מאירות אפשר לצרף מה שצידד המבי"ט שבדרבנן נאמן גוי אף ללא מסל"ת וכתב עוד שאם שאלו את הגויים זה שלא בפני זה ואמרו אותם סימנים יש לצדד דהוי כמסל"ת

ס"ה) **נו"ב** למס' נאמן גוי מסל"ת אף למשומד ואין חוששים שאומרים מחמת שעזב דתם כו'.

ס"ו) **מה"צ** אם שאלו אותו את כל הפרטים במעמד אחר אם מפרש דבריו הראשונים הוי כמסל"ת אך באומר דברים אחרים אינו נאמן **ולמשאת בנימין** אפי' במעמד אחר הוי מסל"ת (לכאורה נראה שהח"מ חלק ע"ז עי' ס"ק ס"ז וצל"ע)

ס"ז) **מה"צ** שאלו את הגוי ולא ענה ואח"כ אמר במסל"ת לא נאמן וכן כשבהתחלה כיון להתיר לא מועיל אח"כ מסל"ת, הגיד ע"פ שאלה וענה ואח"כ אמר מסל"ת צ"ע למעשה ואם היה בפעם הראשונה בבי"ד גרע כו'.

ע') שאל הגוי במה אתם מדברים ואמר שמת **הרמ"א** החמיר כיון שהריב"ש היקל וביטל בסוף דעתו מפני הר"ן רבו **ולט"ז** להקל כיון שהריב"ש הביא ראיות טובות **ולמהריב"ל** להקל להלכה ולא למעשה **ולרשד"ם** להחמיר, ובסלוניקי התירו.

ע"א) **לכנה"ג** לא מקילים אף בספק ספיקא דהכל ספק אחד **והנו"ב** סתר את הפוסקים שהחמירו מחמת חזקה דכיון שדייקא מרעא חזקה וכן את הפוסקים שיש שתי חזקות א"א ואיסורא דהכל ספק אחד כו'.

ע"ב) **לט"ז** דעת הרא"מ להקל במח' **ולח"מ** אין דעתו להקל אלא שסובר שלא דיברו על שעה"ד כו' **ולמה"צ** הקילו רק כשיש אומדנות המוכיחות שאז יצאה מחזקת אשת איש דאורייתא ונשאר רק ספק דרבנן כו'.

ע"ג) גויים שואלים לגויים **תרוה"ד** מיקל **הר"ן לח"מ** מיקל וכן מה"צ אלא שבשאלת שופט מחמיר **ולב"ש** הר"ן מחמיר וכן דעת הרח"ש אלא שחולק שאם בשאלה לא רואה שיש נפק"מ כגון שרואים מת ושאלו ממתי שאז נאמן כו'.

ע"ד) **תשו' גאוני בתראי** כשלא יודעים שהוא יהודי הוי כשאל גוי כו'.

ע"ה) **מהר"ם** אומדנות אם קצת מסל"ת תנשא לכתחילה **ולמה"צ** אין מוכרח כו'.

ע"ו) רוצח שהודה בלי עינוי **למשאת בנימין** מוכח שאומר אמת ולכן אף לכתחילה מותר **מהרש"ך** ועוד להחמיר שאולי מאימת יסורים **נו"ב** אם אפי' מחזירים דברים לכו"ע נאמן וכן כשיצאה כבר מחזקת איסור כגון מים שאין להם סוף אפי' לא שהו כדי שתצא נפשו כו'.

ע"ז) **לרמ"א ותרוה"ד** אומדנות לא תצא **לרדב"ז** תצא וכך דעת הרמב"ם שאפי' בדברים שרובן למיתה תצא מדרבנן **למה"צ** להקל רק בשעה"ד ורק באומדנות המוכיחות טובא דחשיב כרוב גמור כו'.

ע"ח) ישראל שאמר ששמע מגוי **לב"ש** לכו"ע צריך לומר שהגוי מסל"ת כי דרך ישראל לשאול **ולתוספות יו"ט** לכו"ע אין צריך לומר כו'.

ע"ט) **מה"צ** כח"מ שגם הר"ן מיקל ולדידן דקי"ל שאין צריך קישור דברים במסל"ת ושאלת גוי לגוי גם הוי כמסל"ת ודאי אין לחוש בסתמא וכן דעת הרח"ש.

פ') אמר הגוי האיש שיצא עימי ולא אמר מכאן **לרמב"ם** לא מועיל **לרא"ש** מועיל **למה"צ** היינו כשהגוי לא כאן שאי אפשר לשאול, וכן כשיודעים שהלך עם אותו איש על דעת לחזור איתו ולא להפרד לכו"ע מועיל כו', וכן אם מספר אחר שזהו וכדומ' ולא בפני אלו שראוהו שהלך לכו"ע אינו מועיל, וסמוך ליציאתו וכן לפני אותם אנשים שראוהו כו' מועיל **ולרח"ש** הוא משום שהמספר סתמא דעתו על הזמן היותר

קרוב והיינו על האיש שיצא עכשיו כו'. **פנים מאירות** אמרו לו שאותו אדם שרגיל ללכת איתו נהרג ומכירים אותו מועיל לכו"ע כו'.

פ"ג) **מה"צ** מה שכתב הרמ"א וכן פשט המנהג היינו שלא צריך לומר אף באינו מכירו קברתיו דלא כרמב"ם וכן בתשו' רמ"א ועוד **ולחת"ס** כן לחוש לרמב"ם.

פ"ד) גוי מכיר אחד ואמר שכל החבורה נהרגה כתב **המשאת בנימין** שמסתמא אותה חבורה **ולב"מ** לט"ז שפוסק דלא כרא"ש לא מועיל.

פ"ה) **נו"ב** אומרים המשומד ואין שם אביו ויש שם עירו יש לצרף לתלות שאין עוד בשם זה משומד דיש חזקת כשרות כו' וכן סימן אמצעי מועיל כמו שם אביו.

פ"ו) **רשד"ם** אח פלוני הוי כהזכיר שם אביו **נו"ב** לא ברור דיש לכל אחד הרבה אחים.

פ"ז) **חת"ס** כשנמצא כמו שאמר המת חוץ מדבר אחד תלוי לפי הענין וכן **שו"ת גאוני בתראי** מח' דאמר שהוא מעיר פלונית ואשתו אומרת מעיר הסמוכה לזה כו'.

פ"ט) **לב"ח** צריך לשאול שתיים ושלש פעמים לראות אם לא טועה **ולמה"צ** לרמב"ם אסור לעשות כן.

צ') כשיש לחוש לערמה **לריב"ש ורמ"א** בחו"מ אמר איני יודע להקל **ולמהר"ב אשכנזי** ולשיטתו כך סוברים הרבה ראשונים להחמיר כדיני נפשות ממש כו'.

צ"א) **מה"צ** גוי מסל"ת לאור הנר צ"ע אם מועיל אולי לא מדייק כ"כ כו'.

צ"ב) **מה"צ** צ"ע בנשכו נחש אם לא רואים שמת אולי התרפא ורק בחפירה כי הרבה או כי עמוק ולא יכול לעלות כו'.

צ"ג) **חוט השני** דן כשניטל העור והחזירה וראה בט"ע אם מועיל.

צ"ד) **ח"מ** ט"ע הוא רק אם עיין **נו"ב** לא עיון גמור אלא עיון כל דהוא וכתב **בן הנו"ב** או שכוונת אביו לצירוף מועיל או שלהכיר את פני האדם מספיק כל דהוא משא"כ דברים אחרים.

צ"ה) **פת"ש** יש מח' ראשונים גדולה אם לדידן שסימנים דרבנן אם חיישינן לשאלה ולכן אף שנראה להקל אין להכריע נגד השו"ע שהחמיר אלא בצירוף אומדנות וכדומ' **משכנות יעקב** אף המחמירים לא החמירו בכל מי שאין דרכו להשאיל וא"כ בזמנינו שאין עניות ואין המנהג להשאיל בגדים לא חיישינן לשאלה לכו"ע **לפנ"י** חשש שאלה הוא רק בסימנים ולא בטב"ע וחלק עליו המה"צ, **מה"צ** בספק דרבנן כגון מים שאל"ס לא חיישינן לשאלה **נו"ב** כשאין חזקת אשת איש כגון מים שאל"ס אף שלא שהו אלא ראו שמתחת למים מועיל חזקת תחת ידי אדם שלו ולא חיישינן לשאלה כו'.

סימן אמצעי בגופו ומובהק בכליו **לב"ש** לא מועיל דחיישינן לשאלה **ולמהר"ל מפראג ונו"ב** מועיל ממה נפשך של תי' הגמ' **ולבית מאיר** מועיל כי לא חיישינן שהשאיל למי שבדיוק יש לו סימן אמצעי כמוהו **ונו"ב** חלק עליו אלא"כ אין דרך להשאיל וכו'.

חכ"צ סימן בינוני מגופו במקום שאין שיירות וידוע שהיה שם מועיל כיון שסימן גלוי והוי כלא הוחזק ולא שכיחי.

טב"ע דכלים עם סימנים גרועים דאדם **לרשד"ם** ועוד מועיל **למה"צ** צ"ע.

שאלת כל הבגדים **לב"ח רא"ם ועוד** חיישינן לשאלה **ולמהרי"ט ועוד** לא חיישינן וכן לא חוששים שנגנב כי לא שכיח וכו' **תשו' ב"ח** בזמן מועט וכל הבגדים לא חיישינן וכן נמצא מפתח אצל ההרוג של שטרותיו וכדומ' לא חיישינן לשאלה **ובחת"ס** לא משמע כך על מפתח.

כתונת אחת ואין לו עוד **למהר"ר אליהו** מועיל **למה"צ** צ"ע **לנו"ב** במקום שמחליפין בגד רק בשבת תלוי אם עבר שבת.

נו"ב דן בשאלה אם חיישינן לאבידה מדעת או אומרים חזקה מה שתחת ידי אדם שלו כו'.

ומכירה ואבידה **לח"מ** חיישינן **למה"צ** גניבה ואבידה לא חיישינן מכירה חיישינן אם הדרך לכך ואם לא אז צ"ע.

בכיס ארנקי וכדומ' **לח"מ ותשו' ב"י** למעשה חוששין לשאלה **לב"ש ועוד** לא **לנו"ב** עכ"פ כשאמר שרוצה לחזור ולא חזר איתרע חזקת אשת איש ולכו"ע מועיל **מה"צ** אילו ראה הב"י כל המקילים לא היה מחמיר **תשו' ב"ח** אף שבזמנינו יש אולי כאלו שכן משאילים הנ"ל אין להחמיר במה שמפורש **מה"צ** תלוי אם ידוע שהמציאות השתנתה.

נו"ב טבעת שלא חותמים בו חיישינן לשאלה **חת"ס** לא חיישינן לשאלה בהנ"ל רק אם לבוש בהם אך נמצא בבגד חיישינן ששכח בבגד והשאילו **נו"ב** אם ידוע שטבע במים חוששים שזרק כל כליו להקל מעליו וצ"ע למה לא דומה לשוטה שלמס' הנו"ב יש חזקת מרא קמא כו'.

נו"ב אמר לפני שמת שזה הוא ומצאו עליו כתבי המלצה על שם זה לא חיישינן ששיקר, כלים שלא משאילין בסמוך ולא עליו **הב"ש** לא מועיל **ולמהר"ל מפראג** ועוד מועיל. **מה"צ** עכ"פ כשנמצא על היד והיד לא מחוברת ודאי להקל.

צ"ו) **מהרי"ט** ציצית שעליו וידוע שיצא רק עם אחד לא מושלי אינשי.

צ"ז) יבם שמת בסי' בינוניים שרק איסור לאו **לחכם אחד** מועיל כי לא כרת **לנו"ב** רק לצירוף.

צ"ח) **נו"ב** אמרה האשה שהיה לו רושם באצבע ביד ימין ורואים רק בשמאל ודאי איסור גמור ולא יועיל חזרה וכדומה עד שיהא עדים שלא היה לו בימין ועד אחד על שמאל שיש והאשה תאמר שטעתה.

נו"ב אם יתכן שהשתנה או שלא אמרה ולא יודעת מה ברגל השני וכדומ' עכ"פ אין כאן הכחשה.

חת"ס אמרה אשתו שהיה לו יבלת ולא נמצא ומכירים אותו בט"ע ורק חלק בגדיו סמוך כו' לא הוי הכחשה שיתכן שהוריד היבלת או התייבש ונפרך ולכן אף תולין שלא בדקו יפה כו'.

צ"ט) **לנו"ב ברית אברהם** ועוד במים שאל"ס ושהה שחומרא דרבנן אפשר סימנים אמצעיים **ולרעק"א** אולי בעיקרו דאורייתא לא כו'. **והחכ"צ** ועוד החמירו **פנים מאירות** מעיקר הדין להקל רק כיון שהחכ"צ החמיר ראוי שימתין י"ב חודש עד שיאבד זכרו **מה"צ** מעיקר הדין להקל וכיון שיש שהחמירו אז כל מקום שבדיעבד לא תצא להקל ובתצא להחמיר אלא"כ עוד צד להקל וגם זה חומרא גדולה בעיגון כו'.

ק) **לב"ש** ר' ירוחם בשם הרמ"ה נישאת בסימנים אמצעיים לא תצא **מה"צ** חוכך מאוד להחמיר ואף המקילים לא בשומא **הרח"ש** אין להקל אלא ע"פ הסכמת המעיינים, שומא **ב"ש** כסימן אמצעי **מה"צ** תמה עליו דעשוי להשתנות **חת"ס** מעיקר הדין כשידוע מספר שמות ומקום מסויים אף שלא מדוייק כצד אות פלוני להקל אלא שחשש מטעם אולי מצויה בבן גילו כו'.

ק"א) שומא וצמצם מקומו לרד"ך אפשר שיש להקל **רשד"ם** ועוד חולקים **חת"ס** בין ריסי עיניו לא הוי מצמצם כי משתנה בשמחה וכדומ' כו', צלקת בצמצום מקום **לט"ז** מועיל **מה"צ** מעיקר הדין הוי כנקב בצד תיבה פלונית שלא מועיל רק ט"ז לשיטתו ששתי סימנים אמצעיים מועיל ומהריב"ל שחולק על הט"ז לשיטתו ששתי אמצעיים לא מועיל ולדינא נשאר בצ"ע.

רצה לאבד עצמו **לנו"ב** הוי צירוף **לחת"ס** לא כי אולי התחרט וכו' **חת"ס** כמה בגדיו כל אחד בצבע אחר אף שרק צבע הוי סימן.

ק"ב) **מה"צ** אף סימנים מובהקים אחר ג' ימים או נטבע והעלו ושהה יכול להשתנות.

ק"ג) **פת"ש** מה שמועיל סימן שלא ימצא אלא לאחד מאלף דווקא כשהיה ספק מיתה כגון שתכנן לחזור ולא חזר אך בל"ז אין להקל ואם יש ספק רק בינו לאחר מועיל אפי' סימן ארוך וגוץ וכדומ' **פנ"י** אגודל עקום על אצבע מחמת הנעליים הוי סימן **תשו' ב"ח** וראיתי דמעת העשוקים ואין להם מנחם אמר שלמה על עגונה וכל מי שמתיר עגונה אחת כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים, **נו"ב** רגליים עקומות לבפנים לא מועיל אך אחד לחוץ ואחד לבפנים מועיל **חת"ס** האמא כיונה לדברי העד

שיש לו סימן מסויים אף שהיא חמותה נאמנת דלא מעידה על מיתה אלא על הסימן ללא ידיעה שכך אמר העד כו' **חת"ס** עיור עין אינו סימן נקטע אצבע לא סימן, טבע ויש לו בהרות אדומות ושחורות אינו סימן **נו"ב** אוזן גדולה ואחת קטנה בפרט שצמצמו איזה של כל צד אפשר דהוי מובהק ביותר כו'.

ק"ד) **מהר"ר דניאל** לכאורה אפשר להתיר לכהן להכנס תוך ד' אמות של מת שיוכל להעיד לאשה משום שבת ולמס' לא רצה להתיר **ופת"ש** הוסיף אם יש שבת כיון שלא ודאי שתנשא אין להתיר כמבואר בתוס'.

ק"ה) **נו"ב** מופלג בגובה או בנמוך הוי סימן אמצעי לדידן שסימנים דרבנן, אמרו העדים מידה מדוייקת אינו אפי' סימן גרוע כיון ששכיבה שונה במדידה וכן מת כו' **גליא מסכת** מאוד גבוה כו' הוי סימן מובהק כו'.

ק"ו) **למ"ב ט"ז ועוד** סימנים אמצעיים מצטרפים למובהק **תשו' ב"ח ועוד** לא מצטרף **מה"צ** צריך עיון להקל ושני סימנים סמוכים אפשר שיש להקל ולא למעשה, שתי סימנים שקרובים להיות מובהקים מצטרפים **והבית מאיר** מסכים עמו והוסיף שההגדרה היא שאם נראה בעיני הדיינים שבצירוף השתיים לא ימצא באחד מאלף מועיל **בגדי כהונה ועוד** למקילים כמה סימנים גרועים הוי כסימן אמצעי ואפי' רק שתיים **תשו' מהרי"מ** למקילים סימן אמצעי עם סי' גרוע הוי סימן מובהק **תשו' מהר"ם** מל' הישר"ש משמע שסובר שמועיל אפי' סימן אמצעי בגופו עם סימן אמצעי בבגדים וכ"ש בבגדים מובהק או ט"ע כו'.

ק"ז) **מהר"ר דניאל** לכאורה כמה סימנים גרועים באבר אחד מועיל אך אין להמציא מסברא אלא צריך לחקור אם שכיח וכו'.

ק"ח) **מה"צ** חוטמו עקומה רק אם זר ומופלג הרבה והגירסא הנכונה היא עמוקה והיינו כחרום כו'.

ק"ט) שיעור אורך צלקת **מ"ב** מועיל **מה"צ** כנ"ל ומדין שתי סימנים אמצעיים וכו', רושם ושומא **למ"ב** להחמיר **ולט"ז** להקל **מה"צ** כוונת הט"ז בצמצום מקום כו'.

ק"י) **חת"ס** שיניים גדולים באמצע אפי' מופלגים קצת הוי כגרוע אבל באחרים גדולים אם מכוונים מספר ומקום הוי מובהק ואם לא הוי אמצעי ולא סמך למעשה אלא בצירוף.

קי"א) **ראנ"ח** כבר נהגו להתיר מסל"ת דגוי בט"ע וסימן ולית דחש לר' נתן ור' שמחה שהחמירו שאין מסל"ת בגוי בסימן וט"ע **מהרא"ם** אף למחמירים כשקברו וכדומ' ודאי עיין יפה וכן משמע שלמעשה היו מקבלים עדותו כו'.

קי"ב) **מה"צ** העיקר כתוספות ורא"ש בר"ת שאף לשיטתו רק עם סימנים אף אינם מובהקים ואף למקילים שמספיק ט"ע הסתפק ר"ת כו'.

קי"ג) נקרש ונגלד למ"ב אין חשש שהשתנה **מה"צ** חלק עליו ודעתו שגם הח"מ חולק.

מהרי"ט מעידים שלא השתנה מועיל **מה"צ** מהרי"ט איירי בספק ג' ימים, **מהרי"ט** מסתמא עדים בדיוקא מסהדי ולא צריך לחשוש שאינם יודעים כו'. **מה"צ ונו"ב** ג' ימים אינו מעת לעת אלא לפי ימים הלכתיים כו'.

קי"ד) **פת"ש** לכאורה אף בתוך האדמה מתנפח דלא **ככנסת יחזקאל** וצ"ע.

קט"ו) מת ביבשה והפילוהו לים **למהרשד"ם** כטבע בים **תשו' ב"י** ספק **בית מאיר** למקילים יתכן שאפי' אין מיתפח כשעלה כו'.

קט"ז) **פת"ש** ספק מכה להקל כי ס"ס אם הלכה כמקילין אף במכה **פרח שושן** וכן בספק מחיים

קי"ז) **מה"צ** ל' השו"ע משמע כרי"ף וטור ועוד ששעה אחר שהושלך היינו מיד ודעת הרמ"א ברמב"ם ועוד שרק אחר שעה אחת הוי שהה (ועי' חת"ס שיש צד לומר ששעה היינו מיל) ואפשר שהשו"ע החמיר רק כששהה ג' ימים במים אך המקילין ודאי מקילים אחר ג' ימים, **הר"ר בצלאל ומשפט צדק** עוברים עליו גלים הוי כתוך הים **רח"ש** חלק עליו ורק צירף **פני משה** הביא צד שאף רק רגליים במים מועיל ולא רצה לסמוך **והחת"ס** אפי' לא צירפו **מהר"א אלפאנדרי** כולו במים וראשו בחוץ ועוברים גלים מועיל **גינת ורדים** רק ראשו נוגע במים מועיל והיינו שראשו בפנים ופניו בחוץ **פת"ש** אולי הקילו רק בים שיש צד גלים אך בנהרות לא אלא שבפניו במים בשאר ראשו לא מועיל **חמדת שלמה ומנחת עני** מונח חצי אחור במים מים חלחולי מחלחלי וא"כ אף בנהרות **ופת"ש** צ"ע כנ"ל **מנחת עני** ספק בגדר אשתהי לקולא כספק ג' ימים דאינו שעה מועטת אלא ספק גמור, וכשיש שתי עדים שמצאוהו במים אין אחד נאמן שמצאוהו לפני"כ מחוץ למים **מה"צ** ראוהו מיד ובכ"ז כבר נתפח אין נאמנים והיינו כשהראש התנפח דאם רק הגוף מועיל כו'. **קהלת יעקב** נשתנה מעט מועיל דלא גרע מתוך ג' ביבשה שברור שקצת משתנה וכו'.

קי"ח) **נו"ב** נמצא לידו כלי שלא משאילים אף למחמירים הוי דרבנן ולכן אפשר לצרף עוד צדדים וכו'.

קי"ט) **מהרשד"ם** מיא מרזו מכה של הגוף לא של הפנים **דרישה וט"ז** להיפך פנים כן גוף לא **מה"צ תשו' ב"י** בכל מקום כו' ותוך ג' ימים **נו"ב** להחמיר **ישועות יעקב** להקל בצירוף שהרמב"ם לא הביא דין מכה משמע שעכ"פ כיבשה כו'.

ק"כ) **רח"ש** טבע ושהו שרק דרבנן להקל בספק אשתהה כו', **מהרשד"ם** עד מפי עד תולין שהראשון ראה מיד **רח"ש** ועוד חלקו אלא"כ דרבנן כו', יש סימנים ואישתהי **לרמ"א מב"י** ועוד מועיל **לתוספות** לא מועיל **פנ"י** כשיש בו ט"ע אין נאמנות בסימנים כיון שרואים שלא התנפח מוכח שאחר כו'.

קכ"א) **נו"ב** מוכיח שגם הרשב"א עצמו שהחמיר בספק ג' היקל בשלם בצירוף ר"ת.

קכ"ב) **נו"ב** לכאורה אף בודאי אחר ג' יועיל עם סימנים אמצעיים דאיתרע חזקת אשת איש אלא שיש לפקפק ועכ"פ בספק להקל אף לרשב"א דיש חזקת חיים שמת עכשיו, וכן רצה להקל בספק בצירוף ט"ע בבגדים ע"פ הרמב"ם שספק הוי דרבנן ובדרבנן לא חיישינן לשאלה ודחה שכשאיתחזק איסורא לכו"ע מהתורה כו'.

קכ"ג) **נו"ב** החמיר בספק ג' אפי' בעד מפי עד שמשמע שהראשון לא ידע שתוך ג' **ומהר"ם ברבי** כן התיר בעד מפי עד וכתב הנו"ב שאולי שם היה כנראה רוצחים יהודים ומעמידים על חזקת כשרות כו' **נו"ב** בשרו חם ודאי מעכשיו וצירף שראוהו עם אותם בגדים לפני שעתיים וודאי לא משאילים למתים וכו' **נו"ב** כשידוע שבמקום מסויים היה רק הוא אפשר לצרף חזקת כאן נמצא כן היה ובפרט בספק תוך ג' ורק כגון בגמ' שהיה ודאי עוד מישהו מחמירים **לאחי הט"ז ולרעק"א ולקהלת יעקב** (להגאון מליסא) העיקר להקל בספק **והחת"ס** אף כשיש ריקבון ברגל כיון שלא נבקע כריסו יש ספק עצום דאולי תוך ג' כו'.

קכ"ה) **נו"ב** השו"ע כתב מותרת לדברי הכל כפשוטו כי ע"י הקול איתרע חזקת אשת איש ועד כמה שיש חזקת חיים אז מת תוך ג' וכתב שסברא זו רק לצירוף.

קכ"ו) **חת"ס** העיקר כר"ת רק לא רצה להקל אלא בצירוף, ור"ת היקל אף במוכה קרוב לפנים אם זה לא בפנים ועיניים נמקו אולי כמכה ומפורש שם בר"ת אף בראשו חתוך אך בזה לא רצה לסמוך על הבנתו אלא"כ יסכימו עמו כו'.

קכ"ו21) **שיבת ציון** לא רצה להקל בשתי עדים ממה נפשך שאין בדדמי אך מצד אחר שאף שראו טובע אם התבוננו בו הרבה יש להקל וכן בנמצא בצמצום מקום בדיוק איפה שטבע אומרים כאן נמצא כו' הקיזו ויצא דם נראה שמעכשיו כו'.

נו"ב שתי עדים אף פסולים למקילים אין חשש בדדמי, ואפי' עד אחד שאמר מעצמו ומגוי מסל"ת הוי כשתיים **לריב"ש ונו"ב** שמע שטבע הוי כראה **ולצ"צ וקרב"נ** אינו כראה כו'. **נו"ב** במקום אחד כתב שאפי' ט"ע בבגדים מהני כו' א"כ מועיל ט"ע דגוף עם של בגדים.

קכ"ז) **נו"ב** אף בנטבעו הרבה ויצאו חלק שייך בדדמי.

קכ"ח) **לב"ח וקהלת יעקב** כשנמצא עצמות תולין שזה אדם כי אין לחשוש שאחר ומזה שכל מקום שידוע שהלך למקום סכנה ולא היה שם אחר להקל ולא דמי לים ששם יש הרבה אנשים **ולב"ש ונו"ב** להחמיר וכתב סברא שיש חזקה שכאן נשארו העצמות לפני שנפל אותו אדם **ובשיבת ציון** הקשה על דבריו והיקל עכ"פ בצמצום מקום אפי' בים וכו'.

קכ"ט) שריפה ועלה להציל רכושו ויש עצמות וודאי של אדם ולכאורה מסתבר שאדם אחר לא היה מסתכן **לנו"ב** לשיטתו להחמיר **לקהלת יעקב** הנ"ל לכאורה להקל וכן לקהלת יעקב לגאון מקרלין כו'.

ק"ל) **נו"ב** ראוהו נצלב וראוהו אחר כמה ימים שם מת ולא הכירוהו וקברוהו מתירין מדין כאן נמצא כו' ולא שכיח שיתלו בצנעה וכיוון שכל החשש הוא שאומר בדדמי והוא חשש דרבנן כו'.

מהר"ר זרח אייזליץ אם חייב שיתלה שם מישהו יש להחמיר דאולי עבר שם אוהבו והורידו ושם שמה אחר כו'.

קל"א) גוסס שעבר עליו ג' ימים **לב"ש** כמו שמתאבלין עליו כך מעידין עליו **וכל הגדולים** חולקים עליו ומה שמתאבלין הוא רק כגון שאין לו אשה וכדומ' או כשיטות שמתאבלין אף כשלא ודאי מת כו'. ואם נשאת **למהרח"ש ועוד** תצא **לבית מאיר ועוד** הוי כמים שאין להם סוף שלא תצא **מה"צ** לכאורה בדרבנן לקולא וצ"ע.

קל"ב) **רדב"ז** אף אם נפל לים והיה לו חולי של עילפון וכן באמצע ים ענק שלוקח כמה ימים לשוט חיישינן ואין להקל.

קל"ג) נפל במקום שהמים קפאו והיה חור **לב"ח ומהרש"א** מותרת **והנו"ב** פקפק שהרי יש חשש מחילה של דגים ותי' **המנחת עני** שגם בכניסה למחילה של דגים המים קפואים ולא יכול להכנס **פנים מאירות** ראוהו שנחנק מהמים וכגוסס מגוייד שלא חי אין לחשוש למחילה של דגים לזמן כה מועט ומותרת וכן כשרצו מהר לאורך הנהר לשיעור שהה כדי שתצא נפשו ולא יצא הוי כמים שאין להם סוף **קהלת יעקב** גוסס ומים שאין להם סוף הוי תרי רובי כו'.

מהר"ח ואלז'ין להתיר כשנפל ממקום גבוה לתוך קרח ומשם למים בצירוף גובה הנפילה שיותר משתי קומות שרובן למיתה **באר יצחק** אם כשנפל למים קיבל מכה שמטריפה ועכ"פ בריסוק אברים אף ר"ת מודה שטריפות אדם כבהמה שאפשר להקל אחר י"ב חודש, נפל למערבולת **למהר"ם מרוטנבורג** להחמיר אך זה לפי גירסתו כו', אך לגירסתנו שמותר ביין נסך התיר **הנחלת דוד** בצירוף שהו כדי שתצא נפשו שהוי דרבנן.

קל"ד) שיעור תצא נפשו **לריב"ש** שלש שעות ואפשר לומר כוונתו שעות קטנות שהם כתוס' שליש או רביע שעה וכו' **ולמהרי"ט** שעה קלה כדעת בני אדם **ולב"ח** שעה ואפשר לומר כך על דרך שלש שלישי שעה וכו' **ובשיטת הריב"ש לחת"ס** ועוד היינו עד תחילת שעה שלישית **ולמה"צ** סוף שעה שלישית, ולמעשה למה"צ במים שאין סוף כיון שיש מקילין אף בלא שהה לגבי נשאת להקל בשעה קלה אך ביש להם סוף שלכו"ע צריך שהה צ"ע כו' **ולחת"ס** אחר שעה קלה כבר אינו יכול לחיות אלא שאם יעשו לו תרופות יכול לחיות עד שלש שעות וא"כ אם היה באזור ויודעים שלא עשו לו תרופות מועיל, ולפי הנ"ל בריב"ש ששעות קטנות אז 40 או 30 דקות וכן במי נהר העצומים ומטרידים רבע שעה וכן החשש דאורייתא רק שיצא באותו מקום וא"כ ברגע שבדקו כרבע שעה לחפשו אז ודאי שהמים הטרידוהו למקום אחר והוי רק חשש דרבנן.

קל"ה) פת"ש ע"פ **שיבת ציון** נמצא רגל בצמצום מקום שנפל לכאורה **לנו"ב** שמועיל בשהה סימן אמצעי יועיל צמצום מקום כיון שדרבנן, וכן **לט"ז** ששתי סימנים אמצעים כמובהק יועיל מקום וסימן אמצעי וצ"ע.

קל"ו) **נו"ב** למ"ד שמותר בס"ס אף נגד חזקת איסור אז אם העלו רגל מארכובה ולמעלה עם האבר הברית שודאי ישראל מותרת מספק ספיקא אולי מת ומותרת לאחר ג' חדשים ואף אם לא אז אולי הרגל שלו ומותרת לאחר י"ב חודש.

קל"ז) ראוהו טובע עם בגדים ומצאוהו בסימן מובהק בבגדיו שמועיל לרמ"א היינו **לח"מ** משמע אותו יום **ב"ש** מיד **נו"ב** כזמן שיכולים בגדים להתייבש שמסתבר שאחר לבשם **במהר"ם פדאוה** עצמו כתוב שני ימים וכתב **רעק"א** שמהר"ם איירי אף בלא שהה לשיטתו דאף בלא שהה לא תצא אך לדידן דווקא בשעה אך בצירוף היקל אף בלא שהה **נחל"צ** שהה או טבע באמצע הים שהוי כשהה מועיל אף אחר כמה ימים אך בלא שהה להחמיר כשיעור הנו"ב הנ"ל כו'.

נו"ב בבגדים אין חשש בדדמי בט"ע כיון שלא משתני פת"ש הקשה שלכאורה איך יותר טוב מט"ע דגוף בלי פרצוף פנים שלא מועיל אף כשאין חשש בדדמי וכו' **חת"ס** שהו הבגדים הרבה עד שנתקלקלו אין ט"ע, היה לו חצי בגד שמתאים לבגד שבבית הוי סימן מובהק **מהר"ם פדאוה** אם גוי אמר שראה שאותם בגדים אם סומכים שממש ראה בט"ע צידד לקולא ולא רצה לסמוך ע"ז **גליא מסכת** יש כתם לבן בבגד שחור או חוט מיוחד וכדומ' וצמצם המקום הוי סימן מובהק.

קל"ח) טבע בים ושהה **לרמב"ם** לכתחילה קברתיו **לח"מ** לאו דווקא דהרי יש חשש שאומר בדדמי והוא איש אחר אלא שראהו מיד וכדומ' שאין חשש בדדמי וא"כ לח"מ בדדמי היינו שיחשוב שאדם אחר **ולנו"ב** החשש בדדמי שחושב שמת ובאמת

חי ואיירי או שהה והחשש שהלך למקום אחר או לא שהה ובכ"ז כיון שראהו חשש בדדמי מדרבנן **יד המלך** הר"ן כח"מ וחומרת הנו"ב היא חומרא חדשה **חת"ס** בדדמי שחושב ששהה כדי שתצא נפשו פת"ש הקשה על החת"ס שמהרא"ש משמע שאין בזה בדדמי וכן לשיטות שזמן שהה לא תלוי באנשים אלא בזמן וכו' וכן בדדמי לבד הוא חשש דרבנן אבל בצירוף מיעוט שניצלים אולי ספק דאורייתא **חת"ס** בזמנינו שאין חשש שלא ישלח מכתב אם ניצל ואפי' שנהיה לו מום וכו' לכאורה יכול להצטרף להוציא מחזקה דאורייתא מדין רוב דומיא דרוב שלא טבע ושהה שלא תצא כו'.

קל"ט) **ברית אברהם** אף למ"ד שעד אחד הוי נאמנותו מדרבנן אף שבמים שאין להם סוף לא תנשא ולא מועיל מדרבנן אז לכאורה צריך להיות תצא צ"ל שכיון שהוצרכו להאמין ועד אחד הוי ממילא כשתי עדים וה"ה בגוי מסל"ת כמפורש בגמ'.

ק"מ) **צ"צ** חכם היינו מגדולי הדור כי מוסמך לרב הוא רק לאיסור והיתר כו' **ברית אברהם** משמע שאם אמר החכם הותר ולא אמר מותרים "אתם" לא הוי כהורה חכם **פת"ש** הקשה עליו מהגמ' שמפורש שאף שלא אמר אלא להתיר וחשבה שאפשר לסמוך ע"ז ונשאת שלא תצא וצ"ע.

קמ"ג) **נו"ב** הריב"ש שסובר שבלא שהה תצא מדין שיש שתי חזקות חזקה א"א וחזקת קיים תמוה ואין לסמוך על זה כו' אלא הוי ספק גמור **חת"ס** לא שהה ומצאו מת על שפת הים מצטרף שלא תצא ונקטו שם לצירוף כו'.

קמ"ד) **משכנות יעקב ומה"צ** הרבה ראשונים מקילים שלא תצא אף בלא שהה ואף שאין להקל אבל אפשר לצרף ועפי"ז היקל **מהרח"ש** כשאומר העד שטבע ולא עלה או כיסוהו המים וכדומ' והלך לו אך אם אומר רק שטבע אולי חושב שטבע כספינה שנשברה כו' וכן לצרף אדם מפורסם אחר י"ב חודש ולא אמרינן לא פלוג בכי האי גוונא וכן החת"ס בזמנינו שיש דואר הוי כחכם והיינו לאחר י"ב חודש כו'.

קמ"ה) **קהלת יעקב** שהה כדי שתצא אין צריך לראות שכוסו פנים אלא שלא עלה ואין לו מקום להיות וכן הריב"ש שהצריך שלש שעות זה כשלא נמצא קרוב ורואה שכוסו פניו אלא ראה הצדדים וכן מדאורייתא הרי חוששים רק על אותו מקום ואז מועיל שעה מועטת להתירה מדאורייתא **רעק"א** הפנ"י חולק וסובר שאף בזה צריך שלש שעות אך כיון שהמהרי"ט חולק על הריב"ש וסובר שמספיק שעה קלה א"כ בזה שיתכן שאף הריב"ש מודה אפשר להקל בזמן אומדן דעת שאיש כזה לא יכול לחיות כשמים על פניו.

קמ"ו) קהלת יעקב אם העד השני אינו מכחיש הראשון אלא שטוען כגון שזה איירי 5 ימים ולא עוזר טביעות עין אינו נאמן כלל לאסור כו'.

קמ"ז) **בית מאיר** נשאת ובאו עדים שלא מת הולד ממזר גמור דלא כמהרש"א כו'.

קמ"ח) **רעק"א** הקשה שבאחד כשר שמעיד מת ושתיים פסולים מדרבנן מעידים שלא מת לכאורה אשת איש גמור כו'.

קמ"ח 2) רעק"א עד כשר ואשה שמת וכשר שלא מת צ"ע אם כרוב או כמחצה.

ק"נ) **מה"צ** לרמב"ם כשר מעיד שמת ואשה שלא מת תנשא לכתחילה וכן עד מפי עד שמת ואח"כ כשר שלא מת תצא שהוי כעד פסול אך אם העד הראשון יחזור ויעיד יועיל והוי כמעיד קודם שהתירוה אף שעכשיו הוא אחרי שהתירוה.

קנ"א) **מה"צ** ליש"ש אף אם נישאת ע"פ עצמה ובא עד כשר לא תצא

קנ"ב) **ברית אברהם** אשה שמחזקת עצמה אלמנה ובאה לינשא הוי כאומרת מת ואותן שהוזמנו לקידושין הוו כבי"ד וא"כ הוי כנישאת ברשות בי"ד וכ"ש כשנשאת בפרסום שבי"ד יודע הוי כברשות בי"ד ורק כשע"פ עד אחד צריך בי"ד ממש דהרי אלו שהוזמנו לקידושין לא שמעו מהעד כו' **פת"ש** צ"ע שהרי הוי בלילה וכן משמעות הפוסקים.

קנ"ג) **בית מאיר** ירושלמי כרשד"ם שנשאת אינו כהיתר בי"ד דלא כר"ן שנישואין הוי כהותרה שלא תצא כו'.

קנ"ד) **לח"מ** אין צריך שלשה לא בהתרה ולא בקבלת עדות **לב"ש** צריך שלשה **ולרעק"א וחת"ס** צריך ג' רק לקבלת עדות אך להוראה לא צריך ג'.

קנ"ו) **צ"צ ועוד כב"ש** שאחד ששמע מרבים עדיף מאחד ששמע מאחד **ולב"ח כח"מ** שאינו עדיף **נו"ב** רבים מרבים ואחד מרבים ודאי בטלו דברי היחיד **ר"ן** אחד מאחד ומאה מאחד הוי כחד לגבי חד **פת"ש** לא קי"ל כר"ן דהרי הרבים ודאי שמעו מיחיד והשני רק עד מפי עד וא"כ ודאי הרבים עדיפי כו'.

קנ"ו 2) **רעק"א** אומר בריא שעד שאומר שלא מת פסול הוי כאומר בריא.

קנ"ז) **בית מאיר** כשנודע שמת ולא ידוע ממתי ומת כבר העד שנשא אותה הדין הוא שהבנים כשרים כיון שאומרת בריא לכשר וכן חזקה שאין מקלקלין עצמם וא"כ אפשר שאף תהיה כשרה לכהונה וצ"ע.

קנ"ח) **רדב"ז** פרוצה שאומרת שמת בעלה במקום מסויים ששייך לברר אז חובה לברר וכשאי אפשר מתירין ולא מחמירין לשלוח כמה שליחים לברר כו'.

קנ"ט) **מהר"י העשיל** מת אחד ונשאר לו כסף אין אשה נאמנת לומר שזה בעלה אלא להתיר אותה ולא לקחת הכסף.

ק"ס) **מה"צ** אמרה מת בעלי לרמב"ן ועוד גובה עיקר כתובה אפי' מלקוחות לשיטת השו"ע יש להסתפק אם מלקוחות ותוספת כתובה מח' **ולמהריב"ל** המנהג שכן ואפי' מלקוחות **ולפת"ש** יש לגמגם בזה, עד שמת במים שאין סוף לא גובה נישאת הוי כעד אחד שאמר שמת בעלה, שתי עדים במים שאין סוף נישאת לכו"ע גובה הכל, אינה מותרת לינשא לשו"ע גובה הכל ולרמב"ם ועוד לא גובה כלום.

קס"ב) **מה"צ** תנו כתובתי והתירוני ע"י עד אחד לכו"ע מותרת לכתחילה דאפי' היא לבד זה ספק בגמ'.

קס"ד) אמרה אחותו שהיה לו שומא אף שהוי כאשה פסולה דהרי בת חמותה כיון שאין מכחיש אין ראיה שאינה נאמנת וא"כ כשיש עדים שאין לו שומא הוי הכחשה אך כשלא ידעו לחפש וכן כשיכול להיות שמוסתר כשר כו'.

קס"ה) **נו"ב** החזיקה קטטה נאמנת וכן בכל העגונות שלא ידוע לנו שהיה להם בעל ע"פ עדים ואומרת שמת הוי כלא איתחזק איסורא ונאמנת אך עד אחד לא יועיל דלדידה איתחזק איסורא וכן לגבי ספק אחר כגון אם תוך ג' הוי איתחזק איסורא דהרי גם לאשה שאיתחזק צריכה לחוש אולי לא תוך ג' וכו'.

קס"ו) **רדב"ז** הוכחשה באמרה מת בעלי ודאי אינה נאמנת לומר שוב מת בעלי.

קס"ז) **רעק"א** ע"פ הב"ש אמרה גרשתני בזמן הזה או שלא בפניו אף שאינה נאמנת אך לא הוחזקה למשקרת ונאמנת לומר מת בעלי כו'.

קס"ח) משומד לב"ש נחלקו אם משקרת וא"כ אף בקברתיו מח' **לנו"ב** אם יש מח' אז זה רק על אמרה בדדמי כי שונאת אותו ואין חשש משקר וממילא בקברתיו נאמנת
וכן גוי מסל"ת במשומד יועיל כיון שאין חשש שמשקרת ושכרה אלא בדדמי ולא שייך כאן כו' דאינו תלוי בדייקא כו'.

נו"ב יש לעיין אם דייקא בגלל בעלה ראשון או אף לשני דכאן שונאת את הראשון אז אולי רוצה להשמט מהראשון וכתב שעכ"פ במקומות שלא יכול לכופה לדור עמו אז אין חשש שתשקר כו' **רעק"א** גם כנ"ל שיש חומר מבעל השני וכן כיון שלא חייבת לדור עמו לא הוי כיבמה ששונאת אותו אך הרמ"א מחשש משקרת ולכן במסל"ת בגוי אולי שכרה אותו דאף למתירים היא רק שלא הוחזקו כל ישראל לשקר משא"כ כאן שיש עד אחד מועיל דאפי' בקטטה לרוב הפוסקים מועיל.

קס"ט) **נו"ב** לא ידוע אם נשואה ואמרה שאלמנה ובעלה השתמד ומת ויש לה עד ובסוף הודו ששיקרו ואמרה לעד לפני"כ שיאמר זאת מפני הבושה יש להקל כו'.

ק"ע) **לח"מ** אף שלא אמרה מת בעלי בקטטה ואמר העד לבד שמת אינו נאמן **ולרא"ם** נאמן והסכימו עמו **הנו"ב וכנס"י ועוד** וכ"ש במשומד ועכ"פ בצירוף.

קע"ב) **ר' ירוחם** ע"פ ב"ש אמרה ראו בעלי שנשרף ולא מוכח שהיה אחר נאמנת **לקהלת יעקב** מקארלין אין סברא זו לכו"ע **ולרשב"א** אינה נאמנת כו'.

קע"ג) **ברכ"י** נערה שנישאת כאן ואביה קיבל עליה קידושין במדינת הים ודאי שקידושי אביה הוו קידושין ואעפ"כ מותרת לזה שאביה קידשה לו כיון שלא היתה צריכה לחשוש שאביה יקבל לה קידושין כו'.

קע"ד) הורו בי"ד בטעות **לרמ"א** לא נאסרה **ולב"ש** זה מח' רשב"א ומהרי"ק **ולנו"ב וברכ"י** אין מח' אלא הרשב"א איירי רק כגון בי"ד הגדול (ברכ"י) או בי"ד מומחים מטעם שבעה טובי העיר וכו'. וכן דווקא טעות בהוראה ולא כשהטעו העדים את הבי"ד וכו'.

קע"ה) **רעק"א** הורו בי"ד בטעות מל' הרשב"א משמע שמותרת גם לשני וברמ"א משמע שלא וטעמו הוא דכיון שהמהרי"ק חולק על הרשב"א לכן מספק לא רצה להוציא מהראשון אבל לשני כיון שהיה כזנות והוי כלכתחילה שנאסור.

סי' י"ט

ג) **חת"ס** אם לפי האמתלא היה צריך להאריך יותר מל' יום מועיל האמתלא **שבות יעקב** פנוי ופנויה מוחזקים כאח ואחות ונתעברה ואומרת שהם לא קרובים ואמר שאמרו שהם אח ואחות כדי שלא יפרישום כו' אין זה אמתלא טובה וכ"ש שחזקה ממש ויותר משלושים יום וסובר שם שטביעות עין של עד שמיד שיקרו לא מועיל כלל **ולפת"ש** מועיל כו' **חת"ס** מוחזק כבנו ואומר שהיא מאשתו שזינתה כשהיתה פנויה מצד שעלה לתורה ע"ש אביו אינו הוכחה דאולי אף אביו קראו לו כך אך כיון שיש חזקה והסיבה עדיין קיימת וכן מעיד שעשה איסור וכבר כתב החוט שני שאינו אמתלא וכן לא מועיל שאומר אינו בני כיון שהוחזק על ידו עד היום לבנו וכו'.

ד) **רעק"א** בחזקה שאשתו אין קידושין תופסין בקרוביה כו'.

סי' כ'

ב) **נו"ב** כדרך המנאפים לרש"י מתנענע ועוסק בדישה לשיטמ"ק אף עמידה על כריסה דודאי גמר תאוותו ואף לשיטמ"ק רק כשראה אותם זמן מה ולא הפחידם דאל"כ לא שייך ודאי גמר תאותו וכן כשלא יודע שברצון שניהם וכשהגיע קפץ ממנה

אולי רצה לאונסה ולא נתנה לו ומה שלא צעקה הוא רק הוכחה כשראו שאינה מתחבטת כנגדו כו'.

סי' כ"א

א) אחורי אשה **לבית הלל** ועוד רק תוך ד' אמות **לכנה"ג ורדב"ז** כל שמכיר בהילוכה ובתנועותיה וימהר לעבור לפניה אף שעי"ז יכנס תוך ד' אמות ובאי אפשר ודבר מצוה ויעבור זמנה יתקע עיניו ולא יגביהם.

ב) פנויה **למ"א** כפשוטו והיינו שלא תסתור קליעת שערה **לח"מ ב"ש** ועוד היינו אלמנה או גרושה וכו', פנויה שנבעלה **לשבות יעקב ודגו"מ** צריכה לכסות **ולב"ש ופנים מאירות** ועוד אין צריכה, בתולה שנתקדשה **חוות יאיר** צריכה לכסות ואף אם בזמניהם לא כי היה הרבה זמן כו' **חוות יאיר** אשתו חולה ורוצה להתחייב למישהי שישאנה לא יקדשה ללאחר מות אשתו מפני שללא מעשים לא יועיל ומעכשיו אסור מחדר"ג וכן צריכה לכסות ראשה לכן רק התחייב כסף כו'.

ג) **ריטב"א** חסיד גדול שיצרו נכנע וכו' מותר אף לשאול בשלום ערוה ולהסתכל ולדבר וכרב אחא דנקט כלה אכתפיה.

ד) **יד אפרים** הקשה מאלישע ששלח את גיחזי לשאול בשלום השונמית **ולריטב"א** שלחסיד גדול אפשר לא קשה כו'.

ה) **ב"ח ועוד** בת בתו כבתו **ברכ"י** המקור ממסכת שמחות והר"ן סובר שלא נפסק ולדידן נפסק ולכן מותר.

ו) **חוות יאיר** קטן הערה באמו מותר באשת ישראל דאין לך אונס גדול מזה והביא ראיה **ולפנים מאירות** יש ראיה אחרת שבישנה לא נאסרה.

סי' כ"ב

א) **חוות יאיר** איש עם שתי נשים ולהיפך לכו"ע מדרבנן **לפרישה** חייבי לאוין אסורים ביחוד כעריות **והשעה"מ** פקפק בזה.

ב) **ב"ח** בת בתו כבתו, **זכור לאברהם** אב עם בתו ואחרת אסור, וכן אב ובתו עם אחר בדרך יש לחוש שיצטרך לנקביו וכן אם עם בנה עם אחר ועוד הביא שאף אם בן שומר על אמו אין בת שומרת על אביה שאינה מקפידה כ"כ.

ג) **בינת אדם** בזמנינו שאם תבעל לגוי ברצון אין עונשין לכו"ע אין מקום להתיר להתייחד עם גוי.

ד) **שבות יעקב** אשה עם שלושה שאחד פרוץ אסור ואם הוא גוי מותר דמספר **ולנו"ב** אף גוי אסור.

ה) נשים ואנשים הרבה היינו ג' וג' אך תרי ותרי לא ובפרוצים אף בג' וג' להחמיר.

ו) **לרש"י** בעלה בעיר אסור אלא שאין לוקין.

ז) **בינת אדם** כשבעלה לא יודע איפה היא או שנתן רשות אין היתר בעלה בעיר.

ח) באפילה הוי יחוד אף בפתח פתוח וכן תחת מרגלות המיטה וכן חורבה אך פתח סגור ולא נעול **לרדב"ז** להקל **ולרעק"א** להחמיר.

ט) **ברכ"י** פתח פתוח בלילה כשאין עובר ושב אינו מועיל, ופתח פתוח מועיל אף בפרוץ ובעסקיו אם נשים.

י) **חכמ"א** פתוח למקום שיש שלשה צ"ע אם מועיל אף ליחוד.

י"א) **זכור לאברהם** עם אם יבמה אסור להתייחד כיון שספק בגמ' אם כחמותה.

י"ב) **זכור לאברהם** בשם ב"ח בת עד תשע שנים ויום אחד לא מוסרת עצמה לביאה.

י"ג) ללמד **לשו"ע** צריך שאשתו שרויה עמו **למגיד** כל שהיה לו אשה מותר **רעק"א מלחם רב** אפשר לסמוך להקל אף אם אין אשתו עמו בעיר.

סי' כ"ג

ב) **חמדת שלמה** מסוכנת אם תתעבר להקל מוך קודם תשמיש **חת"ס** רק אחר תשמיש ברשות הבעל דאין לה רשות להשחית זרעו אף שקיים פו"ר דכהיום שיש חדר"ג אינו יכול לישא אחרת **רעק"א** אף אחר תשמיש אסור אלא"כ לא תדחוק הרבה אלא רק עד מקום שהשמש דש.

ד) **עצי ארזים** אם למכנסיים אין כיס מיוחד למידת האבר מותר.

ה) **פת"ש** כיום שאין מכסין במרחץ אין היתר לכו"ע לרחוץ עם קרוביו כו'.

סי' כ"ה

ב) בשני רעבון בליל טבילה **לשו"ע וב"ש** מותר **למג"א וא"ר** אסור **שע"ת** המורה להקל אין מזניחין **בית מאיר** אם יצרו מתגבר לא גרע מחשוכי בנים שמותר.

ג) **איי הים** נסתפק בחשוכי בנים בג' חדשים אחרונים אם מותר.

ד) ליבו לגרשה ויודעת **באה"ט** מותר **מל"מ** אסור.

סי' כ"ז

ב) **מקנה** גר שנתגייר ואפי' רק נתייחד עם אשתו אח"כ מקודשת דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואף שהוא ללא כתובה וכן הוי מקדש בביאה כיון שאין כאן עבירה גמורה כביאת נדה וכדומ' אמרינן אין אדם עושה בעילתו זנות כו'.

ג) **שעה"מ** אף רש"י והטור חששו לרב הונא שחופה קונה ולכן ודאי צריך לחוש והוסיף שאף לרב הונא חופה קונה רק שתהיה כארוסה דלא כמהרש"א וכן צריך לחוש אפי' באלמנה פת"ש צידד שביחוד שאינו ראוי לביאה שמח' אם הוי חופה לא לחוש לרב הונא וצ"ע.

ד) **דגו"מ** עי' בסי' ס"ב מהו חופה באלמנה.

ה) **מקנה** הקשה איך מותר לקדש בביאה הרי עשה רק אירוסין וארוסה אסורה על בעלה ותי' או שחכמים לא אסרו מה שמפורש בתורה או כשבועל בביתו דהוי עם נישואין ביחד.

ו) **ישועות יעקב** מכין רק אותו ולא אותה.

ז) **לרא"ם ומהר"י מינץ** גט בלילה אינו גט וקידושין ספק אם הוקש **פת"ש** א"כ לשו"ע שבשעה"ד כשר בגט ה"ה כאן **שעה"מ** אף לרא"ם רק בקידושי שטר אך בכסף אפשר לכתחילה כמפורש בגמ' שמקדשים בלילה וכן מפורש ברמ"א או"ח סי' של"ט שעשו קידושין בליל שבת עיי"ש.

סי' כ"ז

א) **לב"ש במרדכי** לכתחילה אין לקדש במטבע **לאבנ"מ במרדכי** אפשר אפי' לכתחילה כו' **כרם שלמה** לא תהא חציצה בין האצבע לטבעת כו'

ב) **רשב"א** קידשה בכלי ספק אם צריך שיהא שו"פ **מהרי"ט** התנה לתת לה כסף ונתן שוה כסף בע"כ לא הוי נתינה **מקנה** הוי ספק מקודשת.

ג) טלי קידושיך מע"ג קרקע **לב"ש** ספק **למקנה** הוי קידושין **לגט מקושר** כסף מקודשת
שטר ספק **חת"ס ומהרי"ל** אינם קידושין והוסיף החת"ס שבהתקדשי בפקדון אינה כע"ג קרקע כיון שעד זמן הקידושין הוי כיד המפקיד וכשמקדשה נעשית ידה יד עצמה והוי כמוסר מידו לידה **ר' נתן** צריך לומר בטבעת זו וכדומ' **חת"ס מקנה** הוי דעת יחידאה ומעיקר הדין אין צריך לומר בטבעת זו כו'. **רשב"א** נתן כלי ואמר בטבעת זו מקודשת **שב יעקב** היינו כששניהם רוצים בקידושין אך אם אומרים שכוונתם היתה לשחוק הוי מעשה המוכיח ואינם קידושין כיון שאין חזקת איסור.

ד) נו"ב כח"מ שאם אומרת שלא הבינה לא הוי קידושין כלל כיון שאין חזקת איסור דלא כב"ש שהוי ספק ואולי הוא משום שכיון שהוא ל' ברור ריעא טענתה כו'.

ה) **מהרי"ט** אף בשליח בעסוקין באותו ענין מקודשת

ו) **אבנ"מ** אף שאין העדים יודעים אם האשה הבינה הוי כמקדש בעדים כיון שצריך עדיים רק על גוף הקידושין ועל הרצון מספיק הודאה. **טיב קידושין** אפשר שהיינו רק אם שאלוה אם מבינה באותו מעמד אך אח"כ אולי הוי כמקדש בלי עדים.

ז) **מקנה** אמר לשון ברור ולשון ספק אפי' נתן שתי פרוטות הוי רק ספק קידושין כיון שהוי כקני את וחמור ועוד שהתכוונה להתקדש בכל הכסף.

ח) **מקנה** איפה שהקידושין והנישואין באין כאחד ואמר נשואתי ודאי מקודשת.

י"א) **מהר"ם** נתן בשתיקה ונתכוונו לקידושין הוי קידושין **ח"מ** היינו ספק קידושין ולהלכה חלק עליו שאין קידושין **מקנה** מהר"ם איירי כשנתרצית להתקדש אלא שנחלקו על פסיקת הממון.

י"ב) **אבנ"מ** נתן לה בסתם צריך לחזור וליטלו ממנה כיון שהוי מתנה או הלוואה משא"כ כשנתן לשם קידושין ויש חשש אחר עדיין אינו שלה ואין צריך ליטול ממנה **חת"ס** נתן בסתם הוי כהלואה וכיון שלא קיבלה שמירה ואינה חייבת באחריות אף דצריכה להחזיר הוי כטלי קידושיך מע"ג קרקע ולכן צריך לחזור וליטלן והיקל ע"פ זה בקידושי עד אחד כשאמר דהרי את וכו' זמן רב אחר הנתינה. אמר הרי את וכו' תוכ"ד לנתינה **למקנה ומהרי"ט** לא מקודשת כיון שאחרי שנעשה קנין לא שייך לחזור ולכן יסיימו הרי את לפני הנתינה **ולחת"ס** מקודשת.

י"ד) **לב"ח** יש להחמיר כי יש מחמירים **ב"ש** היקל רק בצירוף **מהר"ם אלשקר** היקל רק בעיגון **חת"ס** אין מח' והמחמירים איירי כשאמר הריני משודכת **למהריב"ל** הוי קידושין אף בלי "לי" **ולאבנ"מ ומהרי"ט** כדין לא משודכת. "הריני" **לאבנ"מ** מועיל כיון שלא שביק איניש מצוה דרמיא עליה **רשד"ם** מועיל כיון שהוי יתור לשון **חת"ס** כשיש הפסק עכ"פ כשיעור ד' תיבות בין מקודשת ל'לי' הוי כלא אמר לי ולשיטתו כנ"ל שהרשב"א איירי בהריני וכן איירי רק כשיודעים שצריך אשה דאז אמרינן לא שביק איניש וכן כשאומרים שהיה לשחוק כיון שאין כאן דיבור שלם הוי כמעשה המוכיח שלא לשם קידושין כו'.

ט"ז) **מקנה** כיון שהריני מועיל לב"ש רק משום שלא שביק איניש מצוה דרמיא עליה היינו רק כשהבעל עשאו שליח לקדש אחרת או סתם ואשה זו עשאה אשה אחרת שליח קבלה מהמשלח אך אם הוא כשליח הולכה לקדש אשה זו וכן האשה שליח

קבלה למשלח ודאי מתקדשת למשלח והוסיף שאם לא אמר בתורת קידושין אלא שתהיה מקודשת הוי ספק ועי' ב"ש שהביא בזה מח' כו'.

י"ז) אמר "הריני" **לח"מ** לריב"ש רק ספק קידושין **לרשד"ם** אף לריב"ש ודאי קידושין.

י"ח) אמר "הן קידושין" **לרמ"א** אינו כלום **לח"מ** קידושין מל' הקדש ובהקדש מועיל ולכן סובר שהוי קידושין **אבנ"מ** אינו דומה להקדש שכאן אין בחפצים קדושה **מקנה** חולק שב"את" מקודשת הוי לשון קידושין על האשה ובקידושין הוי ל' קידושין על הכסף.

י"ט) **מקנה** אמר הרי את אשתי ואני אישך הוי ספק קידושין כיון שאולי אין רצון התורה שישווה אותם יחד אלא שרק היא קנויה לו ואולי הוא הטעם דהרי את חמי שלא מקודשת.

כ) **ברית אברהם** רבינו ירוחם החמיר דווקא בעסוקין באותו ענין דווקא שכיון שהוי כשתיקה יועיל אף בהריני בעלך אך בלא עסוקין לכו"ע אינו מועיל.

כ"א) **מקנה** שתיים שקידשו אשה אחת בנתן הוא ואמרה היא אם הוי ספק רק מדרבנן תפסו קידושי שני שאף בו גוזרים שמא יאמר הוא דהוי דאורייתא אך אם ספק דאורייתא אין תופס קידושי שני כו'.

כ"ב) **ברית אברהם** אמרה תן לי מנה ותקדש אתה לי ונתן לא הוי כלום דאין כאן משמעות שתתקדש בכסף זה אלא שאומרת שיקדשה ויאמר לה הוא.

כ"ג) **טיב קידושין** אפשר שבאדם חשוב מקודשת רק בנתינת דינר דהנאת קבלת דבר חשוב הוי שו"פ כו'.

כ"ד) **מקנה** קידש בפחות משו"פ של נחושת וכדומ' הוי ספק שמא שו"פ במדי ורק במקדש בכסף פחות ממשקל חצי שעורה אינה מקודשת.

סימן כ"ח

א) נתן מטבע מקטן שנתנו לו לשחוק בו **לב"ח** חיישינן לקידושין דהוי כאבידה מדעת **והקצוה"ח** חולק שנתינה לקטן אינו אבידה מדעת כו'.

מכר מטלטלין במעות בלבד ללא משיכה וכדומ' **סמ"ע** אם קידש המוכר באותן מעות מקודשת **נתיה"מ** אם קיבל הלוקח מי שפרע כיון שחזר בו וקידש המוכר במעות אינה מקודשת **יד המלך** קידש הלוקח בחפץ שנקנה רק במעות והמוכר לא חוזר בו ספק אם הוי קידושין.

ב) **נו"ב** גזל בעדים סתמא לא מתייאש וכ"ש בזמנינו שאף בערכאות דנים בין ישראל לחבירו והרי אם לא ישמע לקול דייני ישראל יכול ללכת לערכאות אך כ"ז כשנמצאים

כל הזמן ליד הגזלן דאל"כ אולי פרע לנגזל וכדומ' ואולי אינו חפץ זה וכו' וכן אם מכסים פני הכלה מתקדשת אף בהנאת שימוש הכלי ולא רק בכלי וכן אם רק חצי חפץ שלו מקודשת, והוסיף שבגזל ממנה ללא ידיעתה ושידך אינה מקודשת אף שאולי הוי כחפץ שאינו מקפיד כיון שאין שינוי רשות לא מועיל וכו'.

ג) אם לא נודע שכבר התייאש לא מועיל **לח"מ** כיון שהוי כיאוש שלא מדעת **לנו"ב** כי הוי כמקדש בלי עדים והוסיף שאף אם יפקירו הבעלים אין הגזלן קונה החפץ.

ד) **נו"ב** כשלא גילה לה שגזול תלוי אם ע"י הקידושין נעשית העבירה שע"י כך נעשה הקנין ודאי לא ניחא לה ואם אף בלא זה הוי קנין הוי קידושין ובספק קנה לפני"כ הוי ספק **קהלת יעקב** מס' בגנב מפורסם שצריכה להחזיר לא מקודשת ובאינו מפורסם אינה יכולה לומר אין רצוני להתקדש בדבר גזול, בזה"ז שמחזירים אף לאחר יאוש ושינוי רשות איך מועיל **לב"ש** כי מדאורייתא קנתה והנגזל מחזיר דמיה **ולקהלת יעקב** כיון שהמנהג להחזיר רק כשהבעלים מרדפים ותובעים וכל זמן שלא תבע יכולה להשתמש והוי הנאה ואפי' יכולה למכרו וכשאינה בעין אין מנהג להחזיר אלא הוי חוב של הגזלן ובהאי הנאה מקודשת כו'.

ז) **לנו"ב** שמובא בס"ק ד' על הצד שיאוש קני מדרבנן א"כ אין האיסור נעשה ע"י האשה וא"כ אף אם אינה יודעת מתרצה ומקודשת מדאורייתא כיון שלמעשה יכולה להשתמש כו'. ואי לא קונה לא מועיל שינוי רשות דבאיסור נעשה ע"י כו'. **ולקהלת יעקב** הרמ"א איירי כשקדשה בחפץ הגזול רק בהנאת שימוש שאז אין שינוי רשות והקשה על הב"ש שסובר שספק קידושין מאחר שהוי ספק ממילא הוי של הנגזל שהוא מרא קמא וא"כ במה מקדש כו'.

ט) **טיב קידושין** גזל ממנה מעות ומחזיר מעות אחרים יש להסתפק אם אף כאן שייך לומר דידי שקלתי כו' **קהלת יעקב** אף שכתב הח"מ שאם קנה הגזלן החפץ בקנייני גזילה לא יכולה לומר דידי שקלתי אך בזמנינו שמחזירין כל גניבה א"כ יכולה לומר דידי שקלתי.

י) **טיב קידושין** שידך והקפידה להתקדש בסלע וחטף מידה ספק אם מועיל **מהרי"ט** שידוכין של זמנינו ספק אם הוי שידך כיון שלא רוצה להתקדש עכשיו ונוטה להחמיר **חת"ס** בסתמא חיישינן ששידך אלא"כ כבר היא או היא משודכין עם אחרים עכ"פ בזמנינו שמקבלים השידוכים בחרם וקנס כו' **ולפת"ש** בסתמא אין חוששין ששידך כו'.

י"א) **קהלת יעקב** בשידוך וכדומ' לרמ"א ור"ן צריך להחזיר לה גזילותה לרשב"א ועוד לא צריך דוודאי מחלה **טיב קידושין** אף לר"ן אם לא מחזיר לא בטלים הקידושין.

י"א2) **טיב קידושין** חטף מידה ושידך ואמרה לו תחזיר לי ואתקדש לך הוי כנתן הוא ואמרה היא אף שיתכן שרק החזיר שכיון שהתרצתה הוי כשלו כו'.

י"ב) **קהלת יעקב** אמר לה כנסי סלע זו שאני חייב לך והרי את מקודשת ולא הגיע זמן הפרעון לשיטות שכוונתו שיהא קידושין ופרעון יחד אינה מקודשת דלא כב"ח ולשיטות שכוונתו שלא לשם פירעון רק לקידושין ודאי מקודשת.

י"ג) **רעק"א** נתן לה חפץ לפיקדון וכששתיהם אדוקין בחפץ אמר לה הרי את מקודשת ושתקה וזרקתו מיד ע"י איום של אמא שלה וספק אם זרקה תוכ"ד והיא אומרת שתוכ"ד התיר אפי' שמיד עם קבלתה מוכח שמסכמת ורק הזריקה הוי גילוי להיפך דאל"כ היו צריכים לעמוד אחרי נתינת הקידושין כדי דיבור וכו'.

ט"ז) **שיבת ציון** בדעת הב"ש זרק לה קידושין אף שלא אמר לפיקדון ושתקה אינו כלום אך בנתן בידה ולא אמר למה וקיבלה בסתם ואמר התקדשי בו ושתקה מקודשת **רשד"ם** זרק על בגדיה ואז אמר לקידושין ונטלה מקודשת **חת"ס** נתן לידה באונס והשאירה בידה להתקשט הוי כאמרה הן ומקודשת.

כ) **רעק"א** לכאורה משמע מהד"מ שאף שאמר שמקדש בהנאת מחילת הריבית אף שלא נטלו כלל מקודשת.

כ"ו) **נו"ב** רצה לומר שהרמב"ם שאפשר לקדש באינו מקפיד היינו אם בפני חבירו ואל מצא סמך לזה והוסיף שעכ"פ אם יש אנשים שמקפיד אם יקחו כגון גוי וכדומ' הוי כמקפיד וחזר לומר שטעם הרמב"ם הוא שמועיל רק בקידושין כיון שהוי אף שינוי רשות ביד האשה אך יאוש לבד ודאי לא הוי כיון שלא שייך כאן תקנת השבים וכו' וא"כ אם שייך לאשה שאז אין שינוי רשות ודאי אינו כלום כו'. וכן כשלא ידעה שיש לה לא יועיל שידוך כי אין ראיה ממה שקבלה שמחלה.

כ"ז) **לח"מ** אם הוא פחות משו"פ אינה מקודשת דס"ס אם פרוטה ואם מקפיד דלא כמשמע בפרישה בס"ק הבא.

כ"ח) **לב"ח וט"ז וח"מ** הספק אם מקפיד **לפרישה מל"מ ועוד** ספק אם שו"פ במקום אחר.

כ"ח2) **באה"ט** כל מסדר קידושין ישאל אם הטבעת של החתן כו'. **חת"ס** כשלא שאל וזה היה של הכלה אין צריך לחשוש כי ידעה לאקנויי ואף אל"כ הרי משאילה לו והמצריך לקדש שנית הוא רק מחמת מידת חסידות ובציור שחשב שהטבעת של הכלה ונותנת לו לתת לה לצמיתות והכלה ידעה שהטבעת של אמו ונטלה על דעת שתחזיר אח"ז הוי קידושין אף שהתכוין לקנות מאמו כיון שדעת אחרת מקנה ועוד שלא איכפת לו ממי קונה כו' וכן אין חשש שנתן בתורת מתנה וזה הרי לא יכול אם חפץ שאול כיון שיודעת שרוצה לקדש דעתה שיחול על הצד שיכול וא"כ הוי כמתנה

ע"מ להחזיר שהוי מתנה גמורה ואם ירצה במעות לא צריך קנין חדש דלא כשאלה שאם ריצהו לקבל כסף צריך קנין חדש כו'. ואם הכלה לא ידעה צריך לפייס את אמו או שתמחול לו כו'.

כ"ט) קידש חולה מסוכנת באיסורי הנאה וכדומ' **לרש"י** חל כיון שלאשה מותר **לריטב"א** כיון שלא יכול למכור לה בכסף כיון שאז נחשב שנהנה אין כאן ממון אלא"כ יאמר שמקדש בהנאה שנתן לה דבר שתתרפא כו'.

ל') **מהר"ם אלשקר** יש חילוק בין תקנת קהל אחד לבין תקנת כל הקהילות שבמדינה.

ל"א) עדים שהעידו בקידושין ללא חרם והיה חרם על כל מי שעושה כך ועשו במזיד **למהרשד"ם** לא מקודשת **ולמהרי"ט** מקודשת דפלגינן שלא ידעו החרם וכדומ'.

סי' כ"ט

א) **שעה"מ** נתנה היא לאדם חשוב מתנה ע"מ להחזיר ספק אם קידושין כיון שלא שכיחא אולי לא גזרו כו' או כיון שההנאה שוה פרוטה שלא חוזרת.

ב) נתן לאשה ע"מ שתחזיר למישהו אחר **למקנה** ספק דלא דמי כ"כ לחליפין **לקהלת יעקב** דומה לחליפין כיון שיוצא ממנה.

ג) נתנה לו טבעת ע"מ שיחזיר ויקדשנה בה **למקנה** לא מקודשת **לקהלת יעקב** מקודשת.

ד) **קהלת יעקב** נתנו לו חפץ במתנה ע"מ להחזיר בסתמא יש לו רשות להשאיל ולכן אם לא אמרו לו להחזיר מיד ונתן לאשה במתנה ע"מ להחזיר ואמר לה שמקדש בהנאה מקודשת לרבינו ירוחם, אמר בשכר שימוש אינה מקודשת דשכירות אינה אלא לבסוף והוי מלוה, אמר בהנאת קישוט **לקהלת יעקב** מקודשת **למקנה** צריך לומר לה בהנאה שהיית נותנת לאחר כדי שיתן לך חפץ זה כו'.

ה) **רש"ל ב"ש** אף שלא אמרה ואתקדש לך מקודשת.

סי' ל'

ב) **ב"ש ממהר"ם ועוד** אם יש לעדים עצמם ספק אם היה קרוב לאשה או לאיש לא מקודשת דאין כאן עדים **קהלת יעקב** ולא דמי לכל ספק כיון שרק בספק שהעדים יכלו לראות הכל ולא עשו זאת הוי כחצי דבר ואין כאן עדים אך בכל מקום שלא היה להם לראות יותר הוי כיש כאן עדים כו' **שעה"מ** הרבה חולקים על המהר"ם.

ג) **רעק"א** זרקה לים דווקא תוך כדי דיבור.

ד) **יד המלך** דן אם רק בככר שחייב לזונו או אף שאר דבר חשוב.

סי׳ ל״א

א) **רדב״ז** זרק לה פחות משו״פ וקודם שהגיע לידה התייקר ושוה פרוטה וכן בשלח שליח והתייקר מקודשת דהולכים בתר דידה, נתן אתרוג שלא שוה פרטה אלא בגלל מצוותו **מל״מ** ספק **ברכ״י** לא מקודשת **פת״ש** תלוי במח׳ מה הדין כשפסל אתרוג חבירו אם צריך לשלם הכל כו׳.

ג) **קהילת יעקב** אמר ששוה חמישים זוז ונמצא פחות מזה בפחות מכדי הונאה לא מקודשת וכן כשנמצא יותר ממה שאמר לא צריכה להחזיר **שעה״מ** דן בשוה פחות מחמישים אם מקודשת מספק אולי שוה במקום אחר.

ד) **קהילת יעקב** אף בקידשה באבן אם מכסה פניה או בלילה וכדומ׳ שמוכח שדעתה להתקדש בכל דהו ודאי מקודשת.

ה) עדים שלא ראו את פני האשה בשעת קידושין וראוה אח״כ **למבי״ט** הוי קידושין בלי עדים **ולמהרי״ט** מקודשת כיון שראו המעשה ויכלו לתופסה ולראותה כו׳.

ו) **לפנ״י** אמר לה ששוה פרוטה והיה פחות אינה מקודשת כלל ולא מועיל ששוה במדי כיון שהתרצה לשו״פ כאן **שעה״מ** הסתפק.

ז) **קהילת יעקב** בשוה פרוטה במדי לרמב״ם דאורייתא משום שהוי כסף כנלמד משדה עפרון וכן אין את הטעם שאשה לא רוצה להתקדש דהרי פשטה ידה וקבלה ולר״ן כיון שהוי כאילו לדידי שוה לי וא״כ זה דווקא כשזה קצוב ויודעת שלא שו״פ כאן וכן כשרואה שמקבלת אך כשלא קצוב וידוע ששוה במקום אחר יש כאן ספק אולי הייתה מתרצה אך אם לא ידוע הוי ס״ס אולי לא שוה ואולי לא מתרצית ומותרת כו׳ **חת״ס** כשקידש בחפץ שהיה זרוק אצל מישהו וידוע שפחות משו״פ ואין עדים שיודעים ששוה בשום מקום ואומרים שנתכוונו לשחוק אינה מקודשת כיון דלפוסקים שאם יש לה דרך למדי הוי דאורייתא הרי כאן לא הולכת ולשיטות שאולי לה שוה פרוטה זה שייך רק כשהעדים לא כאן וחוששים שמא ידעו ששוה אך כשהם כאן ולא יודעים מקום ששוה הוי כמקדש ללא עדים וא״כ אף לשיטות שהוא מדרבנן לא החמירו בכהאי גוונא ורק לר״י שחששו שמא יהא כאן מישהו ממדי אם ראה את כל המעשה הרי ראה שאינו שו״פ ואם חושב ששוה פרוטה א״כ הוי גזל ואף שבתשב״ץ משמע שחולק על סברות אלו והחמיר מ״מ כיון שאומרים שלשחוק ויש כאן הוכחה ממה שקידש בדבר כזה שאין דרך להתקדש ויש רק חשש דרבנן אפשר להקל.

י) **לב״ש** להלכה לא צריך לברר מי למי **מל״מ** צריך לכו״ע כיון שאם לא כן הוי שינוי בשליחות ששלחו את האב דוודאי מקפידים.

י"א) **מל"מ** אם לא משך הפרה ודאי כוונתו ששתיהם בפרוטה ואינה מקודשת וראוי להחמיר.

י"ב) **ברכ"י** אף אחר חדר"ג וכן אף שנשבע שלא ישא שתי נשים ואמר התקדשי לחציי מקודשת.

סי' ל"ג

א) **שעה"מ** בביאה לא צריך הנאה שו"פ דהרי בביאה שלא כדרכה אין הנאה **והפת"ש** הקשה עליו מגמ' שמשמע שיש הנאה **שעה"מ** ביאה באבר מת לכאורה להלכה שמשמש מת בעריות פטור הוא הדין כאן שלא קנה.

סי' ל"ד

א) **נו"ב** אנדרוגינוס כיון שאינו מצווה לישא אשה אלא רק מותר לו לא יברכו הברכות ובחרש כיון שהחתן לא שומע לא יברכו ואם הכלה פקחת אם היה מקום לומר שאף הכלה חייבת בברכה אז שייך לברך.

ה) **פנ"י** בברכת נישואין הוי ליה דבר שבחובה ויכול אחר לברך בפה"ג והחתן והכלה ישתו אך בברכת אירוסין כיון שלא מעכב כוס צ"ע אם נקרא ברכת המצוות ואולי כיון שלא בא ליהנות הוי ברכת המצוות.

ו) **ב"ש ע"פ אבנ"מ** לרמ"א קידש הוא עצמו לפני זמן רב יחזור ויקדש תחת החופה אך לא יקדש שוב אחר קידושי שליח שכיון שזה לא הוא עצמו יאמרו שאין קידושי שליח כלום וכ"ז כשהשליח עשה הכל אך כשלא היה מנין יקדש שוב כדי לברך ברכת אירוסין וכן דווקא כשיש עדים שהשליח קידש אך אם רק הבעל והאשה אומרים שנתקדשה יחזור ויקדש ולא חוששים לרואים.

ח) **ח"מ פת"ש** גם לא יזכיר מלכות כמבואר לענין ברוך שפטרני.

סי' ל"ה

א) **נו"ב** הקשה איך יכולה לעשות שליח הרי חב לאחריני ותי' שכיון שמתרצה בו אז לא רוצה אחרים והרי צריך את דעתה וא"כ לא חב לאחריני **ברית אברהם** לפי"ז בספק מקודשת למישהו וכדומ' אי אפשר לקדש בשליח לאחר כיון שחב לראשון וה"ה לכאורה שבכהאי גוונא אי אפשר לקדש על תנאי כיון שאי אפשר ע"י שליח.

ב) **פת"ש** להלכה מצוה בו יותר מבשלוחו נאמר בכל המצוות כדעת המג"א דלא כיד המלך שרק בשבת ובקידושין.

ה) **תרוה"ד** אחר שגילה דעתו מועיל גם אם אחר יקדשנה.

ו) **פמ"ג** הסתפק במי ששלח שליח סומא אם הוי שליחות כיון שיש פוסקים שהלכה כר' יהודה שפטור מכל המצוות וא"כ לא דומיא ד"אתם" כו' או שנאמר שכיון שבמצוות לא תעשה מצווה הוי בכלל בני ברית.

ז) **מל"מ** שליח שקידש קידושי ספק וכדומ' ויכל לקדש קידושין טובים צ"ע אם הוי שינוי וכן את"ל שהוי שינוי צ"ע אם יועיל שיאמר אח"כ שלא איכפת לו אם הוי קידושין וכן בקידש השליח בקידושין שאין מסורין לביאה לכאורה הוי שינוי דהרי לא יוכל לבוא עליה והקשה שמהגמ' משמע שכן אפשר ע"י ששלח את אביו והמגיה שם תי' לחלק שאולי רק בשלח אביו מתרצה להכל כו'.

ח) **ברכ"י** אמר לשלוחו לקדש בדינר וקידש בחצי דינר ספק מקודשת

ט) **נו"ב** שלח שליח לקדש אשה והשליח קידשה לעצמו ע"י שליח מקודשת ואין כאן אין שליח לדבר עבירה כיון שעצם מה שלא קידש לו הוא העבירה ומה שמוסיף ומקדש לעצמו אינו מכלל זה.

י) **יד אפריים** היינו שיכול לכונסה וכן בריטב"א שלא הפקיעו הקידושין.

י"א) **יד אפרים** אף בזיווג ראשון שייך שמא יקדמנו אחר כמבואר בריטב"א.

י"ב) **מל"מ** ערוה היינו דאורייתא וכן מה שכתב הרמ"א כשאמר לקדש פלונית י"א שנאסר בקרובותיה היינו דאורייתא אך שניות לא נאסר דהוי ספק בדרבנן.

י"ג) **מהרי"ט** אם יאמר לשליח במפורש לקדש לו אשה שאינו יכול לקדש עכשיו אפשר שהוי שליחות **מל"מ** אינו שליחות והסתפק בשלח שליח לקדש אשה שעכשיו ספק מקודשת לאחר שיגרשנה ראשון דהרי גם על ידו היה תופס קידושין או כיון שאינו יכול לקדש קידושין גמורין לא יכול לעשות שליח **רעק"א** הסתפק בנשבע לא לישא אשה פלונית ומינה שליח לקדשה והלך לחכם והפר לו אם נאמר שהוי קידושין כיון שנעקר הנדר מעיקרו כו'.

י"ד) **פת"ש** בשלח שליח לשדך עם קנין וקנס יכול לשדך גם מי שהיתה נשואה בזמן השליחות ולא שייך לא מצי עביד דאינו שליח לקדש.

ט"ז) **הגהות מרדכי** אף שליח ע"י קנין אפשר לבטל

י"ז) **יד אפריים** כאן שהביטול להתירה לעלמא לכו"ע צריך ביטול בפני שניים ואפי' שמעו שניים מאחורי הגדר אין מועיל עד שיאמר בפניהם.

סי' ל"ז

ב) **יד אפריים** אשה יכולה לבטל אף לא בפני השליח כיון שלא שייך טעם צנועות ופרוצות כו'.

ג) **בית מאיר** מסתבר שאשה נשואה כיון שידה כיד בעלה לא יכולה לזכות בכסף קידושין לאחרת.

סי׳ ל״ז

א) **מל״מ** פחותה מג׳ לרוב הראשונים לא שייך חופה ויש חולקים **שעה״מ** לכו״ע אינה חופה ואין חולק.

ח) **רדב״ז** אב ששידך בתו קטנה והלך למדינת הים ואחיה משיאים אותה יברכו הברכות אף למ״ד שאינם קידושין כלל.

ט) **רעק״א** אב ששכח איזו מבנותיו קידש למישהו אין ההוא נאמן לומר מי קידש כיון שע״י זה מתיר את האחרות

י״א) **רשד״ם** אב שאמר שהמקדש שקידש בתו היה גדול ועדים אומרים שהיה קטן נאמן מאחר שאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים וכיון שהתורה האמינתו על ביתו הוי כשויא משפט צדק סובר ששויא מדין נדר ולכן תמה איך יכול נגד עדים ותמהו עליו.

י״ב) 1) **בית מאיר** וכן אם אמר האב שמכירו אחרי מיתת פלוני שעמד לפניו אינו נאמן.

י״ב) 2) **רעק״א** ירושלמי אמר האב קידשתי אחת מבנותי ובא אחד ואמר אני קידשתי בתך פלונית אינו נאמן לכונסה.

י״ג) **לח״מ** הביא שתי עדים שהוא קידש אף שאב מכחיש אסורה לבעל ולבועל **יד המלך** חולק שרק מדרבנן תצא ממזה ומזה כיון שאם קטנה הרי פיתוי קטנה אונס לרוב הפוסקים ואם כבר גדלה הרי הוי אונס גמור שמדאורייתא אב נאמן.

י״ד) **לט״ז** אף אחר כדי דיבור דהוי כאמתלא אם מועיל כאן אמתלא.

סי׳ ל״ח

א) התנה שיגרשנה לזמן ידוע **ברשב״א** משמע שהוא תנאי גמור אך קשה שלכאורה לא גרע ממתנה ע״מ שאין לך עלי עונה שמתנה על מה שכתוב בתורה.

ב) גט לאחר חדר״ג שרק מדעתה והתנתה תנאי לטובתה ונאנס **לב״ש** אין הגט חל עד שיתקיים התנאי **יד המלך** השיג עליו.

ה) נתן מתנה ותוכ״ד עושה תנאי **לט״ז** אינו יכול **ולבית מאיר** זה רק לרמב״ם שבכהאי גוונא אינו תנאי דהוי מעשה קודם לתנאי אך לטור כיון שהלשון כתיקונו לא גרע מחזרה כו׳.

ו) **מהר"א ששון** אם התנה גם על מה שלא כתוב בתורה לא אומרים מיגו שחל ע"ז חל נמי על זה **מל"מ** יתכן שזה רק כשמזכיר האיסור בפירוש אך בסתם כגון שאמר ע"מ שאין לך עלי חיובי בעל לאשתו אפשר שחל.

ח) **ב"ש** תמה למה הוזכרה בשו"ע השיטה של ע"מ לא כמעכשיו רק בסי' קמ"ג.

י) לא אמר הן בשעת שמיעה ומת הבן **ב"ח** מדרבנן אינה חולצת וניתרת שמא לא יאמר הן ונצטרך כרוז לכהונה **הגהת מל"מ** חולק שכאן מותרת לחלוץ כיון שלגבי תנאי אין חשש זה **שעה"מ** כאן שיתכן שמחמת חשש זה תצטרך לעגן כל ימיה לא חוששין.

י"א) **ברכ"י** דיבר לשלטון ולא הועיל ונתן פרוטה ספק.

י"ב) **ברכ"י** צידד שאם אמר שיראה לה מנה ובאמת נפל לו כבר ירושה ולא ידע מזה והראה לה מקודשת ואם היה לו מנה חסר דינר מסתבר שאינה מקודשת.

י"ג) **יד אפרים** קרקע של משכנתא וכן של מתנה ע"מ להחזיר לא מועיל בין במנה בין בקרקע ובקרקע משועבדת מועיל כמו שכתוב במנה דמסתמא יחלק בזוזי.

י"ד) **חת"ס** מסברא נראה לומר שכל שהיה גילוי דעת אפי' שלא היה תנאי גמור ונמצא להיפך אינה מקודשת אך בזה מועיל אם אמר שבליבו היה להתקדש אך למעשה לא היקל כיון שבתשב"ץ מבואר לא כך ולפחות הוי ספק קידושין וכו'.

ט"ו) **רעק"א** ע"מ שאינו עני אין צריך שיהיה לו כ"כ.

ט"ז) **ב"ש** תנאי ממון והקפיד כששמע ומחל אח"כ מהני **קצוה"ח** אינו מוכרח.

י"ז) **בית מאיר** לכאורה רק תנאי שלטובתה צריך לבטל עם האשה אך בתנאי אחר לכאורה יכול בינו לבין עצמו.

י"ח) **נו"ב** להלכה ולא למעשה שכל מה שאין אדם עושה בעילתו זנות הוא דווקא כשאין לו הפסד כגון כאן שלא מתחייב כתובה אך בהפסד וכן בתנאי של האשה אם עי"ז נאסרת לכל העולם הוי הפסד ולא אמרינן אין אדם עושה בעילתו זנות **פת"ש** מהב"ש לא משמע כן.

כ') **לב"ש** אין נאמנים לומר שעברו על התנאי במעשה אפי' שניהם אומרים כך **שעה"מ** חלק שכל זה בגירושין אך בקידושין נאמנים שפחות חמור **פת"ש** אולי הב"ש למד שקידושין שונה כיון שיכולה לומר גרשתני וממילא לפוסקים שגרשתני רק לחומרא א"כ דומה לגירושין אך בר"ן אי אפשר לומר כך.

סי׳ ל״ט

א) **שבות יעקב** פשוט שאם אמר ע״מ שאין בה כל מום אז אפי׳ שאר מומין מעכבין דלא כב״ש שהסתפק בזה.

ב) **נו״ב** נמצא שאינה שומעת אלא״כ צועקים בקול עד שאם יצטרך על עסקי תשמיש ישמעו מהחצר ולחוץ הוי מום ואפשר לבטל השידוך ללא קנס אך בקידושין לא שייך בפשטות כי רואה כו׳ **חוות יאיר** נודע לו שיש לכלה חוטם ארוך אם אין רוב אנשים שוחקין עליה אינו מום אלא״כ התנה מפורש שלא יהא מום שאז ספק והמוציא מחבירו עליו הראיה, אם עיניה סגורות ביותר עד שבשביל לראות צריכה לפתוח עיניה בכח הוי מום, ואם אינה יכולה להריח משמע בגמ׳ שמום אך לר״ת שם אין מוכרח ובב״ש כתוב שלא מצינו שתותרנית הוי מום.

ב) **רעק״א מח״מ** כ״ש אין לה דדים כלל שהוי מום.

ג) **ב״ש** נמצא מומין אחר אירוסין וטוענת שנולד אח״כ אינה צריכה אפי׳ גט כיון שמוכח שמשקרת מסברת כאן נמצא כאן היה **פנ״י** חולק שצריכה גט דהרי יש דין שויא אף כשיש כמה חזקות נגד כו׳.

ד) **נו״ב** גרושה שנישאת לכהן בחזקת אלמנה אף שלא הכיר בה חלו הקידושין וכן בכל חייבי לאוין אך אם קידשה אחר נחמיר **חוות יאיר** הבטיח שיכניס נדוניה ונתן כסף מזוייף הוי קידושין אלא שאם יקדשה אחר צריכה גט מספק.

ה) **גליא מסכת** קידש סתם ונמצא דבר שדרך להקפיד יכול לגרשה בע״כ ואין חדר״ג דרק לאיסור א״א החמירו וכן כגון שהקפיד בגרושה שלא תהיה נשואה להרבה אנשים ובאמת היתה נשואה פטור ממונות וכן יכול לגרשה בע״כ.

ו) **ברכ״י** בעל רופא ונודע לו המומין ויודע שיש רפואה מקודשת וצ״ע מה הדין בנדרים והבעל היה חכם.

סי׳ מ׳

א) **רעק״א** נאבד הכסף באונס שקי״ל שאינה חייבת לשלם צ״ע אם מקודשת.

ב) **מל״מ** אמר לה מקודשת לאחר שלושים ונתן לה גט תוך שלושים מגורשת דעכ״פ הוי חזרה ובהתנה ע״מ שתתן וכתב גט לפני שנתנה צ״ע אם נקראת בת גירושין.

ג) **יד אפרים** חזרה אפשר אף שלא בפני השני אך צריך שתי עדים ודן שם אם עושה בפני השני אם צריך שתי עדים.

שעה"מ להלכה ולא למעשה אם אחר ל' טוענים שחזרו בהם תלוי במח' בתנאי שב ואל תעשה אם נאמנים לומר שלא נתקיים שאם האשה אומרת שלא נתקיים והוא מכחיש מח' ואם הוא אומר שלא נתקיים לא נאמן כו'.

ד) **גט מקושר** נשתטית תוך ל' וחזרה ונשתפית מקודשת אך חזרה בה וחזרה ונתרצית ספק.

ה) **ר"ן** אם השטר שו"פ הוי כקידושי כסף **מהרי"ט** אך פחות משו"פ אין לחוש ששו"פ במדי כיון שקידש בתורת שטר **והיד אפרים** תלה זאת במח' ראשונים.

ו) **לב"ש** בדעת הטור יכול גם לגרש שני ולישא ראשון **פני אריה** אפשר רק שיגרש ראשון וישא שני.

י) קידש ראשון לאחר ל' ושני קידשה תוך ל' לאחר שימות בעלך **לב"ש** מקודשת דבידו לקדשה עכשיו **לבית מאיר** ספק מקודשת.

סי' מ"ב

א) **שו"ת לחם רב** שניים אומרים נתקדשה מרצון ושניים אומרים שנתקדשה מפחד מקודשת ודאי דאולי מרצון ואת"ל מפחד מח' אם הוי אונס **שעה"מ** גמגם בזה.

ב) **חת"ס** התחייב לישא משודכתו בחרם ורוצה לחזור בו אף ששילם קנס הרי יש עליו חרם לכן אפשר לכופו כיון דהוי כקרבן שצריך כפרה וכאן אין צריך אפי' רוצה אני כיוון שאומר הרי את וכו' הוי מעשה שמוכיח רצון אך אם מחמת זה לא יהיה שלום ביניהם טוב להפרידם.

ג) **נו"ב** היינו שבאמת נאמנת שלא כיוונה לשם הקידושין כעד אחד שנאמן כלא איתחזק איסורא אלא שלא הולכים אחרי דברים שבלב **פת"ש** הנו"ב עצמו במקום אחר הסתפק אם מועיל עד אחד בלא איתחזק בערוה ובאמת הוא מח' ראשונים.

ד) נתן לה קידושין בחזקה ולא זרקה לכאורה הרמ"א סותר עצמו **ב"ש** אם מתחילה רצתה להתקדש ולא זרקה מקודשת אך אם לא היה רצון מתחילה אינה מקודשת **חת"ס** אם תוחב לה דרך קישוט אף שלא היתה צריכה לזרוק אך היתה צריכה להוריד מהיד שמתקשטת בה ולשים בכוס ולכן בעד מכחיש עד אם נתן באצבעה או לא הוי הכחשה כו'.

ה) **נו"ב** העיקר שעד אחד בהכחשה אינו כלום דלא כחכ"צ **חת"ס** משטה הייתי דהוי הכחשה היינו אף שלא אמר בשעת קידושין שהיה להשטות דלא כב"ש שרק כשאומר שבשעת קידושין אמר שלהשטות, **לב"ח** מועיל טענת משטה בעד אחד **ולב"ש** לא דהוי דברים שבלב. **חת"ס** אם האשה טוענת מועיל כיון שיש כאן הוכחה שודאי אין כוונתה לאסור עצמה ולכן עשתה בעד אחד ואז גם הבעל מותר משא"כ

בבעל שאומר משטה שלא מפסיד דאז הוי דברים שבלב כו'. והוסיף שבכל מקום שאשה מותרת לינשא ודאי יכול לישא אחרת ואין חדר"ג וכן כשקידש בעד אחד בשבת לצרף להקל דמסתמא לא עשה איסור וכן כשיש הרבה וקידש בפני עד אחד דאין סברא לומר שהימנוהו כבי תרי שזה טעם המחמירים בעד אחד וכן כשלא שמעה תיבת "לי" כיון שלרוב הפוסקים אינם קידושין.

ו) **נו"ב** היקל במעשה שלו ב7 היתרים א' כל שהבעל רחוק הוי כעיגון דעדיף לא לשלוח בקשה דיחזיק הקול ב' מסר מודעה לעד וכן כבר היה משודך. ג' עד מסופק אם אמר "לי" ד' הנערה אומרת שלא ידעה פירוש הדברים ולא היו עסוקים באותו ענין. ה' עד מעיד שמרוב בהלה מסתבר שלא שמעה. ו' עד לא ראה הנתינה ממש והיה מטבע שלא מוכח כ"כ שזה אותו מטבע ז' אינה זוכרת כלל אם אמר משהו כו'.

ח) **רעק"א** למ"ד שצריך בקידושין דווקא שני עדים דינו כנפשות דנמצא אחד קרוב או פסול עדותם בטילה אלא שבלא ידע הכשר בפסולו כשר לרי"ף אך בידע קורבתו אף שלא ידע הדין שהוא פסול הוי ידע אך בשתיים שקרובים בינם לבין עצמם שבעצם הם כשרים יתכן שצריך לדעת שפסול. וכן לב"ש בדעת הרא"ש כיון שקידושין חלים מיד בראיה אין דין נמצא קרוב או פסול אף שדינו כנפשות.

ט) **נו"ב** אחד מהעדים קרוב לאשה בקורבה מאם מצד אשתו וחתמו יחד בשטר ולא ידע הכשר בפסול של הפסול עדות זו כשרה כיון שהכשר לא נפסל כיון שלא העידו יחד וחתימתם אינו כעדות כסמ"ע ולא כש"ך ואף לש"ך הרי בשעת מעשה הקידושין היה כשר וכן מי אומר שבראייה כיון הפסול להיות עד וכן אין הכשר יודע קורבת השני ולכן לרי"ף הכשר לא נפסל וכן לב"ש אין כלל דין נמצא אחד פסול בקידושין כלעיל וכן לשיטתו הוי קרוב דרבנן ולא פוסל הנמצא עמו וא"כ יש כאן עכ"פ אחד ויותר שכאן סובר שכל פסול הקרוב דרבנן כיון שהוי מאם וע"י אישות ודעת הרי"ף שכל שפסול מדרבנן אין קידושין אף דאורייתא דעת יחידאה היא.

י"א) **בית מאיר** עדים שלא כיוונו להעיד הוי עדים דלא כפנים מאירות **חת"ס** אם באו להעיד מיד אחר המעשה נאמנים ואם אח"כ לא נאמנים **בית מאיר** ראוי לייחד עדים לחוש לשיטות שבראיית קרוב נפסל העדות אם לא ייחד. ואפשר שמה ששואלים לעדים אם שו"פ הוי כיחד כו' **קצוה"ח** גם כיון שהשושבינין פסולים משום אוהב ויש קרובים ולפעמים אין מי שרואה והוי כמקדש בלי עדים **חת"ס** אם העדים המיוחדים פסולים ויש עוד הרבה אנשים הקידושין כשרים דהשאר יודעים מדין אנן סהדי וכיון שכך גם אין פסול נמצא קרוב דאין זה דין עדות אלא אנן סהדי וכן אם המסדר קידושין הביא הפסול לאו כל כמיניה לפסול הקידושין ורק משום מהיות טוב יש ענין לקדש שוב **חוות יאיר** כנ"ל אך לשיטתו אף כשלא ידע כשר בפסול הפסול אם

המסדר ייחד הפסול מחמיר לקדש שנית אם אפשר **פת"ש** אם לא יודע מהפסול פשוט שאפשר להקל כו'.

י"ב) **חוות יאיר ועוד** כשיש אומדנא דמוכח כגון שעומדים העדים כאן אלא שבדיוק לא ראו הנתינה הוי אומדנא דמוכח טפי ולכו"ע הוי עדות **חת"ס** אך לכאורה בעד אחד לא אמור להועיל וצ"ע.

י"ג) **לרמ"ט** עדים שאין מכירים האשה בשעת קידושין אף שמודה ומכירין אח"כ אינו מועיל **ישועות יעקב קהלת יעקב ועוד** קידושין גמורין כל שברור ענין הקידושין ושבאו לידה אף שאין מכירין אותם.

י"ד) **נו"ב** עדים שמעידים שנתקדשה לאחר קודם שנשאת ודאי צריך דרישה וחקירה כיון שהוא דיני נפשות **חת"ס** קיבלו עדים בפניה הוי בפני בעל דין אף שהמקדש אינו כאן.

ט"ז) **ב"ש** הוציא קול שמקודשת ואומר שיש עדים פלוני ופלוני וכו' אין לחשוש כלל **שב יעקב** אם אין לה כעת שידוך וכדומ' שמעכב אותה לינשא אפשר שכן צריך לברר.

י"ז) **רדב"ז** כרשב"א שאם נכתב ע"י הסופרים הבקיאים תלינן שנכתב מדעת המתחייב אך סתם עדים ולא כתוב שמדעתה אינו כלום **נו"ב** בשלושה חתומים אף שאינו מדעת המתחייב כיון שבי"ד הוי שטר ואף שבלילה חוששים לשיטות שדין בלילה חל וסובר שאף שאין זמן כשר דאין צריך כאן עדות שאי אתה יכול להזימה.**בית מאיר** לתוספות אם אין שום היזק למתחייב אין צריך שיהא נכתב מדעתו דלא כרשב"א **פני אריה** החמיר אך דוקא כשכתוב פלוני העדנו עליו שקידש פלונית שמשמע לשון שליחות אך קידש פלוני לפלונית לא. **חת"ס** אף דעת תוס' כרשב"א שצריך דעת המתחייב וכן חולק שצריך כאן עדות שאי אתה יכול להזימה ובהעידו בע"פ בשינוי ממה שכתבו בשטר עכ"פ ממתי שנמסר השטר לבי"ד הוי עדות וכו'.

י"ח) **רעק"א** אין לפסול העדות מחמת שהעדים מגלחים בתער כיון שאולי לא חשב שהוא איסור מחמת שנתפשט לעשות כך אף שלא התנצל רק לבי"ד דאין אדם משים עצמו רשע **ותשו' הרמ"א** הכשיר עד שרצו לפסלו מחמת מסירת ממון והזכרת שם כיון שיש חושבים שמוסר רק בגוף. **פני אריה** נתקדשה בפני ריקים ופוחזים והעידו עליהם בפני יחיד שהם מומרים הוי קידושין כיון א' נתקבל עדות ביחיד ב' קיבלו העדות לא בפני עדי הקידושין ג' אף שחשודים נאסרים רק לאותו דבר ולא ידענו שחשודים לשקר ואף שחשודים על נשג"ז הוא איסור דרבנן ועדים פסולים דרבנן חוששים לקידושין **קהלת יעקב** עדים שידעו שהמקדש נושא אשה באיסור ולא מחו לא נפסלו דלא מיקרו ע"י זה רשעים.

י"ט) **נו"ב** אף להש"ג שבעדים גזלנים חוששין לקידושין כיון שלענין קידושין אינם חשודים היינו כשמודים שהיה קידושין כיון שאם יודעים שלא לקח ממון כשר הוי כמקדש בעדים אך במכחשת פשיטא שנחשד שמשקר בשביל ממון ובלאו הכי יחידאה הוא.

כ) **רעק"א** בשעה"ד אפשר להקל כדעת רוב הפוסקים שקרובי האם וכדומ' שאינם מפורשים הוי דאורייתא ואינם קידושין כלל ורק שלא בשעה"ד התכוון הרמ"א לחוש לקידושין.

כ"א) **חוות יאיר** אחד מהעדים שני בשני בחד בעל באשתו הכתובה פסולה והקידושין אם אין שתיים אחרים יחזור ויקדש ללא ברכה ובלא עשרה כו'.

כ"ה) **לשב יעקב** קידש בקידושי כסף בקרובים מאם אינם קידושין דאף אם נאמר ברמב"ם שכסף הוי דרבנן א"כ גם קרובי אם דרבנן וא"כ הוי קידושין דרבנן בעדים פסולים דרבנן שזה לא קידושין **רעק"א** חולק שאין ממ"נ כיון שכסף ודאי כדין תורה כו'.

סי' מ"ג

א) **נו"ב** קידש אשה ונשאה קודם י"ב ונולדו קטטות וכבר הגדיל מותרת דאין כאן שיטת **הב"ח** דאב שקידש תוך י"ב הוי קידושין מדרבנן דכאן הוא פחות וכן שיטתן נסתרת ואין לחוש לשיטת **ר' ברזילי** שמדין זכין יכול אב לקדש קטן ואף שהמשלח אינו יכול כעת לקדש הרי השליח יכול וכן מדין מיגו שהאב יכול לקדש לעצמו כו' כיון שאם עשו נישואין וכן כשנאסרין בקרובין או שיש עליו חדר"ג לישא אחרת וכדומ' שיש חוב לכו"ע אין כאן קידושין וכ"ז כשהיה כבר קטטות כשהיה קטן אך אם הגדיל אף שקידש לבד את עצמו כיון שנישאו ע"ד שלא יקדשה כשיגדל ממילא כשגדל נהיה קידושין כשהיה קידושי כסף אך בשטר ונאבד וביאה אין לחוש **תשו' חתנו** אם הקטן עצמו קידש אף שאביו היה שם לכו"ע אין כאן קידושין **רביד הזהב** אף שבתשו' רבי בצלאל אשכנזי ועוד חששו לר' ברזילי אך נפסק שלא כמוהו ולא כב"ח הנ"ל וכן אם קידש שיחול כשיגדיל אין כלום **ולנו"ב** כנ"ל שאף כשלא אמר כשיגדיל אם אין קטטה לחוש כו'

ב) **נו"ב** קטן שהשיאו אביו פחות מי"ב ונפטר בזמן שיש ספק אם הגדיל ואומרת שלא בעל יש חזקה דרבא שגדול וממילא אף אם נאמר שאין חזקה שבועל רק בל' יום ראשונים ונאמר שכך אף בקטן וכו' הוי ספק אחד ועל מה שהאשה אומרת אם היתה קטנה כשהגדיל לא נאמנת וכן אולי הערה ולאו אדעתא ואף שתאמר שלא קרב הוסיף הפת"ש שיש מח' אם בדבר שבערוה עד אחד מועיל וכן בכל מקרה אסורה משום שלא גרע מקול שמוחזקת שבעלה כו'. **שו"ת מהר"ש מלאדי** קטן

שנישא פחות מי"ב ובשנת י"ב היה יחוד והודה שלא בעל ולפני שהגדיל הלכה לבית אביה היקל כיון שחולקים על הב"ח ואף לב"ח אין לחשוש מחמת היחוד כיון שהן הן עידי היחוד נאמר רק בגדול שיצרו תוקפו וא"כ הוי ספק דרבנן ולקולא.

סי' מ"ד

א) **תשו' צמח צדק** בקידושי חרש יקחו אדם הרגיל עמו ומכיר רמיזותיו ואותו רגיל יראה לו ברמיזות ענין הקידושין והחרש מושיט הטבעת לאשה ומקדשה.

ב) אשת חרש שהעידו שמת בעלה ונישאת לאחר **לבית הלל** מותרת כיון שרק איסור דרבנן **בית מאיר** מפורש ברמב"ם שאסורה. זינתה עם אחר **מל"מ** התיר כיבמה שזינתה שמותרת ורק אם נשאה אסורה **בית מאיר** פקפק ע"ז.

ד) **תורת גיטין** קידושי חש"ו אף בפני אחרים אינם קידושין דלא כמשמע בירושלמי דהירושלמי איירי בקידוש אפר פרה ולא בקידושי אשה דלא כחולקים.

ו) **נו"ב** קידש קטנה כיון שאי אפשר לבדוק אם היא איילונית אף שקידשה סתם ונמצאת איילונית הוו קידושי טעות דרק בגדולה יש הוכחה ממה שלא בדק שמתרצה כו'.

ז) **פנ"י** נדה תפסי בה קידושי ביאה.

ח) **נו"ב** אף באסורים עליו מועיל קידושי ביאה ולא שייך כל מילתא כו' אי עביד לא מהני כיון שאפשר לעשות בהיתר ועוד שבקידושין גלי קרא שמועיל אף באיסור כדמצאנו קידושי כהן גדול באלמנה. **רעק"א** משום שאף אם תבטל הקידושין לא תבוטל העבירה **בן הנו"ב** איתקוש הויות להדדי שמועיל בביאה **שעה"מ** ולא תיקשי מדברי הר"ן שביאת איסור אינו בדין שתקנה דכוונתו רק לענין יורשה וכדומ' שלא יהא חוטא נשכר.

ט) **נו"ב** קידש אשה ונודע שמשומד הוו קידושין דלא גרע מחייב לאוין שלא הכיר וכ"ש באשה שבכל דהו ניחא לה.

סי' מ"ה

א) **בית מאיר** הקשה מכאן שמשמע שאם שלח בשבת ואינם קידושין אין איסור מטעם מתנה בשבת דלא כמג"א.

ג) **קהלת יעקב** להגאון מקארלין במקום שעושים זמן החתונה ומקבלים בחרם וקנס לא לחזור כיון שלא מצוי לחזור והמנהג לשלוח ולא לחשוש אז ודאי שאין חוששין לסבלונות.

סימן מ"ו

א) **רעק"א** לנו"ב שהסיבה שאין ממיתין ע"פ סימנים אף למ"ד דאורייתא הוא כי הוא מכחיש בבריא א"כ ה"ה באשה שאומרים שנתקדשה ואומרת שלא נתקדשה מותרת אלא שלנושא אותה אסור כיון שהוא אינו בריא והוסיף שאף למ"ד סימנים דרבנן אפי' אומרים עדים על אחת שנתקדשה בסימנים אמצעיים נאסרת.

ג) **רעק"א** הוחזק קול ונמצאו עדים פסולים **למהר"ם אלשקר** לכו"ע אין חוששין **לר"י אדרבי** צריכה גט **שו"ת רמ"א** אם אומרים העדים עצמם לא היו דברים מעולם הוי קול ושוברו עמו.

ד) קול שנתקדשה לראשון ונישאת לשני ולא נבעלה **למהר"א ששון** נאסרת לשניהם דחופה הוי כביאה אלא"כ היתה נדה שאז מצרפים דעת הרמב"ם שאין חופה לנדה **שעה"מ וב"ש** מותרת כיון שאינה כלל חופה לצד שהראשון קידשה כיון שהיא אשת איש.

ו) **עצמות יוסף** ארוסה יכולה לאסור עצמה על בעלה בשויא אנפשא דרק נשואה לא יכולה לאסור מה שכבר בא עליה **מהרי"ט** אף ארוסה אינה יכולה לאסור עצמה.

סי' מ"ז

א1) **ב"ש** אם כולם במעמד אחד ואומרים שניים שלא כאן שנתקדשה הוי תרי ותרי **רעק"א** דעת קצת פוסקים דהוא דווקא אם היו מזומנים לעסק ההוא דאל"כ כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה.

א2) **חוות יאיר** הוחזקה נשואה לפלוני והלכה בכיסוי ראש ואמרה אמתלא שמשום כסף עשתה כן מותרת דאינו מעשה כבגדי נידות כיון ששם הבגדים מאוסים משא"כ כיסוי הראש שלפעמים אף בתולות מכסין ראשן מפני שחין וכדומ' **פת"ש** חלק כיון א' כאן שאומרת שנתקדשה לפלוני יותר חמור ב' אמרה הן לא מהני אמתלא ג' עשתה מחמת כסף אינה אמתלא טובה ד' לחמדת שלמה כיסוי ראש יותר חזקה מבגדי נידות ששם אולי אין לה בגדים וכדומ' משא"כ כאן שכולם יחזיקוה כנשואה כו'.

ב) **נו"ב** אמתלא מועיל רק אם נסתלק הגורם הראשון אך לא נאמנת ששינתה רצונה כו' **חמדת שלמה** אמתלא לא מועיל להתיר יותר מאילו היה רק שתיקה **רעק"א** כ"ז כשצריך עדות אך מדין אמירת ברי וברי אף אמתלא הוי כאמירה אמרה א"א אני בבי"ד **להפלאה** אינו יכולה לחזור בה באמתלא **רעק"א** לכאורה כל הנ"ל כשיש דין עדות לאמירתה אך בא"א אני הוא רק מדין שויא אך נפק"מ באב שאמר כך על בתו **ומהב"ש** ומסתימת שאר הפוסקים משמע דלא כהפלאה.

ג) **נו"ב** אף לרא"ה שבנתקדשתי לפלוני לא מועיל אמתלא הוא לא בקידושי עד אחד כיון שכל סברתו הוא שבממון לא מועיל אמתלא וכאן כיון שמעיקר הדין יצטרך לקדשה שוב לא הועיל לו אמירתה לממון וכן כל שאמרה חוץ לבי"ד ולא אמרה אתם עדי כיון שמועיל בזה אמתלא אף לממון מועיל אף כאן והוסיף עוד שבכל מקום שלפי האמתלא היתה צריכה לומר שזה לפלוני מועיל אמתלא **יד המלך** לרא"ה אינו מועיל אמתלה אף תוכ"ד כיון שבכל הודאת עצמו לתביעת חבירו כיון שודאי דנים שאמת ומגלה על מעשה שנעשה כבר לא שייך לחזור בה כו'.

סי' מ"ח

א) **יד אפרים** כשנאסר בקרובותיה מדין שויא אם בא עליהם לא נאסרו לכהונה אף שהם לא יודעים מה האמת.

ב) **מל"מ** כתב שלרשב"א יש שויא אף שאומר בפני פלוני ופלוני והם מכחישים וכ"ש סתם שניים שמכחישים ומהרי"א הוסיף שאם האדם עצמו חזר בו יכול לחזור בו כיון שהוא נגד עדים **אך במקום אחר** כתב שלמהרי"א אין שויא כנגד עדים **שעה"מ** ע"פ הרשב"ץ יש שויא נגד עדים אך אם אמר משמם ומכחישים אין שויא.

ג) **שב יעקב** מבואר בתשו' רמ"א שאף אם אמר שקידש בפני פלוני והם במקום קרוב אין צריך ללכת לשאול אותם אך סובר שאם לא תפסיד כלום בהמתנה זו אפשר שצריכין לברר.

ד) **קרב"נ** הוא מותר בקרובותיה היינו קודם שגירש בגט והיא אסורה בקרובותיו ומותרת לעלמא כשמת המקדש.

ו) **רדב"ז** אם האשה מבקשת שישביעוהו אין שומעים לה.

ז) **ב"ש** לאחר שנתגרשה אסורה לו וכן אין לה מיגו דגרשתני דהוי מיגו דהעזה שלא תעשה זאת כו'.

סי' מ"ט

ב) **לט"ז** מותר לאינו בקי לסדר קידושין **שבות יעקב** אסור והוא תקנה מרבני צרפת מזמן ר"ת שיסדר רק רב או מו"צ בקהילתו.

סי' נ'

א1) **ב"ש** לאחר אינו מתנה,

א2) **חת"ס** בקידושי ספק מחזירה דאל"כ יש חשש שיאמרו שהיה קידושי ודאי ואין קידושין תופסין באחותה.

ב) אחר נישואין **לח"מ ובית מאיר** בנתגרשה וכדומ' לא חוזר ורמ"א איירי כשחוזר מחמת תקנה וכדומ' **לב"ש וחת"ס** ספיקא דדינא ואי תפס לא מפקינן **מהר"מ מינץ** חוץ מפרוטה ומתנה שחוזר.

ג) **חת"ס** האשה גילתה מום מיד ולא התרצתה מסתבר שחוזר הקידושין כיון שנראה כמערמת להוציא הקידושין ולכל הפחות עד פרוטה ובזמנינו שהכלות מכסות ואומרים פרוטה מסתבר שכל מה שיותר מפרוטה ודאי כמתנה אך יש לחשוש שיחשבו האנשים שהחזירה את כל מחיר הטבעת וכן באירוסין לא תחזיר שמא יאמרו שאין קידושין תופסין באחותה אך בנישואין תחזיר.

ד) **בית מאיר** אחר שידוכין יש מ"ד שחוזר הכל משום שיכול לחזור בו אז לא מחל כלום אך אם משדך עם קנס וכדומ' לא חוזר **חת"ס** אף בשידוכין עם קנס כיון שיכול לחזור בו בכל דהו חוזר ואף החולקים חלקו רק אם צריכה לשלם הכל או פחות שליש וכשיש ויכוח אם נתן מתנה גמורה או מטעם השידוך נראה שכיון שזה נגד הרגיל שנותנים מטעם השידוך אז לא נאמנת ומצד שני היא מוחזקת לכן טוב לבצוע.

ה) **פת"ש** כל מה שנאמר באחות המשודכת הוא הדין באחות המשודך וכן להיפך **ט"ז** זינתה אחות המשודכת רק אם אשת איש או הרתה מזנות **פת"ש** במשודכת עצמה אף זנות ואפי' פעם אחת ואפי' היתה כבר בעולה אבל משודך שזנה אם רק פעם אחת אינו פגם **חת"ס** משודכתו שנבעלה לו ולאחרים אם היתה בתולה יכול לבטל כיון שרצה לטעום טעם בתולה כמו שכתב החוות יאיר ואם היתה בעולה כיון שאף הוא עבר על נדה אינו יכול לבטל התעברה ודאי מאחרים כיון שנאסרת עליו כ"ד חודש מבטל, אמר איני יודע או כופר אם רק תועלת מזונות הולד ולא משודכת אז לא צריך אפי' לישבע ואם משודכת ורוצה לינשא נשבע שאינו ממנו ונפטר, אם חזר בו שהיא ממנו קודם שבועה יכול ומותרת לו מיד כיון שיש כאן אמתלא דכיסופא אף שלא טען זאת כיון שרק איסור דרבנן, אמר שבא עליה הרבה זמן לפני לידתה תוך י"ב חודש אינו נאמן שלא ממנו וקודם י"ב מוכח שאינו ממנו **באה"ט** זנתה אחות אבי המשודך אינו פגם **נו"ב** אחות המשודכת הוי פגם ק"ו באבי אביה **חת"ס** המיר אבי אם אביו של המשודך אין חשש ק"ו ממצרי ואדומי שמותר בדור שלישי **בית מאיר** התגלה שיש למשודך שתי אחים אלמים כיון שאם תצטרך חליצה לא תוכל אף שאפשר לקדש על תנאי אפשר לבטל ואף שהוא מום גלוי כיון שלא ידעו ההלכה ואם אחרי שנודע המשיכו לנהוג קצת אהבה וריעות יש לעיין. אב שחייב עצמו בשם בנו ובנו לא שלחו **לב"ש** כיון שסמך שבנו יתרצה פטור **שב יעקב** אב חייב אם הודה ששיקר דאם לא מודה ישבע ויפטר.

ו) **בית מאיר** אף כשהיא שידכה עצמה יכולה לחזור בה ולא אומרים שאשה נוח לה בכל דהוא.

ז) המיר אחי המשודך אחר אירוסין **לבאה"ט** יכולה לחזור כיון שלא שייך כלפיה נסתחפה שדה **והבית מאיר** חולק.

ח) **פת"ש** אין חשש בקידושין שעשו קנס משום מקדש באונס כיון שאנסוהו וקדיש מעיקר הדין הוו קידושין ואף אשה שנאנסה אינה קידושין משום שהוא שלא כהוגן משא"כ כאן שחייבה עצמה ואף לשיטה שבגיטין מבטלים הכל כיון שנראה אונס כאן שמעיקר הדין אף אונס טוב לא החמירו כ"כ.

ט) **בית מאיר** בב"ש כיון שחל הקנס לרמ"א רק משום הבושת אם הקנס גדול בהרבה מהבושת אינו חל **מעין גנים** שלמו הכל פחות שליש לא חייבים לקיים השידוך אך פטור מקנס, עבר הזמן שקבעו לנישואין אף שנאנס השני פטור מהקנס ויכול לחזור ויתירו החרם כנדר, ובמחלו אחד לשני אף שהשטרות קיימים הוי מחילה דעדיין לא זכו בנדן דהוא קנין אתן, קרעו התנאים כי חלתה קודם אירוסין הוי טעות ועדיין צד הכלה חייבים דלא שייך להגיד לחתן שנסתחפה שדהו קודם אירוסין, וכיון שהקנס משום בושת אז אם לא רוצה מחמת סיבות מסויימות פטורה כיון שבושת חייבים רק במתכוין.

י) **רדב"ז** לא רצתה בשעה שהוא רצה אף שעשה קנין ונתרצתה אח"כ אינו חייב קנס.

י"א) **לש"ך** אין צריך קנין בשידוכין **בית מאיר** כיון שהמנהג שעושים קנין אז לפני קנין אינו התחייבות.

י"ב) **ב"ש ע"פ בית מאיר** אם עשו בסתר וציוו לא לגלות כיון שאין בושת וקנין הוי אסמכתא אז יכולים לחזור בהם אך אם לא ציוו לא לגלות כיון שבפני עדים יש בושת וצ"ע כשעשו בסתר ועם ערבות אם הערבות חלה אפי' שעל המתחייבים לא חל, **נו"ב** נשבע לאחת שלא יתקשר עם אחרת ונתקשר עם אחרת ע"י שליח בהרשאה וחרם וכו' ודאי לא חל עליו השבועה של השניה כיון שלא אמר לו מפורש שישבע עבורו אך צריך לשלם לשניה הקנס מכח חרם קדמונים על שביישה ויש עליו גם חרם הקדמונים עד שיפייסה.

י"ג) אם יש חשש שאביה פיתה בתו וע"י כן אומרת שמאוס עליה **לרמ"ע מפאנו** אין עליו שבועה או חרם אלא מגונה **ח"מ** יקבל חרם שלא בגללו **חת"ס** אי אפשר להשביע על ספק אך אסור לו לתת לה להנשא לאחר עד שהראשון ימחל או עד שתבוא לבי"ד ותברר טענתה כו' **רדב"ז** כשהתחייב אבי הכלה ומת ולא השאיר כלום והכלה לא רוצה להנשא כיון שאין כלום אם החתן יש לו לכסותה לפחות כעניות אין כאן אונס ואם אין לו כלום יכולה לחזור בה.

י"ד) **כנה"ג** שלח בנו לשדך בתו ולא נתן כח והרשאה שניהם פטורים **לב"ש** הבן פטור כיון שגרמא בבושת פטור **לבית מאיר** אף שמצד הבושת פטור אך צריך להתחייב

מדין שחייב עצמו לשלם מה שיופסד חבירו על ידו וכאן מה שהבן פטור הוא כי לא חייב עצמו אלא את אביו ואביו לא התחייב כיון שלא היה לו כח והרשאה ולכן אב המתחייב מכח בנו אם מודה ששיקר ואינו מכוחם חייב דע"י נגרם וחייב את עצמו ואם טוען עדיין שבנו שלחו ישבע כו' ואם הבת ממאנת מתחייבת בקנס רק אם ידוע שחייבה עצמה בקנין ודיבור וכדומ' אך גילוי דעת שהתרצתה וכן הרשאה לא מחייב אותה דלא כעבודת הגרשוני שבריצוי מתחייבת **שב יעקב** כעבודת הגרשוני שבריצוי מתחייבת אלא"כ יש אמתלא וקול של דבר לא טוב אך כל זמן שלא בירר אם יש ממש בקול ולא רוצה לשלם קנס כלל צריך שהבת תשבע שלא לימדוה לטעון כך כו' ואם טוען מחמת צוואת ר"י החסיד אינה טענה כיון שדיעבד לא מוציאים דספק אם רק לזרעו ויש שלא חששו כלל **שבות יעקב** יצא קול שמעשיו יותר מקולקלים אף שכבר היה מקולקל יכולים לחזור בהם אלא שצריכה לשלם לו הוצאותיו כיון שהיא חזרה בה וסבלונות בניכוי שליש ואם טוענת טענה לא מבוררת ובא מכח בתו ומודה שהתחייבה ונשבעת שלא לימדוה לטעון כך ולא משום שנתנה עיניה באחר פטורים אך הוצאות וסבלונות תחזיר בלי ניכוי.

ט"ו) **נו"ב** כל מה שפטר הרמ"א את היורשים היינו מדין הקנס וכדומ' אך עדיין חייבים לתת מנכסי האב מדין פרנסה ששמין באב וכאן האב גילה דעתו כמה רוצה ליתן ורק אם ירד האב מנכסיו אחר הפסיקה יתנו רק עישור נכסים אלא ששטר חצי זכר כיון שיכל האב לפטור עצמו מזה אינם חייבים לשלם.

ט"ז) **חוט השני** שדכן שאמר שיעשה השידוך חינם לא צריך לשלם לו כלל ואיפה שהרגילות לדבר עם החתן או הכלה עצמם כגון באלמנה ודיבר עם קרובתה הוי הקרוב השדכן אלא"כ התייחס אליו כבעל דבר שצ"ע אך אם השדכן הציע לאב או לאחר שהם המשתדלים אז הם הבעל דבר וחייבים לשדכן. **עבודת הגרשוני** דמי שדכנות הוי כמלוה לשטר ולכן גובים מנכסי האשה אף שכבר נישאת אם אין חשש שכבר שילמה ואפי' יש לה רק מטלטלים אחר תקנת הגאונים שגובים ממטלטלי דיתמי **פנים מאירות** דמי השדכנות לפי מה שנהוג במקום שגר השדכן **תפארת ישראל** שדכן רק אם דיבר מהנדן, וחצי השדכנות למתחילים וחצי לגומרים ולאמצעים כלום ולקרובים פסולי עדות רק אם ניכר שעשו פעולה ואם הצדדים רחוקים 10 פרסאות יתנו כפול.

סי' נ"א

ב) **שעה"מ** כריב"ש שבחייבו עצמם ואף בנישואין שניים דלא כנתיבות המשפט ובחייב עצמו לזון בת אשתו ולא אשתו בנישואין שניים תלוי בתירוציו שם.

ג) **יד המלך** מסתבר שבבתו כיון שאשה מסתמא מתרצית וכן היא עד הנישואין ברשות האב יכול לפסוק עליה שתעשה כך וכך ויש להתיישב בזה.

ד) **נו"ב** דן אם התחייבו בדבר שיש ברשותם ודבר שאין ברשותם אם חל חלק כו'.

ה) **שעה"מ** כ"ש מחזיר גרושתו שאב לא מתחייב כדין נישואים שניים.

ח) **חת"ס** אמר שמתחייב לזון הזוג הוא קנין המועיל ולכן אין צריך תנאים אחרונים ואף במת חל כבר על היורשים.

סי' נ"ב

ב) **מל"מ** אם נשבע לכונסה אין חייב כיון שע"ד כן לא נתחייב ובענין אם אפשר אז לגרש בע"כ אם היא עדיין ארוסה **הפני משה** היקל דעל דעת זה לא תיקן רבינו גרשום והסכימו עמו **החת"ס ורעק"א** דלא גרע מאם אב החתן פשט הרגל לכלה שודאי אפשר לכפותו לגרש, **ולשיבת ציון** קשה להקל דאף המל"מ הסתפק למעשה ואם נשאה אסרו **השיבת ציון וחת"ס ורעק"א** דלא כשואל בשיבת ציון שרצה לחלק שכל דברי הרמ"א רק באיש שיכול לפרנס עצמו אלא הרמ"א איירי אף כשאין לו דכיון שמתחייב במזונות ועונה ומזה לא יכול לפטור עצמו ממילא חל עליו החרם כו'. ואף אם מורדת שלא רוצה לבוא אחריו העדיף **החת"ס** להתיר לו אחרי י"ב חודש לישא אחרת ולא לגרש בע"כ מכמה טעמים וכן כי לגרש בע"כ הוא דבר רחוק ומסוכן וישליש לה הגט ללא תוספת כתובה דאדעתא דהכי לא נתחייב.

סי' נ"ג

א) **תומים** אף לר"ת בפסק להשיא יתומה צריך לתת דהרי נתקיים מצוותו דאין דעתו דווקא שתהנה הכלה כמו אב שפוסק לבתו.

ב) **לנו"ב** אם זכתה הבת הוי כבאו לידי החתן ולכן כשיש זרע של קיימא שהנכד מקבל הירושה א"כ אינו כר"ת דהוי של אשתו והולך לכו"ע לחתן **פנים מאירות** זה מח' לכן אם האב מוחזק יכול לומר קים לי ואף כשהם ברשותו אם זה בגדיה וכדומ' כיון שלא יכול למוכרם לא הוי כברשותו ומי שמוחזק יכול לטעון קים לי.

ג) **בגדי ישע** תמה על ב"ש ס"ק ז'.

ד) נדוניה ביד שליש **לב"ש** למעשה חצי לאב וחצי שני שמח' מרדכי ור"י יחלוקו **ולבית מאיר** כיון שיכול לטעון קים לי כרש"י לכן חצי לחתן כרש"י ועוד חצי שמח' בדעת ר"ת תלוי במח' אם מוציאין בס"ס **ובגדי ישע** תמה על הבית מאיר כו'.

ה) **לבגדי ישע** כוונת הרמ"א שביד שליש מקבל חצי כמפורש במרדכי **פת"ש** כולו כמבואר בהגהת מרדכי.

ו) **פנים מאירות** למעשה לפסוק כתשובת רמ"א שערבות לא מהני ומה שכתב כאן הרמ"א הוא רק לי"א.

ז) **פנים מאירות** מלוה היינו שכתב לו שטר אחר שחייב לו כך וכך אך בכתב שנותן לו או כסף או דירה וכדומ' אינו זקיפה וכן בספק ספיקא הוא מח' אם מוציאים ויכול לומר קים לי אפי' בס"ס עם בריא דלא כב"ש שמוציאין **שבות יעקב** כל דברי רש"י ור"ת הוא במטלטלין אך אם נתן קרקע ואינו יכול לסלקו בכסף זכה מיד ואי אפשר להוציא מידו.

ח) **נו"ב** צריך תלמוד למעשה אם ר"ת תיקן אף כשיש זרע של קיימא כרמ"א או כשיש זרע של קיימא לא תיקן כתשו' מיימוני ועוד.

ט) **לב"ש** כל המח' בפסק לבנו ומת אם לר"ת חוזר לאב או לא הוא רק על כתובה ותוספת ולא על נדוניה ותוספת שליש שזה חוב גמור וחוזר **נחלת שבעה** תוספת שליש לא חוזר **נו"ב** לא נחלקו דהב"ש מיירי כשהרויח מהכסף והנחלת שבעה כשלא הרויח **פת"ש ובית מאיר** אף הב"ש איירי כשלא הרויח דאם הרויח גובה כל מה שכתב לה **חת"ס** אשה לא הכניסה כלום וכתב כנוסח התקנה שאם ימות תגבה כל מה שהכניסה בלי כתובה ותוספת ומת הדין הוא שכיון שאין לו מאביו אלא כל מה שהרויח בעצמו יתנו לה כתובה דאורייתא ממש ואם הרויח אחר החתונה גובה מזה כל מה שהתחייב לה ואם לא אי אפשר להוציא מהיורשים.

י) **פנים מאירות** ספק אם בעינן מעת לעת לכן הבעל מוחזק ואומר קים לי **בית מאיר** הבעל זכה מדינא.

יא) חודש העיבור **לרשד"ם ועוד** הדין עם הבעל דע"פ דין בעל יורש כו' **מהר"י וייל חת"ס** חודש עיבור בכלל הן לו והן לה **שב יעקב** יעשו פשרה.

י"ב) **נו"ב** מתה בלא בנים אך מתחילה נשא אחותה והיו לו בנים אין תקנת שו"ם **פת"ש** במהרי"ק מבואר להיפך.

י"ג) **נחלת שבעה** תקנת שו"ם אינו בקטט **בית אפרים** אף בקטט **תשואת חן** להלכה ולא למעשה שאם אמר שלא ידע מהתקנות תקנת ר"ת חייב לעשות כיון שנתפשט ועל תקנת שו"ם אם זה מקום שאין כותבין כי כך המנהג אז ודאי כל מה שעשו הוא על דעת המנהג.

י"ד) **פת"ש** תקנת מדינתנו עד שלש שנים הכל חוזר משלש עד חמש חצי ולמעשה נהגו שהכל חוזר.

ט"ו) היה לו רק ממון נדונייתה מנכה כל הוצאותיו אף מזונות אשתו ואף אם בזבז או שילם חובותיו מנכה ואם העשיר הוא שלו, ואם יש לו גם ממון שלו וגם ממון

שלה דבר שאינו מסויים **לכנסת יחזקאל** מנכה רק רפואה ומזונות העדפה דחולה וצדקה וקבורה **ולבית מאיר** כל מה שנחסר נחסר משניהם לפי אחוזים ומנכה קבורה, ומה ששילם חובותיו **לבית מאיר** צ"ע **ולחת"ס** אינו משלם, מכר בגדיה וכדומ' דבר מסויים והיה לו מעות **לבית מאיר וכנסת יחזקאל** יפה כח הבעל **ולרדב"ז** אם מכרם להסתחר ולהחזיר וכדומ' אינו מנכה וצריך להחזיר ורק אם מכר למזונות וכדומ' אינו משלם, **חת"ס** צ"ע על מה שכתבו שמנכה הוצאות שלו דקודם נישואין **כנסת יחזקאל** אי אפשר להשביע החתן על ההוצאות ובגלגול אפשר **ולחוט שני** אפשר להשביע אף בספק **תשובה מאהבה כב"ש** שמנכה מעשר ובני משפחתה צריכים לעשר שוב דאין אדם מצפה על זה והוי ריוח חדש **שבות יעקב** כשהבעל מת אין מנכים לאשה את המעשר מנדוניתה ורק כשהוא קיים והיא מתה מנכה מעשר כו'.

סי' נ"ה

א) **שב יעקב** קידש אשה ובא עליה בלי חופה ושבע ברכות אף שיש לו כמה ילדים אין חוששין ללעז אלא כופין אותו שיפרוש עד שיעשה חופה ושבע ברכות.

ב) **מ"א ב"ש** צריך באלמנה יחוד הראוי לביאה ואם לא עושה כן אלא נושא בשבת כתב מהרי"ל שסכנה **ח"מ בית מאיר ט"ז** מספיק הכנסה לביתו וכן אפי' שהשאילו לחתן החדר וכך הכריע **הפת"ש** אלא שראוי להחמיר, ובבתולה **לב"ש** מספיק יחוד שאינו ראוי לביאה רק לכתחילה החמיר לעשות ככל השיטות שיהיה ראוי לביאה וכן פסק **השעה"מ** שכך ראוי לנהוג.

ג) ברכת נישואין אפשר אף לשו"ע לאחר כמה ימים **לפרישה** כיון שלא נזכר בברכה נישואין **לרדב"ז** כשעדיין לא בא עליה נקרא עובר לעשייתן אך לפי מה שהסיק שמותר לבוא עליה ללא ברכות בביתו נדחה תי' זה.

ד) **לב"ש** לרש"י אסור ליטמאות ברגל דחייב ליטהר עצמו ברגל **שאגת אריה ועוד** רק בזמן הבית היו חייבים **קרב"נ** כל זמן שהיה אפר פרה היה חיוב.

ה) **שבות יעקב** כב"ש שאם בעל יורש קצת כתובה חייב בקבורה **שב יעקב וטיב קידושין כח"מ** שחולקין בחיוב קבורה.

סי' נ"ו

ב) מעשי ידיה שלו כי נותן מזונות, ומציאה צ"ע.

ג) **רעק"א** אם מת עי' ר"ן,

ד) **רעק"א** חלתה היא אחרי שהגיע הזמן תלוי בספק הגמ'.

ה) ואף שלפי התקנה הכל חוזר **לח"מ** שחושב אולי תחיה יותר משנה **ב"ש** כשהיא מכניסה הנדן לא חוזר **נו"ב** האריך למצוא ציורים שנקרא נישואין עכ"פ דרבנן דהרי פסק הרמ"א שמת אב קודם נישואין ונישאת אינו יורשה כו'.

סי' נ"ז

א) **חת"ס** אלמנה נכנסה לחופה בנדתה ולא ידע שטמאה ומתה קודם טהרתה יורש מדין מחילה אך אינו מתאבל שמא יטמא לה ואם ידע שטמאה לר"י כנראה חופה גמורה ויש לעיין כו'.

ב) **ב"ש** אף באלמנה מועיל מסירה לחופה לירושה אף שלא מועיל חופה כיון שיורש מדין מחילה **בית מאיר** הקשה שאינה יכולה למחול זכות אביה לירש אותה **פת"ש** מסירה היינו שנמסר שמירתה ברשותו או שלוחיו ואפשר שעדיף מחופה ובכ"ז הוא הדין בהייתה נידה.

סי' ס"א

א1) **למל"מ** אם עשה חופה ואח"כ קידושין הוי נשואה **ולשעה"מ ומקנה ומשאת בנימין** אם קידשה אח"כ בביאה בביתו מהני כיון שהחופה נמשך עד הקידושין וכו' אך אם כבר אין חופה אינו כלום ונחלקו בכוונת הראשונים.

א) **ראנ"ח** כל שלא נבעלה ספיקא דדינא **רעק"א** כרא"ש שפשוט שהוי כאשתו.

ב) **שיטמ"ק** דן אם חופה דאורייתא או דרבנן.

ג) **למהר"ח אבולאפיה** אף לרמב"ם כשאינה ראויה לביאה מחמת איסור דרבנן הווי כנשואה דמדאורייתא ראוי לביאה **ולשעה"מ חכ"צ ועוד** דינה כארוסה.

ה) אף שזה ספק בגמ' אם דינה כארוסה אף לרמב"ם מ"מ אינו יורשה אף אם מוחזק **לפרח מטה אהרן** כיון שיורשי אשה ודאי ובעל ספק **לשעה"מ** דלא גרע מנתגרשה ספק גירושין שאינו יורש אף אם מוחזק כו'.

ו) **רעק"א** אף דלרמב"ם חופה היינו יחוד אעפ"כ יש ספק על נדה דאף לשיטתו מועיל מעיקר הדין בדיעבד בנדה ורק יש ספק מכח ספק הגמ'.

ז) **למהר"ש גאון** אם לא ראוי כלל לביאה כיון שאין לו גבורת אנשים וצועקת רק שאינו יכול להתייחד כו' לכו"ע אינה חופה וכך משמע ברמ"א בחולנית **שעה"מ** מדברי הר"ן ועוד משמע שזה כן חופה.

ח) **פת"ש** נתנו לה ע"מ שתנשאי וכדומ' תלוי במח' בס' נ"ג אם די בקידושין ודעת כל אחרונים שלא די בקידושין דלא כבית מאיר שדי בקידושין **בית מאיר** אם היה לו

כח ללכת ולחזור למקום החופה אפשר דרוב חולים עכ"פ יכולים לעשות הערה לכן יפשרו **לט"ז** אם היה לה ממון זכה מטעם מחילה **בית מאיר** הקשה הרי אינו יכול להוריש למי שלא ראוי לרשת כו'.

ט) **באה"ט** תענית חתן משום כפרה ומשום שכרות **חכמ"א** אם החופה אחר צאה"כ יכול לאכול בצאת הכוכבים לסמוך על טעם הראשון ולא ישתה משקה משכר **כרם שלמה** אף בימים שאין מתענין יאמר החתן וידוי.

י) **מקנה** אף השבע ימי המשתה הוא מהחופה בטעות **טיב קידושין** לפי"ז אף אין חשש לקדשה מחדש במועד דכבר עבר השמחה אך לא ביו"ט דאי אפשר לקדש ביו"ט.

י"א) **חת"ס** לא לשנות לעשות החופה בתוך ביהכנ"ס אלא"כ עשו לפני כן חופה בשחרית תחת כיפת השמים.

י"ב) **לח"מ וב"ש** מועיל להודיע אף לרמב"ם **ולפנים מאירות וחכ"צ** לא מועיל.

סי' ס"ב

א) **מקנה** עיקר החופה הוא הכלונסאות דאל"כ יש הפסק בהליכה עד היחוד ובאלמנה צריך לומר שמתחיל החופה עכשיו ונגמר ביחוד ומה שאין מברכין ברכת נישואין קודם הכלונסאות כי עדיין לא נתקדשה ואינם נקראים חתן וכלה וכן יהיה הפסק בקידושין בין הנישואין לברכות כו'.

ב) **פת"ש על פי כנה"ג** שניהם קטנים אין מברכין אחד גדול מברכין.

ד) בירך ברכות נישואין קודם אירוסין **לרא"ם** חוזר ומברך אחריו ברכת נישואין **לריב"ש** לא מברך אפי' ברכת אירוסין.

ה) **מקנה** בזמנינו שמקדשים תחת החופה יברכו לראשון ברכת אירוסין ויוציא את השני ולשני ברכת נישואין ויוציא את הראשון.

ו) **רדב"ז** אם החתנים מקפידים שרוצין ברכה לכל אחד אינו ברכה שאינה צריכה.

ז) **נו"ב** אף לרשב"א שאין לעשות כלל נישואין בפחות אם כבר בירך בפחות מעשרה יצא.

ח) **זכור לאברהם** יל"ע אם צריכים העשרה לאכול **ולחכם אחד** רוב צריכים לאכול.

ט) בעולה שלו **לנו"ב ודבר שמואל** יום אחד **לגינת ורדים** כל שלא נבעלה לזולתו הוי כבתולה. **חת"ס** היא כבעולה, אך הוא כל שאצלו זה נישואין ראשונים הוי כפנוי, ולגבי שמחה צידד שנכנסה לחופה ולא נבעלה שבעה ולגבי ברכה מספיק יום אחד כו'.

י) אלמון ואלמנה כשעושים הסעודה בלילה **ח"מ וב"ש** כיון שמח' לא יברכו **תשו' הר"ר מנחם עזריה** אם לא יכלו להספיק ביום אפשר לברך **הגאון מליסא** אם היחוד הראוי לביאה היה בלילה כיון שזה החופה באלמנה אז אפשר לברך. **בית מאיר** יעשו או סמוך ללילה או רוב ביום, חופה ביום ויחוד בלילה ואוכלים ומברכים קודם היחוד **לבית מאיר** יברכו **פת"ש** חוששים שחופה יחוד ואין לברך פעמיים קודם חופה.

י"א) אלמון מאירוסין שנשא אלמנה **זכור לאברהם** שבעה, כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה **לזכור לאברהם** שבעה **לשיורי ברכה** ישמח שבעה ויברך יום אחד.

י"ב) **כנסת יחזקאל** שבע ברכות מסעודה ראשונה בעשרה אלא"כ מפסידין אחר החופה יום וכו'. **לב"ש והגאון מליסא ועוד** מיד אחרי שבע ברכות, שבע ברכות **לגינת ורדים** מעת לעת **למקנה פת"ש ועוד** לא מעת לעת **מחזיק ברכה** להקל לנפילת אפיים אך לברכה צריך להתיישב, **גינת ורדים** המשיך לליל שמיני אין מברך שבע ברכות.

י"ד) **ר"ן** פנים חדשות אחד מספיק **זכור לאברהם** נשים עבדים וקטנים כיון שלא ראויים להמנות מעשרה לא הוי פנים חדשות, ואם התחיל ברכת חתנים בעשרה ופנים חדשות ויצאו גומר כו'.

ט"ו) **בית מאיר** ביאת מצוה הוי כפנים חדשות ופשיטא שעכ"פ אשר ברא אף שאין אחרים מזמנין.

ט"ז) **רמ"ע מפאנו** על פי סוד אף סעודה שלישית הוי פנים חדשות.

י"ז) **מקנה** המברך ברכהמ"ז יברך על הכוס אף שאז השני יברך רק ששה.

י"ח) בליל הסדר **לחיים שאל ועוד** לכתחילה יברך על כוס ברהמ"ז ואם רוצה יברך על שתיים ויניחנו המברך ברכת חתנים לכוס רביעי. **ברכות המים** אחד יברך שש על כוסו ואח"כ יברך המברך על כוסו **פת"ש** נקטינן כדרכ"מ שברהמ"ז על כוס שלו ושבע ברכות על כוס של החתן, **ב"ח** כשאנשים ונשים בחדר אחד אין מברכים שהשמחה במעונו **לבוש** הביא טעם למה לא נזהרים בזה.

י"ט) **לט"ז** אם לא קבעו כאן אלא הלכו מיד אחר החופה למקום אחר הוי שם מקום החופה ומתחילים משיגיעו לשם שבעת ימי המשתה דלא **כב"י** שלעולם אין מברכים אחר ז' **הגאון מליסא** דלא כט"ז **חכמ"א** אף לט"ז אם רק הלכו למלון ולא למקום שהולכים לגור אינו מקום החופה.

כ) ליל טבילה אחר שבעת ימי המשתה אף שרש"ל כתב לא לעשות סעודה לאלו שלא יודעים משום הרהור **פנים מאירות** כיון שרמוז בזוהר אין למחות במקום שנהגו **להגהת אשר"י** יברכו אז שבע ברכות **פנים מאירות ועוד** אין לברך אך ראוי לברך שהשמחה במעונו.

כ"א) מחזיר גרושתו **כנה"ג ועוד** שהשמחה במעונו מחזיר גרושתו מאירוסין אומר מנישואין לא אומר, שבע ברכות **רדב"ז** מברכים דלא כר' האי.

סי' ס"ג

א) **פנ"י** במקום שנהגו איסור אין להקל אלא"כ יהיה במוצ"ש סמוך לוסתה.

ב) **דגו"מ** אם הייתה נדה בחופה תלוי במח' אם חופת נדה קונה.

ג) **מהר"ל צונש** אף בז' נקיים של דם בתולים ושל כתם אין תולים במכה בג' ימים ראשונים דלא פלוג **דגו"מ** תולים **מקנה** בכתם תולים דם בתולים וטהור לא תולים. ובאלו דדמיה מצויה אף דיש להם מכה דמוציאה דם אין להקל ביותר מגריס אך בז"נ של תבעוה לינשא תולים ואף למהר"ל אין אשה טהורה יכולה לתלות הכתם בבעלת חימוד דלא גרע מכתם.

ד) **מו"ק** אשה חביבה והגונה מברך עליה שהחיינו **מחזיק ברכה** בלא שם ומלכות **ש"ך** אין מברכין שהחיינו על קידושי אשה ונישואיה.

סי' ס"ד

א) **מהריט"ץ ועוד** שותף החתן יכול לפתוח החנות והחתן יכול לקבל הרווחים כיון שהוא רק תקנה לשמחתו **מהריב"ל** אסור להסתפר כל שבעת ימים.

ב) **רדב"ז** חתן יכול לצאת לסחורה למדינה אחרת כיון שהוא לתועלתו ולהנאתו דלא כלצאת לצבא **בינת אדם** מפורש בחינוך ועוד שאף לסחורה אסור אך מהני מחילתה.

ג) **לח"מ** מועיל מחילתה לאכול ולשתות ולשמוח ולא לעשות מלאכה. **מקנה** מחילה מועילה רק בבעולה אך לא בנושא בתולה ומשמע בש"ס שאפי' אלמון שנשא בתולה האיסור על עצמו וממילא לא מהני מחילתה.

ד) **שו"ת רמ"א** אף כיום אין מדרך לעשות נישואין ביום ראשון כחוקות הגויים ואין מנהג נגד זה.

ה) **רמ"א בתשו'** אחר חצי חודש העם נהגו אך אין כאן מנהג ממש כאחר י"ז בתמוז וכו'.

ו) **פנ"י** כל הרוצה לקיים דברי חכמים יש לו לחוש לכתחילה לינשא בחמישי ותבעל בשישי משום ברכה וינוחו לו ברכות על ראשו.

ז) **מקנה** לעשות סעודה לאחרים מועיל מחילת קרובי הכלה דאינו שמחתם.

ח) **שעה"מ** אלמנה וגרושה מן האירוסין חופתם כבתולה ולא כאלמנה.

ט) **ט"ז** להחמיר כמרדכי ועוד שצריך ביאה ממש וכך משמע דעת השו"ע אלא שלט"ז לשיטתו כשעושים חופה בקלונסאות וכדו' ששייך דין מסירה מועיל כו' **ולב"ש ומשאת בנימין** מספיק יחוד הראוי לביאה **בני אהובה** יישב למה למהרי"ל אין מועיל העראה באלמנה.

י) **מקנה** מצדד להתיר ללא יחוד אך לכתחילה ייחדו קודם שבת אף בבתולה וכן יכול להתנות שלא יזכה בה כעת **ישועות יעקב** נוטה לומר שלא מהני תנאי.

סי' ס"ה

ב) **תורת חיים** אסור לילך עם הכלה במחול אף בהפסק מטפחת אף שנוהגין כך מקצת תלמידי חכמים.

ג) **יד אליהו** עת ספוד ורקוד כתוב בלי ל' שמבטלין ת"ת למת ולכלה **באה"ט** אם יש לו בגד לרגל שקודם הנישואין לא ילבשנו עד הנישואין **פת"ש** צ"ע ממי שהשר מרשה לו להתפלל יום אחד שמתפלל באותו יום.

ד) **פמ"ג** בתנאים שוברים קדירה של חרס ובנישואין כוס זכוכית **מקנה** צ"ע על המנהג לשבור כוס עם יין משום ביזוי אוכלין.

ט"ז בהינומא שלא יהא כסף וזהב **פת"ש** מותר להלביש הכלה לבוש ממרגליות אם לבוש זה הוא לא רק לכלות אלא אף לעשירות ולא **כפמ"ג**

שנשאר בצ"ע על המנהג כו'.

סי' ס"ו

א) **ישועות יעקב** אם כשקיבל הקנין היה זמן לכתוב ואעפ"כ לא כתבה רואים שסמכה דעתה ומועיל אף שלא בשעה"ד ואם לא היה זמן מועיל רק בשעה"ד.

ג) **מוצל מאש** נאבד הכתובה וכתב אחרת בפחות כסף ולא מחתה אם כתב בכתובה שזה גם עבור נדוניה ותוספת הוי מחילה אך אם כתב רק שזה מפני שאמרו חז"ל אסור להשהות וכו' א"כ הוי כל מה שכתב רק כנגד המנה ומאתיים ועכשיו מוסיף ולא מחל כתובה ראשונה.

ה) **דגו"מ** נושא מפותת עצמו אם נערה מפורש ברמב"ם שמאתיים אך בוגרת מנה **חת"ס** אם כתבו מאתיים ודאי יש כאן חשש כיון שכותב דחזי' ליכי מדאוריתא וממילא אי אפשר לומר שהוא עם תוספת אך אם מפותה אחר שמשודכת איתו כיון שודאי לא מחלה ועל דעת כן נתפתתה לכן מדינא מקבלת מאתיים.

ו) **מרדכי ע"פ פת"ש** כשנותנים כסף מוסיף שליש ולא הוי ריבית כיון שאף אם מגרש מיד מוסיף שליש ובגירושין הרי אין תקנת שו"ם להחזיר **לוית חן** גם כך הוי ריבית

וכאן לא ריבית כיון שיתכן שלעולם לא יגבה **נו"ב** קשה למה נותנים לאלמנה תכשיטין שקנה לה הבעל הרי אינו יכול להקנות לה כיון שלא בא לעולם ותי' ב' תירוצים או כשיטה שכשבא לעולם אפשר לתפוס מעיקר הדין אך לפי הטעם שהתפיסה מדין מחילה כאן יתכן שהסכים כדי שתתקשט ולא שמוחל ועוד תי' שכיון שכל מה שאלמנה לא לקחת הוא משום שלא נתן ע"ד שתצא ממנו א"כ כאן שגילה דעתו שרוצה א"כ חזר הדין שלוקחת.

ז) **פת"ש** כל מה שכותבים מבי נשא הוא כדי שלא יהא תקנת שו"ם כיון שהיא עצמה הכניסה אך כיום שהמנהג שכן נוהגים להחזיר ואף אם לא כתב כך המנהג א"כ אין קפידא לכתוב מבי נשא.

ח) **חת"ס** לשיטות שיש איסור לישא קטלנית אף אם לא יכתוב גרושה יידעו שהיא לא אלמנה דאל"כ יהיה איסור קטלנית אך לחולקין וכן לדידן שמקילין בהרבה מקרים צריך לכתוב וכן לדידן שנוהגים לכתוב חייבים לכתוב דאל"כ השלישי יחשוב שלא גרושה כיון שלא נכתב והיינו קודם החופה שהוי כלכתחילה אך בדיעבד אף בכתב אלמנה כשר שאלמנה ע"ש מנה ושייך בכל מי שדינא מנה אך ארמלתא פוסל **באה"ט** בעולה לכתוב בעולתה **נחלת שבעה** פלונית ארוסה כו' **רדב"ז** גיורת גרושה יכתבו גיורת שיש נפק"מ לדין קרובים וכן שאם נשאה גר בתה פסולה לכתחילה ואין נפק"מ שהיא גרושה.

סי' ס"ז

א) **אמתחת בנימין** חרשת קטנה שהשיאה אביה הוי קידושין דאורייתא.

ג) קטן שהגדיל ועדיין לא בא עליה **לב"ש** אינה צריכה קידושין **לבית מאיר** צריך קידושין.

סי' ס"ח

א) **פחד יצחק** שקר גמור הוא שכל הנולדת ביום ו' אין לה דם בתולים **עיקרי דינים** מסתפק דאולי גם מזל השעה גורם.

ב) אחר חדר"ג **לישועות יעקב** בתי' א' יכול לטעון פתח פתוח כיון שחייב לה כתובה שיכולה לטעון נאנסתי **ופת"ש** חלק עליו שאף כשחייב כתובה יש חשש עיניו נתן באחרת אלא כתי' ב' שלפי השיטות שאחר חדר"ג נאמן לומר שראה שזינתה אף כאן נאמן ולחולקים לא נאמן אלא"כ יכולה לתרץ עצמה.

ג) **בית מאיר** אף במקום שמקדשין תחת החופה נאסרת על כהן מחשש שנבעלה לפסול לה אלא"כ יש תרי רובי.

ד) **למהריב"ל וברית אברהם** בית דין כופין להוציא **ולמהר"י הלוי** אין כופין אלא שחומר האיסור כשני עדים.

ה) **פנ"י** מותרת לכהן אחר ובסוף הניח בצ"ע לדינא **תשובה מאהבה** מסתפק אם מותרת ליבם כמו שמותרת לכהן אחר או כיון שנאסרה לאחיו הוי כסוטה שלא מתייבמת.

ו) **ב"ש** כתוס' שבס"ס מוציאין ממון **פנ"י ועוד** אין מתוס' ראיה ואין מוציאין.

ז) **נו"ב** מה שנאמנת לומר נאנסתי אף שאין מיגו הוא משום שיש לה חזקת כשרות שלא ידוע שנתייחדה ולפי"ז לכאורה לא יועיל שתאמר שנבעלה ברצון לפני האירוסין אך לדינא יש לקיים דבריו כו'.

ח) **נו"ב** אמרה נאנסתי מפלוני והיא מכחישה אף **שמהר"ם אלשקר** החמיר אפשר להקל ועכ"פ אין צריך לשלוח אחר הנואף וכן אם הנואף אומר שלהד"מ ולא היה לרצונה ודאי להקל וכן אם אומר זאת אחרי שכבר הותרה **והוסיף** שבעד אחד מעיד שנאנסה לכו"ע מותרת וכן אפשר שאף דעת הרמב"ן כר' יונה שמיקל באומרת נאנסתי.

כנסת יחזקאל אף רבינו יונה מיקל בגלל מיגו דקטנותה וכן במעוברת אין כלל היתר כיון שאונס יש לו קול וכן אומרת רק מבושה וכן הוחזק קודם אמירתה **נו"ב** היקל אף במעוברת אם בעלה מאמין לה **פנ"י** אף מי שאסר במעשה דהכנסת יחזקאל אינו דומה דשם אף לפי אמירתה התייחדה באיסור וממילא אין לה חזקת כשרות.

פנים מאירות נבעלה בשינה הוי עכ"פ שוגג ומותרת.

כנסת יחזקאל עתים שוטה נאסרת דאף בשטותה תלוי במח' אם פיתוי קטנה אונס וכן אף אונס כזה יש לו קול כי לא בושה לפרסם ואף אם לא יודעת לפרסם הרי אונס הוא ממש מיעוט דמפחד וא"כ מסתבר שברצון **ברית אברהם** מותרת בצירוף שחזקה שמתהפכת א"כ מסתבר שהיה בעת שטותה וכן משום חזקת כשרות ובעת שטותה הוי עכ"פ כקטנה ואונס כזה אין לו קול שלא יודעת לפרסם ומסתבר שלכו"ע פיתוי שוטה כאונס דהרי קטנה בעומד ע"ג יש דעת ובשוטה לא ולמהרי"ק צריך עכ"פ כוונה למעול בבעלה ואי אמרה שהיה בשטותה יש לצרף שיטת רבינו יונה שמתיר אף בלי מיגו דקטנות דלא ככנסת יחזקאל ואף ברוב ימיה חלומה ולא אומרת בריא מותרת כיון שדנים על מעשה מסויים שהוא זמן קצר מתי נעשה ואז לא שייך רוב וחוזר חזקת היתר ואף שבספק איסור לא מועיל חזקת היתר כתב הגאון מליסא שבגלל חזקת כשרות יש יותר הסתברות להיתר.

י) **בית מאיר** למנהגינו שהשידוכין בקנס וע"י פתח פתוח יפטר מקנס תלוי במח' **דלתוספות** שבשביל ריוח מנה אינו נאמן ה"ה כאן **ולרמב"ם ורא"ש** נאמן כיון שמפסיד בסעודה אך אם הכלה היא הטורחת בסעודה ודאי אינו נאמן.

סי' ס"ט

א) **בית מאיר** הביא ראיה מגמ' שאף איני ניזונית ואיני נותנת לך שומעין לה דלא ככנה"ג.

ב) בית מאיר אם הוא בעיר לכו"ע יכול לומר לה צאי מעשה ידייך וכו' כשמספיקין מעשה ידיה אף בע"כ דלא כב"ש שתלוי במח' כשהלך כו'.

ג) **באה"ט** העתיק מסמ"ע שאם עשו קנין מועיל **בית מאיר** חלק שהסמ"ע על ענין אחר ובעונה לא שייך קנין, ובכתובה הוי ביאת זנות, ובירושה אם בלשון סילוק לא מועיל קנין אחר נישואין וכמפורש בח"מ שלא מועיל קנין אלא שאם חייב עצמו בקנין לתת ליורשיה תלוי במח' אם מועיל קנין אתן ולדידן **לא מועיל**.

סי' ע'

א) **נו"ב** מה דמשמע מהרמ"א שבצמצמה הוי לבעל למעשה אם נשאר לה כי בטבעה לא אוכלת יותר לבעל וכן בהוזלו המזונות אך אם צמצמה וסבלה מחמת זה שייך לאשה.

ב) **חת"ס** יכול להשתכר ואינו רוצה לכו"ע כופין להוציא וכאן איירי כשאינו יכול וכו' ואף אם יש לה כסף כיון שהוא לא מתחייב לתת לה והרי יכלה הכסף ולא יהיה לה לכן כופין כו'.

ג) **בית מאיר** העיקר כשו"ע שכופין כיון שיכול לתת לה מזונות ע"י שיגרשנה ותנשא לאחר והוי כבע"ח שיש לו ממון **חת"ס** טעם החולקים כי לא לוקחים לאדם את הדברים שלו בגלל חובותיו אלא שאם מזונות דאורייתא אז יש כאן חוסר בעיקר הנישואין ומס' יש לו ואין רוצה לזון כופין לזון, אין לו ואין רוצה להרויח כופין בשוטים להוציא, אין יכול לזון למ"ד מזונות דאורייתא כרמב"ם ועוד כופין בשוטים ולמ"ד דרבנן כופין רק במילי ולכן כאן כוונת השו"ע לכפות במילי ובסי' קנ"ד כוונתו בשוטים ולכן העתיק שם את הרשב"א שרק אם יכול ואינו רוצה כופין בשוטים ולכן למעשה אם כפוהו בשוטים בבי"ד ישראל כיון שמדאורייתא הוי גט אף אם אינו כדין ולרמב"ם כאן הדין לכפות א"כ מסתבר שגם לחולקים כשר אפי' מדרבנן.

ד) **חת"ס** אספו כסף למישהו שיעלה לא"י ועלה לשם לבד הדין הוא שמה שאמר לתת לאשתו נותנים ואינו שינוי מדעת הנותנים כי אם לא יתנו לה יהיה הבעל חייב לחזור לפרנסה ומסתבר שאת הכל אפשר לעכב בשבילה וכו'.

ו) **לב"ש** כתב כתובה לשוטה חייב בכל תנאי כתובה אף שלא מפורשים **בית מאיר** חייב רק מה שכתב.

ז) **לב"ש** מה שלשו"ע חייב לזונה כשנשתטית הוא כיון דאיירי כאן שאינו יכול לשמור גיטה שאז מדאורייתא לא יכול לגרש **ח"מ** כאן איירי שאינו רוצה ליתן כתובתה **יד אפרים** מוכיח שאף כשנותן כתובה חייב **חוט השני** אף לרמב"ם שסובר שנשתטית לא חייב מזונות וכו' הוא רק אם אינו מוחזק להתרפאות אך אם הוי חולי שמוחזק להתרפאות ודאי חייב בכל החיובים.

ט) **חוט השני** אחד פדה את האשה אין הבעל חייב לשלם לו.

י) **פת"ש** משמע שאפי' אם לא הגיע זמן הפרעון וצ"ע.

יא) **ב"ש** העיקר כשיטה שהאומר אכול עמי צריך לשלם לו.

סי' ע"א

א) **חוט השני** אין חייב מזונות לבני בניו אלא מדין צדקה ואחי אב יותר מחוייב מאב אם כשר דמזונות תלוי בירושה.

ב) **ב"ש** חייב לזונם אף אם אמם מתה דלא כר"ן.

ג) **בית מאיר** שוכרין מלמד לבניו אף אם אינו אמוד.

סי' ע"ג

א) **בית מאיר** אם ידוע שהוא בעל שמסתמא מוחזק למשכן ללא רשות אשתו לכאורה אין גם טעם תקנת השוק ולכן אין צריכה לשלם וכ"ז אם הוציא בשביל פרנסה אך אם לקוביה אף בבגדי שבת אין צריכה לשלם דמסתמא הוא ללא רשותה וודאי גמר והקנה לה שלא יהא לו רשות להוציא לזה וא"כ רק צריך לראות אם שייך תקנת השוק וכל שנראה שידע שהוא ללא רשותה לא צריכה לשלם.

סי' ע"ד

א) **בית מאיר** לשו"ע כרמ"א שב"ד בודקים אם יש ממש בדבריה ולכן לא משנה על מי טוענת אך מסתבר כרמב"ן שבאמו ואחותו כיון ששונאות אותה נאמנת אף בסתמא.

סי׳ ע״ה

ב) **מהרי״ט** אם צריך לעבור לארץ אחרת מחמת שהגויים מתעוללים עליו כי לאביו היה לו עסק בממון המלך יכול להוציא אשתו **ישועות יעקב** פקפק ע״ז שהרי אף אם הוא אנוס רחמנא חייביה כו׳.

ג) אם התנה שידור בעיר חמיו ומסתכן שם מחמת האויר **לאב״ד ק״ק אה״ו** כופין אותה ללכת אחריו ק״ו מאינו יכול להשתכר **נו״ב** אין כופין אותה כיון שחולי זה רק קשור אליו וכן כשהתנה מפורש שידור לא מועיל לכו״ע אף פרנסה **ברית אברהם** נוטה שבמריבות על מקום הדירה אם לטענת הבעל הוי מורדת הוי הוא הנתבע וצריכה ללכת לבית דין שבעירו.

ה) **באה״ט** אם יש ויכוח אם התנה איתה לכנסה לא במקומה אם השדכן יעיד נגדה צריכה לישבע להכחיש העד **ישועות יעקב** מסתפק אם שייך שבועה בלי תביעת ממון.

ו) **מעיל צדקה** הרמב״ן מנה מצוות עליה לא״י וכבר כתב מהרי״ט שמה שכתב תוס׳ בשם ר״ח כהן שאין בזה״ז מצוה תלמיד טועה כתבו ומה שכתבו תוס׳ שבסכנה לא, ההגדרה שכל שהסוחרים נוסעים לא הוי סכנה, וקטנים יותר קל להם תנועת הנסיעה, ואף אם גזרו בי״ד שלא לעלות בגלל הקטנים אין צריך לשמוע להם אך כ״ז כשיש לו מקום פרנסה בריווח דאל״כ מעבירו על דעת קונו והויא כ״ש ממה שיוצאין לחו״ל ללמוד תורה ובקטנים אולי יצאו לתרבות רעה וליסוע ולהתפרנס מן הצדקה לא טוב עושין אך אין לו בו הכרע.

סי׳ ע״ו

א) **רדב״ז** לעונה לא מספיק הערה.

ב) **לב״ש** אין דין טיילין בת״ח דהתורה מתשת כוחם **ישועות יעקב** חולק.

ג) **יערות דבש** ר׳ אלעזר בן עזריה שאל את אשתו אם להיות נשיא כיון שעי״ז ממעט עונתו כו׳ **מעיל צדקה** אף ת״ח של זמנינו יש לו דין ת״ח וכ״ש שכיום יותר מתיש מחסרון הבנתנו אך משום פריצות וקנאת ירך חברתה מורגל אני לומר לקיים שתיים בשבת.

ד) **חת״ס** למס׳ טייל יכול ליעשות ת״ח אף שאשתו צועקת ואין חולקים ע״ז ומה שכתבו שאינה מקפדת היינו אנן סהדי שכך דעתה בשעת נישואין.

ה) **מל״מ** משמע שקודם נישואין אינה יכולה למחול על עונה.

ו) **ברכ"י** פועל שיש לו שתי נשים ואחת מחלה על עונה צריך לקיים בשניה פעמיים מדין פריה ורביה.

ז) **קרב"נ** לדידן שמחמירים בנדה י"ב ימים לכאורה ה"ה כאן לא יוציא עד י"ב וצ"ע.

סי' ע"ז

ב) **נו"ב** כב"ש שאף אחר חדר"ג באמר מאוסה ורוצה לגרש ולתת כתובה אינו כמורד דלא כב"ח **בית מאיר** לענין מזונות כיון שרק לרא"ם אינו מחוייב וחלקו עליו שניים וביניהם הרא"ש לכן אין יכול לומר קים לי דלא כמהר"א ששון וכך פסק החכ"צ אלא"כ אומר מאוסה ויש לו טעם מבורר או כגון שטוען שעברה על דת ויש רגליים לדבר יכול לסמוך על הרא"מ ולמנוע מזונות.

ד) עד הגירושין **לח"מ וב"ש** אינה חייבת להניק כיון שלא מקבלת מזונות **יד אפרים** לכאורה לר"ן שאף באומרת איני ניזונית חייבת להניק א"כ אף כאן חייבת ונפק"מ כשהוא מוחזק שלא יוכלו להוציא ממנו כו'.

ו) **מל"מ** אם הבעל נותן לאבי הכלה וכותבין ממון זה בנדוניה ספק אם נוטלתן.

ז) **לט"ז** מורדת ואינו רוצה לגרשה לא מקבלת כלום אלא"כ תפסה **שבות יעקב** חולק.

ח) **חת"ס** לא גילה לאשתו שנכפה וטוענת מאיס אף שלא כופין לגרש כיון שהוא מח' אך אין צריך להחזיר לו כספו כיון שקידש בתחבולות וכו' עד שיגרש.

ט) **תומים** כרמ"א שתפיסת אביה מהני דלא כח"מ וב"ש.

סי' ס"ח

א) **בית מאיר** נשבית בפשיעה וכן לענין רפואה כשחלתה בפשיעה בעלה חייב **מעיל צדקה ועוד** וכן שיטמ"ק על רפואה אינו חייב ובספק אם פשעה עד סכום הכתובה הוא מוחזק לא לתת לה כתובה אלא יתן לפדיון, ויותר מהכתובה אין להטיל על הציבור דהוו מוחזקים וראוי להעריך בינו לבין קרוביה לפי ראות הדיינים.

ב) אשת כהן שנדרה אחר שנשבית וקיים לה הוא **לבאה"ט** פטור לפדותה **ישועות יעקב** חייב.

סי' פ'

א)1 נשים שמפרנסות את בעליהן **למהרי"ט** מעשה ידיהם לבעל **מל"מ** מח' ויכולה לומר קים לי כרמ"ה שהוי שלה **גבעת שאול** אין הבעל זן אותם אלא אחר שהתחייב לזון מעשי ידיה לבעלה כו'.

א)2 כשצריכה לעשות מלאכה רק משום זימה ונדרה לא לעשות **לב"ש** אינו יכול להפר **לרעק"א** הוי כבינו לבינה דכל מה שתעשה יהיה עכ"פ נכסי מילוג.

ב) **ישועות יעקב** כח"מ שעשירות מחוייבות להציע רק מיטתן דלא כב"ש.

ג) **רדב"ז** יש לו ממון ואינו רוצה לקנות אם הממון רק שלו אין כופין אותו אך אם יש לו גם מנדוניתה יכולה לכפות לקנות משלה ואף בציור שהיא הכניסה אם היא לא רוצה שיהנו משלה והוא רוצה שומעין לו כיון שאין לו מי שיעשה המלאכות מה איכפת לה והוי זה נהנה וזה לא חסר.

ה) **לב"ש** אם עשתה מלאכות יכולה להשביעו שאין לו כדי לקנות שפחה **רעק"א** חלק כיון שבכל אופן מעשי ידיים אלו שייכים לבעלה.

ו) **לב"ש** עשייה בצמר ומזיגה וכדומ' חייבת אף אם בני משפחתה יושבים לגמרי בטל **יד אפרים** לרמב"ם אינה צריכה לעשות אלא מעט משום זימה.

ח) **בית מאיר** העיקר כח"מ שאם אין לה בן ורוצה להניק אחרת בקביעות הבעל יכול לעכב אך ביולדת שמת בנה ורוצה להניק אחר לימים מועטים דאם תגמול עכשיו צערה מרובה אינו יכול לעכב.

ט) **פת"ש** אם הניקה עד שמכירה לכו"ע מחוייבת להניק אלא שלר"ן מחוייבת להניק בלי שכר אף אם אמרה איני ניזונת ולרא"ש מחוייב לשלם ויכול לומר קים לי כר"ן.

סי' פ"ב

א) **ישועות יעקב** לרשב"א איירי שאסרה הנאת הנקה על התינוק דאם אסרה על אביו הרי מותר לזון בנים של מודר הנאה ומה שסתמו האחרונים הוא משום שחולקים על הרשב"א ולהלכה אסור לזון בני מודר הנאה ומותר רק מזונות יתירים וא"כ איירי כאן אף באסרה הנאת הנקה על בעלה **חת"ס** הוחזקה להיות בניה מתים מחמת הנקתה אינו אוסר עליה להניק שלא מצאנו שיש לזה חזקה ואילו היה חשש היו חז"ל מגלין לנו כו' וחזקת סירוגין ודאי אינה כלל חזקה לסכנה אך אם רופא אומר שחלבה ארסי נאמן כמו שנאמן לאיסורי כרת ואוסר להניק התינוק **ולבית יעקב** אין הרופא נאמן ולכן יתנו לתינוק מקופת הציבור ולא יתנו לו לאכול מאמו משום ספק נפשות.

ב) **רדב"ז** מינקת שעברו כ"ב חודש והוולד חלש ורוצה לגמלו כדי לינשא מחוייב האב או בי"ד לרצותה לא לינשא ואם לא רוצה תנשא וכופין להמשיך להניק בשכר כו'.

ג) **בית מאיר** אין לו לשכור אף בגרושה מחוייבת מדין צדקה כשקרובי האב עניים והיא הרי לגבי חלב הוי עשירה וכן בסוף הסי' שיכולה להשליך על הקהל היינו מסתמא שהיא ענייה שאין לה לפרנס משלה.

ד) **נו"ב** אם אין האב באותו עיר אף פחות משם אצל אביו כדי לחנכו וללמדו תורה.

ו) **רדב"ז** אם האמא פרוצה אפי' בי"ד מוציאין ממנה את הילדים.

ז) **רדב"ז** אף שאב קודם לאם אמו אם כשיצטרך לצאת ישאיר את בניו אצל השכנים, צריכים בי"ד לבדוק מה טובת הילד.

סי' פ"ה

א) **פנים מאירות** אף בנתנו לה סתם רק הפירות של הבעל כנכסי מילוג וכ"ש כשירשה שטר חצי זכר שרק כנכסי מילוג ולא הכל של הבעל.

ג) נושאת ונותנת ואומרת אתה נתת לי במתנה **לב"ש** נאמנת דאינה מעיזה **ישועות יעקב** חולק.

ד) **ישועות יעקב** כב"ש שאף לכתחילה מוכר ולא כח"מ.

סי' פ"ט

א) **הפלאה** אם הכניסה ממון חיוב קבורתה קודם לירושתה וממילא בע"ח לא יכולים לעכב קבורתה אך אם לא הכניסה אף שחייב לקוברה מ"מ בע"ח קודמים **רשב"ץ ע"פ פת"ש** הוציאו אשתו מהקבר חייב לקוברה שוב שאינו דומה לשבויה דכאן אינו יכול לגרשה ואף שאין כתובה חייב בקבורה וכן חב לקרוביה כו' דלא כמו שהעתיק הכרם שלמה את הרשב"ץ.

ב) **רמ"ע מפאנו** בעל על אשתו אין חיוב לומר קדיש דרק בן על אביו וכן נר רק מנהג אפי' בבן על אב ויש נוהגים רק בתפילה ואינו כמצבה דרק כשמנהג בני משפחתו לעשות חייב.

ג) **פנים מאירות** כרמב"ם שאם לא נשבעה יורשי בעלה קוברים **בית מאיר וישועות יעקב** חלקו עליו שאין להוציא על פי זה כו'.

סי' צ'

א) **פת"ש** הפוסקים הכריעו כרמ"א דלא כמי שרצה לחלוק.

ב) **ברית אברהם** יש מקומות שכותבים כח"מ שאם תמות בלי זש"ק אחר מיתתי ויש שלא כותבים כך ואין להרהר או לשנות מהנהוג.

ג) לגבי ירושת הבעל מבואר שנכסים משועבדים לאלמנתו הוי מוחזק ולגבי כתובה מבואר בסי' ק' שנכסים שמשועבדים לאלמנתו הוי ראוי ואין אלמנת בנו גובה מזה ויש ע"ז כמה תי' **לדרכ"מ** כאן איירי איפה שהמנהג כאנשי יהודה שכתבו לה שהיורשים יכולים לסלקה א"כ אין אלמנתו מוחזקת בנכסים אלו א"כ לדידן אכן הוי ראוי **שארית יוסף** אם אלמנתו כבר נשבעה הוי מוחזקת ואז הוי אף לבעל ראוי וכאן איירי שלא נשבעה **מהרי"ל** וכן תופס כאן הח"מ וב"ש לעיקר שכאן שהוי ירושה שנהיית ממילא הוי מוחזק אצלו אך לגבי כתובה כיון שאינו אלא חוב ומחוסר גביינא הוי ראוי **פרח שושן** פסק שספק אם כרמ"א או כמהרי"ל לכן בכתובה ודאי ראוי ובירושת הבעל כל מי שמוחזק יכול לטעון קים לי.

ד) **חוות יאיר** אפי' הכניסה לבעל שט"ח בנדן ואפ' הגיע זמן הפירעון הוי ראוי אך אם הקנתה במעמד שלשתן וכדומ' הוי מאותו זמן כבר שלו וודאי שיורש.

ה) שכ"מ שנתן מתנה לאשת איש ומתה קודם הגבייה אם הוא חפץ מסויים ודאי הבעל יורש אך אם לא מסויים **למהרי"ל וב"ש** כיון שדברי שכ"מ ככתובים ומסורים בעל יורש **דגו"מ** בתרוה"ד משמע שהוי ראוי.

ו) **שעה"מ** וכן משמע בב"ש שאפי' רק נכנסה לחופה יורשה.

ז) **לבוש** כראב"ד שהבעל כן יורש דלא כרמב"ם ושו"ע **באה"ט** לפי"ז עכ"פ מהני תפיסת הבעל.

ח) **חת"ס** בזמנינו שיש חדר"ג אף לרשב"ם בעלה יורשה **מהרש"ל** נתן עיניו לגרשה ומתה לא מתאבל דהלכה כמיקל באבל **ישועות יעקב** סמך ע"ז בבעל שקיבל היתר מאה רבנים וזיכה לה גט.

י"א) **רדב"ז** כיון שיש לבעל שייכות לקרקע שיש לו פירות וכן יתכן שהוא יזכה בו לכן מותר לו לבנות בתנאי שאם יזכה הלוקח יהיה יד הבעל על התחתונה ואין הלוקח יכול לעכב.

י"ב) בעל שרוצה לבנות או לסתום בקרקע נכסי מילוג **לח"מ** יכולה למחות שלא יקלקל הגוף **לסמ"ע** אינה יכולה למחות.

י"ג) **ישועות יעקב** כשיש לו חזקה שאין אחר יכול לשכור דירה וכדומ' בלי רשותו ספק אם הוי כקרקע או כמטלטלין.

ט"ז) כתב שטר בפני עצמו **לב"ש** אינה יכולה לומר נחת רוח וכו' שאינה עושה כ"כ **ישועות יעקב** השיג עליו.

י"ז) **ישועות יעקב** אף שלא שילם הכל אלא סך מועט נמי מהני.

סי׳ צ״א

א) **נו״ב** אשת איש שזלזלה במישהו אין לקנוס בעלה **חת״ס** אשה שעברה והבריחה ולא שילמה מס הקהילה אפי׳ שיש בידם מכסף בעלה אינם יכולים לעכב כספו.

ב) **ישועות יעקב** אם הבעל השני טוען שכלל לא הביאה סבלונות לא יכולה להוציא מידו בשביל לשלם לראשון.

סי׳ צ״ב

א) **ישועות יעקב** כיום שעושים הסילוק אחר שידוכין קודם אירוסין אף שיש ליישב קצת המנהג מ״מ נכון לעשות פשרה **ט״ז** אף שנעשה קודם קידושין אם הבעל חשב עד אחר הנישואין שמועיל, הוי כשטר מברחת ואם עשה קנין קודם הקידושין אפשר לחייבו עכשיו לכתוב שטר **נו״ב** בספק מתי נכתב, ודאי הבעל נאמן לומר שלא נעשה סילוק טוב.

סי׳ צ״ג

א) **בית מאיר** בעל נשתטה אין מוציאין נדונייתה אלא יורדין לנכסיו ומפרנסין אותה אך אם מבזבז לשחוק וזנות מוציאין נדונייתה ועושים מהן נכסי מילוג בענין בטוח והוא יאכל הפירות.

ב) **ישועות יעקב** אמרה גרשתני שלא בפני בעלה ובעלה הכחישה ואח״כ הודה חייב במזונותיה של אותו זמן כיון שהיתה מעוכבת להנשא מחמתו.

ג) **ישועות יעקב** גירש ולא סילק כתובתה מח׳ אם יש לה מזונות ולכן אין להוציא מהבעל.

ד) **רדב״ז** היתה כתובתה מנה וצוה מחמת מיתה שיתנו לאשתו מאתיים בכתובתה לא אומרים שהתכוין שנותן מאתיים רק אם תסתלק מיד אלא אף אם תשאר לזון מנכסיו תקבל כשתרצה מאתיים.

ה) **ישועות יעקב ועוד** כיום המנהג שיכולים לסלק כתובתה מיד כיון שהמזונות יקרים וכולם ירצו לישאר ולקחת רק נדוניה ולא כתובה שהוא קצת **בית מאיר** המנהג אף להוציאה מהמדור אך חלק ע״ז שאין לתקן כזאת תקנה ולהוציאה מבית בעלה.

ו) **פנים מאירות** אם תבעה כתובתה בבי״ד לא מקבלת מזונות אף תוך ג׳ חדשים ראשונים שמעוכבת מחמתו ורק במקום שהמנהג לסלק והיא לא תבעה מקבלת בג׳ חדשים ראשונים.

ז) תבעה כתובתה ואין להם לשלם **לב"ש** חייבים לזונה **לישועות יעקב** כיון שגילתה שלא מעוכבת לינשא מחמת כבוד בעלה מפסידה מזונות.

ח)1 **מל"מ ורש"ך** תבעה מדוחק ופרעו לה כתובתה איבדה מזונות.

ח)2 **בית מאיר ועוד** השו"ע איירי עכ"פ כשנכתב אני מניח מנכסי שתזון וכו' שאז הוי כדקל לפירותיו דאל"כ הוי דבר שלא בעולם ואפי' קנין אין מועיל **חת"ס** נשתדכה או נתארסה אם כתב כל ימי מיגר וכו' הפסידה מזונות אך אם כתב סתם אלמנתי או אשתי אם כל ימי חייה וכו' אף שעכשיו כשהתארסה אינו אשתו חייבים במזונותיה דכוונתו מי שהיתה אשתו כו'.

ט) **ישועות יעקב** העיקר כדיעה ראשונה שבמחילה ניזונית בחייו.

י) **רעק"א** היתה סכום כתובתה כנדונייתה ומחלה סכום זה יכולה לומר שמחלה על נדונייתה וממילא ניזונית.

י"א) **רעק"א** דן אם חלק מהיורשים רוצים לסלקה וחלק לא.

י"ב) הקדיש נכסיו בחליו **לב"ש** ניזונית כיון שחל רק לאחר מיתה **רעק"א** אינה ניזונית כיון שספק אם חל מחיים א"כ ודאי של הקדש ורק ספק ממתי לכן אי אפשר לזונה מממון זה.

י"ג) **רעק"א** תפיסה מהני מרה"ר או סימטא אך מרשות יורשים מח' כסעיף כ"ג ומנפקד מועיל תפיסה.

ט"ו) **רעק"א** בלי תפיסה לא מהני אף שנמצאים בבית הבעל והוא הרי משועבד לה כשוכר אפי"ה אין לה קנין חצר כיון שאינה יכולה לתת זכותה לאחר וכן כיון שרק תנאי בי"ד יש דין לתת לה לדור אך לא הקנו לה את זכויות הקרקע.

סי' צ"ה

א) **ישועות יעקב** כח"מ שאם אין היורשים חייבים במזונות אלא הברירה בידם אם לתת מזונות או לסלק כתובתה זכו במעשה ידיה דלא כב"ש וב"ח.

ב) מותר בגדי האלמנה כשהיא אמא שלהם **לב"ש** ליורשים דלא שייך שתתגנה **ישועות יעקב** חולק.

סי' צ"ו

א) **נו"ב** לא היתה עם בעלה כמה שבועות קודם מיתתו ומת הוא ואח"כ מתה היא ולא נשבעה לוקחים יורשיה נדוניתה ותוספת שליש כיון שאין חשש צררי כיון שאינו תנאי בי"ד ואין חשש שהתפיס לה קודם מיתה כיון שלא היתה שם ולא חוששים

שנתן לאחר לתת לה, ושמא תפסה בעצמה קודם מיתה לא שייך, ולתוס' שחוששים שתפסה אף קרוב למיתה כאן שלא מת פתאום אלא היה חולה ולא ציווה לא חוששים אלא לקודם מיתה אך כתובה עצמה יש חשש צררי כיון שיש לה מתקנת חכמים ואם כתב נאמנות גובים אף כתובה כמבואר בסי' צ"ח ס"ק א'.

ב) **שב יעקב** צידד לומר שאם נפלו לה בירושה כלים וכדומ' ואינם בעין טענינן ליתמי דנגנבו וכדומ' ואינם חייבים לה כדין נכסי מלוג אך אם נפל מעות ונתנה לו לישא וליתן הוי כהלוואה וכן שמכר את הנכסי מילוג ולקח המעות בתורת הלוואה נוטלתן דאין חשש שהחזיר כיון שהפירות שלו כו'.

ג) **ב"ש ועוד** אם היה אביהם חייב לבעלי חובות ואמם מתה ולא נשבעה יכולים לומר שמוחלים לאמם על השבועה וא"כ הוי כאילו נטלה הכתובה ויורשים הכתובה ולא צריכים לשלם מזה לבעלי חובות **ישועות יעקב** אין היורשים יכולים למחול השבועה על חשבון בעלי חובות ולכן למעשה יעשו פשרה **דרכי נועם** ספיקא דדינא ואין להוציא ממוחזק ואם אין מוחזק יעשו פשרה **שבות יעקב** נדוניה יורשיה נוטלים, ותוספת כתובה לא אלא"כ נשבעה.

ד) **ב"ש** אם טוען שנתן צררי קודם הגט אינו יכול להשביעה במיגו שהיה טוען פרעתי אחר הגט שאז יכל להשביע דאין מיגו להשביע **פת"ש** בטענה גרועה עם מיגו יכול אחר הפירעון להשביע כיון שעכשיו הוא התובע.

ה) **פת"ש** לכאורה אם עדים מעידים שאדם זה אינו אמוד בכדי כתובתה א"כ ודאי לא התפיס צררי ואפשר להוציא מהיתומים.

ו)1 **בית מאיר** אין להשביע שבועה שלא בזבזה כיון שודאי בזבזה ואינה זוכרת אלא"כ יפרט שלא בזבזה סך כדול.

ו)2 **כרם שלמה** בן מחל לאמו השבועה ואמו היתה מעוברת והולידה בן ומת יכול לומר שלא מחל חלק אחיו ויכול להשביעה.

ז)1 מכרה מטלטלין **הרא"ש** בתשו' אחת כתב שקיים אפי' בלי שבועה ובתשו' אחרת כתב שבטל אף אם נשבעה לבסוף ותי' **ב"י** שתי תי' **והרמ"ע מפאנו** תי' שאם נושאת ונותנת בבית נעשית אפוטרופוס ומכרה קיים אף שלא נשבעה כלל ורק מטלטלין כי על קרקעות לא נעשית אפוטרופוס.

ז)2 **כרם שלמה** מכרה המטלטלין אף המעות דינם כמטלטלין שלא מועיל תפיסה.

ח) **פת"ש** למעשה אף כשלא שייך לומר שמורה לעצמה היתר משביעים רק חוץ לבי"ד דלא פלוג.

סי' צ"ח

א) **נו"ב** במקום שהמנהג שכתוב בכתובה שיכולה לפורעה בין בחיי בין במותי ויש נאמנות על התוספת כתובה, אף הנאמנות הוא גם לאחר מותו ואין היורשין יכולים להשביעה.

ב) **שב יעקב** אם כתוב בכתובה שאין אני או שום אדם בעולם נאמנים לטעון פרוע בכל זאת יורשיו יכולים להשביע כיון שהם לא טוענים פרוע אלא אנן טענינן אך אם כתוב שכל מתי שתאמר שלא פרוע נאמנת, אף יורשיו אינם יכולים להשביעה.

ג) **לח"מ** לי"א ברמ"א גם קנין לא מהני לפוטרה מהיורשים **לב"ש** מהני קנין **ישועות יעקב** מאחר שרבו הסוברים כשו"ע שמועיל פטור ליורשים לכן עכ"פ בקנין ודאי מהני.

סי' צ"ט

א) **גבעת שאול** כתב לה שכתובתה חוץ מכל הבגדים וכדומ' השייכים לגופה אי אפשר להוציא מהיורשים מה שעשה לה אחר הנישואין ואף שכתוב מפורש אינו מועיל דאין מקנה דבר שלא בא לעולם **מעין גנים** אף בבגדי חול הדין כנ"ל כי לא קאי על מה שעשה לה אח"כ וצ"ע שאין מנהג הבתי דינים כן אך לדינא לא יוציאו מהיורשים כיון שגם לפעמים חייב לעשות לה שלא יהא קטטה כו' **נו"ב** צריך לתת לה גם מה שאחר הנישואין והטעם מבואר בסי' ס"ו ס"ק ו'.

ב) **בית מאיר** מפני המוסר ישאירו לה מה שעשו לה היורשים לכבוד המת ומה שהמנהג לוותר לה כלים וכדומ' הוא משום שהמנהג לסלקה בכתובה בע"כ אף שהוא שלא כדין לכן פשוט שכך נתקן המנהג שמפייסים אותה אך אם תבעה כתובתה אין לוותר על חשבון היורשים.

ג) **ישועות יעקב** דן במה שצבע בשביל אשתו אם שמין.

ד) **ב"ש מטור** סרחה עליו שמין לה **הפלאה** אם יש ויכוח אם סרחה או לא לכאורה האשה נאמנת כיון שהקנה לה ורק ספק אם חייבת כסף כו'.

ז)1 **הפלאה** בגדים שעשו לה היורשים צריכה להחזיר גוף הבגדים שכיון שלא חוששים לכבודה לא הקנו לה כלל.

ז)2 **חת"ס** מצא בה דבר ערוה אפי"ה מתנתו מתנה דתולים שבשעת נישואין היתה כשרה ולא גרע מנתן מתנה לצדיק ונהיה רשע ואם נודע שהיתה אסורה עליו קודם נישואין המתנה חוזרת ואם נודע שהיתה חולה וסיכנה אותו ולא ידע מסתבר לא להוציא ממוחזק ולמעשה יעשו פשרה כיון שלא מפורש אך אם נתרפאה מהחולי אלא שחושש שתחזור אף שיכול להוציאה אך אין המתנות חוזרות דיש חיבת ביאה

ולא סיכנה אותו בזה אף שלא גילתה את המום שהיה לה ומתנות שנתנו לו וגרשה אפי' בלי שסרחה לא מחזיר מהנ"ל ובאיש אין חילוק בין תכשיטים וכדו' כי לא שייך שרק להתקשט לפניה כו' אלא"כ נודע ששנא אותה ונשא רק להערים כו' ואב שנתן לבתו תכשיטין ומתה בלי בנים אין הבעל יורש כיון שנתן שיתקשטו אשתו או יורשיה ולא שיתן הבעל לאשה אחרת.

ח) **בית מאיר** תכשיטים שנותן קודם הנישואין אף שהב"י כתב שאין הכוונה למתנה גמורה הוא צ"ע אך אצלינו שכך המנהג ודאי נותנים ע"ד המנהג שאינו מתנה גמורה והכותבים יפוי כח שהוא מתנה גמורה איני יודע אם זה מרצונו ומשבח אני הנוהגים אפי' לא להגבות תוספת שליש **כרם שלמה** הבעל כתב שהכניסה סכום שחמיו התחייב ובסוף חמיו לא רוצה לתת יוריד הסכום והתוספת שכנגדו מהכתובה.

ט) **חת"ס ע"פ מבי"ט** נתנו הקרובים מתנות כלים כגון צלחות וכדומ' כיון שאף אם כולם משתמשים זה כבוד בעל הבית א"כ הוי כמיוחד לו ושייך לו אך דברים כגון טבעת שמיוחד לשתיהם ואולי אף מצעים תלוי אם קרוביה נתנו שייך לה ואם קרוביו שייך לו ובגדים שעשה לה אף שכתוב חוץ ממלבושים הוא אינו מעיקר הדין כמו שצווח ע"ז הבית מאיר כו'.

סי' ק'

ב) **ב"ש בשלטי גיבורים** אם כתב מפורש מן המטלטלין אז אי אפשר לסלק בקרקע **בית מאיר** פקפק שהשלט"ג איירי בחוב ולא בכתובה דכאן אולי לא מועיל שכתב. היה לבעל קרקע שוה 10 וחייב לה הבעל 20 וא"כ היורשים חייבים רק 10 כיון שזה כל הנכסים ואומרת לדידי שוה 20 ואז אם ירצו לסלק במעות תאמר שיש להם חיוב על 20 **לב"ש** יתנו לה 20 **פנים מאירות** ספיקא דדינא ולכן היתומים מוחזקים **בית מאיר** לכאורה כיון שיש חיוב מזונות נכסים בחזקתה **ישועות יעקב** לכו"ע אינה יכולה לומר לדידי שוה לי יותר מכפול ממה ששוה כיון שהוא הונאה אף בקרקעות. יש להם מעות בעין **רדב"ז** אם מפורש בין בחייו בין במותו וכן מהבעל עצמו לכתובה עצמה אף שיש לו מעות נותן מה שרוצה אבל מה שהכניסה לו מעות אם יש לו מעות צריך לתת ואם כתב שהכניסה מעות בעין כוונתו שצריך להחזיר מעות ממש וא"כ אף שאין לו ימכור ויתן מעות.

ד) **ברית אברהם** להלכה כתובה גובה מדאקני דלא כש"ך

ה) **לח"מ** לא גובה אפי' משבח דממילא **לבית מאיר** גובה דלא גרע מבכור.

ו) **מהר"י וייל** אין אשה גובה מראוי אף מבעלה **בית מאיר** רמ"א לא העתיקו כי תמוה.

ז) **חוט השני** אם כתוב שטר מתנה לבן מעכשיו ולאחר מיתה וכדומ' כיון שהגוף חל מעכשיו כאילו זכה ואם מת אשתו גובה דלא הוי ראוי.

ט) מלוה שחייבים לבעל הוי מוחזק **לח"מ** כיון שמשועבד לאשה משיעבודא דר' נתן **נו"ב** בזמנינו שרוב העסקים מהלוואות מדינא גובה מזה.

י"א) **חת"ס** משמע בב"ש שמסכים עם הפרישה שאם יש שינוי בשווי המטבע מזמן לזמן נותנים הפחות כי הוא מקולי כתובה כמו ממקום למקום.

י"ב) **ב"ש** אם יש בידה שטר כמה מעות הכניסה גובה אף תוספת שליש שלהם **בית מאיר** תמה באיזה שטר איירי אם של שידוכין אולי הבטיחו להכניס לו ולא קיימו ואם של אח"כ יש ערעור בכל שטר עיי"ש.

סי' ק"א

א) **פנים מאירות** אם הסתיים כ"ה שנה בשקיעה כבר הפסידה אע"ג שלא היה צאת הכוכבים כיון שיורשי הבעל מוחזקים, כל שטרות ותקנות שכתוב שנה חודש עיבור בכלל.

ב) **ישועות יעקב** אם מתווכחים אם זכרה אינה נאמנת.

סי' ק"ב

א) **פנים מאירות** ממרנו"ת הוי כמלוה על פה ולכן אשה קודמת להם **חת"ס** מנהג ותיקין שתשלומי חובות הקהל וכל צרכי רבים קודמים לכתובת אשה וכן התרופות מפני תיקון העולם אך תכריכין ונר שמן שבעה ימי אבלו אף שנהגו שקודם לכתובה אם תערער האשה הדין עמה ותשלומי חברה קדישא אם משלם רק כי נמנה על החברא ודאי אינה חייבת לשלם.

ב) **נו"ב** ע"פ ב"ש כל מקום שאם תפס לא מוציאין מקדימים את הבעל חוב וכל מקום שיש מח' ותפיסה מועיל רק מדין קים לי כל שלא תפס לא מייפים כוחו ובזמנינו שבכתובה כתוב מפורש מטלטלין וקרקעות בחייו ובמותו שאז גובה מטלטלין מדינא ולבעל חוב לא כתוב בחייו ובמותו לכאורה האשה קודמת ויש להתישב ודעת הח"מ עי' ס"ק הבא.

ג) **רעק"א** מה שמשמע מהח"מ שאף אם האשה גובה מדינא ובע"ח מתקנה בע"ח קודם צריך ראיה דלכאורה היא קודמת ואף לח"מ אם תפסה מהני **בית מאיר** ח"מ איירי בגרושה שאז לשתיהם מדינא אך אלמנה כיון שלבע"ח מת הנה כיון שהוא מיתומים ובאשה כשכתוב מפורש במותו גובה מדינא ודאי קודמת.

ד) **ב"ש** כאן תוספת שליש דינה ככתובה **בעי חיי** כמו כל מקום שמח' אם ככתובה או כנדוניה, היה חייב שכירות למשכיר ויש חפצים בבית **לרשד"ם** המשכיר קודם כי כאילו תפס ע"י שזכה בחצירו **רעק"א** ספק כיון שאין בית זה משתמר לדעתו וכן הוי כשליח שאין יכול לתפוס במקום שחב לאחרים, ואם חייב למשכיר על שנים קודמות והיה לו זכות לגור בשנה זו עד סוף שנה תלוי במח' אם זכותו אף על האשה וממילא היא קודמת למשכיר או לא.

ה) **ב"ש מהר"י וייל** אם נושאת ונותנת ובאו המעות לידה חייבת מדין ערב **בית מאיר** מהר"י וייל כתבו רק לסניף וכו' ולדינא אין לחייבה אף בנושאת ונותנת כו'.

ו) **ב"ש** לרמ"א המנהג שאין כותבין אגב אף בתוספת **פת"ש** מנהגינו שאף בתוספת כתובה לא כותבים אגב.

ז) **רעק"א** משמע בתשו' רמ"א שבדיעבד אם גירש ולא הדיר גובה מהערב וצ"ע.

ח) **ישועות יעקב** כתב טעם למה בסעיף ז' צריך נדר ע"ד רבים וכאן לא צריך ע"ד רבים.

סי' ק"ה

א) **דגו"מ** אם לא כתב לאשה נדר ושבועה אין לי עלייך אין נפק"מ שאינה נאמנת כיון שלוקח יכול לגבות רק אחרי שהאשה תשבע והרי היא טוענת שנפרעה.

ג) **יד המלך** מוחלת מפסידה כתובת בנין דיכרין אף שלכאורה איך יכולה למחול על חשבונם צריך לומר שכיון שבזמן החיוב אין הילדים בעולם וא"כ חל רק בתנאי בי"ד לכן הם אמרו והם אמרו וא"כ אם התנתה שאחר מותה יירש איש שכבר בעולם לא תוכל למחול וצ"ע.

ד) **ח"מ וב"ש** כאן משמע בשו"ע שאף שעדיין שטרה בידה מועיל מחילה וא"כ נסתר דברי הסמ"ע שסובר שלשולחן ערוך בשטרו בידו לא מועיל לשון מחילה אך לפי דברי הנו"ב שאם יש לו נכסים בשעת מחילה לא מהני מחילה ואם אין לו מהני מחילה אפשר שכאן איירי כשאין לו כו'.

סי' ק"ו

א) **ישועות יעקב** יכולה לטרוף מנכסים שכבר מכר דלא אמרינן שמחלה גם על זה.

סי' ק"ח

א) **הפלאה** האשה כבן פשוט ולא בכור ואם יש בכור נוטל חלק בכורה מכל הירושה ורק אח"כ מתחלק אף לאשה.

ג) **נו"ב ועוד** שטר חצי זכר שלא נכתב דרך הודאה אלא שיטול חלק כו' וכתב בסוף שמקבל עליו אפי' בשבועה וכו' אין יכולים לגבות מה שלא בא לעולם כיון שלא חייב גופו אלא את ילדיו ואין הם חייבים לקיים שבועת אביהם וכו' ואף מה שבא לעולם אפשר שכיון שעשה קנין על דבר שמועיל ועל דבר שלא מועיל הוי כמח' הפוסקים אם קנין כזה מועיל כו'.

ד) **רעק"א** אם עבר ונתן מתנות לבניו אף שנשבע שלא יתן חל ולא אומרים אי עביד לא מהני משום 1) דעת תוספות שבבודה האיסור לא שייך אי עביד 2) בביטול המעשה לא תבוטל העבירה 3) כאן שלאו דלא ימיר הוא לאו כללי וודאי הכוונה שאסור לעבור ולא שלא יועיל כו' 4) ספק אם בכלל הלכה כרבא שאי עביד לא מהני אך אם הקנין דרך עדים שכותבין קנינא לכאורה אין שליח לדבר עבירה אלא כיון שלמעשה רק כותבין שנשבעין ולמעשה לא נשבעין אין כאן שבועה ואפשר שאף אם נתן לבניו במתנת שכ"מ קנה אך בבריא ודאי קנה **חת"ס** בנתן מתנות יש ב' אופנים א' אם נתן סתם כגון לאשתו כי חפץ בה ודאי חל ואין עליו שום איסור כי שטר חצי זכר הוא במה שנשאר אז כירושה כו' ב' מתנה רק להערים אינו חל כלל ג' נתן באמת לאשתו אך כי יותר מעדיף אותה מאשר הבנות ע"ז יש את האיסור של הרמ"א וכיון שאף אשתו חתומה על השטר אז אם היא קיבלה את המתנה חל גם על השבועה וכו' וכופין אותה לא לעבור ע"ז.

סי' ק"ט

א) **ב"ש** הקשה שבסי' צט סעי' ב' מבואר שתכשיטים אף שנתן במתנה שמין לה בכתובתה ולא הוי מתנה ותי' או שכאן איירי שנתן בפי' יותר מכתובתה או שכאן איירי לענין שבחייו חייב לתת לה להתקשט בהם ומה שכתוב בשעת מותו לאו דווקא אלא לא בשעת נישואין אלא אחר נישואין **הפלאה** תי' כאן איירי בדברים שהתחייב לה בשעת נישואין שיעשה לה שע"ד כן נישאה לו לכן הוי מתנה ממש משא"כ שם איירי כשעושה מרצונו הטוב ולא שהתחייב כו'.

ב) **שער אפרים** הביא ראיה ממשנה בסנהדרין שמנעלים לא בכלל מלבוש **כרם שלמה** הביא ראיה ממשנה בשבת שמנעלים כן בכלל מלבושים.

סי' ק"י

א) אם אין האשה מודה שאף השובר איתרע בנפילתו **לח"מ** כתובה בחזקתה וטורפת מלקוחות **משכנות יעקב** כל האחרונים חולקים.

סי׳ קי״ב

א) **נו״ב** בכנה״ג מובא מח׳ אם הבנים חייבים מזונות לבנות כשיש להם מי שמפרנסם וזה תלוי במח׳ ראשונים וע״פ פסק השו״ע צריכים לתת אלא שיכולים לומר קים לי ולכן אם בשעת מיתה נכסים מרובים אומרים קים לי ובנכסים מועטים הוי ספק למי שייך כמח׳ הנ״ל ואם הממון אצל אפוטרופוס יחלוקו אך אם יש רק מטלטלין שבזה אף בנכסים מועטים שייך עכ״פ חצי לבנים א״כ הוי הבנים ודאי ובנות ספק ואף בכתב אגב קרקע הוי ספק וא״כ אינו מוציא מידי ודאי כו׳.

ב) **חת״ס** בת אף שנולדה אחר מיתת אביה ניזונית אף ממלוה ואינו מוגדר ראוי אלא מוחזק כיון שיש שיעבוד הגוף של האב ויש כאן שיעבודא דר״נ.

ג) **ישועות יעקב** דווקא משכנו מפורש ולא סתם הלוואה.

ד) **בית מאיר** מסתבר שאם הבנים כבר גדולים אין לשער בדרכיהם וצ״ע **רש״ך** אם הבנים במקום אחר אינם צריכים להפריש חלק הבנות.

ה) מכרו נכסי האב למקום שאי אפשר לטרוף משם אין חליפי המעות משועבדים למזונות אך לענין פרנסה **לחת״ס** אינו משועבדים **ולבית מאיר וישועות יעקב** משועבדים.

סי׳ קי״ג

ב) דעת **הרשד״ם ועוד** כיש חולקין **בית מאיר** אפי׳ תפיסה לא מהני דהוי ספק תקנה ומל׳ המהרי״ל נראה שאם האם לא נשבעה אז הנכסים בחזקת אב וצריך לתת לפרנסה וצ״ע **חת״ס** נפלו ליתומים נכסים מאבי אביהם אינם צריכים לתת לפרנסה כי אין חיוב עליו להשיא נכדותיו ואין להמציא אומדנות שהיה נותן וכן האב בקבר אינו מחוייב במצוות וכו׳ אך מטעם צדקה אפשר לחייבם אם הבנים גדולים והבנות עומדות להנשא ואם הבנים קטנים אפשר להוציא מאפוטרופוס להחשיב אותם אך אם עדיין הבנות קטנות אי אפשר להוציא אלא״כ כשיודעים שכשיגדלו לא יתנו ואז יקצבו סכום והקרן יהיה אצל היתומים וכו׳.

ג) **בית מאיר** אף לשיטות שבזמנינו גובים פרנסה אף ממטלטלין כמבואר בסוף סעי׳ ג׳ אם מתו האחים ונפלו המטלטלים לבניהם צ״ע אם צריכים לתת לפרנסה.

ד) **ב״ש ע״פ פת״ש** אין הבן יכול להוסיף על עישור על חשבון שטר חצי זכר.

ה) אם המטלטלין ביד החתן **לב״ש** אין היורשים יכולים להוציא ממנו ולשלם לבע״ח **ולשבות יעקב** יכולים.

ו) **רעק"א ועוד** אף בתים הוי כקרקע שאין נוטלים מזה שטח"ז ואף קרקעות שקנה אח"כ, אך אם סוחר בהם בין שקונה ומוכר בין שמשכיר גובים מזה שטח"ז וראוי לפשר וכו' ודן אם ע"פ חוק צריך היהודי לכתוב קרקעותיו ע"ש גוי אם הוי כקרקע.

ח) אם טוענים היורשים שמא התפיס אבינו צררי **לב"ש** צריכה לישבע **בית מאיר ועוד** פקפקו על דבריו.

ט) **ישועות יעקב** אם מתו אחין כשהיתה קטנה שוודאי לא רצתה להנשא עד עכשיו אינה צריכה שבועה דחזקה שלא פרעו תוך הזמן **בית מאיר** כנ"ל אלא שיש חשש שאביה התפיס לה צררי אף שהיתה קטנה ולכן אם לא שייך שאביה התפיס כגון שהיתה קטנה בעריסה וכן שלא היתה אצלו בשעת מיתתו אינה צריכה שבועה וכן מסתבר שאם מתו האחים קודם אביהן נוטלת מבניהם בינונית בלא שבועה.

י) **לרש"ך** אם הרויחו מהנכסים טוב שחצי מהרווח יילך לעישור **ישועות יעקב** חולק שהרווח כולו רק לאחין, **לבאה"ט** אם הבן מפסיד הנכסים אעפ"כ אין להוציא ממנו עד הנישואין ואם רוצין האחים ללכת לעיר אחרת מח' אם בי"ד מחייבים להניח העישור בבי"ד **ולישועות יעקב** הדין כבע"ח שמבזבז נכסים קודם זמנו כמבואר בח"מ סי' ע"ג סעי' י'.

י"א) **בית מאיר** נשתדפו הנכסים וודאי אינם חייבים, מכרו למקום שלא שייך לגבות במזונות מח' ובפרנסה **לישועות יעקב ובית מאיר** חייבים **לחת"ס** פטורים כמבואר בפת"ש קי"ב ס"ק ה'.

י"ב) **בית מאיר** אין הבת יכולה לסלק את האלמנה מלקחת מזונות ואפי' במקום כאנשי יהודה שיתומים יכולים לסלק האלמנה ספק אם חייבים לעשות זאת דלא כמשמע מהב"ש **ח"מ** מכר הבן הנכסים הבת מוציאה לפרנסה מהם והאשה ממנה וחוזר חלילה ויעשו פשרה **ולישועות יעקב** אין הבת טורפת מהלקוחות.

י"ג) **ט"ז** בוגרת בזמנינו לא איבדה כי אנו מעט ויש לומר שלא השיאה כי לא מצא זיווג הגון **עבודת הגרשוני** מאחר שהמנהג בזמנינו להשיא מאוחר אז לכו"ע יש ולא נחלקו ע"ז ר' יונה והרא"ש **נו"ב** לרא"ש ור' יונה הטעם הוא שכלל לא תיקנו לבוגרת וא"כ אף בזמנינו שייך אלא שכיון שבשו"ע פסק לא כמוהם והמנהג כט"ז קשה עלי לפסוק נגד המנהג.

סי' קי"ד

א) **לב"ש** כיון שחייב לאשתו לפרנסה כפי כבודה לכן אם בתה משרתת אותה חייב אף במזונות בתה **בית מאיר** צ"ע דכיון שאשתו חייבת במלאכות אינו חייב לה משרתת ואם יש הרבה נכסים שצריך לקנות שפחות מ"מ הרי יכול לקחת אחרת וכו'.

ב) התחייב מזונות לבנו וכלתו ומת בנו **לט"ז** חייב לכלתו **לשבות יעקב ועוד** פטור **תומים** יעשו פשרה ואם הוא תוך השנים שיש תקנת שו"ם ודאי לא ישלם שהוא בכלל התקנה מפני עגמת נפש **פנים מאירות** אף לט"ז אם התחייב לבתו וחתנו ומתה בתו אין חייב לחתנו.

סי' קט"ז

א) **ב"ש** בפרוצה החשש שמא תזנה **למל"מ** החשש שמא זנתה.

ב) **ב"ש** נודרת ואין מקיימת ואין לה ילדים ספק אם מוציא בלי כתובה **פת"ש** היינו רק כשאכשור דרי אך בזמנינו בלאו הכי לא מוציאים בגלל נדרים וכו' כמבואר בב"ש בסעי' ג'.

ג) משמשתו נדה וטוענת שידע מזה **לרדב"ז** מתשו' הרמב"ם אין לה כתובה דלא יהא חוטא נשכר כו' **לשאר פוסקים** לפת"ש ע"פ נו"ב אם יש עדים שהיתה נדה אינה נאמנת כלל אלא בעדים ואם אין עדים אלא שהודתה ואמרה שאף הוא ידע **לפנים מאירות** הבעל נשבע שלא ידע ונפטר כיון שהיא לא נאמנת **ולבית מאיר** לפי מס' הש"ך נוטלת בלי שבועה **נו"ב ע"פ פת"ש** הודית שזינתה והיה בלי התראה שרק לרש"י כיון שעוברת על דת משה אינה צריכה התראה יכול לטעון קים לי ולא לשלם אך אם טוענת שידע נאמנת במיגו שלא זינתה ואם אח"כ חוזרת באמתלא וטוענת שידע אין מיגו למפרע ואינה נאמנת אך כאן כיון שאף להודאתה לא מוחלט שמפסידה כתובתה דהרי היה בלי התראה אז תשבע ותטול ואף אם אין לו לשלם יכול לגרשה כיון שמצוה לגרשה ואין עליה חדר"ג **פת"ש** צ"ע הרי חשודה ואיך נאמנת לישבע.

ד) **ב"ש** הודית שזינתה לא אומרים אין אדם משים עצמו רשע כיון שלהפסיד ממון נאמן **ברית אברהם** אף אם תאמר אח"כ משטה הייתי אינה נאמנת.

ה) **ברית אברהם** ברמב"ם כתוב טיהר לי כתם ושו"ע כתב טיהר דם משמע שבדרבנן לא ועי' ס"ק י"ד.

ו) **ב"ש** לענין איסור נאמן העד הראשון ואותו פלוני.

ז) **לבית מאיר** אין צריך עדים שאכל מהטבל וכן שבא עליה אלא נאמן לזה **ולח"מ ומהר"י הלוי** צריך עדים לזה או כגון שהאשה מודה שבא עליה אלא טוענת שאז היתה טהורה ויש עדים שהוחזקה נדה וכדומ' והוסיף שאם יש עדים שהוחזקה נדה ובא עליה אף שאין עדים שאמרה טהורה אם לא יכולה לטעון שידע יוצאת בלי כתובה דוודאי סומך עליה דלא כאכילת טבל שיכולה לטעון שלא ידעה שיאכל.

י)1 **ב"ש** רק כשספק אם היה לה סיבה צריך דווקא רגילה **בית מאיר** לכתובה צריך התראה אך לגבי לגרש בע"כ צריך או התראה או רגילה **רעק"א** מרוב הראשונים משמע כרמ"א שבלא רגילה אין מצוה ואין יכול לגרש בע"כ **בית מאיר** ב' פעמים הוי רגילה, רגילה לעבור על דת בעדים **למהר"י הלוי** כופין להוציא **ולבית מאיר** אין כופין.

י)2 **מהרא"ל מבריסק** דווקא קללה בשם או בכינוי וכוונת הגמ' אריה היינו כינוי.

י"א) **לח"מ** צריך לומר בהתראה שתפסיד כתובתה **לב"ש ריא"ז ועוד** לא צריך **לב"ש** לרש"י אין צריך התראה דעוברת על דת משה **הפלאה** אף לרש"י צריך **רעק"א** לרש"י בדת משה כשמכשילה אותו אין צריך התראה וכשלא הכשילה צריך התראה **שבות יעקב** כיון שפוסקים כריא"ז שאין צריך להתרות שתפסיד כתובתה א"כ ההתראה משום ידיעה א"כ משמשתו נדה אין צריכה התראה כי כולם יודעים את האיסור **נו"ב** מוכח שחולק שאף בנדה צריך התראה **מעיל צדקה** אם טוענת שלא ידעה שבימי עיבור טמאה נדה כיון שיש טועות כך נאמנת כו'.

י"ב) **הפלאה** משמשתו נדה וכן זינתה עם אחר בנידות אסורה עליו דאינה נאמנת על ספרתה עד שתקבל תשובה **ברית אברהם** בזנתה כשהייתה פנויה נדה נאמנת כי אנשים לא יודעים את החומרא כו'.

י"ג) **מהר"י הלוי** התרה ועברה כופין **בית מאיר** כמבואר ברמב"ם ועוד שאין כופין.

י"ד) **רעק"א** לענין לגרש בע"כ אין צריך התראה אף שלא הכשילתו **נו"ב** עדיף לכפות ע"י מושל שתקח הגט ביד דאל"כ הרי לכתחילה לא מגרשים ע"י שמניח על בגדיה וכדומ' וצריך לדאוג לתיקון האשה.

ט"ז) **רעק"א** ילדה לי"ב חודש אפשר לגרש בע"כ **ברית אברהם** דן בדברי הרשב"א שאף במידת חסידות לא תיקן רבינו גרשום.

י"ז) **נו"ב** הוציאה קול על בעלה שמזנה עם זכרים ולא אמרה שתגרום להרגו כו' לא הפסידה כתובתה.

י"ט) **לב"ש** נוטלת אף תוספת שליש **לברית אברהם** אינה נוטלת אך נוטלת אף מעות הנדוניה ואף חפצים שנקנו ממעות הנדוניה.

כ)1 נגנב או נאבד בפשיעת הבעל **לב"ש וח"מ** פטור מדין פשיעה בבעלים **לשבו"י וב"ח** חייב.

כ)2 נשא אלמנה ונודע שזינתה כשהיתה פנויה **באה"ט** ממהרי"ט איבדה עיקר ותוספת וכו' **חת"ס** דבריו לא נאמרו למעשה ותוספת ודאי שיש לה וכ"ש נדוניה ואף בכתובה

פקפק ואף שנתעברה אף שיכול לגרשה בע"כ אבל אינה כעוברת על דת כיון שאין חשש שתכשילהו עוד וכן לא סיפרה מחמת כיסופא וכדומ'.

כ"א) **בית מאיר** אף אשת ישראל שאומרת שזינתה ברצון אף שהפסידה כתובתה אינה נאמנת ואף חבר אינו חושש אך בסמ"ג משמע קצת שחוששים לירושלמי שחבר יחוש **פנים מאירות** אם אומרת שעברה על דת כיון שלא חייב לגרש וכן כשמסתבר שאינה יודעת שבעלה חייב לגרשה נאמנת.

כ"ב) **נחלת צבי** אשה שיכולה לכפות את בעלה לגרשה כגון שיש לו מום וכדומ' כסי' קנ"ד ואמרה נטמאתי תלוי בשתי תי' הר"ן אם נאמנת לאסור עליו.

כ"ג) **ברית אברהם** ועוד אף שע"י אמירתה פוסלת את בנה אינה נאמנת.

כ"ד) **שעה"מ** עיניה נתנה באחר היינו שע"י אמירתה תוכל לינשא אך בציור שע"י אמירתה תאסר על כל העולם אין חשש עיניה נתנה ואין הפירוש שאין רוצה את בעלה אך לפי תי' אחרון של הר"ן רבנן עקרו את נאמנות הנשים ואף בציור שלא שייך כלל עיניה נתנה באחר אינה נאמנת.

כ"ה) **נו"ב** דברי הרמ"א שאוסר ברגליים לדבר אינו מוכרח אלא שאיני כדאי לחלוק ולכן עכ"פ אפשר לסמוך על הח"מ להקל עם טעם להיתר דלא כב"ש, אף שהבעל האמין אם אח"כ רואה שהופכת דבריה יכול לומר שכיון שרואה שחוזרת בה כו' אין מאמינה למפרע וכו' ואף בנואף שהודה דרך תשובה אלא שאמר שהיה רק ספק אם עשה פעם אחת העראה והיא אמרה בתחילה שהיה הרבה פעמים אין כאן רגליים וכו' ובסוף כתב כיון דמאמין לעד אחד להרבה מראשי המורים חייב רק לצאת ידי שמים לכן יאיימו עליו שאכן לא מאמין כו' **והוסיף** שאשה שהודתה דרך תשובה לא נאמנת דלא כתשו' חוות יאיר כיון שצריך רגליים ללא אמירתה וכן אף בציור שלא שייך כלל עיניה נתנה שלא רוצה כלל להתגרש אינה נאמנת **ברית אברהם** הסכים עמו בנידון דרך תשובה אך סובר שכיון שבמהרי"ט מבואר שאם לא שייך עיניה נתנה נאמנת אילו ראה הנו"ב דבריו חזר בו **חת"ס** אם שאלו הבעל אם מאמין אך לא הבין שע"י כך תאסר עליו אינה הודאה והוסיף שלא מצאנו שאומרים לבעל האם לא מאמין אף בצדיקה וכן י"א בתוספות שכשיש חדר"ג מנדין על שהאמין ולא לחז"ל שאמרו שאשה משקרת והוא משום שחששו לפריצת הדור כו'.

כ"ו) אלמנה שנישאת לכהן וילדה והודתה שמעוברת מבעל אחותה **לצמח צדק** לולא חומר איסור כהונה כיון שאין רגליים שבא עליה האסור לה מותרת דאין רגליים **בית מאיר** חילק א' כהונה לא יותר חמור ב' כיון שיש כאן רוב חיים ופסולים לכהונה א"כ לא גרע משתיקה שנאסרת, **מהרש"ל** עד אומר זינתה ושותקת חייב לגרשה **ב"ש** לתי' הב"י רק לצאת ידי שמים אך לא ע"פ דין **בית מאיר** עד מהימן כבי תרי ושותקת רק לצאת ידי שמים כנ"ל ואם מכחשת אין אפי' ידי שמים **שו"ת מהר"ש מלאדי** היקל

בדוחק לסמוך על השו"ע שאם לא מאמין לעד אין צריך להוציא אף ששותקת, נתייחדה **לבאה"ט** כרגליים לדבר **למהר"י באסן** לא.

כ"ז) **בית מאיר** אף לב"ש שסובר שאף כשיש רגליים גם להיתר אסורה הדין הוא שכשאין רגליים גם להיתר לא מועיל אמתלא וכשיש רגלים להיתר מועיל אמתלא.

כ"ח) **ברית אברהם** כמו שבקטטה הבעל לא נאמן הוא הדין באשה שאף כשיש רגליים כשיש קטטה לא נאמנת אלא שצריך עד כדי שיוחזקו כפרניים מחמת שנאה אך אף בלי הוחזקה כפרנית הוי ע"י השנאה כיש אף רגליים להיתר שמח' ח"מ וב"ש.

כ"ט) **חוט השני** אין מועיל אמתלא שתאמר שאמרה כן כדי להרויח ולכן אם אמרת שאמרה שזינתה כי עיניה נתנה באחר אינה נאמנת דרק אמתלא שטוענת שאמרה לסלק היזק נאמנת ודלא כח"מ שמשמע שעיניה נתנה הוי אמתלא טובה וכן לא נאמנת משום דלא מחזקינן ברשיעי **פת"ש** חלק על טעם שני כיון שאומרת כן משום שרוצה לחזור בתשובה.

ל"ב) **נו"ב** האריך שאין לסמוך למעשה על הרשב"א שבאומר אני זניתי עם אשתך אין פלגינן ולא נאמן דיחידאה הוא וכן לא נאמר על לאסור אשה ועוד טעמים עיי"ש.

ל"ג)1 **נו"ב** אמר שאחיו או קרובו זנה עם פלונית **לראב"ד** לא נאמן **ולתוס'** פלגינן.

ל"ג)2 עדות טומאה מיוחדת עי' סי' י"א ס"ק ט"ו **ולזכרון יוסף** העיקר שלאסור אשה על בעלה כיון שלא היה עם התראה שאין נפק"מ לנפשות נאמנים אלא שהתיר בצירוף א' שיטות שעדות מיוחדת פסול ב' רשב"א הנ"ל ג' אם אחרי הראשון מיד הכחישה אז כל אחד מוכחש ואין עדות.

ל"ד) **לב"ש וח"מ** רמ"א איירי עם רגליים לדבר **רעק"א** היינו בשביל לאסור כתרי עדים שב"ד מוציאין דאל"כ הוי כ3/4 עדות ע"פ אחד כו' אך אף בלי רגליים אין סברת עיניה בעד כיון שלא בכל פעם יש עד ולכן לא תיקנו כו' **שו"ת מהר"ש מלאדי** חולק על ח"מ וב"ש וסובר שהרמ"א אוסר משום שכיון שיש כאן עדות גמורה אין אומרים עיניה כו' וממילא אין צריך רגליים.

ל"ו) **נו"ב** גירש ויש אמתלא לח"מ אפשר להחזיר אך לכאורה תלוי במח' ט"ז וש"ך אם מועיל אמתלא כשעשתה מעשה והרי קיבלה גט אלא"כ נאמר שכאן המעשה לא מורה שזינתה אך לרב המגיד כיון שע"י אמירתה לא היה בעלה חייב לגרשה נאמנת ולא מהני אמתלא ואף לחולקים הרי כאן הפסידה כתובתה ובזה לכו"ע לא מועיל אמתלא אך סובר שאם מסרה מודעה בפני אחד לפני"כ מועיל כיון שאיסור שויא אנפשה הוא לא כדבר שבערוה אך אסור להחזיר מדין מוציא אשתו משום שם רע וכיון שעשה מעשה גדול שנתן גט ויש לו שויא לא מועיל אמתלא **ברית אברהם** אף שויא בסוטה הוי כערוה שצריך שניים **שיבת ציון** סובר שמבואר במהר"ם שרק

אם כבר החזיר עם אמתלא וגם לא גירש כי האמין אלא כי אמרו לו שיגרשה התיר ולכן פסק שכל שגירש אף שאינה נאמנת וגירש סתם אסור להחזיר ולא מועיל אמתלא לבטל המעשה גירושין ובהחזיר תלוי בתי' תוס' אם התקנה היא מדאורייתא או דרבנן כו' וכ"ש כשע"י אמירתה נאסרה שלא מועיל אמתלא כו'.

ל"ז) **ברית אברהם** סובר בדעת הראשונים שאם הבעל אמר שזינתה כופין להוציא **ולמהר"י הלוי ועוד הרבה אחרונים** אין כופין **ולבגדי כהונה** הטעם ע"פ מה שכתב הט"ז שבאומר שראה שזינתה יכול לחזור בו בלי אמתלא כיון שנוגע רק לעצמו ולכן אין כופין וחלקו עליו שאף כשאין יכול לחזור כופין וכו' **חת"ס** סובר שבכל שויא כן כופין דלא כנ"ל אלא שכאן כיון שעל הצד שהאמת שלא זינתה הוי גט שלא כדין ולכן בחוזר ודאי לא כופין ובעומד בדיבורו לרמב"ם לא כופין ולריטב"א כופין.

ל"ח) **תשו' רשב"א** אף גוי שאמר והבעל מאמין לו חייב להוציא **רעק"א** בפשטות חולק על מהרי"ק שברמ"א שצריך שיהא נאמן לו בכל הדברים.

ל"ט) **רעק"א** עד אחד שמאמין לו כבי תרי והאשה מכחישה לרשב"א מותרת להגהות מימוניות אסורה ולכן מסתפינא להקל.

מ) **בית מאיר** צ"ע דלכאורה לטור שבא על הערוה פסול לעדות ה"ה כאן.

מ"ב) **בית מאיר** ברשב"א משמע דלא כמהרי"ק וכן סובר שלא צריך מהימן לכל מילי **רעק"א** בתשו' אחרת ברשב"א מבואר כמהרי"ק אלא כיון שאף הרשב"א שם כתבו רק לסניף ראוי להחמיר.

סי' קי"ז

ב) **ב"ש** מותר בזינתה אף שתשמשנו בביתו ורק בספק זינתה אסור **בית מאיר** אף שמשמע כך בתוס' אך ברמב"ם לא משמע כך **רדב"ז** אוסר למעשה אפי' בעדים עד שיגרש **שבות יעקב** אך אם גירש אף כי היתה מצורעת ומאוסה עליו לא פלוג ואסורה להיות בחצירו **מל"מ** דחה ראייתו.

ג) **נו"ב** בנכפית הסיבה שמגרשים כי סכנה לשמש אך חולה שעכ"פ אפשר לשמש עמה בכל חודש אי אפשר לגרשה בע"כ.

ד) **נו"ב** צריך לישבע שכל מה שירויח יתן לה חוץ ממזונות עצמו ל' יום וכסותו י"ב חודש ולא יקח מהכסף לאשתו החדשה ולבניו עד שיפרע.

ה) נחלקו בשיטת הרא"ש **לח"מ** כופין רק ע"י מניעת שאר וכו' **לב"ש** כופין אף בשוטים ובזריקת גט **לנו"ב** כופין עד שיאמר רוצה אני ואם לא אומרת מונעים שאר וכו'.

סי׳ קי״ח

א) **פרח שושן** נשבע שלא ישא אחרת ונסמית בשתי עיניה יכול לישא אחרת.

ג) **ב״ש** עכשיו המנהג ביתומים כן לכתוב שיהיה כאילו אביה הכניס **ח״מ ע״פ בית מאיר** דווקא ביתומה שקיבלה מעישור נכסים או ירושה כיון שזה של אחרים אך לא בשלה ממש **תשו׳ ב״ח** בבן בסתמא אין מנהג לכתוב כשהוא הכניס כיון שתוספת כתובה הוי כחוב גמור, ולגבי יתומה קטנה עי׳ סי׳ נ״ו ס״ק ה׳ אם סופרים שנתיים משעה שגדלה או מנישואין אך לבן כיון שאין תקנת נישואין כלל ודאי השנתיים ממתי שהגדיל.

ה) **תשובה מאהבה** מסתבר שאם איבדה עצמה לדעת אין תקנה אך לא מלאו ליבו לפסוק כך.

סי׳ קי״ט

א) **מל״מ** אם מודיעה לכאורה יש עדיין חשש של בני גרושת הלב דהרי מהרהר באחרת אלא צ״ל שדין גרושת הלב זה רק כשרוצה לישא אחרת אבל אל״כ אף שיש לו עוד אשה מותר ואלו שתי׳ שרק אם מתעברת יש חשש זה אינו לראב״ד שסובר שהמורדים וכו׳ הולך על הבועלים כו׳.

ב) ארוסה **לרשב״ם** מותר לגרש בכל אופן **והרא״ם** חולק, **פר״ח** זיווג ראשון היינו שלשתיהם הוא זיווג ראשון.

ג) **בית מאיר** כשאשתו תובעת הגירושין פשיטא שהיתר גמור הוא לגרש

ד) **ברית אברהם** אי אפשר לגרש אשה בע״כ על תנאי כיון שבינתיים אסור ביחוד ומפסידה עונה כו׳.

ה) **לרמ״א** אפשר לגרש בע״כ גם כשלא משלם כתובה ומה דאיתא בגמ׳ כתובתה מרובה וכו׳ אין למידין מאגדות **והפר״ח** חולק על הרמ״א מהגמ׳ הנ״ל וסבירא ליה דלמידין מהאגדות דבר שלא איתפרש בש״ס וכן כל שהוקבעה בש״ס דילן י״א שלומדים מזה כו׳.

ו) **נו״ב** אי אפשר לגרש בע״כ ע״י שליח כיון שיש חדר״ג ואין שליח לדבר עבירה וממילא המעשה בטל לגמרי כדכתב המל״מ. **חכמי דורו** ערערו שלכאורה המעשה לא בטל אלא שהמשלח לא חייב וכו׳ והשיב על דבריהם וכו׳ **לגט מקושר** אם לא אמר לשליח בהדיא לגרש בע״כ אלא סתם הוי שליחות, **נו״ב** אף בזמן הגמ׳ אין לגרש בע״כ ע״י שליח כיון שאי אפשר לעשות שליח בדבר שחב לאחריני ומה שמפורש בגמ׳ שאפשר היינו בציורים שבעצם הוא זכות לה כארוסה שלא מפסידה כלום וכדומ׳, **ולגט מקושר** פשטות הגמ׳ שבכל ציור אפשר בע״כ.

ז) **לב"ש** לשיטות שבשוטה אף שאסור לגרש רק מדרבנן אף בדיעבד לא חל אז אם חדר"ג כתקנת חז"ל אף אם גירש בע"כ לא יועיל **ולרש"ל** לא יועיל עכ"פ לישא אחרת **ולבית מאיר** בשו"ת החמיר מדין אי עביד לא מהני ולכן יש עליו חיוב להחזירה ויש כל יום חרם ונאסר בעוד אשה עד שתינשא לאחר **ולנו"ב** טעם האוסרים משום שהחרם על שעת כתיבה וא"כ העדים והסופר נפסלים לעדות וכו' אך **לגט פשוט פת"ש בדעת הרמ"א וכנה"ג ונו"ב** בפשטות הוי גט ומה שכתב מהר"ם שלשון התקנה שלא חל היינו שעדיין חייב לה בכל חיובי הבעל לאשתו וכו'.

ח) **נו"ב** מסתפק בחרשת אם יש תקנת ר"ג לא לגרש בע"כ או שאין כי לא גרע מכתובה שלא נתקן כדי שירצו לישא אותה והחמיר כיון שספק חרם כספק דאורייתא, ולשיטתו לא כלה הזמן לתקנה זו דלא כב"ש שכלה זמן גם של חרם זה כו'.

ט) **גט פשוט** גירש בע"כ וכבר נישאת לאחר צריך עדיין התרה על מה שעבר כבר על החרם.

י) **לרש"ל** אף אשה שאינה יכולה ליטהר אין לגרש בע"כ אך **למהרח"ש ועוד** כל שאינו יכול לדור עמה לא תיקנו וכן **אור ישראל** כל שאסור לשמש במקום עבירה לא תיקן ר"ג

י"א) **ברית אברהם** האריך איך לעשות באשה שנאסרה על בעלה כו'.

י"ג) **ישועות יעקב ממהר"ם פדאווה** שפקחת שנתחרשה ומסכימה להתגרש אף שאין לה דעת להסכים כיון שאין כפיה אין חדר"ג דאינו כמגרש בע"כ **ולפת"ש** מהר"ם סמך על זה רק במקום מצוה ונוסח הגט לנתחרשה **לנחלת שבעה** שונה מהנוסח הרגיל **ולנו"ב שבות יעקב ועוד** כנוסח הרגיל.

ט"ו) **מנחת עני** בעיגון להקל לסמוך שחל הגט בשוטה שיודעת לשמור גיטה וכן אם נישאת לכו"ע לא תצא, וכשהבעל ידע שלכתחילה אסור לגרש וגירש **לח"מ** ספק אם כדיעבד **ולמנחת עני** כדיעבד.

ט"ז) **נו"ב** למחמירים אף דעתים חלים ועתים שוטה אינה מגורשת ומה שהיקל הרמ"א היינו כשלא הוחזק שלש פעמים כו'.

י"ז) **לט"ז** היום שאי אפשר לישא שתי נשים אין לעגן איש מחמת חשש גרירה אפי' הוחזקה ג' פעמים.

י"ט) נישאת **לב"ש** היינו נישאת ונתרגשה **והקרב"נ** חולק.

סי' ק"כ

א) **ברית אברהם** קלף של הפקר לא מהני כיון שצריך שיהא שלו כמו שכתב ב"י דלא כקנודריס שהביא שהעיקר שלא יהא של אחרים.

ב) **ישועות יעקב** קנין הקולמוס לכו"ע לא מעכב בדיעבד כיון שהקולמוס חוזר לסופר וא"כ הוי כבשכירות שלכו"ע נקנה גם במעות ולא צריך משיכה.

מהר"ם צל"ח צריך להקנות לבעל עוד פעם אף אחר הכתיבה כיון שאומן קונה בשבח כלי

מנחת עני לא צריך דעושה בשליחות הבעל ורק משום מהיות טוב להחמיר **פת"ש לתורת גיטין** לא שייך אומן קונה כיון שהקלף והדיו של הבעל ואף **לגט פשוט** שמחמיר כאן שמשלם שכר הכתיבה ברגע שהחזיר הסופר עצמו לבעל פקע זכותו לגמרי **גט מקושר** אף שלא שילם כיון שהקלף והדיו של הבעל כשמחזיר פקע זכותו ונשאר רק תביעת דמים אף להחמיר שיעשה הגבהה אח"כ לגט או שיאמר מפורש שמקנה גט זה לחלוטין ושכר הכתיבה זקוף כמלוה כו'.

תורת גיטין בגט בע"כ אין האשה צריכה לשלם וכשמרצון שניהם איך שהסכימו, ובאמר לסופר והלך למדינת הים **לרא"ש** לוקחים מנכסי הבעל **ולרמב"ם** מהאשה אם רוצה לא להתעגן, ואם איחר שילם לסופר וכן אם אפי' הקלף של הבעל ואחר שכרו אף שפרעו השכר אם לא הקנו המעות לבעל אינה מגורשת כו'.

ד) **ישועות יעקב** הקנה לבעל הקלף והדיו והאשה לא רוצה לשלם יכול לחזור בו מההקנאה כו' ואין הקלף והדיו שייכים לבעל.

ה) **תורת גיטין** גזל נייר וכתב על חלקו גט ונשאר חלק קלף גדול שלא נכתב עליו כיון שבזה אין שינוי ולא קנאו א"כ הוי מחסור קציצה בתלוש כו' וכן בגזל גט שיכול להזדייף פסול שהרי יכול למחוק וא"כ אין שינוי כו'.

ו) **תורת גיטין** נתן הסופר הקלף ע"מ שישלם לזמן מסויים ועייל ונפיק אזוזי לא תנשא עד אז דלא קנה עד שישלם ואף אם תרצה האשה לשלם לא יועיל כי קלף לא הקנו לבעל **והגט מקושר** חולק דהוי כמוכר מפני רעתה כיון שאין הקלף שוה כמעט וכו' ולכן קנה את הקלף.

ז) **בית מאיר** גזל הבעל מהסופר אף ששילם לו לא מועיל דלא אמר רוצה אני וא"כ אינו של הבעל.

כשכתב הסופר בקלף ודיו של הבעל וגזל מהסופר את הגט בלי לשלם לו **לגט פשוט** תלוי במח' אם אומן קונה בשבח כלי דאף כאן עושה מעשה חשוב אך באמר לעדים שישלם להם כיון שלוקחים כסף על שכר בטלה וכדומ' ולא על גוף הכתיבה ולכן

אף אם לא שילם ודאי לא קנו בגוף הגט ואין חשש **תורת גיטין** חלק שגם בעדים לוקחים על גוף הכתיבה במה שחותמים ולא מעידים בע"פ למען יעמדו ימים רבים אך לשיטתו כלל לא קשור לאומן בשבח כלי כיון שכאן צריך דיו והדיו של הבעל וזה מה שהשביח ורק בדברים שאין צריך דבר בשביל לעשות אז פעולתו הוי כסמנין כו'.

ח) **נו"ב** כותבין אע"פ שאין מכירין רק בשעת הסכנה ולא בשעה"ד, אם יש עדות שלאשה הזאת יש בעל בשם כזה אך לא מכירין האיש שזה בעלה אלא ידוע שכך שמו אם יש איש נאמן שאומר שאיש זה נשא אשה בעיר פלונית ששם נישאת האשה אע"פ שאינו מכיר את אשתו ראוי להתיר אך כשיש שינוי בשמות אין להתיר אלא"כ יוחזק שלושים יום בשם זה וכו'.

י) **גט פשוט** כב"י שאין הסופר צריך להכיר **תורת גיטין** כרמ"א שצריך להכיר אבל אף לשיטתו הוא חומרא בעלמא.

י"א) **תורת גיטין** מה שמועיל כאן עד אחד וכדומ' הוא רק כי הבעל אמר שמו שאז מדאורייתא נאמן דעבידא לאיגלויי אך אם שכחו שם הבעל וכדו' אין להסתמך על שטר כתוב דשם צריך הכרה מדאורייתא כו'.

י"ב) **לבית מאיר** אם לא מכירין כלל האיש והאשה ובאים לפנינו ומראים כתובה אם אינו מקויים לא מועיל כיון שהם עצמם מביאים זאת ואפי' במקויים לא מועיל כי מנין שזה שמם וזה בעלה אלא"כ ימתינו שלושים יום ואז יוחזקו שזה אשתו וזה בעלה וזה שמם **ולפת"ש** לכאורה כיון שהוחזקה אשת איש רק על פיה צריכה להיות נאמנת שזה בעלה כו'

י"ג) **לרא"ם** הבעל נאמן על שם חמיו אפי' משומד **גט פשוט** אפשר שמשומד לא נאמן אפי' על שם אביו לכן יכתבו שני גיטין אחד רק שמם ואחד על שם אביהם ובשעה"ד רק על שמם כו' **פת"ש** אם הוחזקו שיש עוד זוג ששמו שוה כיון שאז שם אביו מעיקר הדין לסימן לכן אין הבעל נאמן וכו'

ט"ו) סכנה **לרש"י** מסוכן למות **רמב"ם** שעת גזירה לא לקיים מצוות וכו' **ב"ח** עפי"ז להקל כל שיש חשש שתתעגן כל ימיה כמשומד וכדו'.

י"ז) **שו"ע הרב** מצדד להקל בכתב הגט מי ששמע את הבעל אומר לשליח שיאמר לכל מי שרוצה לכתוב לשמו ולשמה כו'.

י"ח) **לגט פשוט רד"ך** ועוד יש להקל בעיגון לסמוך על כתב פיקח **מהרי"מ מבריסק** אף נטה להקל בעיגון גדול והעדיף שלפני שהבעל יכתוב ימנה בפיו את פלוני ופלוני שאז יש לנו הרבה סימוכים 1) אומר אמרו לרש"ל ועוד להקל בעיגון 2) ממנה בע"פ

שלרא"ה ועוד מועיל והרש"ל כתב שאפשר לסמוך עליהם 3) כתיבת פיקח שיש שיטות ברמב"ם שמועילים.

י"ט) גט שנכתב ע"י שתיים **לח"מ** פסול **לב"ש** רק בתורף **לפר"ח וגט מקושר** כשר כו'.

כ) **דורש לציון** מפורש בגמ' שאפשר למנות שליח הולכה לפני כתיבת הגט וקשה הרי עכשיו לא יכול בעצמו להוליך אז איך יכול לעשות שליח כו'.

כ"א) **לרדב"ז** ומשמעות ח"מ ועוד הסופר והעדים יכולים להיות שליחים אף בחו"ל שצריך לומר בפני וכו' **ולמהר"י מרגליות** ורמ"א אינם יכולים כיוון שצריך כולו בתקנת חכמים או קיום וכו' לכן יקיימו ע"י קיום שיעיד עם אחר וכו' **ולישועות יעקב ומהר"ב אופנהיים** סופר יכול להיות בשעה"ד שליח כיון שאף שאומר בפני נכתב וכאן זה הוא עצמו כיון שאמירה זו רק מדין איחלופי ולא מעיקר הגט.

סי' קכ"א

ב) **לחת"ס** אם בדקוהו שכעת הוא בריא לא חוששין שמא מיד אח"כ נשתטה ורק כשאמר לכתוב ושלח שצריך לדעת בשעת נתינה שחלים אז הצריך הב"ש שיהא לו עת קבוע לשטותו **ולפת"ש** אף בכל שוטה חוששין שמא נשתטה אם אין לו עתים ידועים ורק נכפה אין צריך כיון שניכר, וכן נחלקו בגדר חלים **שלחת"ס** אם הוא עצמו נותן צריך בריא גמור והשו"ע איירי כנ"ל בשלח כיון שהיה בעת אמירתו בריא אין צריך עכשיו להיות בריא לגמרי **ולפת"ש** מרשב"א לא משמע כך **ולהרי"מ מבריסק** בעיגון היקל שמועיל בדיקה אף ללא זמן קבוע, וכך נראה דעת הרמב"ם ועוד, ואם נראה בריא אין צריך אפי' בדיקה, וכתב שנפל מן הגג אין סיבה לחשוש אלא"כ נשתתק, וכן נתינת הגט בזמנינו שיש הרבה דברים הוי כבדיקה, וכן לצרף שיטת ר' אביגדור ועוד שרק מי שיש לו סימני שוטה שבגמ' הוי שוטה ואף לרמב"ם שחולק היינו כשעשה מעשה ולא רק דיבור, **י"א** שמרה שחורה אינו שוטה כיון שאינו מהמוח אלא מתגבורת המרה כו', **חת"ס** אף אם התרפא צריך שלא יארע לו דבר תוך חצי שעה אחר נתינת הגט.

ג) **מהרי"ט** המבוהלים והנחפזים בדעתם והפתאים נחשבים שוטים רק לעדות ולא לשאר דברים וכתב **התו"ג** שלכאורה יש לחלוק עליו אך מי יבוא אחרי המהרי"ט כו'.

ד) **לנו"ב ועוד** אף שוטה גמור וחרש גמור אם נתנו גט ע"י שלימדום איך לתת וכו' הוי גט ועכ"פ לחומרא **ולישועות יעקב ובית מאיר** אינו גט כלל.

ו) **לב"ש** חרש שכנס בכתיבה מוציא בכתיבה וכן כנס בקפיצה מוציא בקפיצה **והתו"ג** חלק עליו כו', **תו"ג** עדי חתימה אילמים לר"י מועיל וכו', **צ"צ** ונוסח גט חרש כרגיל

ומוסיפים עניני הרמיזה בטופס בפני עצמו כו' וכתובה בל' רגיל כו' ובגט שואלים כל השאלות כרגיל וביטול מודעי אין לחשוש שיודע ואם שייך לשאול ישאלו כו'.

ט) **פרי תבואה** שכ"מ שאמר לכתוב ואח"כ נשתתק והרכין וחי חצי שעה ומת אפשר להקל כיון שרק ספק גוסס וספק מה דין גוסס ואף שיש לה חזקת זקוקה ליבום אינה סותר הס"ס דהגט הריע החזקה ובו הס"ס וכן יש חזקת צלילות דעת ואף שכאן נתחדש דבר שנשתתק לא תולים שמאז גוסס כיון שהגוסס לרוב נשתתק מחמת שנטרפה דעתו וכאן הרי הרכין מוכח שלא נטרף דעתו כו'.

סי' קכ"ב

א) **תו"ג** אמר לסופר רק לכתוב ונאבד אח"כ ודאי כבר גמר הסופר שליחותו כו'.

ב) **לגט פשוט** אם נתנו גט שפסול מדרבנן אינו גט אפי' מדאורייתא כיון שלא שלחם לזה **והתו"ג** חולק שעשאם שלוחים גם לתת עוד פעם וגם לזה כו'.

ג) **תו"ג** נמצא גט שנאבד יתנו איזה שירצו ועדיף בראשון כו'.

ד) **תו"ג** שליחים שקורעין הגט הוי כמבטלין שליחותן כו'.

ה) **קצוה"ח** אם יש ספק דאורייתא הוי יותר מפסול דרבנן **ש"ך עפ"י תו"ג** אם ספק לכל העולם ודאי כנ"ל אך אם הספק רק לחכם זה הוי כחסרון ידיעה ואינו אפי' כדרבנן כו'.

ו) **גט פשוט** אם צריך מדינא לתת שני גיטין יאמר הבעל שעושה אותם שליח לכתוב שני גיטין ולא יסתמכו על הממה נפשך כו'.

ז) **לב"ש** נותנים שתי גיטין רק מדוחק **ולגט פשוט** מעיקר הדין אין לחוש, וכשנותנין שנים לגט פשוט עדיף לתת שתיהם ולחזור ולתת כל אחד ולב"מ עדיף כל אחד בפני עצמו כו'

ח) **תו"ג** אם הגט כשר לא יזיק אם ייפה הכתב אפי' אחר אך חוששים שמא באמת היה פסול כו'.

ט) **תו"ג** כשמצוה שנית לא יאמר מאחד עד מאה כיוון שדמי לברירה כו' **רש"ל** דציווי שני יקצרו יותר מאשר בראשונה כו'.

י) **לדרב"ז** אם מינה אותם לעשות שליח ודאי כל שנאבד וכדומ' יכולים לחזור ולעשות שליח **גט פשוט** לרש"י כנ"ל אך לרמב"ם משמע לא כך וסיים שבדיעבד ובשעה"ד אפשר להקל וכו' **ב"מ** הנ"ל צ"ע אך אם עשה אותם שלוחים להולכה ונאנסו ושלחו ע"י אחר לכו"ע כרש"י.

י"א) **רדב"ז** נאבד הגט מן האשה אין כותבין גט אחר דהוי שקר אלא אם יש עדים יכתבו מעשה בי"ד וכו'.

סי' קכ"ג

א) **גט מקושר** הסתפק מה הדין אם בציווי היה פסול כקטן ובכתיבה כבר כשר כגון שהגדיל ספק אם כשר

ד) **ישועות יעקב** מוסר אסור לכתוב גט כו'.

ה) **רביד הזהב** כתב בשבת בשמאל אולי פסול ולא בטל כיון שפטורים.

ו) **נו"ב** כתרוה"ד שגט בלילה פסול אפי' כשלא צריך לומר בפני נכתב וכו' ומה שמפורש בגמ' שאפשר היינו בארוסה שאין ממונות משא"כ נשואה כו'.

סי' קכ"ד

ב) **גט פשוט** להחמיר כתוס' שלכתחילה לא לכתוב על איסורי הנאה וכן יזהרו שלא יהיה על הנייר צורת שתי וערב וכדומ'.

ו) **גט פשוט** פשט שמותר לכתוב על אוכלין בין של אדם ובין של בהמה כו'.

ז) **גט פשוט** לרמ"א עדיף לכתוב על קלף ואין המנהג כן ונייר שלנו גם לא מזדייף **ט"ז** ועוד עדיף על נייר שהקלף עבה ואפשר לגרור ולקלף משא"כ בנייר כו'.

ח) **גט פשוט** כיון שלרשב"ם וסייעתו אין מחוסר קציצה בתלוש ולר"ת וסייעתו יש מחוסר קציצה הוי ספק מגורשת וכן סובר שדעת תוס' שאם רוצה לקצוץ אחר הנתינה פסול אך אפשר שבדיעבד כשר. **ולגט מקושר** אין כן דעת תוס' ואין להחמיר, **גט פשוט** דבר מועט לייפותו אף שתוס' מיקל יש להחמיר כיון שלרשב"א יש צד שלבה"ג פסול מדאורייתא ולרב האי אם היה בדעתו קודם כתיבה לקצוץ קודם נתינה פסול ודעת היינו או של בעל או של סופר ובדיעבד אם לא היה בדעתו להכשיר ובהיה בדעתו הוי ספק מגורשת כו'.

ט) **גט פשוט** אין לכתוב בדף גדול למעלה וכדומ' גזירה שמא יחתוך כו'.

י) **סמ"ג** יחתוך מה שחתך לחתיכות דקות שאז ניכר שעשה לייפותו כו'.

י"א) **ב"ח** אף דבר שנוי לקצוץ אם אין דעתו לקצוץ אין שום מיחוש.

י"ד) **לב"ח וקרב"נ** אם הגט בחקיקת כתובת קעקע והעדים בכתיבה חוששים שזייף ופסול מדינא **ולב"ש** פסול רק מגזירה אטו כתיבה כו'.

ט"ו) **גט פשוט** כאן סתם השו"ע שצריך שלא יהא לח בנתינה ובסי' ק"ל הביא יש מי שאומר שצריך אפי' בחתימה כיון שרק סברא יחידאה אך לכתחילה טוב לחוש להחמיר.

ט"ז) **גט פשוט** אין לשים על האותיות עפר לייבש דהוי כדיו על סיקרא ואף אם יוריד אולי חק תוכות ותמה עליו הפת"ש דהרי מפורש בסת"ם שמועיל להוריד כו' **גט מקושר** חולק שאין החול כלל כתב ואין חשש ועוד שגם עכשיו ניכרים האותיות ואפי' אם זרק עפרות שלא רואים האותיות אולי כשר אף שלא יוריד כיון שיכול להוריד כיון שכאן אין דין דיו אלא דבר המתקיים כו'.

י"ז) **ב"ח** אם לח לגמרי הוי ממש יכול להזדייף והשו"ע איירי שנתייבש אך לא יפה שאז רק חשש של יכול להזדייף כו'.

י"ח) לח **למרדכי** משום אינו של קיימא **גט מקושר** דחה שכיון שלא נעלם מאליו הוי של קיימא **ולמרדכי** ספק בח"מ אם פסול בדיעבד **ולשו"ע** הטעם משום זיוף ולפי זה ודאי יועיל בעידי מסירה כו'.

סי' קכ"ה

א) **גט פשוט** דיו שאחר זמן נושר הוי אינו מתקיים **גט מקושר** כשר כיון שלא נופל לבד אלא ע"י טלטול הנייר וכו' וגם נשאר רושם וכשר כו'.

ב) **בית מאיר** גם כשאין דיו יש ענין לחזר אחר סדר מה שכתוב במשנה כו'.

ג) **נו"ב** דיו עם קנקנתום אפשר על קלף מעופץ כי משחיר יותר.

ד) **לרמ"ע ופר"ח** כשר גט שנדפס ועיין ט"ז ועוד

ה) ברזל **לרמ"א** כדי שלא יהא חקיקה **לב"ש** אחר החקיקה הוי ככתב על כתב ועפי"ז החמיר **הישועות יעקב** לעבור עם דיו שוב על האותיות כו'. **והגט פשוט** חולק שאין חשש בדיו על דיו כי שתיהם כשרים אלא הטעם הוא שמא יחקוק ויעשה חור **תורת גיטין** הטעם שעשו עדים שליחותן בחקיקה וא"כ אינם עדים על הכתיבה **פת"ש** הקשה הרי המנהג לומר ששולח מאחד עד מאה וכן כשהבעל נותן לו הדיו מוכח שדווקא בדיו כו' **ט"ז** כשצריך לכתוב עם ברזל אין להחמיר כלל.

ו) **לכלבו ריב"ש ב"י ועוד** חק תוכות לפני סיום האות כשר, וכן נפל טיפת דיו ונהיה חצי אות יכול להשלים **ולפר"ח רד"ק מהר"ם אלשקר** פסול **ומ"א גט פשוט** מקילים ורק מהיות טוב **לגט פשוט** יעשה מחדש כו' **ולט"ז ובית מאיר** בחק תוכות כשר כיון שרק דרבנן כיון שע"י כתיבה ובנפל דיו להחמיר אא"כ ימשוך הדיו לצורת אות **גט פשוט** אם אחרי חק תוכות הוסיף אות לכו"ע כשר כו'.

ז) **לאו"ז וראבי"ה** לא מוקף גויל פוסל אף אחר הנתינה **מהר"ם מלובלין** הם מיעוטא דמיעוטא ואין לחוש לאחר שנמסר **גט פשוט** אם זה מהטופס ודאי כשר אפי' אין התינוק יכול לקרותו.

נו"ב דין נתפשט מחמת המים הוי כדיו על גבי קלף שנשפך עליו לפני"כ דיו שלרש"י כשר וכך הלכה דלא כר"ת, כשיש דיבוק מחמת פסולת הנייר ולא מדיו אין חשש.

ח) **גט פשוט** נדבקו יוד"י הא' והפ' ועוד לעצמם כיון שניכר צורת האות לרמב"ם ומאירי כשר אף לס"ת אך מס' הגט פשוט שצריך תיקון, וכשיש דיבוק שמשווה צורת האות במקצת כגון דיבוק רגל הק' אף שבאות עצמה יתקן ע"י שיגרור עד שלא יהא שמה עליה ואז יכתוב שלא יהא חק תוכות.

ט) **שו"ע הרב** הרמ"א החמיר רק כשאפשר לכתוב אך בהוצאה מרובה אבל אם לא שייך כלל לכתוב אחר זה הוי מקום עיגון שהכשיר אפי' בה' וק' כו'.

י) **תורת גיטין** לגרוס ברמ"א שעה"ד "או" קודם שיחתמו כו' והיינו שבעיגון או ניתן כשר אף ללא תיקון, וכשיש פסול גמור בתורף כגון אות מיותרת ימחקנו רק הסופר ולא אחר דלא גמר שליחותו כו' ולא הוי ח"ת כיון שאין ח"ת על תיבה וכו' ואחרי הגרירה כשר רק בעיגון בעידי מסירה כיון שהוי כיכול להזדייף.

י"א) **גט פשוט** אין עושין חטוטרת בח'.

י"ב) **טוב גיטין** בשמות איש ואשה כיון שאינו בכל הגיטין לא שייך לומר שמוציא לעז על גיטין הראשונים **ראנ"ח** רק בדבר של אישות שייך ללעז ובמ"א משמע לא כך כו'.

י"ג) **לב"ש ורד"ק** נפל דיו על האות וגרר הוי ח"ת דאורייתא אך **לרשב"א ורוב הפוסקים ובית מאיר** ועוד רק דרבנן כיון שהאות נהיה בכתיבה נפל דיו אחרי שגמר האות אף שקי"ל לפסול ע"י גרירה בח"ת אך כיון שלסמ"ק וכלבו כשר הוי ספק מגורשת וכן מצטרף לס"ס כגון דיבוק אותיות בסוף האות, אות יבישה שנפל דיו לח ונטל הדיו **ללבוש** כשר **לב"ש** פסול **ט"ז** מדינא כשר על מחק עם עידי מסירה אלא שלא פלוג ובעיגון מקילים ובפרט בזמנינו שקורעים הגט וא"כ לא יסמכו על עידי חתימה כו', ח"ת בעדים פסול, במילת "עד" כשר, בשמות אביו והעדים **לגט פשוט** כשר **לב"ש** רק בדחק ועיגון, שעוה **פר"ח** יכול לגרור **לגט פשוט** אפשר דדמיא לח"ת וא"כ לא יעשה כך **גט מקושר** כפר"ח ואולי אף כשלא יגרור כיון שיכול לגרור כשר.

י"ד) **גט פשוט** דיו מעל האות ולא נוגע כשר בתוך האות בין נוגע בין לא תלוי אם תינוק יכול לקוראה יגרור ואם לא כן הוי ח"ת כו'.

ט"ו) **גט פשוט** ח"ת לא פוסל בטופס **ולמהר"י מינץ** לא מועיל העברת קולמוס על ח"ת **ולגט פשוט** חוששין לו **ולבית מאיר** אילו היה כדאי לחלוק היה מתיר דהוי ככותב על נייר חלק כו'.

ט"ז) **למהר"ם** נפל טיפת דיו והאות ניכרת מחמירים אפי' בעיגון **לגט פשוט ופנים מאירות** ועוד יש להקל בעיגון **והפנים מאירות** מוסיף שכל המח' בנוגע באותיות אבל לא נוגע וניכר לכו"ע מועיל גרירה **גט פשוט** נפל דיו לח ומצצה אם לא ניכר האות פסול דהוי ח"ת אך אם לא שינה אף למחמירים כשר כיון שאינו ניכר המחק.

י"ז) **נו"ב** כוונת הרמ"א שאף בנפל טיפת דיו וניכר האות כי הוא משחיר יותר דאז אין חשש מוקף גויל דגם שם הוי מוקף בכ"ז לכתחילה מחמירין כו'.

י"ח) **פת"ש** מהלשון כיון משמע שנדבק תוך כדי הכתיבה אך בשו"ע או"ח משמע שאף אם אח"כ נדבק פסול.

י"ט) **גט פשוט** כתוב כגון מ' סתומה במקום פתוחה וכדומ' בטופס בדיעבד כשר בתורף פסול אלא א"כ עיגון גדול או שכבר נישאת כו'.

כ') **תשו' ב"ח** כתב מקצת רחוק מהשרטוט והתעקם למטה כשר **פת"ש** ביו"ד כפל הגט והנייר קשה שניכר הכפלים עד סוף כתיבת הגט כשר.

כ"א) **גט פשוט** שרטוט שיטה י"ג המנהג שהסופר משרטט אך יותר טוב שהעדים יעשו זאת לפני כתיבת הגט כיון שהוא לצורך חתימתן.

כ"ב) **רדב"ז** אף מקום קרוב ושיירות מצויות הוי עיגון כיון שאולי הבעל ילך וכו' **והגט פשוט והבית מאיר** חלקו דלא הוי עיגון כו'.

כ"ג) **מהר"מ** בצדדין לשייר רק חצי אצבע **גט פשוט** לא פחות אך יכול יותר.

כ"ד) **רדב"ז** ארכו יותר על רחבו אינו מעכב כלל ומגרשין בו לכתחילה.

כ"ה) **לתשב"ץ** בדיעבד בטופס כשר ובתורף פסול אם כשתוריד אותם מילים יפסד המשמעות של מה שבתוך הגט **לגט פשוט** בתורף פסול בטופס אם לא משנה המשמעות **זכור לאברהם** הביא מעשה רב שהכשירו בשתי תיבות בטופס אף שלא ניתן, וכן כתב שאם נשאר בשורה מקום לשני אותיות יעשה על זה סימון שלא יוכל לכתוב שם **פת"ש** לא ראיתי נוהגין כן כו'.

כ"ו) **נו"ב** אין שליח נאמן לומר שלא היה תנאי כיון שזה דאורייתא אך אם הדרך להזכיר בהרשאה התנאי והרשאה זה מבי"ד כשר כו' **תשו' ב"ח** נראה שנמסר לשליח כשהאותיות לחות והוי יכול להזדייף והשליח טוען שנתלחלח בדרך אינו נאמן וצריך דווקא עידי מסירה לפנינו ודן שם אם צריך דווקא את העדים שנתחייבו למסירת הגט או אפשר אף אלו שהיו במסירת הגט כו'.

כ"ז) **גט פשוט** כתב שהדיו עובר עליו היינו שנסתם החור כו' **תשו' ב"ח** הוסיף שאם האות רחב שיש בצידי הנקב שיעור אות כשר כו'.

כ"ח) אינו נוגע באות ותינוק קוראו כתיקנו דעת **הרמ"א** לעיקר כמכשירים כמשמע בסי' קכ"ו וכוונת המכשירים בעיגון **לב"ש** היינו רק שכבר נתן הגט **לפרי תבואה** אף כשלא נתן כו'.

כ"ט) **תו"ג** בזמן של הגט וכן מקום עמידה אין פסולים שבסי' זה פוסלים כיון שאף ללא מילים אלו כשר כיון שמוכח מתוכו כו'.

ל') **גב"ש** בטופס הגט ולא ניתן ולא עיגון אין להקל.

ל"א) **פת"ש** הסתפק בשתי תיבות שנראים כאחת רק שיש כגון מ' סתומה ביניהם כו'.

ל"ב) **נו"ב** יודין שאין להם קוץ שמאלי לא למעלה ולא למטה **לרמ"א ומ"א** כשר **למהר"ם** פסול אפי' בעיגון **לב"ש** ליזהר לכתחילה **לח"מ** להקל בעיגון **לתרוה"ד** אף ר"ת שפסל איירי רק בתפילין ולא בגט כו' לכן היקל **הנו"ב** בדחק גדול ועיגון כשלא יכול לתקן וכשיכול לתקן וחושש שיתקלקל יתן פעמיים ובפעם הראשונה לא יגלה שנותן עוד פעם ויתקן ויתן שוב כו'.

ל"ג) **תשו' ב"ח** תמה על השו"ע שוודאי בשמות מקום נתינה עיקר אך בעיקר הגט אף מקום כתיבה עיקר כו' ויכתבו דבר שבשתי המקומות יהיה כשר אף שבאחד המנהג לא כך כו'.

ל"ד) גט לא מעורה **לרמ"א** כשר רק בעיגון **לב"ח ולב"ש** אף בלי עיגון **לבאה"ט כרמ"א** אך אם מעורה בחלק מהשורות כשר אף ללא עיגון **נו"ב** אם במקצת להקל רק בעיגון **שיבת ציון** בי"ד יתאמצו להחליף הגט אך אם רוצה כסף וכדו' אפי' אינו מעורה כלל יש להקל כו'.

ל"ה) **ט"ז** ימשוך גם הלמ"ד וגם הוי"ו שצריך שתיהם.

ל"ח) **לב"ש** נכנס בשאר אותיות ונשתנו פסול **לקרב"נ** לא פוסל.

סימן קכ"ז

ג) **גט פשוט** אם אפשר או כתב אשורי משובש או כתב רש"י יפה מח' בב"י ולמעשה עדיף רש"י יפה אך אם גם כתב אשורי לא משובש ואין האותיות דומות זו לזו אלא שאינו יפה כס"ת עדיף אשורי כו'.

ד) **גט פשוט** כתב 'ל'שבת כשר בדיעבד וכן כתב לחדש ולא ירח כשר דיעבד **מהרשד"ם** כתב בראשון במקום באחד כשר בשעה"ד.

ה) **נשמת אדם** כלבוש ששמונה בל' זכר בקמץ דלא **כב"ש**.

ו) כתב בשלשה לירח פלוני ולא כתב ימים **לגבורת אנשים** כשר **ולמהר"ם כץ** עד 4 חוכך להחמיר שלא יטעו שזה מספר שבועות כו'.

ז) **גט פשוט** איירי בכתב נקודות על האותיות ואף אם כתוב בי"ז טו"ב יש להכשיר ואפי' על שנה כתב פסוקים רומזים וכתב שתי נקודות על המילה הרומזת כשר כו'.

ח) **גט פשוט** כתיבה בראשי תיבות וגימטריאות מהיות טוב אין מכשירין לכתחילה אך בקצת דוחק להקל וראשי תיבות מועיל אף בתנאי כגון שלא יבוא לי"ב חודש כו'.

ט) **פר"ח** חמישים רק י' אחד **פנים מאירות** שמונים חסר ואם כתב מלא כשר

י) במקום אחד עשרה כתב עשרה ואחד **לב"ש** צ"ע **לגט פשוט** כשר **ותורת גיטין** הוסיף שאין שום טעות פוסל בזמן אם מוכח היום כו'.

י"א) **גט פשוט** יכתוב "לירח" ניסן שהוא ראש "חודש" אייר **ולח"מ** ראש "ירח" אייר.

י"ב) **גט פשוט** כתב לירח ראשון וכדומ' במקום שם החודש כשר, כתב ירח מנחם במקום אב וכן מרחשון שכתב חשון כשר בדיעבד ואם כתב מר חשון בשתי תיבות צ"ע כו'.

י"ג) **תו"ג** אייר בחד י' יותר גרוע מששי שהחסיר ש' כי כאן יש חשש שיכתבו כך תמיד שלא כדין.

י"ד) **לרדב"ז** כתב הגט בל' הודאה ולא בנוכח וכדומ' פסול **גט פשוט** כמה גדולים הכשירו.

ט"ו) **גט פשוט** אם נהגו לכתוב "איך" אין לשנות.

ט"ז) **גט פשוט** כשלא כותבים המקום כגון כששולח לעיר אחרת לא יכתוב "ולאתרי" וכן כגון בני אנוסים שיש לאב רק שם גיות ולא כותבים שמו לא יכתוב "ולאבהתי" ואם כתב כשר.

י"ז) **גט פשוט** אשה שאסורה עליו וחייב לגרשה וכתב ו"דין" לרש"י כשר כיון שבאמת כך הדין ולרמב"ם פסול שמשמע משפט יהיה ביני לביניך ואינו גט כו'.

י"ח) **רדב"ז** כתב ואגירת כשר בעיגון.

י"ט) **נו"ב** כתב דהויה במקום דהוית כשר עכ"פ בעיגון אף שמשמע לא לנוכח מ"מ יותר טוב מכאן שהחסיר י' כיון שכאן עיקר הגט למהך להתנסבא ואם המשמעות שהולך על אחרות וכדומ' אין כאן היתר והרי את מותרת אינו היתר נישואין אלא היתר זנות וכו' וכאן אינו תורף הגט ואף חוזר אח"כ בל' נוכח כגון יתירי ליכי כו'.

כ') כתב ד' בשיטה אחת והשאר בשניה **רמ"א** יש פוסלין **ב"ש** בשעה"ד או ניתן כשר **גט פשוט** אפי' שלא בדחק כשר כו'.

כ"א) **מהר"ם מלובלין** ו' דכדו עשאו כתב שקצת תינוקות קראוהו ך' וקצת ו' כשר כיון שפשוט לנו שנכתב כהלכתו דאם מאריכים בו' צריך גם להעבותו ולכן אין משגיחין בתינוקות ואם כתב ו' ארוך שנראה כדן **למהריב"ל** כשר בדיעבד כשניתן או לכתחילה בעיגון כיון שבטופס **ולמהרי"ל** פסול וכן פסל בלמהך שכתוב למהד עי' ס"ק כ"ג **והרשד"ם** פסל גט בו' שנראה ן' **ולגט פשוט** בטופס להכשיר בעיגון ובתורף להחמיר.

כ"ב) **גט פשוט** כתב לאשכנזים פיטורין בשתי יודין או לספרדים חסר אם לא נמסר יכתוב אחר אך אם שעה"ד או נתן או הבעל נחפז וכדומ' כשר.

כ"ג) ויזהר **לב"י** יזהר שלא יהיה ח' **תרוה"ד** המנהג להרחיקו אך אין לפסול אם לא הרחיק, כתב 'למהר' כשר כי לא משנה משמעות אלא שתנשא מהר כו', כתב 'למה"ד' **למהרי"ל** פסול **לגט פשוט** כשר בעיגון כיון שבטופס ואין משמעות שינוי ואף אם החסיר כל התיבה כשר.

כ"ב) **גט פשוט** כתב ל'א'תנסבה אף שלא הרחיק פסול.

כ"ה) **גט פשוט** כתב א'י'נש מלא כשר דאין שינוי כו' **רדב"ז** החסיר כל מילת אנש כשר.

כ"ו) דילג תיבת להתנסבא **לרשב"א** אין לגרש לכתחילה אך גירש כשר לר"ן לא תנשא לכתחילה אף שכבר התגרשה **גט פשוט** בעיגון תנשא לכתחילה.

כ"ז) **גט פשוט** ליזהר אף בל' השליחות ותנאי שלא היא משמעות שתי עניינים ראנ"ח כתבו בשטר עדות המסירה שאמר ל' נסתר לאשה ולא נוכח והכשיר כי העדים נאמנים שאמר טוב אלא שטעו בכתיבה **רדב"ז** הכשיר בכגון זה כי אומר לעדים על האשה רא"ם כתוב חלק נוכח וחלק נסתר והבעל מערער כשר כי שינוי מנוכח לנסתר נמצא אף בלשון הקודש ואין כאן שינוי.

כ"ח) גט פשוט נכון ליזהר להאריך רק בד' ת' ה' ר' ל' ולא בכ' מ' ש' א' אך מדינא כשר ונפסל רק בכף פשוטה שאז נראה ד' או ר' וכן ח' אם נשתנה כו'.

כ"ט) **גט פשוט** כתב ברביעי לירח פלוני פסול אף שאם הכוונה לחודש היה צריך לכתוב ארבעה, כתב ארבעה עשרים לירח פלוני כשר דאם היה כד' לחודש היה כותב ו"עשרים" כתב ברביעי שנת כו' נוטה להכשיר כיון שאין המנהג לכתוב מספר חדשים כו', דילג תיבת 'שנת' **לגט פשוט** כשר וכן דעת **מהר"ר יושע ולמהר"ם כ"ץ** כשר רק בעיגון גדול דאולי חדשים וכו' כתב ש'גת' **למהר"ר יושע** לכו"ע כשר כיון שאנו מכירין הכוונה **ולמהר"ם כ"ץ** לכו"ע פסול כיון שיש שינוי ומשמע שגגה כו' ולא יועיל קריאת תינוק כיון שרואים שינוי כו'.

ל') **גבורת אנשים** בשעה"ד להקל כשו"ע שזה שיטת הרא"ש.

ל"א) **פרי כהונה** קודם רובו של חודש לכו"ע כשר דתולים שטעו בעיבור החודש כו'

ל"ב) **פנים מאירות** כב"ש שאם לא האריך הו' אלא עשה כו' רגיל כשר אף בלא עיגון ואין לחשוש שאולי הם בי"ד הדיוטות.

ל"ג) **גט פשוט** למנין ולא למניין ולא למינין ובכבר נכתב כך כשר.

ל"ד) **באר הגולה** מנין דמתא בלי 'כאן' **ב"ש** להוסיף בו **מהרי"ל** פסל גט שהיה בו י' יתירה **גט פשוט** לא ידעתי למה פסול ונראה דכשר.

ל"ה) **גט פשוט** די יתבא בשתי שיטין כשר, כתב בנהר וכו' מותבא או להיפך בים כשר דילג תיבת דיתבא או מותבא כשר כו'.

ל"ו) יתיכי וליכי שחילק בשתי תיבות **למבי"ט** כשר **למהרלב"ח** פסול דמשמע שהוא מתגרש ממנה כו'.

ל"ז) **גט פשוט** די הוית אפי' בשתי שיטין כשר כו'.

ל"ח) **גט פשוט** דילג את שתי ה"אנתתי" פסול דילג אחד מהם כשר אפי' שלא בשעה"ד כו'.

ל"ט) **גט פשוט** אפי' דילג כל תיבות "דהוית אנתתי מקדמת דנא" כשר שכבר אמרו לפני"כ

מ) **גט פשוט** כתב אתתי בלא נ' כשר.

מ"ב) **זכור לאברהם** אף ששולחין ע"י שליח כותבין מן יומא דנן כו'.

מ"ג) **גט פשוט** כתב למהך להתנסבא ולא כתב 'הרי את' וכו' או שכתב הרי את ולא למהך כו' אם נתגרשה ומקום עיגון יש להקל לא כתב 'ודן' או 'מינאי' ספק מגורשת.

מ"ד) **נו"ב** נטשטש ונראה שכתוב מותתת אף שלרמב"ן הוי תורף אף לדידן מ"מ אם לא כתב הסופר מפי הבעל ולא ערער הבעל שרצה לשייר זנות כשר מס"ס ואף

לשיטות שאין ס"ס בחזקת איסור כאן שנכתב בכשרות וודאי לא נעשה בכוונה ממילא זה כלול בלהתנסבא ושוב לא נחשב הרי את וכו' מהתורף כו'.

נו"ב כתוב מו'ה'רת אף לרמב"ן שסובר שאף לדידן שכותבים הרבה לשונות הוי תורף אם כתב הרי את לכל אדם בלי "מותרת" ודאי כשר וא"כ אף אם נוריד התיבה כשר כ"ש כאן וכו' אך המשיך אולי להחמיר והיקל בעוד צירופים שיתנו ויתקנו ויתנו שוב כו'.

עבודת הגרשוני י' דא' דאדם לא מחוברת כשר כיון שכל תיבת "אדם" לכו"ע לא תורף כי שם ללא זה משמע שמתיר זנות וכו' **תפארת ישראל** וכן תיבת "ואת" לבד לא מעכב כו'.

מ"ה) מינאי אם יכתוב בי' **ללבוש** משמע מינות **מהריב"ל** אדם ששמו ינאי.

מ"ו) **למהרח"ש** ספק ארוסה ספק נשואה יכתוב שני גיטין **גט פשוט** יכתוב ארוסתו **פת"ש** מסתבר לכתוב נשואתי כי ארוסתי יש מחמירין, כתב בגט פעם אנתתי ופעם ארוסתי צ"ע אם כשר.

מ"ז) י' תחתון של א' **לגט פשוט** אין קפידה אם אינה נוגעת וי"א שכן יש קפידא.

מ"ח) **גט פשוט** בי' שלא נוגעים לא כתב בשו"ע לתקן כיון שהסופר אינו כאן וע"י אחר אי אפשר אך להפריד נגיעות כשר אף ע"י אחר, ורגלי ת' שלא נוגע בגג **לרדב"ז** כשר ע"י תיקון **גט פשוט** יתן ואח"כ יתקן ויתן שנית כו'.

מ"ט) כתב וכד בלי ו' **לרמ"א** כשר **גט מקושר** צ"ע דהרי יש שינוי דוכדו משמע עכשיו וכד משמע מכבר כו'.

נ') **פנים מאירות** כתב צביתי בג' י' וכן אינתתי ופיטורין תרוכין שבוקין עם י' כשר שלא בעיגון ק"ו ממה שהרמ"א הכשיר עכ"פ דיעבד במינאי עם י'.

סי' קכ"ז

א) עי' סי' ק"נ שאף שלא נבעלה לא תצא וכן שנותנים לה גט אחר תחת בעלה כו'.

ב) גט מוקדם סתירה ברא"ש אם כשר בשעה"ד תי' **למהר"ם מינץ** תלוי אם הבעל ידע כשר לא ידע פסול **לב"ש** אם נכתב זמן יותר מוקדם מהמציאות פסול **לב"י** כי שקר **לב"ש** כי לא שייך כיון שנתן עיניו, שעה"ד **למהרי"ט** נותנים אותו לכתחילה **לב"ח** רק אם נתגרשה תנשא לכתחילה כו'.

ג) **גט פשוט** יש לחוש לרא"ש שבציור שפסול מדין מוקדם הוי בטל ולכן גם כשיש בנים תצא משני כו'

ד) **גט פשוט** בשעה"ד אפשר לכתוב נוסח זה לכתחילה אפי' שאינו י"ב שורות ודווקא קודם חתימה ואם חתם רק אחד יועיל לחתום שוב שניהם.

ה) **לרדב"ז** (במקום אחד) **ולגט פשוט** בעל שמביא בעצמו הגט ממדינת הים פסול **ולרדב"ז** (במקום אחר) **ובית מאיר** שכן מפורש בישי"ש שכל מה שמגיע ממדינת הים יש לו קול ואילו ראו דברי הישי"ש היו חוזרים בהם כו'.

ו) **לבית מאיר** דעת הר"ן כרמב"ן להקל דלא **כב"ש** וכן במשומד וכדומ' כשאי אפשר לעשות אחר הסומך על הרמב"ן ורמב"ם שימסור אפי' ע"י הבעל עצמו לא הפסיד כו'.

ז) גט שהוקדם בשקר יש סתירה ברשב"א אם כשר ע"י שליח **ולבית מאיר** חזר בו ואוסר **ולגט פשוט** אם כגון טעו וכתבו זמן קודם כשר ע"י שליח ואם עשו בכוונה כיון שהעדים פסולים שחתמו שקר הוי פסול ולא כשר ע"י שליח כו' וכן כל חומרת הרמ"א רק כשהבעל והאשה בעיר שאפשר לכתוב אחר אך בל"ז יש להקל כו'.

ח) **שמן רוקח** בדיעבד מסר הבעל עצמו שהביאו מעיר אחרת להכשיר והרמ"א ושו"ע כאן איירי במוסר במקום הכתיבה וכו' **ברית אברהם** כנ"ל ובצירוף שאולי אף לשו"ע אם נתן כשר והרי לרדב"ז מעיר לעיר הוא אפי' לכתחילה ולכן עכ"פ דיעבד להקל וכו', וע"י שליח באותו עיר היקל דלא **כתומת ישרים** ועוד ואף **הרמ"א** החמיר רק כשנכתב ע"מ לתת מיד ונתעכב ולא שמראש על דעת למסור לשליח מיד וכ"ש כשהבעל כבר אינו לפנינו שאין להחמיר לקרוא לו כו'.

ט) **גט פשוט** לאו דווקא לשניים דהרי יש ליזהר לא להחתים את הסופר.

י) **שב יעקב** אף בגיטין מועיל בשוכח מקצת עדות להזכר ע"י כתב וכדומ'.

י"א) **גט פשוט** בטל לאו דווקא והכוונה פסול דרבנן.

י"ב) **גט פשוט** כתבו מקום אמירה פסול זמן אמירה ומקום כתיבה פסול אפי' ע"י שליח כיון ששקר ממש אך באותו עיר וזמן אמירה כשר לשיטתו ע"י שליח כמוקדם שלא שקר כו'.

ולמעשה היקל רק בעיגון **והבית מאיר** בס"ק ז' חלק עליו כו'.

י"ג) **גט פשוט** יש משמעות מראשונים דלא כשו"ע לכן יכתבו לפני החתימה שהבעל אמר להם בזמן פלוני וכו' וכשאמר בלילה וכותבים ביום והוא כבר הלך למקום אחר אז את הזמן יכתוב באותו יום כי היום הולך אחר הלילה, את המקום **לריק"ש** מקום תחילת הלילה **ולגט פשוט** איפה שבשעת כתיבה כו'.

י"ד) **לב"ש** אם כתוב זמן חתימה כשר **גט פשוט** אפי' זמן נתינה כשר **ולשעה"מ** בשתי הציורים פסול מלא פלוג שכך מוכח מרמב"ם ועוד כו'.

ט"ו) **גט פשוט** אפי' באגרות חול לא יכתוב זמן אלא לבריאת העולם.

ט"ז) **גט פשוט** אם יש שינוי במנהג המקומות לזמן בריאת העולם כל שטר שנמצא אין חוששים שמוקדם וכו' אלא אומרים שסופר דייקן כתב לפי הזמן הנהוג כאן ולכן המנהג לכתוב למנין שאנו מונין "כאן".

י"ז) **ב"ש** כתב רק פרט אחרון כשר **תורת גיטין** אם רק הפרט הקטן כגון ארבע פסול דיש חשש חיפוי.

י"ח) **גט פשוט** כתב אלפיים פסול דמשמע שתיים ולא חמש, כתב חמשת וארבע שלושים וחמש כשר כיון שודאי חמשת אלפים וארבע מאות וכן מאות אין לספק בשתי מאות דהיה צריך לכתוב מאתיים כו'.

י"ט) **גט פשוט** דילג מאות כיון שיש צדדים להקל אז אפשר לצרף לעוד ספק כגון ע"י שליח שיש מכשירים מוקדם והוי ס"ס בדרבנן.

כ) **גט פשוט** השו"ע כתב יש מי שאומר כי דעתו שרק בפסול ודאי דרבנן עושים גט אחר אבל כאן שיש צדדין להקל ונשאת נראה לו חומרא להצריך גט כו'.

סי' קכ"ח

א) **פנים מאירות** שכונה צמודה לעיר ויש רחוב ליהודים מחוץ לעיבור העיר כיון שבתי הנכריים בתוך עיבור העיר כשר ומשמע שחוץ לעיבור פסול **ולמהר"מ בריסק** כל מה שפסול מחוץ לעיבור רק בשדה אך בנבנה בתים נקרא ע"ש העיר וכשר **ופת"ש** חלק על סברא זו **ולגט פשוט ופת"ש** אף שמדברי ר' שמשון ומהרי"ו ובנימין זאב משמע להקל אף חוץ לתחום כיון שלמרדכי רק בתוך עיבור כשר יש לחוש לדבריו ובדיעבד יש להקל תוך התחום לסמוך על הר"ש הנ"ל אבל חוץ לתחום לא אלא"כ שעת הדחק שאפשר שיש להקל אף חוץ לתחום כו'.

ב) לא כתב כלל מקום עמידת עדים **ב"ש** כשר בדיעבד **מהר"ם כ"ץ** ונותנין אפי' לכתחילה **גט פשוט** להקל בשעה"ד ועיגון, והוסיף שאם כתב למנין שאנו מונים בעיר אחרת ולא כתב "כאן" כשר דלא כתב שזה המקום כו'.

ג) **לגט פשוט** אפי' לא שינה למקום אחר אלא לא כתב נכון את שם העיר פסול **ולבית מאיר** צ"ע אם לפסול דלכאורה כיוון שאין כזה עיר הוי כלא הזכיר שכשר וכ"ש בחסרון א' וכן במקום פילטץ פילץ וכן פסק להקל **הגט מקושר** דלא **כנו"ב**.

ד) **גט מקושר** למס' הוי כשאר פסולי דרבנן שפסק בשו"ע שנשאת לא תצא **וגט פשוט** גם כנ"ל אך אין להקל נתינה לכתחילה אף בעיגון ושעה"ד וכן לא יועיל בדידן שליח דשונה מזמן כו'.

ה) **גט פשוט** מקום הסופר בשעה"ד ועיגון אם נתגרשה תנשא לכתחילה כו'.

ו) **גט פשוט** דעת הריא"ז שאם לא כתבו שם דירה הגט בטל הוא דעת יחידאה **גט מקושר** אף למנהגינו שאין כותבין דירה אין לחוש לשני יוסף בן שמעון כיון שכיום קורעים את הגט ונותנים מעשה בי"ד ושם צריך לפרט כמה שיותר וכן בשליחות בכתב הרשאה כו', **ולתורת גיטין** יש חזקה שאיפה שכתוב מקום עמידה שם מקום הדירה ואין נאמן לומר שהיה אחר שדירתו לא כאן **וגט מקושר** חולק.

ז) **לתורת גיטין** שינה מקום עמידה יש מכשירין רק אם כתב מקום דירה או שאין במקום ששינו איש כזה דאל"כ פסול **ולגט מקושר** הנ"ל אין הדין כך.

ח) **גט פשוט** מסכים עם הרמ"א להקל בשעה"ד אך אם אינה מקום עמידה ואין לו כלל מקום דירה וא"כ נקרא ע"ש מקום עמידה פסול אך אם נשאת אפשר שיש להקל.

ט) **לרמ"א** כותבין מתא פלונית **ובסדר הגט** מבואר להיפך **גט פשוט** אין קפידא בזה לב"ש ע"פ תורת גיטין הרמ"א איירי כשלא כותבין דיתבא וכו' אך אם כותבין אז מצמידין דיתבא למתא אך אם כותבים שם העיר שזה שם כל המדינה שכותבין מדינת יקדימו מתא שלא יהיה משמע שכל המדינה יתבא וכו'

י) **לנו"ב ושיבת ציון** במקום הנהר כותבים לעולם דמיתקרי כי נהר ל' זכר ואינו מעכב בדיעבד אך **לחת"ס וטיב גיטין** תלוי בשם הנהר אם זכר או נקבה ואפשר לדעת זאת ע"י השם שאם סיומו בנח נסתר כגון א' וכדומ' הוי ל' נקבה ואם נח נראה כג' ן' וכדו' הוי זכר כו'.

י"א) **ב"ש ע"פ פת"ש** מה שהחמיר רמ"א בכתב הנהר ע"ש מקום כתיבה היינו אם כתב מקום דירה אך במקום עמידה לא גרע משינוי ממש שכשר בשעה"ד **גט פשוט** כנ"ל והוסיף וכתב שאין כתב שם מקום כתיבה עיקר ונתינה טפל אף החולקים בשינוי מודים שכשר בשעה"ד, **גט מקושר** אף במקום עמידת עדים וכתב מקום הכתיבה כשר לכו"ע בדיעבד ומה שיש שכותבים לכתחילה טפי מקום הכתיבה מהר"ם כ"ץ תי' שאם הלשונות קרובין אפשר לכתוב ככתיבה **והכנסת יחזקאל** תי' שאם אומרים לשליח שימסור איפה שימצא ויתכן שכאן לכן כותבין כמקום הכתיבה.

תורת גיטין כל שינוי בשם שמשנה את הניקוד פסול אבל שאין ניכר במבטא כשר כגון ד' לט' וז' לס' וכדומ' דלא **כנו"ב** שהחמיר בפילץ במקום פילטץ כו' **גט פשוט**

במקום העיר כל שאין הכרח לומר שעיר אחרת כשר דלא גרע מלא כתב כלל משא"כ בשמו ושמה שכל שיש לפרש שינוי הוי כלא כתוב ופסול.

י"ג) **שו"ע הרב** כתב רק שם גויים יש לדקדק להקל דיעבד כיון שמסתבר שזה שמו הראשון קודם שבאו לכאן היהודים וכו' אך לכתחילה ודאי לכתוב גם שם ישראל ואם הוי קיצור לשון אז רק שם ישראל (ומה שמשמע שם בסוף דבריו שפסול כתב הפת"ש שלא זכה להבין וכו').

י"ד) **פנים מאירות** נכתב כמו שכותבין הספרדים כיון שהרוב ספרדים בתרייהו דרובן אזלינן שלא להוציא לעז וכו'.

ט"ו) **משכנות יעקב** בדיעבד אין מקום להחמיר כשכתב רק שם ישראל אף שיש שינוי גמור משם של גויים **גט פשוט** אף שכשקרוב השם כותבין רק ישראל אך כיון שהמנהג לכתוב שתיהם שלא ליחזי כשינה אז אם כתב לא יגרש בזה אלא יכתוב אחר.

ט"ז) **גט מקושר** אם יש ספק כיצד כותבין שם של גויים לא יכתבנו כלל

י"ז) **מהר"מ בריסק** כותבין דמתקרי ולא המכונה כיון ששמות המקומות הם גם בלשון לעז כו', **גט מקושר** כתב שם שנשתקע צ"ע **גט פשוט** מה שאין כותבין שם שנשתקע הוא רק אם כאן נתגרשו היהודים באמצע אך אל"כ אז נשארים כמנהג גיטין ראשונים **מהר"מ בריסק** מקום שע"פ הממשלה נחרב ועברו למקום קרוב לזה הוי כמקום חדש ואין לכתוב שם שנשתקע והוסיף אולי לעשות כנו"ב שיכריזו שלושים יום שם העיר והוי כהוחזק ובסוף כתב שאם התברר שהשם שנשתקע הוא שם המובהק בלשונם יכתבו החדש דמתקריא ישן כו'.

י"ח) **גט פשוט** יכתוב סדר הנהרות כנהוג ואם שינה אין להקפיד ומסתבר שמה שמסתפקין ממנו יותר יזכירנו קודם כו'.

י"ט) **גט פשוט** כשיש כמה נהרות יכתוב 'נהרי' פלוני וכו' ואפשר גם לכתוב נהר פלוני ונהר פלוני אך אם כתב נהר פלוני ופלוני יש לגמגם שאפשר שיטעו שהוא נהר אחד עם שתי שמות **שארית יהודה** כתב נהר פלוני פלוני שמשמע נהר אחד עם שתי שמות כשר במקום עיגון אף שכתוב על מקום עמידת עדים דהיינו אצל למנין שאנו שהוא מקום עמידת עדים כו'.

כ') **גט פשוט** אם יש מקומות ששמותיהן שוים ולא כתב שם הנהר יש להכשיר רק במקום עיגון ואם נהגו כאן לכתוב השם וכתב נהר סתם כשר אבל אם לא כתב כלל דיתבא שאז נראה שאין זה מקום זה לב"ש שמכשיר בשינה שם הנהר כשר ולשיטתו ברמ"א שפסול הכשיר רק בעיגון, ובענין כתיבת דיתבא יש כותבין כל הנ"ל בזמן

ומקום עמידת איש ואשה ויש כותבין רק בזמן ואח"כ כותבין הנזכרת וכן רוב הספרדים וכל מקום כמנהגו כו'

כ"א) **טיב גיטין** יש נהר אחד שאין לו שם ידוע עדיף לכתוב נהרות סתם ולא את הידוע ואם כתב רק הידוע כשר דיעבד כו'.

כ"ב) **פנים מאירות** פשיטא שאם שינה שמו לאיך שקוראים הספרדים שיש להכשיר כו'.

כ"ג) **לב"ש** שינוי שם הנהר כשר לכו"ע **לגט פשוט** כמח' בשינוי שם הלידה ויש להקל בשעה"ד אפי' בשינוי מקום עדים כיון שאין צריך לכתבו כו' **ולמקור ברוך** לכו"ע פסול כיון שאין שם האדם נקרא ע"ש מקום לידתו אך בעיר נקראת ע"ש הנהר כו'.

כ"ד) **משכנות יעקב** כתוב בגט סמוך לעיר אף שרחוק כמה פרסאות כשר וכאן שיש פוסלין בחוץ לתחום כי כתב "דיתבא" שמשמע סמוך ממש כו'.

כ"ה) **תורת גיטין וגט פשוט** אם הנהר נראה מן העיר יש להכשיר אף שלא בשעה"ד ואם לא נראה אז כוונת הרמ"א לומר שכיון שיש פוסלים אז אין לכתבו אך אף לשיטתו פשוט שכשר בדיעבד כו'.

כ"ו) **נו"ב** כתב במקום מעיינות מע'ז'נות אם במעיינות השני של מקום עמידת הבעל כשר דלא גרע משינה מקום עמידת בעל שכשר בשעה"ד אך אם בראשון שזה עמידת עדים להקל רק בשעה"ד גדול ועיגון והיינו שיתקנו קודם הנתינה ע"י שיגרור עד שישאר יו"ד כו'.

כ"ז) **גט פשוט** נהר שחוץ לעיבור תוך התחום אם נראה מן העיר ומסתפקין לצורך בית השלחין כותבין לכתחילה ואם מסתפקין רק למקצת ונהגו לכתבו אין מוחין בידם.

כ"ט) **גט פשוט** אם יש רק מעין אחד יכתוב מעין ולא מעיינות ואם כתב מעיינות פסול למ"ד שבשינה שם הנהר פסול.

ל) **ג"פ** כתב בורות במקום בארות כשר רק דיעבד, כתב בארות במקום בורות הוי שינוי ומעיין שנמשך אפי' ע"י אדם הוי נהר ולא נמשך הוי מעיין ואם מחצית מי גשמים צ"ע וגומות הנובעים ובונין בנין כמו פי הבורות הוי בארות כתב בארות במקום מעיינות ולהיפך הוי שינוי ובכל הנ"ל אף שהוי שינוי יש להקל בשעה"ד ועיגון כשיטת ר"י שכל שאין חובה לכותבו כשר בשינה כו'.

ל"א) **ב"ש** אין כותבין בארות כי מתקלקלים וכן כלול במעיינות **נו"ב** זה דווקא כשיש נהר אך אל"כ ודאי מעיינות במקום בארות הוי שינוי דלא **כגט מקושר** שהסתפק **פת"ש** צ"ע למה הרי באמת הוא בכלל מעיינות ומה שכותבים הוא רק בגלל לשון

בני אדם ולמה לפסול מחמת כן **מהר"מ בריסק** אם יש לנהר שם ולמעיינות אין שם ויש בארות יכתבו בארות ורק כשאין לנהר שם יש מקום להקל לכתוב מעיינות דהוי על הנהר כו' **משפטי שמואל** נהר שפוסק לפעמים אך לרוב המים מצויין בו נשאר כשמו עליו **גט פשוט** אך אם בשעת כתיבת הגט פסק הנהר אינו כותבו כו'.

ל"ב) **לב"ש** כשיש נהר חדש יזכירוהו ואין לחוש ללעז דיש לו פרסום.

ל"ג) **נו"ב רעק"א** ועוד מה שכתב הדרכ"מ להחמיר לכתוב רק כשיש שתי נהרות שלא יהיה חשש לעיר אחרת היינו שצריך שני סימנים ואם יש מעיינות ובארות או נהר ומעיין וכו' או שיש לעיר גם שם לעז שמזכירים אותו ויש נהר ודאי כשר **בית מאיר וגט מקושר** אף במקום שאין הנ"ל אלא רק כגון מעיינות אפשר להקל לכתוב שם כיון שהוי כשעה"ד ועיגון שיצטרכו כל פעם ללכת לעיר אחרת כו'.

ל"ד) **לנו"ב** אם אין לנהר שם ויש מעיינות ובארות יכתבו רק מעיינות ובארות **ולטיב גיטין** עדיף לכתוב על מי נהר וכו' אלא"כ נהגו אחרת שלא להוציא לעז וכן בנהר קטן שאפשר לכלול במעיינות.

סי' קכ"ט

ב) **גט מקושר** ועוד אף לרמב"ם אם כתב חניכה שהכל קוראים לו כך כשר דלא כמשמע בב"י ולכן כתבו שכל מקום שידוע החניכה ויש ספק מה השם יכתבו רק החניכה אלא **שהטיב גיטין** כתב שלא יקילו שתי קולות כגון גם לא להזכיר שם אביו כו'.

ג) **גט פשוט** כששולחים גט למקום אחר לכאורה כן יכתוב וכל שום על האשה ורק על המקום לא יכתוב דלא כמשמע **בבאה"ט** כו'.

ד) **משכנות יעקב** הביא ראיה גדולה לרמ"א מתוספתא.

ה) **רמ"א** שם טפל לבד כשר **ב"ש** זה כרא"ש אך לרמב"ם פסול דלא כב"י ששם טפל לבד בלי וכל שום כשר אף לרמב"ם, ושם עיקר לבד **לב"ש ב"ח וט"ז** לכו"ע כשר **ולגט פשוט** רק בשעה"ד כיון שלריא"ז פסול וטפל לבד בדחק ועיגון גדול **חמדת שלמה** שם אביה שעד י"ח שנים קראו לו יהודה ואח"כ כיון שלאחיו קראו גם כך שינה לאריה לייב ועד היום חותם אריה וכששואלים אותו עולה לתורה בשם אריה ורק כשלא שואלים אותו מעלים אותו לתורה בשם יהודה ונקרא בפי כל ליב וכתבו אריה המכונה לייב והשיב אם היה כותבים ליב ודאי כשר כיון שהוי חניכה שכולם קוראים שלב"ש לכו"ע כשר ולשו"ע לרמב"ם רק בדיעבד כו'. ואף כאן להקל מחמת שחותם אריה ואף שהרוב עולה לתורה כיון שהכל כינוי של ליב יגידו שטעו וא"כ אולי אחרי חתימה וא"כ אולי הוא שם עיקר ואף בטפל מח' כנ"ל וכאן שנכתב במקום

אחר ששם ידוע רק ליב אולי אין צריכים כלל יהודה כו'. וכיון שהוי באביה ודאי כשר כו'.

מהר"מ בריסק שמו מעריסה אריה ליב וכך גם כתוב בתנאים וכתובה ועולה לתורה יהודא ליב וכן מרגיל כולם שכך שמו אם נשתקע שם ראשון ודאי יכתבו רק שם שני ואם אפשר שלא נשתקע אפשר לכתוב רק ליב ועדיף יהודה המכונה ליב כיון דהוי שם עיקר ואולי השם הישן אינו כלל טפל כיון ששינה בכוונה וכן כאן שלייב כולל גם את אריה ובכל מקום עדיף כן להזכיר אך כאן שיתכן שנשתקע לגמרי א"כ יצטרכו שני גיטין וע"י שליח עדיף שלא כמבואר בנו"ב כו'.

ו) הזכיר שני שמות בפירוש אך כתב שם הטפל לעיקר **לשו"ע** כשר כריב"ש **לב"ש** לכתחילה אין ליתן גט כזה **ראנ"ח** פסול אף דיעבד **גט פשוט** כשר בדיעבד **גט מקושר** בדיעבד כשר אף לתת דלא כב"ש כו'.

ח) **גט פשוט** סעיף זה אף לגבי האשה ואביה.

ט) עשה שם הכתיבה עיקר **לרמ"א** פוסל וחלקו עליו **הגט פשוט ב"ח מהריק"ש** ועוד והכשירו מכ"ש בשמות שכתב הטפל לעיקר כו'.

י) **גט פשוט** אם קיבל קדושי בתו ונשתמד ועכשיו קיבל גיטה לא תנשא לכתחילה בגט זה דאולי פקעה זכותו אך נשאת לא תצא.

י"א) נשתמד ושינוי שמו לשם אחר יהודי **לגט פשוט** כשר לגרש בו **ולישועות יעקב ולט"ז** פסול כיון דהגויים קראו לו כך.

י"ב) **למהר"י מינץ ומהרי"ם פדאווה** יש לכתוב וכל שום קודם שם אביו אך **לב"ח מהר"י מרגליות** ועוד כותבין אחרי שם אביו.

י"ג) **לט"ז ובית מאיר** בן משומד אין כותבין על אביו וכל שום שלא לביישו ולמהר"י פדאווה פנים מאירות ועוד כן כותבין.

י"ד) **משאת בנימין ב"ש** משומד שיש עוד אחד ששמו כשמו ישלש ולא מספיק שכותב וכל שום כיון שיש עוד סיבות שכותבין וכל שום **והדגו"מ** חולק עכ"פ כשמשומד לפני הרבה זמן שהרי יש היכר כו'.

ט"ו) **גט פשוט** כותבין "ה"כהן כתב כהן אין קפידא בזה חותם לבית הלוי וכתב כך כשר בדיעבד אך לכתחילה יכתוב רק הלוי.

ט"ז) **ישועות יעקב** מח' אם לא כתב כהן והכשיר למעשה בשעה"ד וכדומ' כיון שלא גרע השם מחניכה מפורסמת וכן כיון שבא"י המנהג לא לכתוב שייך לומר שאם להם כשר לא יתכן שלנו פסול כו'.

י"ז) **ט"ז** מן הסתם אין לחוש דילמא כהן הוא כו'.

י"ח) **שבות יעקב** כתב עד אחד פלוני "בר" פלוני ותיקן ה"ב" ע"י שמילאהו ומשך קו לו' אם כבר נשלח יש לחוש לזילותא בהרב ויתנו אך אל"כ יתנו אחר דהוי שינוי שראש הן', עב כ"כ והיה עדיף לא לתקן כלל כי הוי תיקון אחר חתימה כו' שכשרה רק בשעה"ד כו'.

י"ט) **נו"ב** כתב שאולי כל מה שהכשירו הראשונים בלא כתב שם אביו איירי בזמנם שהיו כותבים מקום דירה משא"כ לדידן וכן יתכן שהשו"ע שהיקל הוי עכ"פ כשהזכירו מקום עמידה שאז אין חשש לעוד אחד אך כששלחו גט שלא כותבים הנ"ל אז אולי פסול דעל החשש שאולי יש באמת עוד אחד מועיל ההרשאה של השליח אך למוכח מתוכו אינו מועיל אך כיון שלר"א די בעידי מסירה אף שלא מוכח מתוכו ולהלכה לב"ש אף אם לא נשאת תנשא לכן יש להקל עכ"פ בעיגון אף לתת ואף ע"י שליח.

כ) **בגדי כהונה** כשכותבין רק שם אביו יכתבו כל שום וכו' דאית לי ולמקומי ולא לאבהתי דהרי לא מזכירו כלל כו'.

כ"א) שינה שם אביה **לתולדות יצחק וכן צידד העבודת הגרשוני** כשר אך **הנו"ב וכנסת יחזקאל ועוד** חלקו ופסלו אלא"כ הוא רק שינוי בשם העולה לתורה, **נו"ב** כתב בת פלוני כהן ולא היה כהן פסול **לבית מאיר** נוטה להכשיר **שבות יעקב** אמרה שם אביה וחזרה ואמרה ששמעה בקטנותה ששינו אין לחוש שאינה נאמנת לחזור כ"ש בקטנותה כ"ש אולי אינו כ"כ שינוי וזה שם עיקר אך יאיים עליה כו'.

כ"ג) **דגו"מ** שתוקי אין לכתוב שם אימו דהרי יש לו אב דלא כמי שאביו גוי שכתבו רב מרי בר רחל וכו'.

כ"ד) **לגט מקושר** הביא ראיות שאף לשם אביו מועיל חזקת שלושים יום לשנות וצ"ע **ולב"ש ג"פ ועוד** אי אפשר לשנות שם אביו, לא איתחזק שם האחר שיש לאביו **לב"ש** מתרוה"ד אעפ"כ פסול **לרדב"ז** כשר והוסיף **הבית דוד** שאולי תרוה"ד איירי כשבכתובה כתב שם אחר או שעכ"פ ידעו שם שיש לאביו שם אחר וכו' **ברית יעקב** אף עד אחד ועבד ואשה נאמנים לומר ששינה שם אביו ופסול כיון שהוי מילתא דעבידי לאיגלויי.

כ"ה) **תשו' ב"ח** בשם גדול אחד שבשינה שם אביו והוחזק כך ודאי אין לגרש האשה בשם האמיתי במקום שהוחזק שם אביו בשקר וכן בן משומד אם נשתקע שם אביו

לא יכתבוהו אף בגט אלא יכתבו בשתיהם רק שמו ועכ"פ מסתפינא ויכתבו עוד גט עם שם אביו כו' או ישלחוה למקום אחר ושם יתנו עם שם אביו האמיתי כו'.

כ"ו) **ג"פ** מי שמפורסם בשם אביו אפשר שלכתחילה יכול לכתוב שם אמו וסתם אדם שכתב שם אמו אם יתכן שהוא שם של זכר אפשר שיש לעז ואם ודאי שם נקבה לכאורה כשר אך אולי יש גם לעז שיאמרו ששתוקי כו'.

כ"ז) **תשובת בית יוסף** העיקר כמ"ד לא תצא **ולמהריב"ל ומשמעות השו"ע** כאן שתצא ואף שבדרבנן קי"ל שלא תצא וכאן רק לעז **כתב הג"פ** שבחשש לעז החמירו טפי כו'. **גט פשוט** כיון שמח' יאמרו לבעל שמח' ולא כופין ואם לא רוצה נכון שיתן הראשון גט ותשאר כו' ואולי אף מהריב"ל היקל באב האשה כיון שלא מחזיקה בזה אך ברא"ם כתוב להיפך וכן בספק שינה שמו כשר שספק דרבנן, כתב שם אביו מלידה וקוראים לו ע"פ קיצור שם זה **ללחם רב** פסול **ולגט פשוט** כשר.

כ"ח) **ג"פ** להחזיק שם אביו בשקר צריך שלושים יום ועכ"פ שיקראו ג' פעמים כך בתוך השלושים יום או חתם עצמו ג' פעמים תוך השלושים יום ואם גירש תוך הל' פסול וכן אין החזקה מועילה כשהאבא חי כיון שלא רוצה שם זה, שינה אביו שמו מחמת חולי ונשתקע שם הראשון והבן ממשיך לקראו כך וגירש בנו בשם הישן כשר בעיגון ושעה"ד כיון שכל שבנו קוראו כך לא הוי כנשתקע והכל יודעים שכך היה שמו ולכתחילה יכתוב שם שני ודמתקרי שם ראשון כיון ששם השינוי עיקר **מהרי"מ בריסק** היה שם אביו שמואל ומחמת חולי השתנה ליצחק שמואל וכן חותם וכתבו שמואל יש להקל כיון שבשם אביו רק חשש דרבנן של לעז וכאן שלא שינה אלא כתב שם טפל ועוד שבמקום כתיבה ונתינה נקרא בשמו הראשון כו'.

כ"ט) **ג"פ** אפשר דאפי' לכתחילה יכול לכתוב נכדו של פלוני ובן בנו של פלוני כו'.

ל) **ג"פ** עד ששינה שם אביו לכו"ע לא תצא.

ל"א) פסול **לב"ש** במס' דרבנן **ולגט פשוט** ספק מגורשת מן התורה.

ל"ג) **גט פשוט** יכתוב שם של כאן דמתקרי כו' ואם כתב שם לא של מקום כתיבה ונתינה ודמתקרי על שם המקום כאן כיון שכאן יש לו שם אחר פסול לכו"ע אך אם נשאת לא תצא כיון שהזכיר הכל **הגהות משנה למלך** אף כאן הוי כדין עשה שם עיקר לטפל והזכיר שניהם שלשו"ע כשר כו'.

ל"ד) כתב שם לא כמקום הכתיבה **לפנ"י וט"ז** לא יועיל לקבל הגט במקום אחר כיון שתחזור לדירתה ויש לע"ז אך **מהר"ם בריסק** וטיב גיטין ועוד כתב שמועיל לקבל במקום אחר ותחזיק שמה שם ככתוב בגט וכן בשינוי ש' וס' יתנו במקום אחר ולא צריך ל' יום ואפשר שאף למחמירים הוא רק בשם האיש אך בשם האשה היו מקילים והיינו בעיגון גדול וכדומ' כו'.

ל"ה) **ג"פ** אם אחר הנתינה הלכה למקום שקוראים לה כך לא מועיל ואם יחזור וימסרנו לה אפשר שכשר.

ל"ו) **גט פשוט** במקום אחד מקצת קוראים לו ראובן ומקצת שמעון וכתב ראובן שמעון יש פוסלין דלא כמשמע בב"ש שלכו"ע כשר, יש לו שני שמות וכתב דמתקרי פסול דלא **כפרח שושן** שכתב שהוא מתקרי אף כך כו'. אך אם של לידה הוי אחד והוסיפו לו שם וקוראים שתיהם יחד וכתב דמתקרי כשר דלא כמשמע **בב"ש** שפסול בזה כו', נקרא בשתיהם ועולה באחד יכתוב דמתקרי, עולה בשתיהם ודאי דמתקרי הוי שינוי כו'.

עולה וחותם בשתיים ונקרא באחד **לבית מאיר ועוד** יכתוב בלי דמתקרי ואם כתב דמתקרי כשר ואם כתב שתיים דמתקרי שם אחד פסול **ולמהר"ז מרגליות וטיב גיטין ועוד** יש לכתוב שתיים דמתקרי אחד כו'. **ולגליא מסכת** כל מה שיכתבו כשר דמתקרי משמע אפי' אף וכן או כו' ומה שפסול דנקרא בכל מקום בשניים כיון שאז הוי כשם אחד ואם כתב דמתקרי עשה הפסק בין השמות כו'.

עולה לתורה בשם משה יהודה ונקרא משה לייב **לב"ש** יכתבו משה יהודה המכונה לייב **נו"ב** חולק שא"כ משמע שהמכונה על השם ולא על האדם אלא יכתבו משה יהודה דמתקרי משה לייב **תורת גיטין** כיון שנהגו כב"ש אין לשנות **טיב גיטין** הב"ש לא התכוון שיכתבו דווקא כך ולכן עדיף לכתוב כנו"ב ואין לעז כי זה לא בנוסח עצמו כמו כל הגיטין ישועות יעקב לכתוב משה יהודה המכונה משה לייב כי סובר שאם יכתבו דמתקרי יש פוסלין **פת"ש** לכאורה הפוסלים איירי רק בשם לעז שיש לחוש שיחשבו ששם עברי ושוב כתב שבשם קודש ואחד חול כן משמע שעדיף המכונה **מנחת עני** לכאורה כיון שמח' עדיף לא לכתוב כלל הכינוי אך בשמות הבעל חשש אך באביו כך פסק ואם הכינוי שייך רק לשם זה ושם זה הכינוי העיקרי הוא זה אף בשם הבעל והאשה יכתבו רק הכינוי **בגדי ישע** לכתחילה כנו"ב דיעבד כב"ש **טיב גיטין** לב"ש אם מכונה רק לייב יכתבו לייב דמתקרי משה יהודה **גליא מסכת** שם עריסה משה יהודה ונקרא משה לייב אף לב"ש יכתבו או כנו"ב או כישועות יעקב כו'.

נקרא בשני שמות בסדר מסויים והפכו בגט הסדר **לגליא מסכת** כשר בדיעבד **לגט פשוט** פסול.

ל"ח) **גט פשוט** כתב רק אלחנן ולא הזכיר חנן כשר.

ל"ט) **מהר"ם מינץ** ע"פ האחרונים אם השתנה שמו מחמת חולי וכדומ' ויש לו שתי שמות ושתי כינויים יכתבו שם אחד קודם המכונה כינוי ועוד שם קודם מכונה כינוי אך אם קוראים לו שתי שמות ומכונה שתי כינויים יכתוב שתי שמות המכונה שתי כינויים ואם כתב כל שם וכינוי בנפרד **לטיב גיטין** פסול **לפת"ש** לב"ש שהכינוי לשם

ולא לאדם ודאי כשר וכן **בגדי ישע** הכשיר בדיעבד, שמו צבי יצחק וקוראים לו הירש וכתב צבי המכונה הירש דמתקרי יצחק **למהר"ר יצחק איזיק** כשר דלא **כטורי אבן**, **ולמהר"ם מינץ** שם שנשכח לגמרי לא יכתוב ובקצת זוכרים השם יכתוב השם של עכשיו דמתקרי הישן **ולב"ש** כיון שלמעשה אף אחד לא קורא לה כך לא יכתבנו כלל.

מ) **לגט פשוט** שולחים גט ממקום שכותבים דמתקרי למקום שכותבין המכונה אף שבשמות הולכים אחר מקום הנתינה כאן כיון שמתקרי לשון יותר כולל יכתבו דמתקרי והאריך בדין מנהגי אשכנזים וספרדים כשנשלח ממקום למקום וכן אם הרב המסדר מהעדה השניה כו'.

מ"א) **גט מקושר** אפי' כינוי משפחה שקוראים להם כך כיון שידוע לכולם שזה לא השם אין לכתבו כו'.

מ"ב) כתב יצחק המכונה אייזיק דמתקרי לובא לב"ח כך כותבים למגיני שלמה פסול דיש לחשוש שיחשבו שהכוונה שלובא שם קודש מעריסתו ונשתנה מחולי ליצחק ומכונה אייזיק, תשובה מאהבה כתב על זכר דמיתקרי להצמיד "א" בדחק ועיגון כשר כו'

מ"ג) **תורת גיטין ועוד** בדעת הרמ"א אם שם הכינוי יוצא משם העברי מקדימין העברי אף אם

רוב קוראים לו בכינוי אלא"כ אם אף עולה לתורה וחותם בשם לעז **ולגט פשוט** אף חתימה לבד או עולה לבד ואם לא יוצא משם עברי ורוב קוראים בלע"ז יקדימו הכינוי **תשו' מאהבה** היה לה שם ומחמת פקודת המלכות שינתה ואף חותמת כך ואנשים קוראים לה בישן יכתבו הישן דמתקריא החדש **גט מקושר** כל מה שכתוב כאן זה להקדמה אך אם כתב רק אחד ודאי תלוי אם רוב קוראים כך שכשר או מיעוט ופסול כו'.

מ"ה) **חכמת אדם** מה שכתב הרמ"א ששם הכינוי ששייך לשם עיקר לא כותבים אותו הוא רק אם אינו שם בעצמו אך כגון ליב שהוא שם לעז לעצמו ודאי כותבין וא"כ יהודה לייב יכתבו יהודה לייב **טיב גיטין** עדיף לכתוב יהודה דמתקריא יהודה ליב אך אם כתב רק יהודה כשר בשעה"ד או ניתן וכן אם כתב יהודה ליב דמתקרי יהודה וכן יהודה לייב כשר אף שלא בשעה"ד אך אם כתב יהודה המכונה ליב פסול אלא"כ שמו היה יהודה וכינוהו ליב ויש קורין אותו רק ליב **לגליא מסכת** לרמ"א אף בכגון ליב יכתוב רק יהודה וסובר שיש חשש לכתוב בשם יהודה דמתקרי יהודה וכו' כי מזכיר השם פעמיים כו' וחלקו עליו.

מ"ו) **מהרי"ק ומהר"ם מינץ** משמע רק שינוי מחמת חולי הוי שינוי גמור **ובתשו' רמ"א** משמע שאפי' מחמת שחוק הוי שינוי **ג"פ** אף למהר"ם כל שהיה לו סיבה חזקה שכוונתו לעקור שם ראשון אך בלי"ז לא הוי שינוי גמור כו'.

מ"ז) **נו"ב** יש לה שם לעז ישן והשתנה מחמת חולי לשם קודש והעולם קוראים כשם הישן והיא חותמת שתיהם יכתבו החדש דמתקריא הישן **ומהמגיני שלמה** לא משמע כך.

מ"ח) **לב"י ומהרי"ק** אם במקום הנתינה מכירים רק השם הישן יכתבו הישן דמתקרי החדש **והט"ז** חולק **יד אפרים** כותבין שני השמות בלי דמתקרי דווקא כשבמקום הנתינה גם דרכם לקרוא לתורה בשתי השמות יחד דאל"כ יחשבו שאין זה הוא שלא קוראים לו בשתי השמות אף שיודעים משינוי שמו.

טיב גיטין אם קראו לו שם אחד והוסיפו לו שם ועכשיו קוראים לו בשתיהם יחד לעליה לתורה או באשה חתימה יכתבו שתי החדשים דמתקרי הישן ואם אינה חותמת וקוראים רק הישן הוי החדש כנשתקע לגמרי ואין מזכירים אותו.

מ"ט) **לרדב"ז** אם רוב הנשים קוראים בשם הישן הוי הישן עיקר וכוונת הרמ"א רק כשכולם קוראים לו בשתיהם אלא שהראשון תדיר והשני לפעמים אז שם שני עיקר **ולמבי"ט** כל כוונת הרמ"א רק כשהראשון קוראים כל יום והשני רוב פעמים אך אל"כ הוי הראשון עיקר **ולגט פשוט וח"מ ועוד** כיון שהיה סיבה חזקה לשינוי השם אפי' ברוב ממש שקוראים בראשון בכ"ז השני עיקר כו'.

נ) **מהר"י הורוויץ** ע"פ הב"י ברבנו פרץ וכו' אם שינו שמו ומת ואין לו בן שיפרסם שם השינוי אף שנכתב גם השינוי במצבה וכדומ' יש לכתוב רק השם הישן **ולחוט שני** רק דיעבד אך לכתחילה יש להסתפק ואם גירש בחליו שיכול להיות שיתפרסם **לרבינו פרץ** יעשו שתי גיטין ובדיעבד אף בראשון כשר **והלבוש** השמיט את השיטה שצריך שתיים גט מקושר כל שלא עבר ל' יום שהוחזק בשני אף הבריא יכתוב שתיים.

נ"א) **ברית אברהם** לא נוהגים להחמיר כשיטה לעשות שתי גיטין דנשתקע שם החולי כלל ואף פסול אם כתבוהו כו'.

נ"ב) נקרא באחד ועולה בשתיהם **לב"ש** ברמ"א יכתבו ביניהם דמתקרי ועי' ס"ק לו' שיש חולקים לא לחלק ביניהם כו'. **מהר"י וייל** קוראים לו כחדש ובס"ת בשתיהם ישן ואח"כ חדש אעפ"כ יכתבו החדש דמתקרי הישן **מהר"ם** כנ"ל ואף קוראים לו בישן וחותם ישן ואח"כ חדש כספר תורה בכ"ז יכתוב חדש דמתקרי ישן כיון ששם שינוי עיקר ואינו כהחלפת שמות מלידה ששם כך שמו משא"כ כאן שלא היה בחיבור מתחילה ששם שינוי עיקר **טיב גיטין** כמהר"ם אלא שאם כתב להיפך ושעה"ד

או בדיעבד כשר. **ולגט פשוט ותורת גיטין** אם בחתימה וס"ת עולה דווקא בישן ואז חדש יכתבו ישן דמתקרי חדש אך אם רק אחד מהם יעשו כמהר"ם וכו' וכ"ז כששינו מחמת החולי לשם אחר ולא שעשו מחמת חולי צירוף שמות כו'.

נ"ג) **פת"ש** היה לו שם ישן וכינוי והשתנה לחדש וכינוי וקוראים לו רק בכינוי הראשון ולא בשם כלל חשיב כשנשתקע ואין לכתבו כלל ואם נכתב בפשטות פסול **ולטיב גיטין** בעיגון אפשר לצדד להכשיר וכ"ז בכינוי אך בקיצור השם כב"ש שנשאר שם ראשון ואף לגט מקושר שחולק היינו רק בדיבור שנראה כשם אחר אך כגון ליזר לאליעזר ודאי נשאר שם הראשון ואף שכותב כאן דמתקרי על הראשון ולב"ש כשכותבים דמתקרי צריך לכתוב ממש כמו שאומרים אך קי"ל כגט מקושר שלא כך אלא יכתוב השם ממש.

נ"ד) **לבוש** כתב גם שם שנשתקע פסול **ג"פ** אם נשאת לא תצא ואם מפורסם וידוע שם זה למקצת בני העיר יש להקל בעיגון ושעה"ד.

נ"ה) **נו"ב** חשש שבדאורייתא לחומרא אין ברירה לכן כתב לא לספר לבעל שנותן עוד גט ואח"כ יאמר לו שטעה ויתן אחר ואז מכוין ממש בכל דבר אך בשליח לא שייך זה כי צריך שהבעל יכוין לגרשה בכל אחד לפני ששולח לכן נמנע מלשלוח בשליח באופן של שני גיטין כו'.

נ"ו) היה שמו מתת וספק אם זה מתתיה או מתתיהו כשאפשר יעשו **כמהרש"ל** שתי גיטין ובעיגון כשלא שייך **לר' איצק** לכתוב ממתיהו דאולי מתת שם גוי כו' **ולשיבת ציון** ועוד יכתוב מתת וכל שום וחניכה דאית ליה ואין לחשוש לשם גוי אם גם היהודים קוראים כך כו'.

נ"ז) **לשו"ע וב"ח חדשות** יכתוב הילל מלא **ולגט פשוט ושאילת יעב"ץ** עדיף הלל חסר ואם כתב מלא כשר.

נ"ט) **כנסת יחזקאל** כששולחים בשליח לכו"ע מקום כתיבה עיקר ואם כתב כמו שכותבין שם כשר **והמהר"ם מבריסק** תמה דהרי צריך לציין גם מקום השני כמו בזמן הש"ס שמקום נתינה עיקר וצריך לציין וכל שום ואולי כוונת הכנסת יחזקאל בדברים שאין שם שינוי גמור רק שינוי בהברת לשון המדינות כו'.

שמות אנשים

אברהם) **דיני שמות** נקרא עבר יכתבו אברהם דמתקרי עבר ולא המכונה כי עבר הוא שם קודש כשם ועבר.

אביעזר) **גט מקושר** קוראים לו אביעזר וחותם אבי עזרי או אבי העזרי יכתוב כפי חתימתו דמתקרי אביעזר **נו"ב** קראו לו שם והשמשים קוראים לו לתורה אבי עזרי כיון שאין מקור לשם זה יכתוב אבי "ה"עזרי.

אהרן) **מהר"ם** אם קוראים ארון בקמץ כותבין הכינוי **תשו' מאהבה** כשקורין ארה לכתוב אהרן המכונה ארה **כרם שלמה** לכתוב ארא כי בה' לשון קללה **מים חיים** ידוע שמו ארון וכן יודית ולא ידוע שמו יכתבו רק כינוי זה ובזמנינו קובע שם לעצמו ובידוע שמו אהרון יכתבו אהרן דמתקרי ארון מכ"ש ממה שלמעשה כן כתבו לכתוב המכונה ארה כו'.

אור שרגא) **נו"ב** נקרא פייש ולתורה אורי שרגא אף שמצאנו רק אור שרגא כן יכתבו אורי שרגא ואינו דומה לאבי עזרי שהצריך לכתוב אבי העזרי כו'. **טיב גיטין** יכתבו אורי שרגא בשתי תיבות בשיטה אחת

אליהו) **חת"ס** אליה נותנים שתי גיטין ואם ידוע שהשם על שם מישהו שמסתבר שאליה אז הגט הראשון והעיקרי יהיה אליה ובסתמא יהיה הראשון אליהו כו' **טיב גיטין** עולה לתורה ושם עריסה אליהו אך חותם ונקרא אליה יכתבו אליהו דמתקרי אליה כו'.

אבלי) **בית מאיר** אבש יתכן מאבשלום ולא דווקא מאברהם לכן כן יכתבוהו המכונה אבש **ולט"ג** אין שם זה שכיח אלא מאברהם ואין צריך להזכירו אך בכתב לא הפסיד אך סובר לכתוב אבוש **ולב"מ ומאמר מרדכי** אבש.

אלימלך) נקרא מלך **לפת"ש** יכתבוהו דאולי כחנן אך יכתבו דמתקרי **ולט"ג** הוי קיצור השם ואף שיש עוד קיצורים לאלימלך כאן מובלע בשם כו'.

כתב בט"ז) **ט"ז** נקרא בכינוי של אלעזר וחותם אליעזר ולא יודע למה אלא שכך הורגל יכתבו רק אלעזר והחתימה אינה מספיקה בשביל לכתוב דמתקרי **טיב גיטין** נוטה לומר שכוונת הט"ז שלא נכון לכתוב דמתקרי על חתימה וכן אפשר שאף לט"ז אם שמו מעריסה אלעזר כן יכתבו דמתקרי דהרי לא השתקע דהרי כך חותם ולכן סובר שאם לא יודע למה חותם שלא יכתבו דמתקרי ואם כך שמו מעריסה יכתבו דמתקרי ואם לא מעריסה אך חותם בכוונה יתנו שני גיטין **חת"ס** נוטה לומר שבחתימה לבד אפשר לכתוב דמתקרי ועכ"פ אם רק שם עריסה ועכ"פ משומד ודאי יכתבו דמתקרי ושם איירי בנקרא שמואל ושמו מעריסה וחתימתו שמואל הירץ לכתוב שמואל דמתקרי שמואל הירץ.

אשר המכונה אנשיל) **ספר שמות** לא לכתוב אנ'ט'שיל **טיב גיטין** אפשר שאם מדברים בכבידות וכן חותם שכן יכתבוהו **חת"ס** אם כך לשון הגוים שם וחותם עצמו כך לכאורה צריך לכתבו ובמעשה שלא כתבו הכשיר מטעם א' כיון שכך כבידות לשון

הוי כקיצור השם ב' כיון שלא חתם קבוע כך אז ממילא הולכים אחרי מה שכתוב בסדר גיטין ג' שבמקום כתיבה ונתינה קראו ללא ט' כו'.

בנימין) **כרם שלמה** אם קוראים ימין כן יכתוב בנימין דמתקרי ימין כיון שיש כזה שם בל' הק' ואינו רק קיצור השם.

בן ציון) חותם בנציון ואומר שכך מקובל אעפ"כ יכתבו בן ציון אלא שיקרבוהו ולא יהיה בשני שיטין

בצלאל) שמו צליה ולא יודע מאיזה שם יכתבו צליה ובה' אע"פ שאינו בלה"ק כי בזוה"ק
נמצא שם זה כו' וכן צלאל יכתבוהו ולא בצלאל כי אין לנו לדרוש שמות לבד כו'.

ברכיה) **טיב גיטין** ברך סתמא בלא י' אלא"כ ידוע שחותם עם י' **גט מקושר** עם י' ואם חותם בלי צ"ע כיון שבקריאה קוראים כאילו שעם י' **מוהר"י העשיל** כשצריך לכתוב בירך כיון שאין מילה כזאת בתורה וספק אם לכתוב המכונה או מתקרי לכן יכתבו הפוך בירך דמתקרי ברכיה משא"כ ברך שמפורש "ברך את השבת" שאפשר לכתוב עליו דמתקרי.

גדליהו) **חת"ס וט"ז** גט ראשון גדליהו דלא כב"ש.

גומפיל) **נו"ב** באבי האשה ששמו מכונה גומפיל אלא שמחמת עבודתו קוראים לו אפי' בפניו גומפלי כיון שיש ספק איך לכתבו וכן זה רק באביה יכתבו רק גומפיל.

ואם חכם) **לב"ש ומהרש"ל** לא נאמן החכם לומר לו שכך השם כיון שהוא לאחר מעשה **טיב גיטין** רש"ל איירי שיש רגליים לדבר להסתפק **ברית אברהם** אף רש"ל רק בעד אחד אך בשניים אין חשש כו'.

הירש) **תשו' מאהבה** אף אם חותם הרש יכתבו הירש **בית דוד** כתב הערש אף שכך קוראים במקום נתינה פסול **חת"ס** קראו לו הרשל הוא שם קטנות של הירש ובעיקרון מספיק לכתוב המכונה הירש אך למס' כתב לכתוב המכונה הרשל כי במדינתן הירש זה (קטניות) דוחן ולאנשים קוראים הרש ואי אפשר לכתוב הרש כי התשו' מאהבה כתב שאף אם חותם הרש לכתוב הירש ואף שלא מובן למה כיון שכך כתב אז כבר יודעים מהגט שמו ע"י שרואים בסדרי הגיטין לכן לכתוב בגט הירש וכאן שמכונה הרשל ואינו כתוב אז יחתמו הרשל, אך אם חותם הירשל יכתבו רק המכונה הירש **ופת"ש** תמה עליו למה לא יכתבו המכונה הירשל כו'.

ואלך) **לטיב גיטין וגט מקושר** כל מה שיש שינוי בין מקום כתיבה לנתינה או ספק אם בתחילת התיבה פ' רפויה או ו' יכתבו ו' אחת שאז כשר לשתיהם ואם נתן במקום שאומרים ו' בפ' כשר בדיעבד ואם כתב ונתן בפ' במקום שקוראים בו' כשר רק

בעיגון ואם הוא מהמקום שפ' וכך חותם **לגט מקושר** ו' **ולתשובה מאהבה** בפ' **טיב גיטין** מקום שקוראים בפ' כתב בשני ווין פסול אך אם גם חותם בשני ווין ואומר שיש לו קבלה כך יכתבו המכונה בו' והמכונה בפ' כו'.

אבל) **טיב גיטין** עתה שחותמים ואלק כך יש לכתוב.

וואלף) **פת"ש** קוראים לו ועלויל אף בפניו יכתוב כך ולא וואלף **בגדי ישע** כתב וועויל ושכח ל' אמצעית אם כך כינוי שם האב הכשירו בעיגון גדול וצ"ע.

וריידמן) **טיב גיטין** לכאורה פריד בצירי י' אחד ועי' **בית דוד** כו'.

זימל) זימלין **לספר שמות** כינוי משמעון **למהר"י וייל** כינוי משמואל **חת"ס** זימל הוי שם לע"ז אף שיש שם זמה בדברי הימים ודאי כיום אף אחד לא יקרא כך לבנו, קוראים לו זימל ועולה לתורה בשם נפתלי אך שם עריסה נפתלי או נפתלי זימל יכתבו נפתלי המכונה זימל ואם קראו לו זימל והוסיפו נפתלי מחולי וכדומ' **לב"ח נו"ב** ועוד יכתבו נפתלי דמתקרי זימל אף שלעז **ולב"ש ומהר"ם מינץ** נפתלי המכונה זימל ואם הוסיף סתם נפתלי כי חיפש שם לעלות לכו"ע נפתלי דמתקרי זימל כיון שכאן לא עוקר שם קודם ולא שייך לכתוב על שם עיקרי המכונה כו' ובספק יבדקו לפי מצבות המשפחה כו'.

חנינה) **רעק"א** הביא ראיה מהסדרי טהרה לכתוב בה' **כב"ש**.

חלוונא) **טיב גיטין** לגירסה אחת הוזכר חלוון בש"ס, קוראים לו בחולם שנהוג בל' גרמני שהוא דומה לקמץ ומלאפום אפשר לכתוב או כחולם מלא דהיינו חלוינא שכך כותבים בלשונם חולם ועדיף חלאונה שממש כמו שקוראים כו'.

יצחק) **תשו' מים חיים** איציא לא ידוע ויכתבוהו כך

יהודה) חותם יהודא **לט"ז ושב יעקב ונו"ב** יכתבו יהודא **ולגט מקושר ועוד כמה פוסקים אחרונים** יכתבו יהודה כפסוק ואין משגיחים בחתימתו **נו"ב** חותם בשיבוש יהודי אין בחתימתו כלום ויכתבו יהודה, מכונה לייב וחותם בא' **לשב יעקב** כט"ז יהודא כחתימה **לכנסת יחזקאל** כאן שודאי שמו ע"ש יהודה ולא ע"ש אחר לפי הכינוי לכן אף לט"ז יהודה ואין ראיה מגדליא ועוד ששם חותם עצמו כך לכתוב השם בדווקא בא' משא"כ כאן שטעות.

מיהו) **נו"ב** עולה לתורה יהודה ונקרא יודא בלי חתימה לא צריך להזכיר כיון שקיצור השם ואם חותם כך **לנו"ב** לשיטתו כט"ז יהודה דמיתקרי יודא.

המכונה) **מים חיים** לעוין בע' כיון שהל' בסגול אף שאינו נרגש כ"כ כו'.

אבל) **טיב גיטין** ע"פ פת"ש נקרא ידל במלאפום לא צריך לכתוב, נקרא ידל בקמץ כותבים, נקרא ידל בחיריק תלוי אם אצלם יש שינוי בין זה למלאפו"ם יכתבו ואם לא אז לא יכתבו.

יששכר) **נו"ב** כתב ישכר אם חותם או עולה לתורה בש' אחד כשר בעיגון ואם בשתיהם בש' אחד כשר לכתחילה אך אם בשתיהם בשתי ש' אם קוראים לו ישכר יש מקום להקל אך אם קוראים לו בער אז לא השתנה שמו ופסול כו'.

כתב רש"ל) **חת"ס** אם צריך לחזור על שם יוסף כי יש עוד כינוי אז יכתבו בפעם השניה יאסל אם כך קוראים לו, ושם יאזעף כן לכתוב דאינו כיאסף שלפי האשכנזים דומה ממש בקריאה ליוסף משא"כ זה שזה שם כגויים כו'.

יהושע) **חת"ס** חותם יהושוע ולתורה יהושע יכתבו יהושע שודאי טעות ואין כאן שום סיבה להקפיד לקרוא כך ככבוד השם וכדומ' ואולי הוא שם נערות וקיצור השם שגם אין צריך לכותבו כו'.

ישעיה) נקרא ישעיהו ומעיד שכך שמו אף שחותם ישעי' והוא לרוב לא לסימון שתי אותיות אעפ"כ יכתבו ישעיהו ורק אם לא ידוע איך קוראים לו וצריך שני גיטין יכתבו הראשון ישעיה כו'.

אבל) **חת"ס** עולה לתורה יחיאל ובל' אשכנז מאכל ודאי כותבין יחיאל המכונה מאכל ואינו טעות כו'

ליבא) **מיים חיים** שם ליבוש לכתוב בלי ו'

מאיר) **נו"ב ע"פ פת"ש** במאיר לבד אין צריך לכתוב מייאר אך במאיר יהודה כיון שצריך לכתוב המכונה לייב אז כבר כותבין המכונה מייאר לייב, ואם קוראים מארים ודאי כותבין כן המכונה מארים.

מתתיה) **לב"ש** בשרה מתתיה ועוד אם חותם בא' יכתבוהו בא' **ולגט מקושר** רק בדבר שאינו עיקר שמם וכו' תלוי בחתימה אך כשידוע השם ודאי כותבין איך שניכר כי אף אחד לא יחשוב שזה אחר כיון שחותם כך אך כגון יהודא כשר בדיעבד כיון שלא יקראוהו בשינוי משא"כ בשרה משה ושלמה שכתב בא' ודאי פסול **ולפת"ש** אם אירע באבי המגרש אף בכגון משה בא' אפשר להכשיר.

מורדוש) **גאוני בתראי** מרדוש בלא ו' ראשון.

סעדיה) **לב"ש** כשקוראים שעיה יכתבו דמתקרי שעיה אך **לגט מקושר** יכתבו ישעיה כיון שדמתקרי הכוונה שנקרא בשם זה אך לא בדיוק כך כו'.

שמואל) **כרם שלמה** כותבין המכונה שמעלקא.

שמות נשים

אלז) **מים חיים** קוראים לה אלטא אף שלא כותבין כינויי זקן וכדומ' כאן שאין שם אחר יכתבוהו ובא' כי הט' בקמץ ואם היה באיש היה כותב אלטר כו'.

בריבא) שם שנשתקע רק יש בעיר כמה שיודעים שהיה לה שם זה **למהר"ם מינץ** יכתבוהו **ולב"ש וגט פשוט** לא יכתבוהו ואם כתבו כשר רק בעיגון ושעה"ד.

בילא) **פת"ש** בי' אף שע"פ דקדוק אין י' אחרי צירי זה דווקא אם זה אות השימוש כו'.

ואם ידוע) **ברית חנה** אף לכתחילה אין ראיה מחתימת האשה כיון שנעשה בלי חשיבה וכו' **ולנו"ב ועוד** לכתחילה כן ורק דיעבד לא.

מכל) נקראת ושם עריסה שערליין וכדומ' שניכר מאיזה שם לכו"ע כותבין שערליין ואם כתב שרה פסול **ולטיב גיטין** פסול גם אם יכתוב שתיהם, שם עריסה שרה ועכשיו שערליין **לרמ"א** שם עריסה **רש"ל** יכולין מה שרוצים אחד משתיהם **ט"ז וב"ש** ועוד דיעבד אחד לכתחילה שניהם ולשיטתם כ"ז כשלא צריך לכתוב דמתקרי שאז לא צריך לכתוב בדיוק כמו שאומרים אך כשצריך לכתוב דמתקרי אי אפשר לכתוב רק שם עריסה **ולגט מקושר** כיון שאין מקור לשם עריסה ובנשים אין מה שיפרסם השם כעליה לתורה לכן יכתבו לעולם רק איך שנקראת אלא"כ קיצור שהכל יודעים ממה הוא וכשאין ידוע שם עריסה לשיטות שכן מתייחסים לשם עריסה **לספר שמות** יכתבו אנת אנתתי דמתקריא שערליין **ולב"ש** שערליין לחוד ובשארקה שכמעט דומה והנקודות שוים **לגט מקושר** שארקה ואם כתב שרה כשר **ט"ז** אף אם שם עריסה שארקה אפשר לכתוב שרה **ב"ש** אם ודאי או ספק שכך שם עריסה יכתבו שארקה ואם שרה כשר ואם ידוע שם עריסה שרה יכתבו רק שרה.

ובספר) **ב"ש** ברעכיל וכדומ' אף שנשתקע שם הראשון כיון שנזכר ע"י השם השני לא הוי כנשתקע **ולפרי תבואה** נשתקע היינו שאינו מפורסם וא"כ גם בזה לכאורה אינו מפורסם ולא רצה לחלוק למעשה אלא שכתב שבמלכה שנשתנה למליא אולי גם לב"ש הוי נשתקע **והפת"ש** לא הסכים עם השגתו אך לדינא בשם זה הסכים עמו אך בדיעבד אם הזכיר גם מלכה כשר כיון שמוכיח שלב"ש גם זה לא הוי נשתקע כו'.

בלומא) **מים חיים** לכתוב בלומה אף אם יש קוראים כמו עם קמץ ומלאפו"ם (לכאורה בלאומה).

בת שבע) **מהרי"מ מבריסק** בשא בשין ימנית שכתב בתיה הוי שינוי גמור כיון שיש שינוי בי' ובת' דשם בשא אינו משם בתיה דהרי הב"ש כתבם כשני שמות נפרדים לכן אין רואה סיבה להקל.

ברונא) **מים חיים** שם באבא כיון שב' ראשונה פתח ושלא יטעו לעשות הראשונה קמץ והשני רפוי לכן יוסיף א' אחרי ב' ראשונה אף שאין מוסיפים א' בגלל פתח.

גוטא) **גט מקושר** לשיטתו שם שנקרא עיקר.

גינענדל) **מהרי"מ מבריסק** גנעשא לכתוב רק לפי ל' המדינה ולא תולין שמל' גנוסיה ואם כתב גנעסא פסול דאף דיש מקילים בש' במקום ס' דיתכן ש' שמאלית אך ס' במקום ש' פסול אך בעיגון גדול אולי להסתמך על הב"ש שכל אותיות המתחלפות כשר וכן כי רק תלוי במבטא וכולם יודעים שזה השם.

דאברוש) **גט מקושר** סובר לא לכתוב דבורה כי כיון שלא יודעים כלל שנקראת דבורה אולי פוסל לכן יכתבו רק דאברוש.

דוואסא) **טיב גיטין** במדינתו יכתבו כמו שקוראים שם דוואסיא **ולפת"ש** במדינתו קוראים דוואשה לכן יעשו כך ואם עשו כמקום כתיבה ובמקום נתינה קוראים אחרת **למהר"י איזיק** ועוד יכריזו שמה שלושים יום כמקום הכתיבה **ולמהרי"מ מבריסק** שתסע למקום הכתיבה **פת"ש** אף המקילים בהכרזה הוא רק כשעל כל פנים הוא שמה במקום כתיבה אך שינוי אחר ודאי לא יועיל הכרזה ולא שינוי מחמת חולי וכן דווקא כאן שלא שינוי גמור אלא רק בלשון כו' אך צ"ע אם שינוי בינתיים מחמת חולי ונשתקע שם ראשון כו' אך אין ערעור מצד שליחות כיון שיכול לגרש בגט אחר או במקום כתיבה כו'.

דרעזיל) **טיב גיטין** ועוד כל שיש הרגש י', לפי הברת המדינה אחרי ז' ס' ד' ט' ל' צריך להוסיף י' ואם לא הוסיף **לבית אפרים** פסול **למהר"י איזיק** ועוד וכך משמע מהרמ"א שכשר בשעה"ד.

האדס) **ישועות יעקב** לכתוב בא' כב"ש אך בכתב הדס כשר בדיעבד.

ואם) **גט מקושר** לשיטתו אם נשתקע שם עריסה כותבים איך שנקראת דלא כב"ש.

הינלא) **גט מקושר** סובר שאם לא נקראת חנה יכתבו רק מה שנקראת דלא כב"ש.

זלטא) **גט מקושר** לכתוב זלאטה שלא יטעו שהז' הראשונה בפתח.

חנה חענקא) היינקא הוסכם לכתוב כך ולא חיענקא אף שיש שטעו לקרוא הח' בפתח וכו' כיון שיכולים לקרוא כהוגן לא חיישינן לטעותא כו'.

חנה חנולה) **גט מקושר** לשיטתו אין צריך לכתוב כלל חנולה.

חנה) **מהרי"ש** חנציה בי' כמבטא וה' כי משם חנה וכן כל שנגזר משם קודש שהסיום בה' יכתבו כך כו'.

טויבא) **לתשו' מהרי"מ** עדיף לכתוב טאבא כפי שהשתנה שם זה בהברת מדינתו וכך דעת **הטיב גיטין** אף שחותמין בשטרות בו' מחמת רגילותם אך כיון שהשתנה הברתם יש לכתחילה לשנות אך אם רגילה לחתום בו' יכתבו כך וכן בדיעבד כשר. **ולמהרא"ל** טאובה כפי הברת מדינתו ואם כתב כב"ש כשר בדיעבד כי במקור זה העיקר ורק בשם מצוי הולכים אחר חתימות האנשים משא"כ כאן **ולפת"ש** ועוד עדיף לכתוב כב"ש.

טאלצא) **נו"ב** חותמת טאלצי ונקראת טאלצא צ"ע כיון שבדיבור האנשים אינם מדקדקים כ"כ וקורא הגט יקרא בדקדוק, ואולי החתימה מפורסמת, ואף אם לא אולי לא חותמת בטעות אלא כך קיבלה מאבותיה, ושם זה לא מופיע כלל, וגם הוי שינוי במבטא כו'.

טעלצל) **מים חיים** טעלה כיון שהל' בסגול מוסיפים ע'.

יטא) **טיב גיטין** במקום שאין היכר במבטא בין חיריק לשורוק ומלאפום יכתבו לכתחילה יוטא אך כשיש הפרש ודאי יטא **פת"ש** אם קוראים איטא יכתבו כך.

יודית) **ישועות יעקב** לכתחילה כותבין יהודית ואם כתב יודית לא גרע מחניכה מפורסמת שכשר וודאי אין לפגוע מחמת זה במסדר וכ"ש כשאף בכתובה כתוב כך כמו שכתב בשו"ת שער אפרים שכותבין הגט ככתובה אלא"כ ידוע שנשתנה ומה שכתב כך הב"ש או שלא רצה שיהא שלש אותיות השם סמוכות כמו יהונתן או כיון שיש יהודית בת בארי החתי לכן שינו קצת וגם חזינן שכך קוראים לכולם.

ינטא) **גט מקושר** עדיף יאנטה שידעו שסגול ולא חיריק.

ליבקא) **גט מקושר** עיקר כמהרש"ל ואף אם שינו מב' לפ' כיון שהב' דגושה לא ניכר השינוי במבטא וכשר ולשיטתו שרא פסול וכו' ומה שכתב הב"ש שאין ידוע השם אולי הוא לשיטתו שהחתימה קובעת כו'.

לויצא) **טיב גיטין ע"פ מיים חיים** אם קוראים ל' בצירי ונרגש י' יכתבו ליציא ואם הל' בפתח יכתבו לייציא כו'.

טיבא) **פנים מאירות וישועות יעקב** לביה אף שחותמין כך כיון שבפסוק כתוב לביא ואנו קוראים שם בקמץ תחת הי' שהוא רק ל' נקיבה אז אין משגיחים בחתימות אלא"כ ידוע שחותמת כך כי אביה היה לוי וע"ש אביה אז יכתבו בה' **ולטיב גיטין וחת"ס** יכתבו לביאה כמו שכתב הרד"ק שם ושם לא נכתב בא' כי הי' דגושה, ובאשה ששמה מעריסה לביאה ושינתה לשם גוי יכתבו לביאה המכונה שם גוי ואם יכתבו רק שם גוי כשר דלא גרע מחניכתה אבל לביאה לבד פסול ואינו כר"ת שבמשומד

אין להזכיר שמו שע"י כך נתנכר משא"כ כאן אך לכתחילה יזכיר לביאה אף שאינה עולה לתורה כיון שכשרוצה שיברכוה מזכירים זאת וא"כ לא נעקר.

מיכלה) כשקוראים מיכלה מ' בסגול ובהרגש י' אם לא ידוע אם מקורו משם קודש יכתבו כמו שקוראים מעכליא אך אם ידוע שמשם קודש יכתבו **למעין גנים** מיכליא **ולטיב גיטין** מיכליה **והפת"ש** הקשה עליו שסתר עצמו וכו'.

מיילא) **טיב גיטין** לפי הברת מדינתו לכתוב מליא **ישועות יעקב** כיון שספק אולי משם מלכה לכן יכתבו מליה אלא"כ חתימתה בא' אז יכתבו בא'.

מינדיל) **מהר"ש שפירא** ריבה מסתבר מרבקה לכן בה' וכיון שלא ידוע מאיזה שם וכן מינדי שלא ידוע יכתב אנת אנתתי דמיתקריא ככינוי **ולטיב גיטין ועוד** מיתקריא משמע שיש עוד שם לכן יכתבו אנת אנתתי שם כינוי בלי מתקריא.

כיון) **גט מקושר** אם נשתקע שם מרים אין לכותבו כלל.

אשה) **גט מקושר** אם כתב מחלה פסול כיון שנשתקע שם זה.

מחלה) **מים חיים** אם הי' נרגשת יכתבו מחליה

מלכה) **לב"ש** כשידוע ששמה מילכה יכתבו כך **לגט מקושר** ב"ש לשיטתו שחתימה קובעת אז שייך לדעת אך לשיטתו החתימה לא קובעת ובאמירה לא ניכר לכן יכתבו מילכה.

נישקא) **גט מקושר** כשאין ידוע ששמה נחמה אין לסמוך ע"ז דלא **כט"ז**.

סירקא) **גט מקושר** עדיף סירקא בס'.

סאייה) **גט מקושר** לשיטתו אם נשתקע שם ראשון בנשים כיון שאצלם אין היכר בשם מובהק כלל לא יכתבו רק שם שנקראת.

סאלווה) נכתב בא' אחרי הס' **לב"ש** כיון שהס' בקמץ **לנו"ב** כי הס' בפתח ול' בשוא נע כו'.

עלא) **חת"ס** עטיא מקורו שם ערבי שמשמעותו מתנה וכו' ולכן כותבין בא'.

פירמוזא) **לגט מקושר** לשיטתו רק שם שנקראת ולא שם שנשתקע שהוי שינוי אלא"כ ידוע שהוא אותו שם.

פיגו) **ישועות יעקב** ועוד במדינתנו לכתוב פיגא ואם שינה פסול כתב פייגא בשתי י' **למהר"ם מינץ** כשר לכתחילה שכך ניכר יותר **לבית דוד** כשר עכ"פ בדיעבד דאף שאין צריך שתי י' כיון שאין מקום לטעות בחיריק כיון שכך כותבין בל' אשכנז ודאי כשר כו' ואם אין כך ל' המדינה **בשער אפרים** רצה לפסול **והעדות ביהוסף** הכשיר כו' **לבית**

דוד אם רוצה ינקד השם ולשיטתו ראוי להנהיג לנקד שכך אין חשש לטעויות **ולרשד"ם** ועוד לנקד שם מסויים אפשר **פת"ש** לנקד בכל הגיטין ודאי מוציא לעז ומוחין בו ואף לנקד שם אחד המנהג להחמיר כיון שעושים כספר תורה שמנוקד פסול וכן יש חשש זיוף כו'.

פריידל) הב"ש איירי כשקוראים הר' בפתח אך אם הר' בצירי **לטיב גיטין** בי' אחד **ולבית דוד** שתי י'.

פרידא) כתב פריידא פת"ש כשר כמו שנפסק בפייגא כו' ומה שרצה רב אחד לעשות לרווחא דמילתא להכריז ג' פעמים ולתלות פתקים בביהמ"ד שלושים יום ששמה פראיידל **לבית דוד** לא מועיל כי אחר הכתיבה **והפת"ש** כתב שמועיל כמו שכתוב בדוואסה שמועיל עכ"פ כשהשינוי רק בהברת המדינה כו'.

פייאלה) **טיב גיטין** זה דווקא שהפ' בחיריק וי' שניה קמץ אך אם פ' פתח יכתבו פיילא, ופייא **לישועות יעקב** יכתבו פאיה כי יתכן שנגזר מפועה ובספק כותבים ה' ויש הברת אות ניכרת בין הפ' לי' **ולטיב גיטין ומהר"ש שפירא** יכתבו פייא ואם כתב ה' כשר בדיעבד.

צפרה) **טיב גיטין** אם הפ' בשוא יכתבו צפרה בלי ו' ואם כתב פסול **ולישועות יעקב** יכתוב צפרא בא' כיון שאולי הוא ציפור בתרגום שכתוב בא' וכן כיון שנקראת כך עכ"פ לא גרע מחניכה כו', **טיב גיטין** שם עריסה צפורה ונקראת צפרה וכן כשקצת קורין כך וקצת כך יכתוב צפורה דמתקריא צפרה כיון שאף צפרה בלשון הקודש.

רבקה) **כרם שלמה** טעות סופר בב"ש ולגרוס דמתקריא ריבא כו'.

רחל) **גט מקושר** לשיטתו דנשתקע אין לכתבו כלל.

רוזולא) **גט מקושר** סובר שהוי כמו חנה חנולה ולכן לכתוב רק רוזא.

ריקא) **גט מקושר** נגזר מרבקה לכן לכתוב בה'.

ריבלא) **ליקוטי שמות** כתבו ריווא או ריביא פסול **טיב גיטין** ריבלא וריבא יש לכתבו בה' בסוף כיון שנגזר מרבקה **וחת"ס** הסכים עמו וכדי שלא לשבש הספרים כתב שאולי כתבו דווקא כך כמו שיש כותבין ישעיה בלי ו' שלא רצו ישעיהו דריע מזליה וכו' וכן ר' עקיבה אף שהוזכר בא' כיון ששם זה מרומז בפסוק של הרוגי מלכות משא"כ בה' וא"כ כאן אולי ריבה מל' מריבה וכן ריבלה הוא שם של עיר שדיבר נבוכדנצאר משפט צדקיהו ולא מסימנה מילתא כו'.

שרה) **פנים מאירות** במקום שידוע ששם "שאשה" יוצא משרה יכתבו שרה דמתקריא שאשא ואף ששאשא לבד כשר בדיעבד דלא גרע מחניכה אך לכתחילה לא **טיב**

גיטין לכתוב המכונה וכן במקום שלא מפורסם אז אפי' אם שם עריסתה שרה אין לכותבו דהוי נשתקע.

שרה שעריל) **גט מקושר** לכתוב שעריל בס' כדי שלא יטעו שהוא מספריים בל' אשכנז אלא"כ ידוע שהוא רק שם געגועים ושמה באמת שרה שיכתבו רק שרה.

שמחה) **גט מקושר** במדינתנו כותבין פרידא בפ'.

ואם) **לגט מקושר וגט פשוט** לא יכתבו שני גיטין אלא יכתבו שמחה המכונה פרידא כיוון שלמעשה מזכיר שני השמות וכ"ש כאן ששם זה בלה"ק הוא שמחה ולשיטתם כל מקום שהכינוי שם בפני עצמו כותבים דמיתקריא **ולפת"ש** כל האחרונים חולקים.

כללים

אות א') **גט מקושר** סובר שחתימה אינה קובעת כשידוע לנו איך כותבים שם זה ומועיל רק כגון שמכונה ליב וע"פ חתימתו יודעים אם יהודה או אריה וכן גרשום וגרשון ובידוע גרשון וחותם גרשום יכתבו גרשום דמתקרי גרשון.

אות ב') **לב"ש** אין לחשוש ששמו כשם שמורה על איזה ריעותא **ולגט מקושר** לאו כללא הוא ותלוי עם ידוע שקוראים בשם זה כו'.

אות ג') **גט מקושר** בזמנינו שיש הרבה מסדרי קידושין שלא יודעים בטיב גיטין וקידושין אין לסמוך על דיוק הכתובה אלא רק מה עיקר שמו שבזה ודאי אין חשודים להחליף.

אות ו') **גט מקושר** אפי' בענין שצריך לכתוב הכינוי אבל לא יודע בדיוק מה הוא כגון יהודה שלא ידוע אם נקרא ליב או ליווא וכן להיפך יכתבו רק הידוע.

אות י"א) **גט מקושר** חולק לכתוב לעולם ישעיה שידוע שכוונת העולם לשם זה ורק קוראים כך לרהטת הלשון כמו יהושע שיע וכדומ'.

אות י"ב) לאו כללא הוא אלא"כ במקום אחד ובזמן אחד אך אם היה שמה לעז והשתנה מחמת חולי לקודש **לנו"ב** יכתבו דמתקרי דלא שייך לכתוב המכונה על שם ראשון כו' וכן **חת"ס** שכ"ש בהשתנה לא מחמת חולי שוודאי אף למהר"ם מינץ יכתבו דמתקרי דלא שייך לכתוב על עיקר השם המכונה ואם במקום כתיבה שמו לעז ובנתינה שם קודש **לסדר מהר"ם** על מקום כתיבה המכונה **ולגט מקושר** דמתקרי.

אות י"ח) **גט מקושר** לשיטתו אין משגיחין בחתימה אלא כותבין בה' כפי שידענו שראוי.

אות י"ט) **גט מקושר** לשיטתו אין להשגיח כלל בשם עריסה שנשתקע ויכתבו כמו שנקראת ובזה יוצאין לכו"ע.

אות כ') **חמדת שלמה** הולכים אחר החתימה רק כדי לכתוב דמתקרי אך אין החתימה מכריעה נגד איך שקוראים לו לעולם לתורה לומר שמה שקורים הוי עיקר השם **וגט פשוט** עכ"פ בשמות חלוקים כשחתימתו סותר שמו שעולה לתורה תלוי במה הרגיל יותר ובשקולין יש להקדים השם השני.

אות כ"א) **טיב גיטין** יש חילוק בין שם הבעל לאשה כשכך שמו האמיתי ואין קורא עצמו כך ומקפיד על זה שבשם איש פסול כי לא רוצה והגט הוא לשון הבעל משא"כ אשה כיון שכך שמה בפי כל אף שמקפדת לא תלוי בה, וכן כשיש הבדל בכתיבה בין אשכנזים לספרדים אף שהאשה מהעדה השניה וגם הבי"ד יש לכתוב כלשון הבעל שהרי הוא הכותב כו'.

סי' ק"ל

א) **יש"ש** גט ללא עידי חתימה אף אם ניתן אם אין חשש עיגון יתנו אחר ואם לא ניתן לא יתנוהו אף בעיגון כיון שנגד התקנה ויש פה לעז כיון שלא נהגו כך ולר"מ פסול מדאורייתא כו'.

ב) **ישועות יעקב** מה שצריך לכתחילה שהסופר לא יהיה קרוב הוא משום שיש סוברים ש"כתב סופר ועד" כשר וא"כ הוי כעד ונמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותם בטילה כו'.

ג) **פת"ש** הב"י כתב בסדר הגט בשם הקונדריס להקפיד שלא יהיו קרובים לסופר ולרב רק כשנוטלין יותר משכר בטלה ואף על זה חלק **הברית אברהם** ובחשש מיתה ועיגון אין לחוש לזה אפי' לכתחילה.

ד) **עבודת הגרשוני** חתם שלא כסדר אלא חלק מהשם לפני ההתחלה כשר וכן אם הרחיק קצת ואח"כ מילא בתחילת חתימתו כשר.

ו) **בית מאיר ומהר"ם בנעט** הסכימו עם הרמ"א לפסול מספק ומכאן קצת טעם למה שנהגו לא לכתוב על נייר כיון שמודבק אך מדינא כשר שפנים חדשות בא לכאן.

ז) **בית מאיר** סובר ששינה היינו באותיות במצב שאי אפשר לקוראו שם אחר דאל"כ ודאי פסול דהוי מזוייף מתוכו.

ט) **פת"ש וזכור לאברהם** יש מקומות שחותמים לכתחילה בכתב רש"י כיון שכך חותמין בשאר שטרות וא"כ כך ימצאו מהר קיום משא"כ אם יחתמו לא כמנהגם **פנים מאירות** הכשיר ע"פ הרשב"ץ שהובא בב"ש שכל שילד חריף שבספרדים יוכל לזהות כשר כו'.

י) **גט פשוט** עד שלא יודע לחתום ומישהו מחזיק איתו בקולמוס לחתום אינו חתימה כלל.

י"א) אמר לשלשה שיכתבו ויחתמו ומת אחד מהם **לב"ש** לא יחתמו אלא יתנו בעידי מסירה בדחק ועיגון **לבית מאיר ועוד** אם יעשה כנ"ל הגט בטל דהוי שינוי מדעת הבעל ואף ללא זה הרי הישׁ"ש אסר מטעם לעז לתת נגד תקנת עידי חתימה.

י"ג) **לסדר מהר"ם** אין צריך להקפיד שהעדים לא יהיו כהנים שיוכלו לקחת שכר על מה שנאסרים בגרושה וכו' וכן אין צריך להתנות עמהם כיון שכל שלא נעשו כבר עדים אינם מחוייבים להעיד ומותרים ליטול שכר **תורת גיטין וחת"ס** כל שלא לוקחים שכר הרבה מותר לכו"ע לקחת כיון שמחוייבים רק להעיד בעל פה ולא צריכים לחתום וא"כ נוטלים שכר כתיבה וכן בשטרי ראיה על קידושין אלא"כ לוקחים שכר הרבה שמוכח שיותר משכר כתיבה אז צריך להגיע לטעמים אחרים כו'.

י"ד) **רדב"ז** זה חומרא בעלמא כי רק בנתינה צריך שלא יכול להזדיף ואפשר שטעם החומרא משום שהבעל אמר להם לחתום על גט כשר כו'.

קל"א

א) **יד אפרים** כתב לשם גויה פסול דלא גרע מסתמא.

ג) שיאמר הסופר בפיו **לב"ש** יש עיכוב שאפי' דיעבד **תורת גיטין** לחומרא בעלמא ומדינא לא צריך **רידב"ז** דיעבד סגי במחשבה **רמ"ע מפאנו** עיקר דעתו שאפי' לכתחילה סגי מחשבה ועכ"פ דיעבד ודאי כשר.

ד) **פת"ש** כשמתנמנם לא יכתוב כיון שודאי צריך כל הזמן לחשוב שכותב לשמה.

קל"ג

א) מסר בפני אחד וחזר ומסר בפני אחר אף הב"ש לא החליט להכשיר רק כתב בסוף שעכ"פ ודאי לא בטל **בית מאיר** היינו דווקא כשידוע לעדים שהכל אותו גט כו'.

ב"ש הביא מט"ז שלמ"ד שקידושין בפני אחד הוי קידושין הוא הדין בעד מסירה אחד **בית מאיר** חלק על זה וגם הט"ז לא החליט אלא הניח בצ"ע כו'.

ג) צוה לסופר לכתוב ולעדים לחתום ומסרו בלי עידי חתימה **ישועות יעקב** ע"פ פת"ש אם ידע קודם מסירה כשר כי הכתיבה בהכשר והסכים שאם לא ידע בטל לכו"ע כיון ששינו בשליחותו. **ישועות יעקב** אם שינו השליחים אפי' ממנהג הוי הגט בטל אף אם ירצה לגרש בו כיון שוודאי שלחם רק לתת גט שהוא כשר לכל הדעות **פת"ש** היינו רק במנהג שידוע לכולם אפי' לנשים וכדומ' כי"ב שיטין וכדומ' **לגט**

פשוט כנ"ל בפסול דרבנן **ברית אברהם ותורת גיטין** חולקין על סברא הנ"ל משום שכיון שלא אמר בפירוש שיכתבו גט כשר וכו' אף דפירוש דבריו גט כשר ולא עשו שליחותו עד שיעשו כשר מ"מ יש כאן כעין כל הרוצה לתרום שאף שאינו שליח יש לו גם רשות להוסיף גט פסול כו'.

קל"ד

א) **לב"ח ועוד** גילוי דעת קודם מעשה כגון שגילה דעתו קודם ציווי לסופר וכו' מילתא היא **ולב"ש רשב"ץ ועוד** אף קודם מעשה לאו מילתא היא **בינת אדם ע"פ פת"ש** התנה שיביאו לו חפצים ונמצא רעים כיון שלא הקפיד מפורש איך יהיו אף שיש אומדנא לאו מילתא היא כ"ש כיום שמבטלים כל מה שיזיק לגט אפי' שאין ראיה ממה שהביא הגט ולא התנה כי לא ידע כו'.

ב) **ריב"ש רשב"ץ** אף לשון ברור למודעא צריך דווקא דאמר לשני עדים שמעו או אתם עדי בית מאיר צ"ע בדין זה.

ג) **ריב"ש רשב"ץ** אמר לשון שמשמע ביטול ופירוש דבריו שהתכוין אחרת נאמן **מל"מ** תמה עליהם והניח בצ"ע.

ד) **רדב"ז** אמר רק שמבטל מודעות והביא עדים שמסר מודעה על ביטול מודעות לא צריכה לצאת מבעלה ובניה כשרים **גליא מסכת** גירש עם כל הביטולים ונודע שעשה לפני"כ מודעה עם שבועה שלא יבטל מודעה זו בכל זאת מגורשת ולא שייך כאן אי עביד לא מהני כיון שאינו בעצמות הגט וכו' **לקצוה"ח** בדעת רשב"ם מועיל ביטול מודעה רק במעושה כדין אך בנותן גט מעצמו כיון שיש מודעה מוכח שיש אונס והרי האונס נשאר וא"כ לא מועיל ביטול מודעי כו'. **נתיבות המשפט** חולק שהוא נגד הפוסקים והיינו משום שהמודעה רק מוכיחה שנאנס באונסיה דנפשיה שזה אונס שמועיל רק עם מודעה וכשמבטל המודעה הכל בטל **מהר"ם מבריסק ומבי"ט** אכן כשידעו שאנוס לא מועיל עד שידעו שסר אונסו או שהתפייס וכדומ' אך כאן שידוע רק ע"י המודעה תלינן שסר האונס דלא **כדברי ריבות** שהיקל יותר.

ה) **ישועות יעקב** הקשה הרי לט"ז במילתא דאיסורא אין הודאה וא"כ מה מועיל שהודה כשהאמת לא כך ותי' שמעיקר הדין ביטול המודעה מועיל וכ"ש משום שרב מנגיד אמאן דמסר מודעה ומסתמא ביטלו בלב שלם ורק משום לעז עושים הודאה **ט"ז** כאן כתב ע"פ הרשב"א שכיון שמודה מורה שביטלו בלב שלם.

ו) **נו"ב** נשבע לרבים שלא יגרש בלי ידיעת אביו וגירש בלי ידיעת אביו מועיל מז' טעמים **א'** יש ראשונים שסוברים שבנשבע אין אי עביד לא מהני **ב'** אף לחולקים כיון שיש ציור שיכול לגרש אז הוקש למיתה שמועיל גם ללא רצון וכו' **ג'** נשבע

שלא יעשה ועשה לתוספות מהני כי בדה האיסור מליבו ולרא"ש כי אפשר להתיר השבועה וגם כאן הוי ברבים ולא על דעת רבים **ד'** כיון שיכול לגרש בהיתר ע"י ידיעת אביו **ה'** אינו נאמן לומר שעבר על שבועתו ואף אביו לא אלא תולים שהתנה עם אביו שאם יתנו לו וכדומ' לא יודיע **ו'** חזקת כשרות שודאי התיר ואפי' ע"ד רבים כאן היה מצוה כי היה לו הרהורים וכו' **ז'** כיון שמצינו מפורש בגירושין ציור של אי עביד מהני מוכח שמועיל והיינו במאנס שגירש וכעין הנ"ל הקילו הבינת אדם ורש"ל.

ז) **רדב"ז** קיבל עליו חרם בעולם הזה ובעוה"ב שיגרש אשתו וכן נזירות שמשון שיגרש שפשטות אין לו התרה, יגרש בגט כיון שאינו אלא חומרת אחרונים ואח"כ או יחזיר או יגרש בגט שני לקיים חומרת האחרונים.

ח) **לבית מאיר** אסור לכופו לקיים שבועתו לגרש ואם כפוהו קרוב לגט מעושה **ובגט מקושר** תמה עליו מהב"י בשם הרר"י בן הרא"ש שהוי גט והניח בצ"ע.

ט) **תורת גיטין** למחמירים יש רק אפשרות אחת שיקבל בקנין סודר למחול כל חיובי אשתו והוא ישאר בחובותיו שאז ממילא ירצה לגרש ואינו כקנס כיון שאין תלוי בגט, למ"ד שהוי גט מעושה אעפ"כ אין לחייבו בקנס כיון שמצידו רוצה לגרש אלא"כ התחייב לגרש לזמן מסויים ועבר הזמן חייב הקנס ואם רוצה ע"י הגט להפטר אינו גט מעושה כיון שאינו תלוי בגט אלא מוחלים לו כו'.

י) **משכנות יעקב לפי המהריח"ש ועוד** אין כלל מח' דהרשב"ץ התיר רק כשקיבל הקנס מרצונו מתחילתו ועד סופו אך אם היה בכפיה לא מועיל עד שיוודע שסר האונס וכו' ואפשר שגם לרמ"א אם היה בכפייה לכו"ע לא מועיל כו'.

י"א) **לתורת גיטין** אין מח' אם אונסים בן על אביו וכדומ' אלא העיקר תלוי אם מזכירים מפורש הגירושין הוי אונס ואם לא מזכירים אף שע"י זה נפטר מהאונס לא הוי אונס וא"כ כגון שהאשה עצמה גנבה לו וכדומ' ורוצה לגרש אותה לא הוי אונס אם לא מזכירה הגירושין **פת"ש** אף במזכירה הגירושין יש מח' באב על בנו וכן באשה הסתפק הרשב"ץ שאולי כסף אין לו ערך לאשה וממילא שווה לו להפסיד הכסף ולא הוי אונס או שיותר חשוב לו הכסף וכו' ועפי"ז מיקל אם היה אונס שחטפה ממנו ממון וכדומ' ועכשיו מוסיפים לו כסף כיון שעד כמה שהכסף חשוב לו הרי קיבל יותר כו'.

י"ב) **משכנות יעקב** החמיר כיש מחמירין וכך דעת רמב"ן ורשב"ש ועוד.

י"ג) **חוות יאיר** דן אם צריך ממש אמירת רוצה אני וכן איך כותבין בכגון זה בגט "ברעות נפשי" כו'.

י"ד) **תורת גיטין** קידש אחר מבואר בר"ן שלא תופס כלל קידושין.

ט"ו) **רדב"ז** אפי' רק איום הוי גט מעושה ואפי' אומר כמה פעמים רוצה אני ואם בתחילה אמר מפחד וסר הפחד צריך לוודות שבאמת לא נותן מחמת הפחד כו'.

ט"ז) **הרשב"ץ והרשב"ש** היקילו בנתינת מעות **משכנות יעקב** לרבינו בצלאל בשם רוב הפוסקים וכך דעת הרשב"ם כו' להחמיר ואף למקילים היינו דווקא כשנותנים לו כסף שלא היה שלו אך לא מועיל שיוותרו לו יותר מהנדוניה כיון שעכשיו שייך לו כו'.

י"ז) **תורת גיטין** אינו דומה כלל לתלוהו וזבין כיון שזה אולי פחות מכמה ששוה לו האשה ועכ"פ הפסד ממון אינו תלוהו וזבין כו'.

סימן קל"ה

א) **תורת גיטין** כוונת הרמ"א הוא שאין צריכים ממש לקרותו אחר נתינה אלא מספיק שידעינן שזה הגט שהראוהו קודם נתינה כו'.

ב) **תורת גיטין** אף שלא נישאת אין נאמן לגבי להתירה לו כיון שאין עד אחד נאמן להוציא מחזקת מגורשת.

ס' קל"ו

ב) אמר לה שטר חוב ועסוקין באותו ענין **לב"ש** לא הוי גט **ולבית מאיר** מח' וא"כ הוי ספק.

ג) **לב"ש ע"פ שלטי גבורים** ע"פ הבית מאיר דווקא אם אומר לה באותו מעמד ולא אח"כ וכתב **הב"מ** שמסתימת הפוסקים לא ישמע הכי.

ד) **לב"ש וסדר מהר"ם** אם כתבו סימן אין צריכים לגרש זה בפני זה **ולתורת גיטין גט מקושר ועוד** אינו מועיל דשמא לא יכירו ע"פ הסימן לכן צריך דווקא בפניו והוסיף **הבית מאיר** שאם שוה גם שם הבעל וגם אשה אפשר אפי' לכופו כשלא רוצה לבוא לקיים התקנה אך אם שם הנשים לא שוות לא יכפוהו אלא יגרשו עם סימן כו'.

ה) **גט מקושר** אפשר שבפניו לאו דווקא ודי שיודיעוהו.

ו) היו שמות הנשים שוים **לב"ש וגט פשוט ועוד** נשאת בדיעבד כשר דלא כשארית יוסף **והוסיף בתשו' הב"ח** שמחמירין מחומרא בעלמא לגרש זה בפני זה ולא צריך כלל סימן וכן כששמות הנשים שוים ושל הבעלים לא שוה אין צריך להחמיר אף לכתחילה שיהיה בפניו כו'.

ז) **נו"ב** המנהג לתת בפני רבים מועיל אף לר"מ שהצריך מוכח מתוכו כיון דאיירי בלא הוחזקו שאז אף לר"מ אין צריך מוכח מתוכו כו'.

ח) **פת"ש** כשיש סימן שאחד חיגר אף ברגל אחת לא יכתבו "חיגר" כיון שתיבה זו לא ברור אם כותבים עם י' וכדומ' לכן יכתבו "הפסח" שזה אף ברגל אחת כיון שפוסח בהליכתו ולא יכתבו פסח שלא יחשבו שכך שמו כו'.

ט) **לעבודת הגרשוני** לא מועיל שיש כינוי לשני וכן כל דבר שלא מעכב כגון שהשני כהן למ"ד שלא מעכב. אך **לב"ח ושארית יוסף** אף כינוי של השני מועיל וכ"ש כהן כו' **תשו' ב"ח** כשאין שמות הנשים שוות ואי אפשר לשלש כיון שאינו יודע, מועיל לגרש בפני השני אפי' ע"י שליח כיון שאם היה לו אשה בשם זה היה מודיע לרבים ומזהיר לשליח.

סימן קל"ז

א) **ב"ש** בסי' ק"נ פוסל רק מדרבנן.

ב) **לפנ"י** אם אמר חוץ מפלוני לא מועיל ליטול ולומר ע"מ שלא תנשאי לפלוני שלא ביטל דבריו הראשונים **פת"ש** זה מוכרח רק לרא"ש וטור ועוד אך לשיטת הרמב"ם ושו"ע אין הכרח לחידוש זה ולכן כתבו סתמא שמועיל תנאי כשר כו'.

ג) **גט מקושר** לכאורה צריכה לחזור ולהקנותו לבעל וצ"ע.

ד) **רשב"ץ ע"פ שעה"מ** יכול בע"מ גם לומר ע"מ שלא תנשאי להרבה אנשים אם מקציב זמן דאף זה לא שיעור אך ללא ההקצבת זמן אינו גט דהרי אגידה ביה לעולם.

ה) **למוצל מאש** אף לשיטה זו מועיל שלא יכתוב בגט כלום אלא ישלח שליח ויאמר לו שהוא שליח רק ע"מ שלא תנשא והשליח יאמר זאת לאשה **והשעה"מ** חלק עליו כו'.

סי' קל"ח

ב) ידו סגורה ומקרב אליה ופותח והיא לקחה ולא אמר אלא עסוקים באותו ענין **לב"ש** לכו"ע מועיל **לגט מקושר וביה מאיר** לר"ן לא מועיל אלא שבמקום עיגון ודאי להקל דמשמעות השו"ע דלא כהר"ן כו'.

ג) **תולדות יצחק** התיר בשכיב מרע שאמר רק הרי זה גיטך וביקש מאשתו לשתות ונטלה הגט ונתנה לו לשתות ומת והיבם הלך למרחקים מכמה שנים **פת"ש** דבריו צע"ג.

סימן קל"ט

ב) **זכרון יוסף** הגמ' של אשה בגדולה וגט בקטנה וכו' נדחתה ולשיטתו אף עומדת מחוצה לה וסמוכה מועיל **ולפת"ש** הרמ"א בחו"מ הביא י"א שצריך בתוכו ממש ואף

בסעיף ב' מצידה היינו בתוכה **רב גדול** לכאורה בזינתה שהגט זכות יועיל אף שאינו עומדת שם **פת"ש** צ"ע.

ד) **תורת גיטין** סודר או אגב קרקע לא מועיל בגט כיון שלא התרבה מידה והגבהה או משיכה שלא בידה מועיל דאל"כ יצטרכו כשנותן לה שיהיה הכל בתוך ידה ומהאי טעמא צריך כאן להגביה ג' טפחים שמא תוציא קצת מהגט מחוץ לידה והוסיף שאם מתגרשת בע"כ אינו מועיל ולשיטתו לכן נוהגים להשים אח"כ בבגדיה כו' אלא"כ נותן בתוך חפץ ומקנה החפץ במתנה ולא חוזרת בה מהמתנה תוכ"ד **רעק"א** יש ספק בירושלמי אם יש דין שיהיה כולו תוך ידה ולכן צריך להחמיר אף אם קונה בקנין הגבהה דלא כתו"ג **פת"ש** ומה שהרמ"א כתב זאת רק מחומרא צ"ל שהוא מכיון שאח"כ שמים בבגדיה וא"כ מדינא אז מגורשת אף שמחמירין לא לגרש ע"י בגדיה מ"מ הוי תוך ידה חומרא וא"כ במקום שלא נהגו להקפיד שיהיה הכל תוך ידה יש לחוש ללעז ואין להחמיר.

סימן ק"מ

ב) **ישועות יעקב** אמרה מי שיבחר פלוני יהא שלוחי אפשר לצדד להקל עפ"י הב"ש ולא תלוי בברירה כי לא צריך שיתברר למפרע וכו' אף שהרשב"א הסתפק בכעין זה **והנו"ב** סמך על זה במשומד כו' **והבית מאיר** חלק והחמיר.

ג) **בית מאיר** דן אם השליח צריך להיות בחצר כו'.

ד) **משנה למלך** הירושלמי מסתפק אם יש חצר לשליח כיון שהוי ריבוי דריבוי ששליח הוא מריבוי וחצר מריבוי כו' **תורת גיטין** עכ"פ בשליח הולכה שהניח בחצירו והקנה לאשה אפשר להקל דחצר של שליח הולכה הוי כידו כו'.

ה) **קרבן נתנאל ע"פ פנ"י** אף ששלחה שליח הולכה אולי התחרטה אך בשלחה שליח קבלה מהני זיכוי הבעל ע"י אחר כיון שהראתה שזכות הוא לה כו'.

ז) **פנים מאירות** איירי שנאסרה ולא עוברת על דת ואף בזה אם היא כאן ואומרת שלא רוצה ודאי אינו מועיל.

ח) **לנו"ב** אף הרמ"א שכתב ויש מחמירין היינו כב"ש שרק על נאסרה וכן עפי"ז אסר אפי' לגבי חדר"ג של הבעל דנאסרה וכ"ש כשלא העידו בפניה שזינתה כו' **ולחמדת שלמה** הרמ"א איירי אף בנאסרה ומה שהתיר בסי' א' היינו לענין חדר"ג שבזה הקילו כמקילים.

ט) אמר אין רצוני וכו' והתקבל לה **לב"ש** היינו הולכה **והלחם משנה** מדייק מהשו"ע ועוד שהיינו קבלה.

י) **ט"ז** לריב"ש אפי' יחזור לא מועיל והקשו עליו ואולי הרמ"א חולק כו'.

י"ב) **גבורת אנשים** משומד שיש לו שתי שמות יעשה שני גיטין ראשון בשליח קבלה ויעשה מקום כתיבה עיקר ושני שליח הולכה ומקום נתינה עיקר כו'.

י"ג) **ללבוש** אומרים לו להטעותו אך באמת אין לסמוך על הזיכוי וכן **לבית מאיר** להקל רק כשעשו זיכוי ועבר על השבועה וביטל והגיע לידה לסמוך שהוי זכות אך כשלא הגיע החמיר **ולפת"ש וגט מקושר וט"ז** מעיקר הדין באמת מועיל דלרש"י ותוספות ורא"ש ועוד רבים גם כשאמר תן זוכה מיד ובדעת הרי"ף וכמה ראשונים עכ"פ בזכה מועיל וכמו כאן שזכייה מועיל מיד ומהרי"ק שהחמיר בדעת הרי"ף הוא יחידאה ולכן בנאבד אחרי הזכייה מעיקר הדין להקל כו'.

קמ"א

ב) **מהרי"ם מבריסק** אף שקיבל דברי האשה להיות שליח קבלה וא"כ לכאורה כבר לא שליח הולכה וא"כ כיון שאינו גם שליח קבלה לא יהא שליח כלל בכ"ז כיון שהוא רק גילוי דעת ולא בפירוש לא נעקר שליחותו ולכן מגורשת כשיבוא לידה כו'.

ג) **גט מקושר** לנוסח הרשאה דידן שכתוב שיתן אותו לידה ודאי לכו"ע אינו יכול לתת לשליח קבלה כו'.

ו) **בית מאיר** בגט לא חתום אי אפשר בלא עידי קבלה אף אם יאמר בפני נכתב וכו'.

ז) **יד המלך** אמר כשהיה מסוכן יכולים ליתן אף שהבריא כל שלא ביטל השליחות

ח) **תורת גיטין** גם יחתמו.

ט) **תורת גיטין** מיד היינו כדי זמן כתיבת הגט ונתינתו דהרי חשב שימות כשיקפוץ ורצה שיתנו גט לפני"כ.

י"א) **מהריב"ל** מדייק מהשו"ע שלענין לעשות כמה שליחים אף שלא יחלה לא נאמן בדיבורו וכן צריך שטר מקויים **בית מאיר** נטה להקל לענין קיום כו' **גט מקושר** חולק שנאמן אף לזה אלא השו"ע איירי כשלא זוכר מפורש שעשאו שליח שאז מועיל ההרשאה.

י"ב) **חמדת שלמה** אפשר שבגט משומד בלי הרשאה פסול שיש לחשוש שעשה להכעיס גט לא כשר כו'.

י"ג) **תשו' ב"ח** לכתחילה מקפידים לא לשנות הנוסח כגון שעקף מילה עדיף לקיימו שוב ולא להוסיף שהזמן של ההרשאה אחרי מסירת הגט וכו' וכן שעידי הגט הם עידי ההרשאה שאז יצטרכו לשנות הנוסח.

י"ד) **ב"ש ע"פ תורת גיטין** עידי הרשאה פסולים הגט בטל אף שאמר שיש עוד עדים כשרים כיון שייחד עדים אלו אלא"כ ימנהו הבעל שוב בפני כשרים מהרשאה חדשה או שלפני ב"ד שהם לא נפסלים בצירוף פסול כו' אלא שהדרכ"מ החמיר כו'.

ט"ו) **לב"ש** בדרכ"מ פסול כיון שמוכח שהבי"ד עמי ארצות **גט מקושר** חולק שהדרכ"מ רק התכוין שפסול כי צריך מינוי חדש ואי אפשר למנות בכתב וכן אי אפשר להחזיר כי יהיה מוקדם אך אם אפשר להחזיר באותו יום כשר כו'.

ט"ז) **ב"ש** היקל אפי' לא ניכר כלל חתימה כיון שסומכים שעדים חתומים כמי שנחקרה עדותם **והתורת גיטין** חולק שמקילים רק מדין שהיום לא צריך קיום **פת"ש** וא"כ אם לא מקויים כלל אין להקל אם לא שעה"ד כו'.

י"ח) **בית מאיר** אם במקום נתינה יביאו לו הגט ויחזור לבי"ד שבמקום כתיבה ושם יעשו לו מעשה בי"ד אין צריך שיכירו במקום נתינה.

י"ט) **בית מאיר** להוסיף בנוסח והכרנו שהאשה גדולה בשנים וסימנים.

כ') **בית אפרים** לגרוס "השנים" ידועים.

כ"א) **בית מאיר** נוסח הגט היינו מה יאמר אך הנוסח עצמו רגיל.

כב) **חת"ס** איש עתים חלים עתים שוטה צריכה האשה לשלוח שליח קבלה רק כשחלים דאל"כ הוי כל מידי דלא מצי עביד וכו' וכן באשה כזאת אין הבעל יכול לשלוח שליח הולכה אלא כששפויה **ולשיבת ציון** וכן משמע בתשו' הב"ח ועוד מועיל שכיון שהוחזק שעתים חלים הוי מצי עביד או כיון ששליח קבלה אינו פועל כלום על הבעל שהרי יכול לגרש בע"כ אלא הסכמה שתהא יד השליח כידה כו'.

כג) לא כתב פיך כפי **לב"ש** לא יתן **גט מקושר** אם אי אפשר בקל להשיג אחר יתן, כינוי שליח **לב"ש** למעשה לא יכתבו **תשו' ב"ח** ועוד המנהג לכתוב.

כד) **פת"ש** ביד שלוחה היינו כגון שיכול לשלוח רק ע"י גוי שאז אסור ללא שליח כמבואר בב"ש ס"ק ד'.

כה) **גט מקושר** שליח שלוחה ט"ס כיון שאין השליח יכול לעשות שליח כיון שהוי מילי.

כו) **רדב"ז** תנאי בשליח הולכה לכתחילה יכתבוהו בשטר השליחות ואם לא כתבו ויש חשש שימסר לא כתנאי יכתבו מאחורי השטר במעשה בי"ד את התנאי כו'.

כז) כתוב בהרשאה שעדי ההרשאה אינם עדי הגט וידוע שהם כן אותם עדים **לבגדי כהונה** בטל השליחות והגט כיון שמוכח שע"ה וכן יש הכחשה לשליחות אלא"כ שייך לומר שההרשאה על גט אחר כו' **ולעבודת הגרשוני** כשר שתולים בטעות הסופר ולא

הרגישו כי לא קראו ואף אם טוען אולי הרב המסדר בקי ורק המקיימים של ההרשאה לא בקיאים כו' **ישועות יעקב** כל שידוע שבקיאין רק שהזמן טעות אין חשש.

כח) **שיבת ציון** היה שלש ריעותות יש לפסלו אלא"כ ידוע שבקיאים ונעשו הטעויות רק במקרה **פנים מאירות** אם הטעות לא בדבר מפורסם יש להקל.

כט) **נו"ב** כיון שכאן אמירת בפני רק מדרבנן ודאי נוגע כשר כשלא נוגע בדברי עדותו אלא מחוץ לדבריו אלא שאם אפשר בקל יקיימו כו' דלא **ככנסת הגדולה.**

ל) **ברית אברהם** למהריב"ל שיתכן שנוטל שכר לדון פסול מדאורייתא אם אחר שכבר הביא השליח לכאן דורש שיוסיפו לו כסף שלא התנו מראש פסול **פת"ש** ולנו"ב הנ"ל שנוגע כשר ודאי אין חשש **מהרי"מ מבריסק** סמך על הנו"ב רק בעיגון ובצירוף רב.

לא) **גאוני בתראי** בעיגון או כשרוצה סכום גדול של כסף אפשר להקל כשיטה ראשונה שע"י קיום ויעשו הקיום ע"י שיקיימו החתימות וימצאו איזה סימן בגט ויכתבו בשטר אחר ששטר זה שסימניו כך מקויים כו' אך לא יקיימו בגט כי עדיף לקיים לפני נתינה ואין מוסיפים בנוסח הגט כו'.

לג) **גט מקושר** בחזרו בתשובה אף אם הם שתיים יאמרו בפני כו' כיון שבשעת הראיה לא היו כשרים לעדות.

לד) **בית מאיר** למ"ד בסעי' י"א שצריך מינוי שליחות בעדים איירי כאן בעדים וכן או בא"י או במקויים שאין צריך בפני **פת"ש** וכן כששליח ראשון העיד לבי"ד יכולים בי"ד לשלוח ע"י גוי לשליח שני בהרשאה כו'.

לה) **מהרי"מ מבריסק** בעיגון אפשר להקל אפ' ע"י גוי **בית אפרים** כל חומרת הרמ"א רק כשמינה רק בכתב אך אם מינה בע"פ והרב ובי"ד מודיעים בכתב ודאי מועיל והיינו **שלבאר הגולה** הרמ"א החמיר מדין הגאונים שיד גוי באמצע והוי כנטל מע"ג קרקע אך **לבית מאיר מאמר מרדכי ובית אפרים הנ"ל** הרמ"א החמיר רק מדין שאינו יכול לשלוח שליח בכתב ונפק"מ שמועיל אם גם יאמר בע"פ וכן אם השליח עצמו מפחד שיאבד לו ולכן שולח דרך הדואר וחוזר ללוקחו ממנו **ולמאמ"ר** אם ישלחהו הבעל דרך הגוי לסתם אדם שלא שליח אלא נפקד והשליח יקח ממנו לכו"ע מועיל כיון שהנפקד ברשות הבעל כו' **והפת"ש** לא הבין חילוקו אלא שהאריך להוכיח שלכאורה אין כלל בעיה של גט מע"ג קרקע אלא לאשה שכתוב ונתן אבל בשליח לא גרע מאומר כתבו ותנו כו' אך למעשה כתב אף שהרבה גדולים הקילו כיון שהריב"ש העדיף לעשות שליח קבלה מיד שליח הולכה ולא למסור לגוי לכן צ"ע רב בקיבוץ חכמים למעשה כו'.

לו) **מל"מ** הסתפק אם שליח שנותן לגירושין יכול לשלוח שליח לתת למישהו שיוליך כיון ששליח שני לא ניתן לגירושין אם יכול לעשות שליח לגרש כו'.

לז) **בית מאיר** ביאר שדווקא בגוי וכדומ' שמינה בכתב לכן אף לא איכפת לנו שימסור לגוי אחר דמה לי קוף זה ומה לי אחר אך כאן הוא דין שליח ומכוחו נעשה השליח הבא לכן בכל שינוי יתבטל שליחותו.

לח) **נו"ב** לקדוש מרדו"ש שבקידושין אין שליח עושה שליח כי לא יכול לקדש בע"כ הוא הדין שבגירושין לאחר חרד"ג אינו יכול ולשיטה זו השו"ע איירי כשאין חדר"ג אך אין דעתו מוסכמת ואף הרא"ש לפי הנו"ב אסר לגרש בע"כ ע"י שליח מדין שאין שליח בחב לאחריני ודאי חולק על הקדוש מרצונו **פת"ש** אך לדידן שיש חדר"ג וחוששים לקדש מרצונו ונוהגים כן ששליח עשה שליח צריך לומר **כישועות יעקב** שחילק בין גירושין לקידושין אף לקדוש מרדו"ש אלא ששם הסתפק מה הדין אם אומר מפורש כגון שרק אם תתרצה אם שייך לשלוח שליח אחר כו'.

לט) **תרוה"ד** לא טוב קרוב או פסול **ר"מ מטראני** צריך שתים ולא עד אחד **רדב"ז** בדיעבד ועיגון סומכים על קרובים ונשים ואין צריך לקבלם בפני שלושה **שב יעקב** לא ראה את הרדב"ז הנ"ל וכתב שלרשד"ם קרוב לא מועיל ועד אחד מועיל ולדרכי נועם פסול קרוב רק מדרבנן שמא יטעהו וא"כ מועיל לקבל אף לא בפני ג' וצירף שתיהם כו'.

מ) **מל"מ** ואין כאן חשש של "כל דבר שהשליח לא יכול לעשות עכשיו לא יכול לעשות שליח" כיון שהשליח השני יקבל כח הבעל והבעל יכול לגרש עכשיו כו'.

מא) **לב"ש** אם עשה שליח כשעל פי דין לא יכול לעשות פסול מדאורייתא וא"כ אפשר שלשיטתו הגט בטל **ישועות יעקב** רק פסול דרבנן ולא בטל ונישאת לא תצא **רש"ש** פסול ולא בטל אבל נישאת חוכך להחמיר.

מב) **לתורת גיטין וט"ז** שליח ראשון יכול לבטל שליח שני **ולמהרי"מ בריסק וגט מקושר ויד המלך** לא יכול לבטלו כיון שמכח בעל קאתו.

מג) **מוצל מאש** הסתפק באם עשה הבעל שליח וביטלו ומינה אחר שיכול למנות מי שרוצה אך יכול למנות את אותו שליח שהבעל ביטלו **מל"מ** מסברא לא יכול כו'.

מד) **לגט מקושר** אם השני חי והוא רוצה להוליכו אין הראשון יכול לקחת ממנו **ולט"ז** יכול וכמבואר בס"ק הקודם.

מה) **ישועות יעקב** מה שכתב הב"ש ששליח הבאה אינו מילי ויכול לעשות שליח שני היינו אחרי שקיבל הגט מהבעל דקודם לכן ודאי הוי מילי.

מו) **רשב"א** אמרה כל מי מכם יהיה שליח קבלה אפשר שאין ברירה.

מז) **משכנות יעקב** אמר לו שיקבל במקום פלוני אע"פ שבהרשאה כתוב כנוסח הרגיל ודאי הגט בטל דנשאר התנאי וכ"ש כשאמר לו כך אף אחר הנתינה וכו'.

מח) אמר תנהו ביד מסויים ולא אמר אל תתנהו אלא וכו' **לב"ש** ליכא קפידא **ולתורת גיטין** יש קפידא.

מט) **ברית אברהם** אמר לשליח בכל מקום אפ' אמר בתחילה שלא רוצה שתתגרש כאן אפשר לגרש כאן דהרי במינוי מבטל כל מה שאמר שמבטל הגט כו' וכ"ש כשלא אמר מפורש שלא רוצה כאן אלא רואים שלא רצה לגרש כאן יתכן שע"י שליח כן כו' ואפי' במקום שאמר מפורש במקום אחר היה מקום לומר שבמקום שיש מינוי יכול דהרי כבר התרצה בכתיבה ונתינה לשליח אלא שעל זה אין לסמוך למעשה כו'.

נ) מה שכתב הב"ש שיכול לאחר היינו מצד המינוי אך הוי גט מאוחר שמח' כו'.

נב) **נו"ב** היה ביד השליח הרשאה ואמר לו הבעל שיביא את הגט רק אם יביא לו את חפציו וכדומ' והשליח טוען שאמר לו אח"כ שיעשה כמה שיכול השליח נאמן וכן אפי' לא חזר בו אלא שאפשר לפרש דבריו שאם לא יביא חפציו אז לא יביא פטורים לחמיו וכדומ' אף שלא קיים התנאי הגט חל אלא שכיון שהבעל מכחיש יעשו קיום להרשאה.

נג) **גט מקושר** ועוד חולק על הרמ"א שאף עם הרשאה יש חילוק אם הבעל בעיר **וישועות יעקב** החמיר לכתחילה אך בשעה"ד סמך על הרמ"א כו'.

נד) **חיים שאל** שלח גט ורוצה לינשא מיד לאשה אחרת אסור עד שיהא קרוב לודאי שהגיע לידה **ולנו"ב** צריך ודאי ממש אך בהגיע כתב מבי"ד של שם שקיבלה אפי' אינו מקויים מותר.

נה) **ברית אברהם** לכאורה אם שלח שליח לבטל הגט יכול אותו שליח לעשות שליח דהוי גמר מעשה ולא מילי כו'.

נו) משומד שגירש רק ע"י שליח הולכה **גאוני בתראי** להקל בעיגון **פנים מאירות** היקל בעיגון אפי' בלי שבועה כשיהיה דברים ניכרים שלא יבטל **תשו' הב"ח** אם לא נשבע ולא יודע הלכות גט כשר שאין לחוש שביטל אך בנשבע יש חשש **גט מקושר** מגרש מרצון אין לחוש שיבטל אך במגרש בכפייה אף שהיה כדין יש לחוש שביטל וכו'.

נז) **פת"ש** אין צריך לחזור ולהקנות לבעל כיון שממה נפשך אם זה זכות אז לא צריך ואם לא אז לא קנהו השליח כלל כו'.

נח) עשה אותו שליח הולכה ואח"כ קבלה **לב"ש** ביטל את השליח הולכה **לתשו' ב"ח** לא ביטל דיתכוין שיהיה מה שיכול אלא שיש חשש מצד לא חזרה שליחות אצל הבעל **והגט מקושר** תמה עליו.

נט) **שמן רוקח** כיום שנשבעים לא לבטל אם עבר וביטל לא מועיל כיון שאי עביד לא מהני ומה שהרמ"א החמיר במשומד הוא רק כי אפשר אחרת כו' ולמעשה היקל בזה בטבע במים שאין להם סוף שהאיסור רק מדרבנן **ובגליא מסכת** חלק עליו כיון שהוי כמי שנשבע שלא יקרע הגט וקרעו שודאי אין כאן גט **פת"ש** לא ברור כ"כ דמיון זה **ברית אברהם** מסיק שאף עכשיו אפשר לבטל.

ס) **משכנות יעקב** עדים מסופקים אם היה בלשן המועיל הוי ספק ביטול ואסורה דלא כמהר"ז מרגליות ומהרי"ז מרגליות עצמו פוסק להחמיר שהוי ביטול בעד אחד מדברי הרמב"ם כו'.

סא) **תורת גיטין** שלח שליח לבטל אין צריך להביא עידי שליחות כיון שכאן רק משאירה בחזקתה אז עד אחד נאמן ככל איסורים.

סג) **לט"ז** כאן איירי ששלח שליח בסתם ורק אח"כ אמר לו וכו' אז זה רק גילוי דעת אך אם אמר לו זאת בשעת המינוי הוי תנאי ממש **ולמהרי"מ מבריסק** כוונתו כב"ח שגילוי דעת קודם כתיבה או נתינה מילתא היא **ולפת"ש** אינו משום כך אלא שאם זה במינוי הוי אמירה ולא גילוי דעת ולכן אם יאמר לו רק לפני מינויו ואח"כ אחר כדי דיבור יתן לה סתם לאו מילתא היא והוסיף שלכאורה זה מח' בין מהר"ם מלובלין למשאת בנימין כו'.

סד) **מהר"ז מרגליות** חלות הביטול חל בשעת נתינה לכן צריך לשון עתיד אך בשעת נתינה אף לשון עבר טוב **ומשכנות יעקב** חלק עליו.

סו) **יד אפרים** ביטל בפני השליח אין חשש זה, וביטל לפני אחד אפשר שאין אפי' לעז וכן אינו נאמן להלקותו, וביטל שניים שלא בפני זה לתוספות אפי' שלא מועיל לוקה מפני הלעז כו'.

סז) **תורת גיטין** נתברר שמת ולא ידוע מתי הוי ספק מגורשת וא"כ אסורה לשוק כשיש יבם **ברית אברהם** בידה להקל בניסת או הגיע זמן של אחר שלושה חדשים כיון שהיה זמן היתר אם לא שבשעת נתינה נשמע מיד כו' וסיים שעדיין צ"ע.

סח) **רעק"א מיש"ש** הוא הדין זקן וחולה **בית מאיר מיש"ש** שמשמונים עד מאה זקן וחולה אין חזקת חי ותלה עליו ממשמעות סתימת הראשונים שיש חזקת חי וסיים וצ"ע.

סט) **ב"ש מגיד משנה ועוד** בגוסס לא יתן דווקא כשיש יבם אבל כשאין יבם יתן בשביל להנשא לישראל ממה נפשך וכן בעיר שהיקיפוהו כרכום וכדומ'.

ע) שלח גט ונמצא במלחמה **פנים מאירות** יש לו חזקת חיים **כתר כהונה** להחמיר חומרי מתים והיקל רק בצירוף כתב שאינו מקויים שחי **ברית אברהם** אם היבם

במדינה יחמירו לעשות חליצה ואם לא נמצא אפשר להקל ועדיף שיאמרו לה שאם היבם חי תצא מבעלה כדי שתדייק כו'.

עא) **למהרי"ט** ועוד כוונת השו"ע שאסור ליתן לה הגט מחשש שהאשה תטעה שמותרת וכן שתתבטל מצוות יבמין **ולנו"ב** ועוד אין חשש וכוונת השו"ע שלא יתן בחזקת גירושין גמורין אלא שתידע שגם צריכים חליצה דחשש שתנשא קודם חליצה הוא חשש רחוק ולא שייך ביטול יבמין בזמנינו שלא מייבמים כו' וסובר שאף למחמירים ברובו למיתה הקילו וסיים שישביעוה שלא תנשא בלי חליצה **פת"ש** העיר שמפורש במחמירין שאסרו אף ברובן למיתה **ישועות יעקב** היקל למעשה רק בצירופים.

קמ"ב

א) לעשות הסופר שליח **לפנים מאירות** ועוד פסול אפי' בעיגון **ולישועות יעקב** כשר בעיגון **ולרדב"ז** ועוד כשר אף לכתחילה ויאמר בנוסח הרגיל בפני ואם אמר אני כתבתי כשר ואינו נקרא שינוי מהתקנה כיון שרק משום איחלופי כו'.

ג) **גט מקושר** גם חמש נשים ששולחות משמע שיכולות לעשות שליח ומכאן משמע שאין שליח ראשון יכול לבטל דא"כ נחשוש שתבטל כדי לקלקלה כו'.

ד) **רדב"ז** משכונה לשכונה ועידי הגט לפנינו או בעיר או בי"ד מכירין חתימתן וכו' אם הם עצמם עדי הגט אין צריך לומר בפני ואין להחמיר שמא יארע שלא יאמרו בפני ויפסלוהו כו'.

ה) **נו"ב** כב"ש שהריב"ש כתב שהרשאה לא קיום רק לחומרא בעלמא ורק כשלא עשו כתקנת חכמים שלא אמר בפני אך באמר וספק אם הועיל לא החמיר כו'.

ו) **נו"ב** אפשר לקיים החתימות אף אחר הנתינה אף שקרעו הגט דלא **כמהר"מ ברבי**.

ז) **לט"ז וב"ש** לא מועיל להביא שטר שנתגרשה אא"כ חתומין שלושה כמעשה בי"ד דבשניים וכ"ש אחד הוי מפי כתבם **ולמנחת עני** יש להקל באומרת נתגרשתי בבי"ד פלוני וכ"ש בקרוב **ולבית דוד** יש להקל בזמנינו דשכיחי שיירות ודואר והוי כגילוי מילתא בעלמא **פת"ש** חלק על שתי ההיתרים והוכיח שאף לומר בפני בי"ד פלוני לא נאמנת וכן אינו גילוי מילתא כיון שבלא שהביאה כתב אין דעתינו אומרת כלל שנתגרשה וכן י"א שכל שבא להתיר וכדומ' אינו גילוי מילתא כו', אלא שהיקל במקום שאינה בחזקת אשת איש אך **לבית דוד** אם כיסתה ראשה הוי כחזקת אשת איש כו' וכן היקל אם נעשה ע"י דיינים שמסתבר שנכתב בדעת המגרש והמתגרשת שאז מועיל בשתיים מדין שטר **ורדב"ז** היקל במעשה בי"ד שמשמע שנעשה בבי"ד

אף שחתמו שתיים שמסתמא זה שתיים מתוך שלש, וכן כל שהיא בחזקת מגורשת מועיל דהוי גילוי בעלמא וכן **פת"ש** אם צריך חזקה גמורה ולא קול כו'.

ט) אמר אמר בפני וכו' לפני הנתינה או אחריה כשעסוקים באותו ענין **לר"י** ספק וכן דעת הרא"ש **והרדב"ז** מיקל ע"פ תוספות בבא מציעא וכו' **ולפת"ש** יש לסמוך על הרדב"ז אך בזמנינו שיש הרשאה אף שיש מחמירים שהרשאה אינו כקיום וחומרא בעלמא וכו' כאן ודאי אפשר להקל.

י) **לב"ש וקרב"נ** אם יכול לדבר מועיל כתיבה דלא כש"ך.

יא) **תורת גיטין** אם הבעל ביטל השליחות אחר שנתן צ"ע אם יועיל לקחת בחזרה דאפש"ל שכיון שכבר נתן לא אתי דיבור ומבטל מעשה.

יב) **רדב"ז** אם לא אמר בפני והלך ואין קיום אם יש שטר שליחות יקיימוהו וכשר ואם לא יקיימוהו פסול.

יג) **ריב"ש** מינה שלא בבי"ד יחזיר לראשון וימסור לו שוב בבי"ד.

טז) **בית מאיר** מלשון השו"ע משמע ששליח שני יכול להצטרף לבי"ד שאומרים בפניהם בפני אך **המהרח"ש** דייק מהריב"ש שאין מצטרף כי אומר שליח בי"ד משמע שיש בי"ד בלעדיו.

יז) **ברית אברהם** בתשו' הרא"ש מבואר שאף דיינים המסדרים הנתינה שלא יהיה הדיוטות. **פנ"י** אם טעו במידי דלא שכיח לא הוי אינו יודע בטיב גיטין.

יט) **למהרח"ש** אם היו שניים כשר אפי' סומים **וגט מקושר** חולק כיון שלא יכולים לומר כו' וא"כ היו פתוחים ונסתמו צריכים לומר כיון שאין להם דין עדות דצריך תחילתו וסופו בכשרות.

כ) **קרב"נ** ועוד אף בזמנינו מועיל טביעות עין כיון שלא שייך בדדמי כו' דלא כב"ש שמותר רק כשיודעים שהוא אשת המשלח.

כא) **גט מקושר** בעיגון לסמוך על סתימת הרי"ף רא"ש רמב"ם שמועיל במכיר טביעות קול של העדים.

כב) **תורת גיטין** אינו יכול למנות שליח שמכיר כיון שהוי כשליח שלא ניתן לו גירושין.

כג) **גט מקושר** אפי' לכתחילה אפשר להקל בעיגון בקרובים דלא כב"ש שרק בנשאת.

כה) אמר לה הרי את שליח להולכה עד לשם ושם תהיי שליח קבלה **לב"ש** אינו גט **לבית מאיר** ספק מגורשת.

כו) **מהרי"ט** אף שהתשב"ץ כתב ששליח שלא ניתן לגירושין לא יכול לומר בפני אלא"כ יכול לעשות שליח מי שירצה היינו כשכבר מינה שליח אחר ושולחו אליו

דהוי כקוף אך אם ממנה ע"י השליח יכול לומר בפני **והפת"ש** סובר שבתשב"ץ מפורש לא כך אך פסק כמהרי"ט כיון שלדעתו כל הפוסקים חולקים **ולבית מאיר** אף כל שליח שלא ניתן לגירושין כשר לומר בפני ולכן השמיטו השו"ע כו'.

כז) **לב"ש** לריב"ש אם לא אמרה בפני כשמסרה לשליח יועיל להחזיר לה כו' **יד אפרים** אף לריב"ש אין מועיל.

כח) **תורת גיטין** אף בעל שהביא הגט ממדינת הים למקום הנתינה אין חשש מוקדם דקלא אית ליה.

כט) **בית מאיר** להלכה בחתימת עדים לא מספיק לשמוע קול הקולמוס אך אם היה במעמד השליח אלא שהשליח הסיח דעתו אם ראה יוצא חתום מתחת בעדים בענין שלא יוכלו לומר שלא חתמו כשר.

ל) **לפנים מאירות** ומהר"י מרגליות אין לעשות העד שליח **ולרדב"ז** אפשר אף לכתחילה אך יאמר בפני נכתב דרק אם אמר אני הוא עד שני פסול.

לא) אם אי אפשר לקיים את הקיום **הרמ"א** היקל בדחק ועיגון **נו"ב** ביאר כיון ששטר לא מקויים הוא יותר טוב מעד אחד דמדאוריתא שטר כמי שמקוים ועד אחד לא מועיל כלל אך מה שכתב הב"ש לסמוך על השיטות שקיום לא צריך קיום **הפת"ש** כתב שנדחה שיטה זו **וכן בתשו' מהרי"מ** היקל ע"פ הרמ"א אפי' כשהקיום על ההרשאה כשאין חשש שהוא על גט אחר וחולק על הפני אריה שסובר שאם מגיע מרחוק צריך קיום מדאוריתא **והט"ז** חולק על הרמ"א כיון שלא מצאנו שהקילו בעיגון בלי בפני וכן דעת מהר"י ציטליס ועוד כו'.

קמ"ג

א) **מהרי"ט** סיכם עם אשתו שמגרש על תנאי והיא תבעה את הגט ונתנו סתם חל על תנאי וכתב **הפת"ש** שאם כוונתו כב"ח שגילוי דעתא קודם המעשה מילתא היא הרי הב"ש ועוד חלקו עליו ואם כמהר"ם מלובלין שגילוי דעת והוכחה גמורה מילתא היא הרי חלקו עליו ואולי סובר דהוי כאמירה ממש **והרדב"ז** חלק עליו וסובר שכל שלא אמר לסופר וכדומ' אף שאמר לפשרנים אינו תנאי, ואם אמר למסדר הגט שלא רוצה לגרש אלא על תנאי ושכחו לומר לו לכפול התנאי הוי תנאי גמור ובאמר לעדים ובאו אחרים אא הראשונים שם הוי תנאי ואם אינם שם אינו תנאי.

ג) גט על תנאי שהבעל יעשה ומתה האשה לא מועיל לעשות עכשיו התנאי כיון שאין על מי שיחול הגט ואם נשאת קודם הוי הבנים ממזרים.

ה) אמר תתני ולא אמר לי **למל"מ** יכולה לתת ליורשיו **ולשעה"מ** צריכה לתת דווקא לו.

ז) **יד המלך** צידד שאם אמר ע"מ שתתן 200 זוז ואחר נתן לא מהני כיון שרצה לצערה אף שבקידושין ודאי מועיל.

ח) **לב"ש** וב"י הרא"ש פסק רק לחומרא **ולרדב"ז** פסק כך מתורת ודאי שכיון שלצעורא דנין שכוונתו להחמיר עליה.

ט) **לב"ש** התנה שתתן לו מעות ונתנה מקצת הוי כהתחילה לקיים התנאי שבמת י"א שמועיל לרשב"ג **וליד אפרים** כיון שכסף אפשר להביא הכל בבת אחת לא הוי אפי' כהתחילה כו'.

י) **חות יאיר** אסור לדבר עם אשה להתגרש כדי שישאנה אף שהם רוצים בגט אלא שרצתה מבעלה כסף כו' **והבית דוד** התיר כל שלא דיברו הבעלים ביניהם וסיים הפת"ש וכפי הנראה לא ראה דברי החות יאיר הנ"ל כו'.

יא) **לרא"ש** אין תקנה אלא שיחזירנה ויגרשנה כו' **ולגר"א** ועוד לא מועיל לבטל התנאי אך מועיל לגרש טוב כיון שכל זמן שלא נתקיים אינה מגורשת כו' **ולגליא מסכת** אם אמר ולא תנשא עד ג' שנים וכדומ' ולא ע"מ ואמר נוסח הגט הרגיל אין כאן כלל ענין תנאי כו' **ומהרי"מ מבריסק** היקל כשהעדים לא זכרו אם אמר שלא תנשא או ולא תנשא וסובר שלכו"ע מועיל לתת גט אחר ללא תנאי כו'.

יב) **רדב"ז** יקדשנה בברכה.

יג) **גליא מסכת** אי אפשר לגרש עם הגט הראשון אפי' שהוא באותו יום דהוי כשטר שנמחל שיעבודו.

יד) ע"מ שלא תנשאי לפלוני ונתקדשה לו **למבי"ט** לא עברה על התנאי וכן צידד הב"י **ולשעה"מ** מתוס' משמע הפוך והב"י לא נשאו ליבו להתיר.

טו) **הב"ש** הקשה על השו"ע שהרי אם הנישואין חלים אז היא אשת איש וממילא לא יכול לבטל הנישואין ע"ש **ורעק"א** תי' שסובר כר"ן שכאילו ברגע הנישואין לא אשתו ומיד אח"כ חוזרת להיות אשתו ולכן באב שלא יכול לחול כלל אין כאן נישואין.

יז) ע"מ שתתני לי 200 זוז או שלא תאכלי בשר לעולם **למל"מ** ספק **וליד המלך** פשוט שהוי כריתות כיון שיכולה לתת את ה-200 זוז.

יח) **מהריב"ל** דן אם אמר ע"מ שלא תשתי סתם ולא אמר עד מתי כו'.

יט) **בה"ג** אי אפשר לבטל או לקיים תנאי בגט אחר מיתת בעלה **רעק"א** אף לשיטתם רק בשב ואל תעשה אך בקום ועשה אפשר אחרי מיתה, וכן אם עדיין זקוקה ליבם כיון שאגודה בו הוי כמו שהבעל עדיין חי כו' **חת"ס** טעם הבה"ג הוא שאולי לפני

מיתתו מחל על תנאו אם היה תנאי שלצערה ולכן לא שייך לבטל הגט בלא שקיימה התנאי אך בקיימה ממה נפשך טוב או שמחל וכלל לא צריכה ואף לצד שהוא להרווחה שלא מועיל מחילה הרי מקיימת עכשיו כו' **והוסיף** שאם אומר ע"מ שלא תדור בעיר משפחתו הוי כלא תכנסי לבית אביך לעולם שאין זה כריתות אך ע"מ שתעבור לבית אביה יכולה אח"כ לחזור דהתכוין שתעבור לי"ב חודש או שיהיה לה שם בית ולא חשש שתחזור וכו'.

כ) **שעה"מ** אמר כל חיי פלוני ופלוני כיון שזה שתי אנשים ולא אחד לרשב"א אינו כריתות דלא שכיח שימותו ולר"ן כן אף דלא שכיח.

כב) **רדב"ז** ע"מ שלא תנשא הוי כלא תנשאי, אמר ע"מ שלא תנשא לפלוני ולא קבע זמן לא יועיל לתת גט אחר בלי תנאי כיון שלכל החולקים על הרמב"ם הוי כבר מגורשת אלא יחזירנה ולא יברך כיון שלרמב"ם לא מגורשת ויחזור ויגרשה כו'.

כג) **שעה"מ** אמר ע"מ שלא תנשאי לכל העולם ומתיר רק לאחד לכו"ע אין אומרים שכולם ימותו ואין זה כריתות.

קכ"ד

א) **פנ"י** הקשה שאם אין טענת אונס רק מדין אפקעינהו יהיה טענת אונס איפה ששייך יבום שמועיל אף בעלת זכות וכו' וצידד לומר שיש תקנה לעשות התנאי ע"ד רבנן ואף שאומר שלא עשה ע"ד רבנן אפקעינהו ולכן אינו נאמן לומר שלא עשה על דעתם כו' וא"כ באופן רגיל לא צריך להגיע לאפקעינהו **בית מאיר** אין טענת אונס אף כשלא שייך משום פרוצות כגון בשליח וכו'.

ב) **רדב"ז** גירש אם לא יבוא ויפייס כו' והחביאה עצמה עד סוף הזמן חל הגט דאין אונס וכו'.

ג) **לב"ש** אחר תקנת רבינו גרשום כשהאשה מתרצית רק על תנאי שלטובתה אף שנאנס אונסא דלא שכיח יכולה לומר שלא משנה למה כיון שלא קיים אין ריצוי **והיד המלך** ועוד השיגו עליו שאם יש חרם פשטות הגט חל ואין נקרא בע"כ כיון שרצתה ומה שאנוס ודאי אין ע"ז חדר"ג כו' **ראנ"ח** לא יאמר בתנאי תוך שמשמע אמצע **ומהרי"ט** כתב שבכמה מקומות מצאנו שתוך לא אמצע כו'.

ד) **לב"ש** הגירסא ברמ"א שביה כאונס דשכיח **ולבית הלל** ט"ס ולגרוס כאונס דלא שכיח **בית מאיר** אפשר שהדין עם הבית הלל.

ה) **רשב"א ר"ן** כשמתנה עם השליח אף שלא עשאו כמשפטי התנאים הוי תנאי דנותן רק על דעת זה **בית מאיר** פקפק על המקור שלהם אך מס' כשיטתם מדין אתי דיבור ומבטל דיבור כו' **ולרא"ם** אם אמר לשליח להתנות עם האשה אין הבעל צריך להתנות

עם השליח כמשפטי התנאים ורק השליח יתנה עם האשה בשעת נתינה כמשפטי התנאים **פת"ש** יש חולקים שאף אמירתו לשליח תיעשה כמשפטי התנאים וסובר שאין חולק על הרשב"א דלא משמע בבאה"ט.

ז) נתן גט לשליח שיתן לאשה עכשיו ע"מ שאם לא יבוא תוך שנתיים יהא גט וכדומ' ונתן רק אחרי השנתיים **לב"י** אפשר לתת עכשיו ומותרת מיד **למהרח"ש** כב"י אלא שיפרש כשנותן הגט שגט זה ניתן על תנאי **ולמבי"ט ורא"מ** פסול כיון שנותן בלא תנאי הוי שינוי בשליחות וכן אילו נתן מיד היה לו כבוד שנותן גט כדי שלא תתעגן ועכשיו יחשבו שסתם מגרש והוי גנאי כו'.

ח) **ב"ש** ע"פ הפת"ש באופן רגיל של נאמנת היינו לא כנגד עדים אך אם אמר מפורש שאף נגד עדים אז נאמנת אפי' שיבואו עדים שבא אך ודאי שאם יבואו עדים שביטל הוי מבוטל.

קמ"ה

א) נחלקו הראשונים בשכ"מ שאמר מהיום או מעכשיו אם מת אם צריך שיהא הגט ברשותה עד שימות דאולי אינו רוצה שיחול עכשיו אלא מה שיותר מאוחר ולהלכה **למהריב"ל** ועוד החמירו **ולרדב"ז** ועוד להקל ויש שהקילו מעיקר הדין ולא רצו לעשות מעשה **מהרלב"ח** היקל בצירוף שהיה עם הארץ שלא ידע שיכול לחול אא"כ שודאי דעתו שיחול עכשיו **ומכתב מאליהו** השיג על סברתו **לבית מאיר** להחמיר אלא שאם היה ברשות נפקד מיקל **ומכתב מאליהו** ועוד השיגו עליו **ושיבת ציון** היקל אם הנפקד הקנה לה מקום להניח הגט **ומהרשד"ם** היקל אם נמסר לנפקד במעמד הגט דהוי כמו שליח קבלה כו' **ולגט פשוט** יועיל אם יאמר משעה זו וכן **לבית מאיר** יאמרו אם לא מתי עד יום פלוני לא גט ואם מתי מעכשיו עד יום פלוני והוא בכלל יהא גט משעה זו ממש ואם לא מתי עד יום פלוני לא יהא גט **וגט מקושר** חולק שגם משעה זו הוי כמעכשיו אלא"כ יוסיף מעכשיו משעה זו ממש ואפי' אם לא אמות עד יום פלוני תהא מגורשת ממני משעה זו ממש ואם לא מתי כו' **לב"ש** קרב"נ ועוד כל מח' הנ"ל בשכ"מ שיש סיבה שיאחר אך בבריא וכן בכל תנאי אם לא באתי וכו' אין חשש זה **ולמהרי"ק ומהר"י מינץ** אף בבריא מחמירים **שיבת ציון** לכתחילה לחוש לשיטתם אף שבדיעבד ודאי מועיל כי בטלה דעתם בדעת רוב המקילים כו' והוסיף שכל הנ"ל שייך בקבע זמן שרק אז שייך שרוצה לאחר אך אם לא קבע זמן ודאי חל עכשיו **ב"ש** מהיום אם מתי אין חשש שיתרצו שניהם לבטל הגט כיון שהתנאי אינו בידם לא שייך לומר כאילו לא נתקיים התנאי **ובית מאיר** ועוד השיגו שלשיטות שהוי כמעת שאני בעולם אז לא חל עכשיו וא"כ הוי כתנאי "אם" שיכול הבעל לבטל הגט.

ב) **נו"ב** אמר אם מתי יהא גט ואם לא מתי אעשה מה שארצה אם הוא כהן אסורה לחזור לו כיון שתנאי ההן מוחלט והלאו לא מוחלט א"כ אינו כתנאי כפול וכן לא שייך לשון אעשה דאיזה עשייה יש כו'.

ה) **ב"ח** בגט שכיב מרע, יקפידו שיאמר מפורש שמגרש בלי תנאי.

ו) **למהר"ם מלובלין** אם תרצה האשה לעבור על החרם ולא להנשא לו יש חשש על הגט וחלקו עליו **כל חכמי** הדור ודעת **הישועות יעקב וגט מקושר ועוד** להחמיר כמהר"ם והוסיף **הבית מאיר** שלכן יאמרו מפורש שאף אם לא תרצה יחול הגט ואם יש חשש מחמת זה לטירוף הדעת יעשה כנוסח שכתב בס"ק א' עי"ש כו'.

ז) **תשו' מאהבה** מותרת רק לבכות ולצאת אך לא לשבת שבעה וכו' וקריעה וללבוש שחורים **ולבאר שבע** החמיר שלא תעשה כלום.

ח) **פת"ש** משמע שאם הגיע לידה אף שאמר זכי יכול להועיל להיות אף שליח הולכה וכו'.

ט) **מהרש"ל ט"ז** ועוד כיום שאין מייבמין ודאי הוי זכות ויכול לזכות ולא שייך לנאסר במנין כי נאסר רק מספק כו' **והבית מאיר** לא רצה להקל לכתחילה אלא יבם כמשומד כו' אך בדיעבד מגורשת **פת"ש** כל הנ"ל שייך רק לשיטות שלא מחמירים כרי"ף שסובר שאף בזכות ממש אין הזיכוי מועיל לגרש אלא שלא יוכל לחזור כו' **והוסיף** שכל הנ"ל בתנאי שעשה גט שאם יחיה לא יהיה גט אך בציור שאף אם יחיה יהיה גט אינו זכות כו'

קמ"ז

א) **בית מאיר** וכן כשאמר אחר שתתני 200 זוז כו' **מהרי"מ מבריסק** וכן כשאומר ולא תנשא עד לאחר ד' שנים אלא שבזה הותרה בזנות תוך זמן זה כו'.

קמ"ז

א) אם ממהר ללכת וצריך לשלוח עכשיו עם תנאי והרי זה קודם כתיבה יש 4 אפשרויות **מהריב"ל** שיצוה שיכתבו ויתנו לשליח זה ולא יזכיר תנאי ואח"כ יאמר לשליח בפני עדים אחרים שיתן גט זה שציווה ע"מ כך וכך **ומהרי"ט** פקפק ע"ז שלא יועיל שהם אחרים והציע שתי אפשרויות 1) שאת הגט יעשה ללא תנאי רק יאמר לשליח שעושה אותו שליח רק ע"מ שהאשה תעשה כך וכך ואף השליח ימסרנו ללא תנאי ויאמר לה שהוא שליח רק אם כך וכך 2) אם לא באתי מגורשת מעכשיו ואם באתי לא תהיה מגורשת עד אחר הזמן וכו' דאז ודאי גט רק השאלה מתי כו' **והישועות יעקב** הביא שכיון שהמכתב מאליהו פקפק על דברי המהרי"ט לכן החמיר

לעשות שילוב של נוסח המהריב"ל ושל המהרי"ט דהיינו שיאמר רק לשליח אם לא באתי תהיה מגורשת מעכשיו ואם באתי אז גט ביום פלוני ועד אז יוכל לבטל כו' **כנה"ג** יגלה דעתו לשליח שרוצה על תנאי וכשיצוה לכתוב וכו' יאמר לשליח גט זה תן כמו שתרצה אם תרצה על תנאי ואם תרצה בלי תנאי והשליח כיון שהבעל גילה דעתו שרוצה בתנאי יתנו בתנאי.

קמ"ח

א) רצה ללכת למדינת הים יאמר לכתוב גט אם לא יבוא והלך ולא הרשוהו וחזר ולאחר כמה ימים הלך שוב **לכנה"ג והרא"ם** אין חוששין שמא פייס וביטל **ומהרי"ט צהלון** התיר בצירוף שהבעל נשבע לא לבטל ובאם יסכימו עמו.

קמ"ט

א) בכהן **לרעק"א ועוד** עושה בעילותו זנות דאם יבוא עליה ללא קידושין הוי לאו אחד ובקידושין שתי לאוין **וכנה"ג** פקפק ע"ז כל שתופס קידושין ויש עכ"פ רק אסור לאו וכן כל שלא יודע שאסור ובשם מורו הביא כל שיודע שלא יוכל לקיימה אין חוששים וא"כ בנדה כן ובשאר לא כו'.

ב) פרוץ בעריות **רדב"ז** אין חזקה אלא"כ אמר בעדים שרוצה לבעול לשם קידושין ואז אף שבועל סתם הוי כעוסק בעסקי קידושין כו'.

"גרושה מנישואין ונשאת לאחר" ונתייחדה עם ראשון **שלט"ג** אין חזקה כיון שאם לשם קידושין לוקה ואם לא אינו לוקה **כנה"ג** הנ"ל הסתפק.

"נדה" **ריב"ש רדב"ז** מל"מ אין חזקה שעובר על כרת **אבנ"מ** מוכיח מרשב"א שאמר שיש חזקה אפי' בזינתה שאסורה עליו רואים שלא משנה את האיסור אם יקדש או לא אומרים חזקה.

מל"מ החזקה אף על האשה ובנדה כשלא יודע והיא יודעת לא מכוונת לקידושין **ולקט הקמח** מוכיח מרדב"ז שאין חזקה על האשה.

ג) **רדב"ז** אינו רואה העדים אינו כלום, יודע שיש עדים ואינו רואה אותם, הוי קידושין, אומר שאם יש עדים אז מקדש ויש עדים אף שלא יודע מקודשת, ראו שאומר לבועל לקידושין ואינו יודע שיש עדים צ"ע.

ד) צריך 4 תנאים שיעור ביאה, שלא יהא שם אדם, עדים רואים כאחת, יודעים שהעדים רואים, וביבם שלא רוצה לייבם והתיחד בעדים והיה חולה וכבד חליו היקל דיש סוברים שאין חשש ביחוד וכן לירושלמי צריכה גט רק לכתחילה וכן לחשש

יבמה שרק לאו לא מחמירים, וכן שקרוב לגוסס ואין בו כח לבעול וכן נטרף דעתו שלא יבעול לקידושין וכן כיון ששידך אחרת מסתבר שאינו רוצה אותה.

ה) **רדב"ז** רוצה לקיימה צריך קידושין, וברכת אירוסין לשיטות שאי אפשר לברך אחר אירוסין לא יברך ושבע ברכות יברך כו'.

ו) **רעק"א** לב"ש שבזינתה אין חזקה של אין אדם עושה כו' (והרדב"ז חלק על זה בראוה שנבעלה) ה"ה כשכבר נשא אשה שיש חדר"ג ובב"ש בסי' קט"ו לא משמע כך אך יש חולקים שם **והכנה"ג** בבאה"ט חשש שבעל לקידושין.

ז) משודכת **לרמב"ן ועוד** אף ראוה שנבעלה אין חוששין **והרדב"ז** חולק.

ק"נ

א) **גט פשוט** אפי' רק נתקדשה מסתבר שלא תצא.

ב) **לח"מ ע"פ מרדכי ועודאף** בנישאת במזיד לא תצא **לריב"ש לפת"ש** החמיר רק בהוא שוגג ורוצה לגרשה והיא אינה רוצה ראוי לקנסה דתצא **לברית אברהם** בדעתו החמיר דבמזיד ובפרט כשמיחו וצידד להקל בציור שעי"ז תתעגן לגמרי וכן באיסור יבמה לשוק וכן בדרו ביחד שמא נתעברה וכן כשהתרו בהם שלא תנשא עד שיוסכם מבי"ד כיון שלא התרו בתורת ודאי אפשר להקל.

ג) **הגהת מל"מ** אין לכוף לבעל ראשון לתת עוד גט.

קנ"ב

א) **תורת גיטין** בב"ש הבעל לא יכול לאסור על כהן אחר **ובית מאיר** ואסורה לחזור לבעל זה מדין שויא **וברית אברהם** כוונתו לשיטות שעכשיו שיש חדר"ג אין לו נאמנות כו' **והוסיף הבית מאיר** שבאומר נתגרשה במקום פלוני גם צריך להיות קול כשהגיעו לכאן ולכן אינו נאמן אך אם יצא קול שנתגרשה במקום פלוני וגם אומר שגירשה נאמן ואם אין מי שיודע שהיתה אשתו נאמן מדין הפה שאסר הוא הפה שהתיר כו'.

ב) **נו"ב** בציור שגירש שתי נשים בשתי מקומות ובכל מקום הכירוהו בטביעות עין שהוא פלוני ששם אף שאמר שהוא בעל של אחת הוי כשניים אומרים נתגרשה וכו' ושתיהן אסורות כו'.

ג) **בית מאיר** אף הבנים כשרים כיון שבצירוף חזקת שתיהם נעשה הספק כוודאי להכשיר הוולדות.

ד) **שעה"מ** דן באחד אומר שהיא אשת ראובן ואחד אומר אשת שמעון אם הוי כהוחזקה אשת איש.

ה) **נו"ב** צידד לומר שבציור שבתחילה הודית בפני בעלה ועוד שנבעלה באונס ואח"כ אומרת זאת בבי"ד יתכן שלא נאמנת כיון שכשבאה לבי"ד כבר אין לה מיגו דלא נבעלתי דהרי יש ע"ז כבר עדות כו' ודחה שרק נאמר בממונות.

ו) **לבית דוד** ועוד כיום שהמנהג שהפנויות הולכים גלויי ראש אם כיסתה ראשה אינה נאמנת לומר אמתלא להתיר עצמה כיון שהוי מעשה כלבשה בגדה נידות וכ"ש משם ששם שייך לומר שלא איתרמי ליה בגדים אחרים כו' אך **החוות יאיר** חולק שדווקא בבגדי נידות כיון שמאוסה כך אז לא נאמנת אך כאן שקורה שעושים זאת מפני שחין וכדומ' וכן שמבוגרת ומתביישת ללכת כפנויה אז מועיל אמתלא.

ז) **רדב"ז** מסתבר לומר שלמעשה אם אמרה א"א הייתי ופנויה אני צריך תוכ"ד אך בציור שאמרה א"א הייתי וגרושה אני העיקר שלא צריך תוכ"ד וכן בציור שאמרה שהיא עגונה ואח"כ אמרה שמחמת שנאבד הגט אינה צריכה תוכ"ד כיון שהוא אמתלא ולא מדין הפה שאסר וכו'.

ח) **ב"ש** א"א אני כיון שמכחשת דבריה לכו"ע צריך תוכ"ד **פת"ש** הסתפק כשלא נאמנת אם יכולה ללכת למקום אחר ולומר גרושה אני כשיודעת שזה האמת.

ט) **לט"ז** ביו"ד אם אמרה בפני רבים לא מועיל אמתלא כיון שלא כולם יודעים מהאמתלא אך כבר חלקו עליו שם.

י) **ב"ש ע"פ אחרונים** יצא קול שיש עדים שהיא עדיין אשת איש אסורה והיינו קודם שנתארסה דאח"כ אין חוששים לקול.

יא) **פת"ש** לכאורה אף עדים ששמעו שהיא אמרה שהיתה אשת איש.

יב) **רדב"ז** חכמים האמינוה לומר שגרושה אני כשלא ידוע שנשואה כיון שיש חומר בסופה שאם יבואו עדים שהיתה נשואה תצא ובנים ממזרים דאורייתא מכח חזקה כו'.

יד) **רדב"ז** אשה שהוחזקה גרושה מותרת להנשא ומה שהמנהג שנותנים לאשה כתב כשהולכת למקום אחר הוא רק עד שתתחזק לגרושה ואינו כקול כי קול הינו לזמן קצר ואינו מתחזק וחזקה לזמן ארוך והולך ומתחזק ללא ערעור.

טו) **נו"ב** אף שהשו"ע כאן היקל כיון שבסי' קמ"ב הביא חולקים אין בידינו להקל אך כשיש קיום על הגט רק שלא מכירין את חתימות דייני הקיום אפשר להקל אף שלא בשעה"ד.

יז) **רדב"ז** כשיש עדים שנתגרשה בגט כשר ונמצא שהגט פסול תולים שלא דקדקו או לא בקיאים והגט פסול אלא"כ יבואו עדים שהפסול נעשה אח"כ ואז כשר אף

לכתחילה ואם יש לה מעשה בי"ד שהתגרשה ומוציאה הגט ורואים בו פסול אם יכול להיות שנהיה אח"כ כשר ואם לא אז פסול ואף נשאת תצא.

יח) **בגדי ישע** נישאת לא תצא דמדאורייתא עדים כנחקרה עדותן ובפסול דרבנן הרי הדין שלא תצא.

יט) **נו"ב** אף לרמ"א שהיקל בעיגון בגט מקויים שלא הכירו חתימות הדיינים יחמיר כאן שיש רק מעשה בי"ד כיון שיש כאן ריעותא שאין לה את הגט וכן שם נאמן רק מק"ו שנאמן על חתימות עדי הגט וכאן שיש רק מעשה בי"ד לא שייך ק"ו זה וכן הדין במעשה בי"ד של חליצה **בגדי ישע ע"פ פת"ש** חלק עליו כיון שאינו ריעותא שאין לה את הגט כי היום המנהג לקרוע הגט ולתת מעשה בי"ד וכן עיקר טעם הרמ"א שם הוא כמפורש בתשב"ץ שהיום לא צריך קיום ומה שלא חלק הרמ"א כאן הוא משום שזה ק"ו משם שמועיל אפי' לתת כ"ש כאן שנאמנת שניתן **והוסיף** כל זה כשזה בידי האשה שאז יש לחוש לזיוף אך אם מגיע דרך הדואר ולא שלטה בו יד האשה אין חשש כלל.

קנ"ד

א) **תשו' רא"מ** דווקא סרחון חזק וקשה שאי אפשר לסבלו.

ב) **כנסת יחזקאל** בעל שרוצה לעבוד בעורות לסת"ם ולא מאמין לאחרים שיעשו לשמה ואשתו מוחה בו אם יכול לעבוד בעבודה אחרת יכולה אשתו לעכב אך אם לא יכול כיון שהפרנסה דחוקה וזה מלאכת שמים וכו' אין יכולה לעכב.

ג) **ב"ש** אף לרמ"א אינה כמורדת דיכולה לומר קים לי כחולקים הסוברים שיכולה לומר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל **בית מאיר** מקשה שהרי הבעל מוחזק כו'.

ד) **מהר"ם אלשקר** פסק במשומד לכפות לגט כיון שהמקילים הם רוב בנין ורוב מנין **עבודת הגרשוני** מחמיר כיון שספק דאורייתא **בית מאיר** המוטב הוא לכפות על חיוב מזונות וכדומ' עד שירצה לגרש מעצמו על ידי פשרה וכו'.

ה) **נו"ב** כתב על מעשה שנעלם מאשתו מחמת עוני לי"ב שנה ושם נשא אחרת וטוען שהיה מחמת שעד אחד אמר לו שאשתו מתה והרב התרה בו לגרש ושהה איתה ואח"כ גירש ורוצה לחזור לראשונה וטוענת כיון שבגד בה כנ"ל ולא השאיר לה אוכל רוצה שיכפוהו לגרשה וכתב הנו"ב שאין לכופו כיון שאינו דומה לרמ"א כאן אף שעבר על חרם כיון שיש אומרים שהחרם רק לא לישא לכתחילה וכאן בתחילה או שטעה מחמת העד או עכ"פ לא התרו בו וכן כיון שאף לרמ"א כאן מי אומר שכוונתו שכופין בשוטים וכן אינו דומה לרמ"א בסעי' ג' שרגיל להוציא אשתו כיון שאף שלא זן אותה הרי לא התרו ועוד שהרי אין לו שבזה הרמ"א בסי' ע' הביא

שטות שאין כופין ולכן אין לכופו אפי' בדברים אלא שיכולה לומר מאוס עלי ואין לחייבה לדור עמו ומה שהוציאה בהוצאות הדרך לבי"ד כי אמר שיביא לה גט יכולה להוציא ממנו כיון שבאה מחמת אמירתו כו'.

ו) **בית מאיר** אינו זן אשתו כראוי ויש לו ואשתו אינה רוצה לדור עמו מחמת כן לכו"ע אינה כמורדת דכל שעשתה כדי לכופו כדין על העתיד ודאי עביד איניש דינא לנפשיה.

בית מאיר סובר שבאפשר לו ואינו רוצה להשתכר לכו"ע כופין להוציא.

ז) **גבורת הנשים** החמיר למעשה לא לכפות מורד ממזונות וכן לא לכפות מורד מתשמיש ללא טענת חוטרא לידה וכו' וכן אפי' מורד מהכל אף שעיקר הדין לכוף ללא טענה החמיר לחוש לשיטות שלא כופין בשוטים.

ח) **גבורת אנשים** למעשה אין להיקל את הרמ"א מחשש גט מעושה והרשב"א כתב רק בדרך אפשר ורק יכולים לכפותו בדרך ברירה שאו יזון וישמש או יתן גט.

י) **לגבורת אנשים וגר"א** למעשה אין להקל לכוף כיון שהרא"ש בתשו' לא היקל ואף שאר הראשונים סתמו ולא חילקו בין יד אחת לשתיים.

יב) **רדב"ז** אם יש לה נכדים אין טענת חוטרא לידה וכו'.

יד) **גר"א ועוד** אף שלרא"ש אפי' בעקר תוך עשר שנים חיישינן שזה מחמת שעיניה נתנה באחר דברי שאר הראשונים והשו"ע עיקר.

טו) **גבורת אנשים** כשטוענת שאין לו גבורת אנשים אם באה מחמת טענה כופים בשוטים ובלא מחמת טענה רק מחויב להוציא ועיקר **כב"ש** ועוד שצריכה לומר לו זאת בבי"ד ובפניו כמשמע **במהרי"ק** ועוד שרק כשנמצא בעיר ולא בפניו יש ריעותא אך בעיר אחרת ויודעת שישמע מועיל ואף לדעתם אולי הוא רק לענין שמועיל שתאמר שוב בפניו כו' וכן העיקר שמועיל לומר שוב בפניו דלא **כדרכ"מ** ועוד שצריך דווקא פעם ראשונה בפניו.

טז) **לב"ש** ועוד למ"ד בסי' י"ז שנאמנת אף לכתובה צריך ליתן כתובה וכן פסקו לדינא **הגר"א וגבורת אנשים**.

נו"ב בטענת גבורת אנשים לא ימהרו לגרש אלא ינסו לעסוק ברפואות אף שהיה בריא ונתקלקל מחמת זיקנה וכו' ובזמן זה לא ידורו יחד כי בעיקר הגורם הוא שנאת הנבעלת ובהיותם יחד השנאה מתגברת כו'.

יז) **רדב"ז** ועוד טענה שבא עליה בנידתה אינה נאמנת דלא **כמשפט צדק** שסובר שנאמנת אם אינה תובעת כתובתה וכו'.

יח) **גבורת אנשים** ודאי ברחמה סתום וכדומ' אין לה כתובה וכאן איירי שיש לו קצת גבורת אנשים ולכן יכול לבעול רק אחרת לכן צריך לתת לה כתובה.

יט) **גבורת אנשים** מכל הפוסקים והאחרונים משמע שלא שונה בזמן הזה ואם אומרת מפורש שמוחלת על כתובתה ודאי להקל דאפשר אף למהר"ם אין חשש ובפרט לשיטתו שלא כופין בטענה זו ואם תבעה גט ויש אמתלא ולא הזכירה כלום מהכתובה נאמנת כו'.

כ) **מהר"ם אלשקר** שהה שש שנים ולא ילדה לא הוי אמתלא **גבורת אנשים** ומהרי"ק כאן כיון שמדינא דגמ' נאמנת מיד די ברגלים לדבר קצת כגון שהתה 5 או 6 שנים ולא ילדה וכן כרתו הכיס להוציא אבן וכן בבתולה אפי' שתיים ושלש שנים.

כא) **גבורת אנשים** חולק שבמקום שלא נאמנת ודאי מחוייבת לדור והרשב"א כתב זאת רק לשיטתו שנאמנת ולא כופין משא"כ לרמ"א שחולק.

כב) **גבורת אנשים** לכוף רק בבאה מחמת טענה.

כג) **גבורת אנשים** איירי כאן שטוענת שאינו יכול או שאינו בקי שבזה חייב לגרש ונאמנת כיון שמעיזה אך בטוענת שמורד ואינו רוצה לבוא עליה אינה נאמנת.

כד) **לבית מאיר לריב"ש** אפשר רק לכופו בדרך ברירה לישבע או לגרש אם לא יבוא לזמן פלוני ולרא"ש אפשר לכוף לגרש לזמן דאינו נקרא כפיה דבידו לחזור ואם נשאר אפשר לכפות דמונע אישות **פת"ש** לגבורת אנשים שאף במונע אין לכוף ה"ה כאן יעשו כריב"ש כו'.

כה) **נו"ב** מתו בניו ושהה עם אשתו מאחר מיתת אחרון עשר שנים ועוד קצת כנגד מה שלא היה בביתו ורוצה לעלות לא"י ולהנשא לאחרת אולי יזכה להוליד ואשתו לא רוצה לעלות ולא להתגרש אלא"כ יתן לה כסף מותר לו לישא אחרת בהיתר מאה רבנים כיון שזה מקום מצוה ואשתו לא רוצה להתגרש והרי רוצה לעלות לא"י שלא שייך טעם שחו"ל גורם ואין עליו את חיובי אישות וכשתרצה להתגרש יתן לה כתובתה ולא חייב לעלות מיד אלא יכול לישא אחרת בתנאי שאם ימתין ולא יהיה ילדים יעלו לא"י.

כו) **לריב"ש** כשיש בן אחד והיא זקינה כופין אך **לנמו"י** ומעיל צדקה המנהג שלא כופין וכן ראינו אנשי השם שלא הוציאו נשותיהם כשהיה בן אחד כו'.

כז) **בגדי כהונה** עבר עשר שנים ואשתו אשת חיל והוא חולה ועוזרת לו ועי"ז יכול ללמוד טוב וכן כתובתה מרובה אינו חייב לגרשה כיון שי"א ששנות חו"ל אינם מן המנין ואף לחולקים יש מקילים שזמן שחולה אינן מן המנין ואף לחולקים ק"ו ששאר מצוות שכופין ואינו מחוייב לבזבז יותר מחומש כ"ש כאן שמח' אמוראים

אם כופין כיון שספק אם יבנה מאחרת וכאן הרי כתובתה מרובה וכן כאן כיון שלא רוצה לישא שמא יטרח במזונות ורוצה ללמוד לרמב"ן אין קיצבה ולא צריך לישא ואף לחולקים הרי כאן יתכן שייקימו פו"ר כו'.

כז) 2) **מעיל צדקה** ימי נידות נחשב במנין השנים אך אם יש לה וסת ארוך הוי כחולי שלא מן המנין וכן לא צריך שבעל כל לילה אלא בכל עונה שלו ואם ביטל ישלים הזמן כו' ואין בנו כח להקל כשלא קיים עונתו לא סמוך לטבילה אלא אף זה ישלים וטיילים שחייבים בכל יום אין בזמנינו ועכ"פ בת"ח שלומדים בעיון ההלכה ודאי שלא חייבים כל יום.

כט) **לב"ש** שהה עשר שנים ולא ילדה כיון שבזמנינו אי אפשר לישא אחרת וכן כיון שיש לו חיוב לגרש יכול לגרשה בע"כ **שב יעקב** חלק ע"פ רמ"א בסי' א' שכשלא רוצה לקבל גט ומן הדין לגרשה ישא אחרת **ובית מאיר** דחה ששם איירי שלא יכול לתת לה גט **נוב"י** אי אפשר לגרש בע"כ כיון שספק אם תיקן אף בכהאי גוונא וכן אין כאן בא מחמת טענה כי מסתמא זה בגללו כיון שהוא מצווה על פו"ר ולכן אין לכפותה בשום כפיה ואף חייב בכל החיובים ולא שייך קים לי כשיטות שאפשר לגרש בע"כ כיון שזה איסור וכ"ש במקום קללה שאולי מגרש אותה מפני השנאה ויתכן שלא יתחתן כ"ש בזמנינו שלא כופין אח"כ לינשא ולכן או שיתן לה גט ברצון ואם לא אז עכ"פ חייב בשאר וכסות וכו' **מו"ה צבי הירש** השיג על הנו"ב אך למעשה החמיר ומוטב שתאבד נפש אחת שלא יצא תקלה בישראל ולכן יאמרו לה שבדין שתקבל ברצון וכו' ואם לא תרצה אין לכוף אך אם הבעל מעצמו מונע או תשמיש או שאר וכסות והאשה יכולה להסתדר בצמצום אין למחות בידו אם מונע כל החיובים או מזונות ולא יכולה להתפרנס יש לחוש לתקלה ולכן רק יחרימוהו על תנאי שאם עושה לשם שמים אין כאן חרם אך אם לא אז יש כאן חרם כו' **מעיל צדקה** מעיקר הדין צריך לכוף הבעל בשוטים לגרש אך אין לנו הכח לזה מפני בעלי הזרוע אך הבעל עצמו מחוייב ואם לא רוצה לקבל אין לנו נפק"מ כי כל מה שיעשה לא טוב בעיני האומות אך אם רוצה יכול לכופה בשאר כסות ועונה משום קים לי כו' **והוסיף** שיכול לשעבד עצמו באופן המועיל לאשתו הראשונה שאחר שיקיים המצוה באחרת יחזור אליה ויתנה כך עם השניה ואז יכול לגרש השניה בע"כ לכו"ע וכ"ש כאן שבלי"ז לא יוכל לגרש הראשונה כי לא תרצה וכן כיון שחב לראשונה לא יוכל לוותר על התנאי של השניה ואין כאן חשש של מגרש משום איילונית כיון שרק שהה וכו' ואף אם יש קצת סימני איילונית כל שלא אמר לה בשעת הגירושין שמגרש ע"מ כן אין חשש להחזיר כו'.

ל) **גבורת אנשים** טוב להחמיר כמהריב"ל לא לעשות הרחקות שבזמנינו נחשב כנידוי אלא יאמרו לו שמותר לקוראו עבריין.

לא) **גבורת אנשים** הקשה שלכאורה לרמ"א לשיטתו מותר אפי' לכפות וכן אפשר לכפות אפי' בשוטים שיקיים עונתו אך למעשה סובר כשיטתו שחולק על הרמ"א שם כו'.

לה) **ט"ז** היינו כי נזירות שמשון אין לו התרה ולכן יתן שתיים אחד לקיים שבועתו ואחד לעיקר הגט.

סדר הגט

ב) **ברית אברהם** אפי' נתינת הגט מהשליח לאשה נמנעים בע"ש.

ג) **פת"ש** חלילה להקל **כמהרי"ם אלשקר** שהכשיר כשאחד מהעדים בן גיסו של השני כי הוא נגד רוב הפוסקים **נו"ב** איפה שהעדים קרובים רק מצד אישות ורק מצד אם כיון שמצטרפים שתי הדברים לכו"ע הוא רק פסול דרבנן ונשאת לא תצא.

ד) **נו"ב** עד שיצא קול שבא על פנויה אלמנה ונתעברה ונשאה ולא יצא עליו קול חוץ מזה כשר כיון שאולי לא נדה ואף שיש וסתות הוא רק דרבנן ולרוב פוסקים אינה קדשה וכן אף למחמירים אפשר שלא ידע שיש איסור קדשה ועוד שכל שלא יצא קול שרגיל אלא פעם אחת ונשתקע הקול ומאז לא נשמע כלום לא הוי חשוד ועוד שאמרינן ודאי עשה תשובה ובפרט שנוהגים להזכיר לעדים לשוב בתשובה וכאן אין צריך תשובה בפרהסיא כיון שלא נודע שחטא בבירור ואין החטא מפורסם.

ו) **נו"ב** אף שכתב כאן שאינו דין היינו סידור הגט אך הנתינה הוי כדין ולכן כתב הרמ"א לא לתת גט בלילה.

ז) **לבוש** אם לא יתפשר על המחיר מראש יש לחוש שכשישמע הסכום לא ירצה ואז יתבטל השליחות וכשיתרצה יסמכו על המינוי הקודם ובאמת צריך מינוי חדש.

ח) **נו"ב** חייבים לתת הגט בפני שלשה כמו שמפורש באו"ז ורש"י ולא נמצא חולק חוץ מהב"י וכו' ואף למתירים בלילה הוא כי הוא כגמר דין או כיש פוסקים שאף דין בלילה כשר בדיעבד אך ודאי הוי דין ולכן בנמצאו קרובים פסול אך לא צריך להחמיר בקרובים שע"פ חומרא ואף זינתה שאין כתובה הרי יש בלאות אך ארוסה אין צריך שלשה **אורים ותומים** כך מפורש בתרגום יונתן שלפני בי"ד וכו' **פת"ש** חלק ע"ז והביא הרבה ראיות ותמה שא"כ למה הזכירו השו"ע ועוד דין לילה ולא דין שלשה שהוא חובה ואף דחה הראיה מרש"י ואף התרגום ויש שדחו שאינו מיונתן ואינו כדאי לחלוק על הש"ס אך בגט מעושה ודאי צריך שלשה כי אפי' ה"א בגמ' שצריך מומחים **חת"ס** חלק על הנו"ב אך כתב שחקירת הרב הוי קבלת עדות וכיון שבזמנינו נותנים מעשה בי"ד חתימת העדים הוי מפי כתבם ולכן צריך שלשה ולכן אם לא דחוף לתת מעשה בי"ד לא צריך ג' אבל לכתחילה יחמירו כיון שכך המנהג וכיון שנפיק מפומיה דהנו"ב כו'.

ט) **פת"ש** צ"ע על רמ"א שלא הביא כאן את המחמירים אלא בשאין שמות הנשים שוות **ישועות יעקב** כבר נהגו שאין מחמירים כשאין שמות הנשים שוות כיון שמאוד שכיח והוי כדיעבד ומנהג ישראל תורה.

י) **לבוש** הטעם שהסופר לא יהיה קרוב הוא כיון ששואלים אותו אם כתב לשמה אך אין מדקדקין בכך כיון שאינו עדות דכיון שאמר בפיו שלשמה מסתמא כך כתב ובסי' קל סק"ב יש עוד טעם.

יא) **לבוש** כי הוי מילי ולא מימסרן לשליח.

יב) **שב יעקב** במגרש מרצונו רק מנהג לבטל מודעי ולא מעכב.

יג) **חת"ס** טעה ואמר הריני מבטל הגט וחזר תוכ"ד שמבטל מודעה אם אכן נתקל בלשונו ודאי אין חשש ואף אם חשב שכך הנוסח אינו מעלה ולא מוריד ומצד חזרה תוכ"ד אם אומר רק שמבטל מודעה לכאורה אין כאן חזרה אך אם אמר מפורש לא יהא בטל לר"ן שאין חזרה בגירושין כי הוא מעשה גדול ודאי עשאו בישוב הדעת כאן לבטל גט שנכתב בכשרות ודאי אינו בטל ומועיל חזרתו ולרשב"ם שהוא משום חומרת איש מדרבנן מסתבר שאיפה שלא היה מסירה לא אחמרו כו'.

טו) **לבוש** נוהגין שעומדין רק בשיטה ראשונה שכיון שהתחיל לשמו ודאי יסיימו כך כמפורש בסי' קל"א ס"ח כו'.

טז) **לבוש** גם לשליח המנהג שרואה רק שיטה ראשונה.

יז) **שב יעקב** אם לא הודיעו לשליח שיהיה אסור לו לישא אותה עדיין אפשר לומר עד הנתינה וכל זמן שלא אמר אילו ידעתי אין חשש **וגט מקושר** אף אם לא אמרו לו כלל אין חשש ואף אם יאמר אח"כ אילו אין חשש בדיעבד כיון שלא גילה דעתו שע"ד כן ואפי' גילוי דעת בגט לא מועיל ואף אינו יכול לישא אותה בע"כ וא"כ ודאי שאינו יכול לעקור מחמת זה שליחותו אחר שהגיע הגט לידיה.

יח) **פת"ש** לא נשבע הבעל אין חוששין שביטלו ואפי' במשומד כל שגירש מרצונו כשר בעיגון **ובשב יעקב** החמיר אחר 4 שנים מהציווי ללא שבועה **פת"ש** צ"ע מנין לו לחלק בזמן.

יט) **שבות יעקב** כותבים זמן כתיבה ולא אמירה וכן בכל גט שליח אם הבעל כאן כותבים העומד וכשהבעל לא כאן אין לכתוב העומד אך אם האשה כאן יכתבו העומדת **הלכות קטנות וישועות יעקב** לא לכתוב העומדת כשלא כותבים העומד דכל החשש הוא מחמת שני יוסף כו' אך אם כתב אין חשש.

כ) **שב יעקב** אמר רק תן גט זה לאשתי כשר ואף שבב"ש משמע לא כך כבר תמהו עליו.

כג) **בית מאיר** אמירה לשליח שיתן בזמן פלוני אינו נחשב תנאי כלל.

כב) **שב יעקב** אם כבר מינה שליח שלא בפניו והלך למרחוק אף שידוע מקומו אין צריך לילך אחריו דהוי כשעת הדחק כיון שאינו אלא חומרא.

כו) **לבוש** כתב במקום שער אף שלא ניתן אין להקפיד וסי' מקום בשר איפה שכשמרטיבים מכויץ לשם.

כז) **לבוש** ועוד המנהג כן לכתוב עם קולמוס של כנף.

כח) **לבוש** כיון שנראה שאות זה לא מהגט וא"כ הגט חסר וכו'.

כט) **לבוש** יכתוב זמן ושם איש ואשה בשש שורות ראשונות.

לא) **דרכ"מ** הן הן הוי כלאו **לבוש** כמו שבועה והוי שבועה שאינה צריכה **פת"ש** צ"ע ואף אינו שבועה כשלא מתכוין לשבועה כו'.

לב) **לבוש** עדיף ביטול מודעות סמוך לנתינה שלא יבטל בשעת שאלת העדים כו'.

לג) **בית מאיר** אין המנהג כן דלוקחין העדי חתימה לעדי מסירה.

לד) **לבוש** כיון שיש חדר"ג לגרש בע"כ לכן שואלין אותה אם זה מרצונה ואין מקפידין כ"כ לשאול אותה אם נשבעה וכדומ' כמו בבעל.

לו) **מהר"ם אלשיך** אם שלח לאשתו שיתן גט רק אם תשליש שטר כתובתה ואם לא יעגנה והלכה לבי"ד והניחה שם העתק ואמרה מודעה שמה שתמסור לשליש הכתובה הוא מחמת אונס ונתנה לשליש והבעל שלח גט ללא תנאי ועכשיו תובעת כתובתה הגט כשר כיון שהיה צריך לחשוב שתמסור מודעה ועוד שקיימה התנאי להשליש ועוד טעמים עי"ש.

לח) **רדב"ז** ועוד הביאו טעמים לזה.

לט) **ישועות יעקב** בכל גט על תנאי וכדומ' לא יקרעו עד שיתקיים התנאי.

מ) **גט פשוט** גט שכ"מ אף שהיבם בעיר הוי כשהע"ד **ישועות יעקב** גט משומד אפשר בלילה מדין זכות **נו"ב ועוד** גט משליח שצריך לומר בפני אי אפשר בלילה דהוי כלא אמר שפסול עד שיתקיים **טיב גיטין** גט מקויים יתנו בלילה ויקיים הקיום ביום, מסירת הבעל לשליח אין לחוש בדיעבד בלילה, מסירה לשליח קבלה שרי בשעה"ד מסירת שליח לשליח שאומר שליח בי"ד אני או בפני יש לו דין קיום שאי אפשר בלילה מסירת שליח לאשה אף שמחמירים בגלל האמירה כנ"ל אך אין להחמיר בזה אחר ערבית כו' ואף בבין השמשות בעיגון גדול אפשר לבטל להסתמך על הפוסקים

שאפשר לעשות קיום בלילה וכן כמקילים שיש זכות כו' **פת"ש** כשעושים בלילה אין לעשות חרם דאין עושים חרם בלילה.

מא) **רמ"א** י"א וכך המנהג שלעולם נותנים בפני שלושה.

מג) **לט"ז** השליח יכול לבטל שליחותו ואז יצטרך לקבל מינוי חדש מהבעל **גט מקושר** ועוד השליח לא יכול לבטל שליחותו אף בשמע הבעל צידד להקל כל זמן שהבעל לא לקחו ממנו כו' אך סיים שקשה להכריע כו' **ברית אברהם** אמר השליח שלא רצה למסור אלא"כ יוסיפו לו כסף והכריחוהו למסור והתפשר על סכום מסוים כשר דאינו נאמן שהבי"ד הכריחוהו דא"כ אף שקיבל כסף מהבעל הוי בטול אלא ודאי שלא רצה לבטל אלא רצה שיוסיפו לו ולא כפועלין **פת"ש** חלק שבציור זה אין כלל לשון ביטול דאולי כוונתו לתת אח"כ וכדומ' ואף אם לא כן זה לא יותר מגילוי דעת שלאו מילתא היא ועוד שנתנו לו כסף וי"א שאפי' בבעל אומרים שהתרצה וכאן לא שייך טעם המחמירים דשם ועוד שלגט מקושר אין כלל חשש אונס בשליח אך אולי רק כשהבעל אונס השליח ולא האשה וכו' **מהרי"מ מבריסק** שליח רצה כסף וצעקו עליו כעס ושם על השולחן נגמר שיעשו מה שרוצים ולא רוצה כלום כשר כיון שבפשטות שליח לא יכול לבטל שליחות ולשון סדר הגט לא סותר כי היינו לכתחילה ואף הגט מקושר הנ"ל שלא רצה להכריע יקל כיון שעיגון גדול ויש עוד צירופים וכן לא ביטל מפורש אלא רק גילוי דעת ויש חולקים על הב"ח שאם הוי רק דיבור הגילוי דעת מבטל, וכן לסניף את השיטות שמה שנעשה בכעס אינו כלום וכן אין כאן אפי' גילוי דעת כי רצונו רק שיתנו לו מה שרצה כנדרי זירוזין כו'.

מה) **דגו"מ** יש חולקין שאב מקבל וא"כ הרי יש שיטות שאם האב יכול לקבל אז הקטנה לא יכולה לקבל.

מח) **רדב"ז** חכם שסידר גט שלא כדין צריכים לכופו שלא יהא לו עסק בגיטין וקידושין מאחר שאינו בקי כו'.

סי' קנ"ה

ב) **ברית אברהם** לקבל עדות שהיא עדיין קטנה אפשר אף שלא בפני בע"ד.

ג) **קרב"נ** דעת או"ז שאף אם הבנים לא בני קיימא הוי גדולה וכן **בתשו' מנחם עזריה** כתב דאף בהפילה אינה ממאנת.

ד) **בית מאיר** למפרע הוא מח' ולא לכו"ע.

ח) **נו"ב** למס' גומות לבד הוי גדולה שאומרים שהיו שערות גדולות ונשרו אך אם יש שערות קטנות אף שהם בגומות נפרדות הוי קטנה ולא צריך לדחוק דאיירי כשיש שתיים באותו גומא כו'.

ט) **ב"ש ע"פ מהר"ש מלאדי** כשלא בעל ויש ספק על שערות או שנים נשים נאמנות להעיד אך כשבעל או כשלא ידוע אם בשעת קידושין היתה קטנה אין נשים נאמנות.

י) **רעק"א** בא עליה תוך י"ב ונתעברה וילדה צ"ע אם הוי חשש דאורייתא דאולי אין בועל לשם קידושין כיון שנשים גדולות תוך י"ב הם מיעוטא דמיעוטא.

י"א) **רעק"א** היינו כשנתרצתה מיד להתקדש לשני אך אם בתחילה חטף אותה אף שלבסוף נתרצית כיון שעשה שלא כהוגן הפקיעו ממנו הקידושין.

י"ג) **ב"ש** האידנא שאין בקיאין אף שהוא ספק דרבנן כיון שהוא חסרון ידיעה לא הוי ספק ברית אברהם חולק שהרי בלי בדיקה הוי חזקה שהביאה ולא ספק.

י"ד) **מהר"ש מלאדי** אפשר למאן בזמנינו דלא שייך בזה מנהג דאינו מצוי וזה טעם הרמ"א אך צריך עדות שעד המיאון היתה פחות מי"ב דאל"כ אינה נאמנת שלא בא עליה **רש"ל** החמיר שלא למאן בזמנינו אך אם מיאנה ונישאת לא מוציאין **נו"ב** אפשר למאן ביבם אף אחר שהגדילה עיי"ש.

סי' קנ"ו

א) **גמ'** יש יבום אף אם יש לאשה בנים מאיש אחר.

ב) **גינת ורדים** אם כשמת הניח בן טריפה שמת אחר כמה ימים ספק אם פוטר.

ג) בן ממזר **מרדכי** כשנשא עריות וחבושים בבית אסורים דלא חיישינן שזינתה עם אחר **ע"פ רמ"א** סוף סעי' ט' זונה מיוחדת לו אף שלא חבושים סובר כסוברים שודאי ממנו **שיבת ציון** נשא אשה ונודע אח"כ שהם עריות שאז ודאי אין סיבה שזינתה כו' **בית מאיר** נשא ממזרת ועכ"פ כשהוא גר או ממזר **רעק"א** לכאורה אף באנס פנויה שאין סיבה לומר שזינתה דלא כמשמע מהגהמ"י שיש חשש כו' והוסיף שבאנס ומת בנו בלי ילדים אין כלתו חוששת שמא יש אחין דאולי אביו הפקיר עצמו כיון שמחצה נקיבות ומיעוט מפילות ובאנס אחת שלא ילדה ואף הוא מת בלי ילדים **לרעק"א** חוששים שמא זינה עם אחרים ויש בנים ופטור מיבום **פת"ש** מוכיח שאין חשש שזנה וילד במתהפכת וכו'.

ה) **נו"ב** אשה שילדה אחר תשע וחצי חדשים אחרי מיתתו וטוענת שקודם מיתתו בא עליה אף שפירסה אח"כ נדה ואף שהיה חולה ואף ששבע שנים קודם לכן לא ילדה נאמנת ופטורה מחליצה ואף מי ששימש ביום שמת ונקלט זרעו אחר שמת הוי בנו לפטור מיבום.

ו) **רעק"א** ילדה ומת תוך ל' ויש עדים שלפני שש חדשים כבר היה ניכר בעין שמעוברת או שהיה חלב בדדיה קודם ב' שבועות הוי הוכחה שמעוברת ט' חדשים

וכדין כלו חדשיו אך אם ידעינן זה ע"י נשים או עד אחד לכאורה כיון שלא עבידא לאיגלויי לכו"ע לא מועיל אך למעשה בפיהק ומת קשה להקל ובחלה ומת יש צד גדול להקל וצ"ע **פנים מאירות** נשים או עד אחד מעידות שילדה ביותר משמונה חדשים מזמן שהלך ממנה בעלה תלוי במח' אם עד אחד נאמן ביבמה ולמעשה המנהג להקל אך אם אין הפסד יעשו חליצה לחשוש לרא"ש וראב"ד שנשים ועד אחד לא נאמנים ואין לחוש שמצריך כרוז לכהונה אם יגיעו שתי עדים שאכן ילדה כיון שלכאורה כל העדים שלה כאן **פת"ש** יתכן שאף לרעק"א הדין כך כי לומר שילדה הוי עבידא לאיגלויי.

ז) **ב"ש** אף שהבעל לא נמצא כאן חוששין שחזר ע"י שם וכדומ' **פנים מאירות ובית מאיר** חלקו שרק בממזר חששו שבא שיש חזקת כשרות על הוולד משא"כ כאן שיש חזקת ולד מעליא שלא בא.

ט) **פנים מאירות** כאן אולי אף הספרדים עושים כרמ"א כיון שהחוש מעיד כמוהו לכן אף אם בעל ספרדי ואשה אשכנזית יכולים לעשות כרמ"א.

י"א) **בית מאיר** לסיכום "ספק אם כלו חדשיו" גמרו ושהה תנשא, גמרו ולא שהה נתארסה לכהן לא תחלוץ, לא גמרו ולא שהה אפי' נתארסה לכהן תחלוץ ותצא, אם לא בדקו אם גמרו אבל שהה תנשא, לא שהה ולא בדקו אם גמרו נתארסה לכהן לא תחלוץ. "שמונה ודאי" והיינו כגון בעל פעם אחת ופירש דאל"כ אפשר שאף מביאות שקודם נידתה, שהה וגמרו תנשא חסר אחד מהם תצא ואם היה לה תאומים והשני מת אחר ל' פטורה, "כלו חדשיו" אפי' לא שהה ולא גמרו תנשא.

י"ג) **לרשד"ם** כל חליצה מספק הוי חליצה פסולה וצריכה לחזור על כל אחין **כל האחרונים** חלקו עליו **ורעק"א** הוסיף בנידון דידיה וכ"ש שכל דין חיזור מדרבנן כו'.

ט"ו) **ב"ש** לנמו"י נאמן רק כשלא הוחזק שאין לו בנים אך הוחזק שאין לו בנים כגון שגדל כאן ומת אין נאמן לרב המגיד נאמן **בית מאיר** הרא"ש כמגיד ומה שכתב מהנמו"י הוא לא מהנמו"י אלא ראב"ד ודעת הרשב"א שאף במוחזק עד אחד כן נאמן משום שהאשה דייקא כו'.

ט"ז) כיון שכל נאמנותו היא משום שיש לו מיגו שיכל לגרש לכן **לשלט"ג** לא נאמן שתנשא לכהן **רמב"ן בית מאיר ועוד** מותרת לכהן **מל"מ** אם הוא אנס וכדומ' שאינו יכול לגרש לכאורה לא נאמן **ברית אברהם** הקשה א"כ הרי כיום כולם לא יכולים לגרש בע"כ ובכ"ז נאמנים.

י"ז) **בית מאיר** הסומך בעיגון על השו"ע לא הפסיד.

כ"א) הרמב"ם בהלכות תרומה פסק שהאם נאמנת על בנה שיאכל תרומה וכאן ליבום לא נתחלקו בשיטתו **לרדב"ז** איירי כאן דקיימא מעלמא **לברית אברהם** איירי

כאן שבעל אסורה לו שעשאה זונה שרק בפרוצה כזאת חוששים **ע"פ רעק"א** כאן ברצון שניהם ושם באונס וכדומ' **חת"ס** שם כיון שהיא נאמנת על עצמה לתרומה נאמנת אף אחריו אך כאן אי אפשר להאמין פנויה זאת להתיר את אשתו לעלמא **ולמעשה הברית אברהם** היקל סברתו רק בעיגון **והחת"ס** לא סמך כלל על התי' כיון שמשמע בשו"ע לא כך וכן דעת **המהרי"ט ועוד**.

כ"ב) **כרם שלמה** היקל ביבם משומד שלא צריכה חליצה **שב יעקב** אם הרב טעה והתיר לינשא מותרת לבעלה כיון שלחולקים על הרמב"ן אין צריך חליצה ולרמב"ם ספק וכאן האיסור לבעל הוא רק מדרבנן לא חוששים ולא צריך גירושין כיון שספק לכן יחלצו אחרי צ"ב יום מהפרישה שיהא ראוי ליבום ואח"כ יחזור ויקדש בלי ברכה **חת"ס** כנ"ל אלא שבנשאת במזיד הדין כנ"ל שמותרת לבעלה אך בצ"ב יום תהיה מחוץ לעיר בעלה וחלק על השב יעקב וסובר שכיון שהוי ספק אם חייבת ביבום א"כ אי אפשר לכופו לגרש וא"כ הוי עד הגירושין אינה עולה ליבום לכן אם אפשר יגרש מרצונו ואין לחוש שעי"ז לא ירצה אותה כיון שעשתה במזיד אך כשאי אפשר תחלוץ בלי גירושין.

כ"ג) **נו"ב** הרמ"א אירי כשלקחה לביתו שאז עכ"פ יש רוב בעלות ממנו אך בלי"ז אף שקשורים מאוד אין נאמנים וכ"ש כשאמר שזה בנו שע"י זה יתירו לו לישא מעוברת כו'.

כ"ד) **בית מאיר** העיקר כט"ז שאף אם עד אחד יודע ממיתתם ואמרה מת בעלי ואח"כ בני נאמנת.

כ"ה) **נו"ב ועוד** אם אין לה צרה לא צריכה לחשוש שמא נשא אשה במדינת הים **פת"ש** אם היה לה צרה אך שהה עמה כאן עשר שנים ולא ילדה ונסעה איתו לכאורה לא שייך בזה רוב נשים יולדות וצ"ע.

סי' קנ"ז

א) **בית מאיר** כאן ממזר לא אירי כשחבושים דהוא לחומרא דלא כבאה"ט וצ"ע מה הדין כשנשאת בחזקת שאין אחים ויש פנויה שהתעברה ואמר חמיה שממנו אם נאמן וכן אם אמר דבריו שלא בדרך עדות וכו' וכשיש אח חוץ מהממזר צריכה לחלוץ להכשר כיון שהוא יכול לייבם ומהממזר הוי חליצה פסולה.

ב) **לב"ש ותשו' מאהבה ועוד** עד מפי עד נאמן **רעק"א** אין מקור וצ"ע אך אעפ"כ בשטר מבי"ד שזה היה בעלה עם קיום עד אחד קרוב מועיל **ולב"ש ועוד** גוי מסל"ת לא מועיל **רעק"א** לכאורה לשיטות שמועיל עד מפי עד הוא הדין גוי וצ"ע.

ג) **שמן רוקח** התיר בקול שיש אח משומד והאח עצמו טוען שהוא גוי עי"ש צדדי ההיתר.

ד) **ב"ש ע"פ שמן רוקח** אם בשעת נישואין היה משומד קטן הוי כאינו משומד ואם בשעת נישואין גדול אף שנשתמד מקטנותו הוי כמשומד גדול קודם נישואין **גאוני בתראי** היה קול שהיבם מת והעדים מעידים ששמעו שמת אף שחוששים שאמרו מחמת הקול כיון שהוא משומד אפשר לצרף להיתר **רדב"ז** יבם משומד ויש עדים שהניחה מעוברת וילדה ולד שגמרו סמניו ומת תוך שלושים אם היבם אינו לפנינו מותרת **פת"ש** היינו שאף אבד זכרו ולא יודעים מקומו כמו שכתוב שם וכבר כתב החכם צבי שאם חכם התיר בצירופים אף שכתוב "ועוד" אפשר להקל רק עם כל צירופין **פנים מאירות** הוסיף שאף שבלפנינו יש ספק ספיקא אם הלכה שבמשומד אין צריך יבום וכן י"א שולד שגמרו סמניו ומת פוטר אך כיון שבשתיהם עיקר הדין להחמיר אין לצרף ודלא כצירוף עד אחד ששם רבו הפוסקים להקל **חת"ס** מה שכתב הבאה"ט בשם רד"ך להקל כשהמשומד אינו לפנינו הוא בציור מסויים ואין להקיש לשם.

ה) **חוט השני** מוכיח ממהר"י וייל שאף בידעה שיש יבם ונישאת אך לא מיחו בה בי"ד לא תצא אך תפרוש מבעלה וחייבת לחלוץ ואינה ככהנת שלא שייך לחלוץ לעולם אך כאן יתכן שיום אחד יסכים לחלוץ אף בחינם אף שכעת מסכים רק עם כסף וכדומ' ובמיחו בה בי"ד ודאי תצא אם אין לה בנים אך ביש בנים לא תצא שכיון שכאן רק מחמירים עליה ואינו מעיקר הדין חוששים ללעז הבנים.

ו) **בית מאיר** ותחלוץ תחת בעלה.

ז) **שב יעקב** דן מה הדין כששאלו המשומד אמר שיש עוד אח ואינו יודע מה איתו.

ח) **בתשב"ץ וגאוני בתראי** פקפקו על קידושי תנאי אך **בגדולי האחרונים** מבואר שהוא בלי פקפוק ועי' **בנו"ב** נוסח הקידושין.

ט) **הב"ש** הסתפק אם צריך תנאי בשעת ביאה **תשו' אחרונים** יתנה בפני עדים קודם ביאה ראשונה ויאמר בפניהם שעל התנאי הזה יהיו כל בעילותיו **ולרעק"א** אף ישבע ע"ד רבים שלא יקדשנה אח"כ ולא יבטל לעולם תנאים אלו שאז חזקה שלא יעבור על שבועתו **לשבות יעקב** אין עושים תנאי זה באח חרש וכדומ' **אך לנחלת שבעה ונו"ב וכן קיבל החת"ס מרבותיו** עושים תנאי אף בחרש ואח שנעלם כו', יבמה לשוק **למרדכי ונמו"י** הוי דבר שבערוה **לנו"ב** כיון שרק לאו אינו דבר שבערוה, והוסיף שלהעיד עד אחד על יבמה אם אין טעם של דייקא קצת או של עבידא לאיגלויי אינו נאמן נגד חזקה, להעיד שהיה תנאי אינו נגד חזקה דאין חזקה כשרואים איש ואשה שהיה קידושין ללא תנאי ואפי' אם נחלוק ע"ז אם מיד אחר הקידושין העידו

מועיל כיון שכבר האמינוהו, ואף שאין עדות שהיה תנאי אף בביאה נאמנת האשה לומר בבריא שהיה תנאי כיון שמפסידה מזה וכדומ' ממילא אין חזקה שהיא עושה לשם קידושין אך סובר שאם אחד מקרובי הבעל חי כיון שכשמעיד שהיה תנאי הותרה בקרוביו הוי דבר שבערוה אך אם כך הרגילות ונודע שכך ירצו לעשות הוי רגליים לדבר שאז מועיל עד אחד אף לדבר שבערוה.

י) **בית מאיר** חלק על הב"ש שאין מקור מהנמו"י ומרש"י ועוד נגד השו"ע **נו"ב** כשיש עד שמעיד שיש אח אם מאמינה לעד אסורה אם לא מאמינה לא רצה לחלוק על הב"ש שלמד בנמו"י שאם יש עד חוששים ולכן לא הורה לא איסור ולא היתר אך כשאין עד פסק כשו"ע, ובציור שספק אם ידע מי אביו ולא אמר על אח וכדומ' מותר ממה נפשך אם ידע הדין כשו"ע ואם לא ידע כיון שע"י זה תאסר לעולם מתירים על סמך הגאונים שהתירו במשומד וכן הורה באסופי שדינו להיתר כשו"ע כאן שאין חזקה ועוד שיש הרי ספק שאביו גוי כו'.

י"א) **מריט"צ** סובר שאם הגיע ממקום אחר אינו נקרא מוחזק שאין אחים ואסורה **שב יעקב** חולק שכיון שאומר שאין לו נאמן ומותרת אלא שאם הגיע עד אחד ויש אומדנות שהוא אחיו אולי הוי יותר מעד אחד ולכן תחלוץ תחת בעלה.

י"ב) **ב"ש שב יעקב** אף הרמ"ה שהחמיר בסי' קנ"ו ז' אם אמר בנישואין שאין לו אחין ובמיתה אמר שיש לו היינו דווקא במוחזק באחים אך בלא מוחזק אין נאמן וכ"ש אם לא היה בשעת מיתה שאז אין סיבה להאמין וכ"ש אם לא אמר זאת בקשר לחליצה שאז אפשר שכוונתו לאחיו מן האם

י"ג) **נו"ב** מסתימת הפוסקים משמע אף שחמותה היתה מעולם במדינת הים.

י"ד) **נמו"י** יצאה מעוברת הוי כקצת הוחזקה ליבום דלא חוששים שהפילה כעין שמא מת לא אמרינן **הנו"ב** הבין בכוונתו שאין כלל חשש שמא הפילה אלא רק שמא תפיל והקשה עליו **פת"ש** חילק שכוונת הנמו"י ששמא הפילה הוא מיעוט דמיעוט ולא עושה המחצה נקיבות לרוב אלא רק בצירוף אינן יולדות.

ט"ו) **שאילת יעב"ץ** דן בנודע שמת הבן ולא ידוע אם קודם אביו או אחריו.

ט"ז) **תשו' מאהבה ועוד** להקל כמהר"ם מלובלין שהאיסור רק בגייסי אהדדי בקירוב דעת וחיבה אך בפחות מזה אפשר להקל בצירוף שדירות ישראל דחוקים.

סי' קנ"ח

א) **לב"ש** כיום שיש חדר"ג אין עד אחד נאמן שמתה אשתו ועי' סי' א' ס"ק י"ד שחלקו עליו.

ב) אומר מת אחי ואחלוץ לה **רשד"ם** נאמן **ח"מ** בסי' י"ז מסופק.

ג) **כנה"ג ועוד** רק הרא"ש מחמיר וא"כ בעיגון ודחק אפשר להקל ואפי' עד מפי עד **נו"ב** הביא הרבה גאונים והרא"ש למעשה היקל וכתב שאף שבעד מפי עד אין הכרח שכולם חולקים הרוצה לעמוד על הרמב"ם שמיקל יש לו על מי לסמוך **מנחת עני** העיד עד אחד שמי שמוחזק כאח אינו אלא ממזר אינו נאמן כיון שלא עבידא לאיגלויי וכן כי ע"פ זה פוסל הבן ואמו וכו'.

סי' קנ"ט

א) **לב"ש** איירי כאן שנישאת ע"פ קול **לבית מאיר ועוד** איירי כאן אף שנישאת ע"פ עד אחד **חת"ס** יבמה שזקוקה ליבם קטן אף שיש כתב מרופאים שתסתכן אם תמתין ליבם שיגדל אין להתיר.

ב) אם עדיין לא גירש ונשאה אחר שחלץ היבם **לב"ש** אין מוציאין **בית מאיר** חלק עליו.

ג) **ללבוש וכנסת יחזקאל** צריכה להתגרש כדי שיהא עולה ליבום **שב יעקב** חולק כמוכח מרמ"א שלא צריך והטעם כי יכול לרצות לייבם ואז כופים לגרש ואפשר שאף ללבוש דווקא בוודאי זקוקה **בית מאיר** הביא עוד שתי תי' **ישועות יעקב** מ"מ נכון לגרשה **חת"ס** מהיות טוב להחמיר בין בודאי בין בספק לגרש.

ה) **רש"ל וט"ז** כרמ"א דלא כב"ח שסובר דהוי כשוגגת.

ו) **רעק"א** וכ"ש במזיד.

ז) **רעק"א** אף שהבה"ג מיקל כשיש לו כבר בנים משני שמותרת לו אחר חליצה וכן דעת הרמ"ה וראב"ן אם כיון שרוב הראשונים החמירו אפי' בשעה"ד לכן אין להקל ורק בהורה לה חכם היה אפשר קצת לסמוך להקל ולרשד"ם יש להקל שבנה כשר אך אם ע"י זה יש כמעט סכנת נפשות לולד כדאי הבה"ג לסמוך עליו בדרבנן כו'.

ח) **מנחת עני** זינתה ונתעברה כשר הדבר להמתין עד אחר ימי עיבור והנקה דאולי אף שאסורה רק מדרבנן הוי אינו עולה ליבום.

ט) **ב"ש** לי"א והוא הנמו"י ה"ה מאנס אשת ישראל אסורה לו **מל"מ** מסתפק אם זה דעת הנמו"י ואף אם סובר כך לא ידעתי מהיכן גזירה זו ואיך יכול לחדש גזירה כזו **חת"ס** מי שירצה להתיר לפי מה שנראה לו לפי הזמן והמקום מי יכול לאסור אך ממני לא תצא הוראה.

י) **קרב"נ** כרמ"א שמותרת לבעלה דלא כב"י וב"ש.

י"ב) **בית מאיר** כיון שרש"ל ונמו"י חלקו על הי"א לכן במקום שיש אח שיחלוץ יחמירו אך אם אין אח כיון שע"י זה תאסר אשתו עליו אין להחמיר להוציא משום

ספק דרבנן אלא"כ מיחו בידו לא לכנוס שאז קונסים אותו ואם יש לאחותה צרה צריכה חליצה מדאורייתא.

י"ג) **הגהות מרדכי** אפי' בשתי אחין כך הדין.

ט"ו) **מנחת עני** זינתה ונתעברה חשש לחלוץ עד אחר עיבורה והנקה אך בנשתדך אחד מהאחים ויהיה הפסד רצה להתיר לחלוץ מיד ובציור שלא רוצה לחלוץ עכשיו ואחד מהאחים רוצה לינשא ויש הפסד התיר אך חשש שאח"כ לא ירצו לחלוץ לכן מותר רק אחרי שבועה חמורה עליו ועל אחין שיחלצו מיד כשתרצה כו' וכן התיר **החת"ס** כשלא רוצה לבוא למקום היבם כי זה רחוק והתרו בה שתבוא ורוצה להשתדך הוי כמורדת ומותר אפ' בלא חשש ביטול פריה ורביה אחרי שישבע או יניח בטחון שיחלוץ בבוא יבמתו כו'.

ט"ז) **בית מאיר** רק במתה ארוסתו חולץ אך בנשא אחות זקוקתו ומתה לי"א בסעי' ה' מותרת הזקוקה לעלמא כשאין אח אלא הוא דאל"כ אין דרכיה דרכי נועם וגם לו מותרת.

סי' קס"א

א) **ישועות יעקב** כב"ש שאם לא רצה לייבם חוזרים לקטן לייבם אף שהגדול רוצה לחלוץ דלא כב"ח.

ב) **חת"ס** אם הגדול במדינה אחרת אף שהוא קרובה וכן באותה מדינה אך רחוק שיכול שיתבטל המצוה יחלוץ הקטן.

ג) **בית יעקב** התחיל הקטן החליצה והגיע הגדול יעצור דכל מקום שהמובחר כאן אף שהשאין מובחר התחיל יעצרו ויעשה המובחר.

סי' קס"ב

א) **בית מאיר** למ"ד שחליצה פסולה חוזרת על כל האחין הדין הוא שכל האחין נאסרים בקרובותיה וכן קודם שחלצו אסורים בקרובותיה ודלא כר"א מבורגיל בתוס' אך למעשה צ"ע אם לא נאמר ספק ספיקא להקל שהרי כל דין חיזור הוא מח'.

סי' קס"ג

א) חלקו היבם עם הספק בנכסי המת וכעת באים לחלוק בנכסי יבם לרש"ל ממה נפשך לוקח הספק את כל מה שלקח היבם מנכסי המת **ולקרב"נ** לא לוקח כיון שנפסק כמ"ד קם דינא וא"כ הוי כאן דין חדש.

סי׳ קס״ד

א) **זכרון יוסף** בין הרמ״א הוא נגד רוב פוסקים ראשונים ולכן בשעה״ד היקל אם יסכימו איתו עוד שני רבנים שיחלוץ לה שוב אחר ג׳ חדשים ולא צריכה חליצה מכל אחים.

ג) **רעק״א** כשאי אפשר לחלוץ כגון שאין לו רגל דינו כאשת כהן, **גר״א** השו״ע סובר שרבא חולק על אביי ולכן אין חילוק ומקילים אפי׳ בפיהק ומת **ריב״ש** היקל בחלה ומת שסובר שכך דעת רבנן **תבואות שור וברית אברהם** החמירו בחלה וסוברים שמה שכתב הרמב״ם שחליצתו דרבנן הוא לשיטתו שספק דאורייתא הוא רק מדרבנן לחומרא וא״כ להלכה שהוא מח׳ צריך להחמיר **רעק״א** בפיהק ומת החמיר ובחלה בשעה״ד ועיגון כגון שאין ליבם רגל כשרואים שעכשיו גמרו סמניו אף שלא בדקו מיד שנולד תולים שהיה משעת לידה, ובחלה מלידה אולי הוי בכלל פיהק אך עכ״פ אם נשאר ליבם חלק מהשוק ויחלצו אפשר לצרף להקל כיון שלא ודאי שהוי בכלל פיהק, פיהק ואכלו ארי מסתבר שהוי כפיהק ומת כיון שהפיהוק מראה על חלישותו וצ״ע.

ד) **גליא מסכת** כתרומת הדשן שמקילים בכהן רק כשלא נתקדשה במזיד **ולבית מאיר** משמע מהפוסקים אף במזיד וצ״ע.

ה) **חוט השני** כל זמן שלא חולץ מפרישין אותה אך כופין לגרש כיון שלא שייך לייבם.

ו) **שו״ת בית שמואל** התיר בלי חליצה כשיש רק יבם קטן ונולד ולד ומצאוהו מת אחר שתי שעות מהלידה ולא ידוע מה היה לפני״כ וכבר הוכר עוברה יותר מו׳ חדשים **גליא מסכת** מחמיר כהנ״ל והיקל כשמת אחר המילה וגמרו סימניו והאשה אומרת שמהטבילה עבר עשר חדשים ויש רק יבם בן שלש שנים **משכנות יעקב** אין להקל כלל בעיגון דרק באשת כהן מצאנו שהקילו ורק בדיעבד ואין לנו אלא מה שהקילו חכמים אלא שבהיה ולד חי 7 או 8 שעות וידעו בבירור שהוכר עוברה לפני ו׳ חדשים אפשר למצוא קצת צד מקום להקל.

ז) **גליא מסכת** הסתפק בכל דין שנאמר ניסת לא תצא מה הדין כשמת בעל זה אם מותרת ומסיק שעכ״פ בהיה בנים ודאי מותר מחשש לעז.

סי׳ קס״ה

א) **פרח שושן** אם היבמה סומא לכו״ע חליצה קודמת דיהיה קטטה כמו שכתב הריב״ש שמי שיש לו כבר אשה לכו״ע עדיף לחלוץ שלא יהיה קטטה.

ב) **נו"ב** חרש לכו"ע מייבם דאף לאבא שאול האיסור הוא לכוין לשם נוי אך לא צריך שיכוין לשם מצוה.

ג) כשאי אפשר לחלוץ **לשב יעקב** לא מתירים לייבם דחושש שהוי אינו עולה לחליצה אך מותר לו לישא אשה כיון שאין בידו לחלוץ **לשבות יעקב** מתירים רק לייבם **כנסת יחזקאל ועוד** מותר שתיהם **בית מאיר** אף כופין לייבם ואפי' כשיש לו כבר אשה שבכה"ג אין חדר"ג וכן יכול אח"כ לגרשה בע"כ דנשא אותה רק ע"ד זה וכך דעת **החת"ס**.

ד) **שב יעקב** כן דעת כמה גאוני ארץ שאין כופין לחלוץ אף למי שיש לו אשה ואפי' לא בהרחקה.

ה) **נו"ב** אף כשהיא קטלנית לא כופין אותו לחלוץ כיון שלא שייך אצלה טענת חוטרא דהרי אף אחר החליצה לא תנשא ובעיקר הדבר למ"ד שמצוות יבום קודמת מותר לייבם קטלנית דשומר מצוה וכו'.

ז) **חכם צבי וב"י** אם האשה לא רוצה לחלוץ ולא איכפת לה לוותר על הנכסים ולהתעגן לא איכפת לן **חת"ס** אף לזוהר שיש מצוה בחליצה הוא לא מצות עשה אלא גמילות חסד עם המת כקדיש ויותר מהדלקת נר ולכן אם אינה רוצה מפני בושה וכדומ' לא גרע מקבורה שאינה חייבת.

ח) **בית מאיר** אפי' כשאפשר לייבם והיבם חולץ שמין לה בגדיה כיון שהולכים אחר המת וממילא דינה כאלמנה ולא אחר היבם שנאמר שהיא כמו גרושה שלא שמין כו'.

ט) **בית מאיר** למעשה לעולם כשיש מותר על המגיע לה יעשו פשרה בין החולץ ליורשים.

י) נתן שטר חליצה ואומר עכשיו שרוצה לייבם **לב"ש ע"פ חת"ס** אם כתב שטר זה קודם מיתת אחיו שאז מדין דאורייתא צריך שבשעת מיתה יעשה איך שרוצה אז אין כופין לחלוץ דלמ"ד מצות יבום קודמת הוי מתנה ע"מ שכתוב בתורה כו' אך אפשר לעשות לו הרחקות **שב יעקב** אפי' שלמעשה לא נשבעין כיון שיש חרם וזה חל אף שלא הוציא בפיו לכן כופין עכ"פ בהרחקות ועדיף לתקן שיחתמו ככתובה או לעשות שטר שמתחייב כסף ורק יפטר אם יחלוץ **חת"ס** אם נשבע אחר ממת אחיו חל כשבועה ואף קודם המיתה רק אם נשבע לחלוץ אין השבועה חלה אך כיון שנשבעים שיעשה בחינם וכו' ממילא השבועה חלה אך יכפו רק בהרחקות וכ"ז כשבאמת נשבע ואפי' בכתב ידו יכול להתחייב אך בלי"ז סובר אי אפשר לכופו כלל

אלא לפשר **בית מאיר** השבועה כל פעם חלה דההתורה תלתה בו אך למעשה אין לכוף כלל אפי' בהרחקות כיון שלרשב"א הוי חליצה מעושה כמו גט שאם נשבע מתירים לו שלא יהא מעושה והועילו בשטר שהחרם יחייב אותו לחלוץ מרצונו **ולשואל בשב יעקב** הועילו בשטר לגבי שחייב במזונותיה כו' **שב יעקב** אם יש לו תביעת ממון אפי' על אבי היבמה יכול לעכב החליצה **שיבת ציון** היה ביניהם דין תורה והלכה למשל שיכפה לחלוץ אם אם מסכים ומבטל מודעה קשה למצוא היתר לחלוץ כיון שעכ"פ הוי כאנסוהו גויים שאף אם כך הדין הוא פסול ואף שעשה השטר הרי כתב בשב יעקב שכשיש ממון ורוצה לקיים דין תורה יכול לעכב וביטול מודעה לא יועיל כיון שיודעים באונסו ועדיין לא סר סיבת האונס.

סימן קס"ו

א) **רדב"ז** היבמה הולכת אחר היבם אפי' מא"י לחו"ל.

ב) אם ליבם ויבמה אין עיר קבוע ודאי הולכת אחריו מדין זקני "עירו", היו מעיר אחרת והלך משם ולא קבע למקום אחר כופין אותו לחזור למקומו היו משתי מקומות ועקר מעירו ואין לו עיר קבוע **לב"ש ברא"ה** מוכרח לבוא לעירה **ולרדב"ז ברא"ה** כופין אותו לחזור לעירו ואותה לבוא לשם **שיבת ציון** כל דין הרא"ה ספק ולכן כתב הרמ"א שלא כופין את האשה אבל אף אותו לא כופין והוסיף שכל דין זה כשיש ויכוח שרק על זה נאמר זקני עירו אך כששתיהם מתרצים אפשר איפה שרוצים דלא כרש"ל.

ד) **בית מאיר** מבואר בסי' קנ"ט ג' שאם זינתה מותרת ליבם, ואם זינתה אחר מאמר מח' ראשונים.

ה) **ברית אברהם** לכאורה אם יש שתי יבמים שיכולים לייבם אי אפשר לעשות מאמר ע"י שליח דחב לאחרים אך דחה שכיון שמדרבנן חייבים מאמר וצריך דעתה אז חייבים להגיע לרצונה והיא רוצה רק אותו.

ו) **שלט"ג רמ"א** צריך עדים על הביאה וכך הסכים הנו"ב והסביר היד המלך שסברתו הוא שעל הצד ששומרת יבם לשוק תופס קידושין וכשמתייבמת הרי לא תופס ולכן כיון שיש כאן נפק"מ לאיסור אשת איש צריך עדים והוסיף שא"כ לרב שלא תופס קידושין בשומרת יבם אז אין צריך עדים וא"כ כאן רק לחומרא וכן אם בא עליה שלא בעדים יש להסתפק אם נאסרה עליו מדין לא יבנה או לא ומשמעות השלט"ג שחולצת ולא מתייבמת **לגר"א** לא צריך עדים אבל ראייתו נגד השלט"ג נדחית ע"פ היד המלך וכו'.

ז) **בית מאיר** אף שבשלט"ג אין מוכרחים דברי הב"ש שאף שקידש צריך ביאה בעדים אך כך משמע בתוס' וכו'.

סי׳ קס״ז

א) **בית מאיר** מת אחר י״ג אף אם נבדק קודם מיתה שאין לו סימנים חוששין שנשרו ואפי׳ ספק נבעלה אינו ס״ס כיון דספק נבעלה לא נחשב ספק ועל סימנים אין ספק בגלל חזקה דרבא.

ב) חלץ אחר י״ג ולא נבדק ובדקוה אח״כ ומצאו שערות עי׳ חו״מ ל״ה א׳.

סי׳ קס״ח

א) **לב״ש** אם יש מנכסי אחיו כדי כתובתה אין חייב להחזיר מנה שחייב לו **קרב״נ** הקשה עליו.

סי׳ קס״ט

א) **הגאון חיד״א** אפשר לעשות שתי חליצות ביום אחד ואין חשש מצוות חבילות ואחר שילכו היבם ויבמה הראשונים ימתינו מעט ויעשו השני.

ב) **שיבת ציון** למעשה אף לכתחילה מספיק ג׳ הדיוטות שיודעים להקרות ולא צריך זקנים דלא כירושלמי.

ג) **מל״מ** היו 4 דיינים ונמצא אחד קרוב או פסול מרש״י משמע שכשר נמו״י מבואר שפסול **ישועות יעקב** היו שתי אחים קטן בן ד׳ וגדול וחלצה מהגדול ונמצא שני דיינים קרובים שני בשני בחד בעל אפשר להקל שתחלוץ רק מהגדול עוד פעם אף שהוי חליצה פסולה ואין צריכה להמתין לקטן.

ד)1 **לב״ש תרוה״ד** לא מועיל שיקבלו עליהם הדין **ישועות יעקב** לרא״ש כל הדינים שהם בחליצה מחמת שדומה לדיני ממונות מועיל שיקבלו עליהם.

ד)2 **כנה״ג** שתוקי ואמו אמרה שמכשר פשיטא רוב כשרים כשר רוב פסולים פסל הרמ״א בתשובה **חת״ס** רוב פסולים אף בשכונת ישראל אם אין הדלתות סגורות פסול והוסיף שאין למנות שתוקי לרבנות דבזיון לתורה אך אם נתנו רשות לא יורידו אך לתת לו סמיכה אפשר ודלא כמשמע בתשו׳ רמ״א אך לא ראוי לתת כיון שיחפה על פסולו ויחלוץ.

ה) **נו״ב וישועות יעקב** הדיינים עצמם לא יקבלו שכר והרביעי וחמישים איני מוחה אם מקבלים ואם הם נותנים לשני ושלישי מעלים עין כיון שאינו מהבעלי דין עצמם ובגדר מוטב יהיו שוגגין.

ו) חמשה לרש"י שתי טעמים א' פרסום שחלוצה ואסורה לכהן ב' פרסום שחלוצה וישאו אותה **ב"ש** נפק"מ גרושה **ישועות יעקב** העיקר כפי' ב' **בית מאיר** לכאורה גרושה ואומרת אי אפשי ב5 מספיק לכו"ע שלש אך למעשה אין משנים כי אולי יש עוד טעם ע"פ הנסתר.

ז) **רש"ל** קבעו מקום ובסוף הלכו למקום אחר מסתפינא שצריך חליצה אחרת.

ח) **מהר"י ברונא** קבעו יום ומקום לחליצה והשתנה היום השתנה גם קביעות המקום, וכשקבעו מקום ולא זמן **לט"ז** לא חל הקביעות דאין ברירה **ישועות יעקב** המקום חל דלא קשור לברירה.

ט) ארוסה שחלצה בלילה שאין לה כתובה **לנו"ב** יש לדון להקל **ישועות יעקב** החמיר דלא פלוג.

י) **ישועות יעקב** אם יש הכרח גדול חולצין אף בערב שבת.

י"א) **לבאה"ט** להחמיר כמהריב"ל שאין אשה וכדומ' נאמנים בשעת מעשה **ב"י גט פשוט ועוד** נאמנין **רשד"ם** מועיל הכרה בכתב **בית מאיר** כשמכירים ע"פ כתב שלמת היה אשה כזאת ויש הכרה על היבם ואין הכרה על האשה בשעה"ד גמור אפשר שיש לסמוך על הר"א שסובר שלא צריך להכיר שזאת אשת המת דבלאו הכי יש מקילים אף דבהכרת האיש אך בציור רגיל אינו כשעת הדחק דיכולה האשה להשאר כאן שלושים יום ותוחזק בשם זה ואין חוששין לשני נשים בשם זה **בית הלל** בשעה"ד אפשר להקל בלי הכרה כלל.

י"ב) **רעק"א** כיון שלכו"ע מדאורייתא צריך שהיבם יהיה גדול וכן אין גנאי לכן צריך שני עדים כשרים **פת"ש** היינו לשתי שערות אך לריבוי שערות שעבידא לאיגלויי מועיל אף באיש בעדות פסולים כשנודעו השנים שהוא בן י"ג.

י"ג) **לשו"ע** צריך למנין השנים עדים כשרים **לריא"ז** אב נאמן **נו"ב** מוכיח שמעיקר הדין עד אחד נאמן כי הרמב"ם כתב דין זה רק לגבי מכות ועונשין וכו' וכתב שאף שאינו כדאי לחלוק אך בכל צד שאפשר מקילים **חת"ס** הוחזקו ע"פ האב שהוא בן י"ג והאב אמר כך שלא בשעת עדות וכדומ' הוי חזקה.

י"ד) **גר"א** גורסים "אם" בדקום.

ט"ו) **נו"ב** התיר בעדות אב על השנים ובצירוף ריבוי שערות שקצתם יש בהם כדי כפיפה דהב"ח היקל כשיש עדים על השנים ויש ריבוי שערות שלא צריך כלל אורך ולט"ז בדעת השו"ע כשיש ריבוי שערות לכוף אף בלי עדות שנים אך כשאין ריבוי צריך ארוכות רוחב אצבע שקורין אמה ולב"ח אם לא עגונה הרבה שנים רק ארוכות הרבה **ישועות יעקב** אף בריבוי צריך לכוף דלא כב"ח **חת"ס** העיד עד שיש גומות

וריבוי שערות ויש עד שבדק שאין כלום אם היה מיד מסתבר שכיון שיודעים השנים הוי תרי ותרי בחזקת היתר דיש חזקה דרבא אך אם אח"ז שיצא בהיתר ויתכן שנשרו ודאי מותר ולא צריך לבדוק גומות דהרי אין אנו בקיאין.

ט"ז) **נו"ב** כשאין ידוע מנין השנים לא מועיל ריבוי גומות כיון שאין כאן חזקה דרבא וכו'.

י"ז) **לב"ח וכרם שלמה** אין אנו בקיאין בבדיקת הגומות **לב"ש** כשיש שערות בקיאין לבדוק שיש גם גומות **נו"ב** כשלא רואים גומות אינו הוכחה כי לא בקיאין ואולי יש אבל כשרואים גומות אף ללא שערות ודאי בקיאין.

י"ח) **מל"מ** לבדוק שגדול אמרינן שאם גדול בקומה אף גדול בשנים אך לבדוק שקטן לא מועיל שנמוך דאולי הוא ננס **ופני משה** חולק וכן משמע במג"א.

כ) **חת"ס** אף נעל שתפור משלש חלקים כשר לכתחילה **זכור לאברהם** עור הסוליה יהיה יותר קשה מגב הרגל, וגב המנעל ורצועות וכו' מבפנים יהיו לא צבועות כדרכ"מ שלא יהיה מעל דמעל ומבחוץ שחורות אך הסוליה ורצועות יהיו לגמרי לא צבועות ויתפור כל המנעל בעור לבן והתפירות מבחוץ דהיינו תחובים מחוץ לבפנים ע"י תפירה וכן הקרסים וכו' הכל מבחוץ והתפירה שבגב המנעל באמצע הפתוח במנעל ימין לצד שמאל ובנעל שמאל לצד ימין ורצועות יתפור בסוף הלולאות והקרסין דהיינו בין סוף האזניים לתחלת גוף המנעל כו'.

כ"א) צורת רגל ימין **לשבות יעקב** שיהיה באלכסון מאצבע גדול עד הקטן לצד ימין **זכור לאברהם** טוב לחוש לדבריו **פחד יצחק** החומרתות בשמאל ולולאות בימין והתפירה הארוכה בימין **מהר"י אבולעפיא** קרסין בצד שמאל.

כ"ב) **לנו"ב** אין כל כך ברור שחליצה בשמאל פסולה וכך גם סובר הראב"ן ולכן צירפו לסניף **רעק"א** למעשה לא לצרף לסניף.

כ"ד) **לב"י** בסדר הגט כשאין עוד אח חולץ בזה אחר זה וכשיש אח חשש שאחר חליצה ראשונה יהיה חליצה פסולה וצריך חליצה מכל האחים לכן יעשו שתיהם יחד **מהר"ם וכל אחרונים** בזה אחר זה כיון שאל"כ שמא תכוין לרגל השניה וכן שיוצא שלנעל אחת חולצת ביד שמאל ותאמר מפורש שרוצה רק מה שבאמת רגלו והשני הוא סתם כו' **נו"ב** כשיש אח יותר קטן אך הוא כבר גדול כן יחושו לב"י ויחלוץ הקטן ולכל הנ"ל חולצים ראשון בימין של כל אדם דלא כגט מקושר שכתב להיפך כו' **גט מקושר** כותב איך מועיל תנאי שיחול איזה שנכון הרי אין תנאי בחליצה ותי' האחרונים או שבתנאי לשעבר כיון שאין צריך משפטי התנאים שיוכלו ע"י שליח לכן אפשר בתנאי או שבתנאי שבינו לבין עצמו אפשר לעשות תנאי **נו"ב** אמר שאיטר ושיקר כדי לגלות ממון המת היקל בג' צירופים א' אין אדם משים עצמו

רשע ב' למ"ד איטר כשר לחלוץ בימין ג' חלצה בשמאל לא ברור לאיסור אך עדיף ששכניו יעכבו אחריו ויוכיחו ששיקר כו' וכן **הישועות יעקב** התיר בכעין זה **רעק"א** בנידון אחד ש4 פעמים הלך בימין תחילה ושתיים בשמאל וחלצו לו בימין ואמר ששיקר רצה להקל מצד אין אדם משים כו' והשיטות שאטר בימין כשר וכן שאין לו אחים והוי בידו ואין חוזר ומגיד **חת"ס** לא צירף השיטות שאיטר בימין כשר דרוב נגדו כו' אך צירף שיטת הששה זרעוני גינה שסובר שאיטר ימין הכוונה שהולך בשמאל וגורר רגל ימין כי אין כח ברגל זה וכן כיון שפעמים הלך בשמאל אם רצה לשקר היה עושה לעולם בימין אך טוב לומר לו שאינה צריכה ואם רוצה לא להכשילה שיחלוץ בחנם כו' **חוט השני** איטר ממש שחלץ בימין אף בשעה"ד אין להקל.

כ"ה) **נו"ב** לא יעשו שלושה חיתוכים מאחוריו מחשש מנעל מרופט וכריכת הרצועות מתחיל מלפניו לאחוריו וכריכה ראשונה לאחורי הרגל כו' **חת"ס** מאחוריו שתי חורים ארוכים קצת שיגיע לצדדים אך בצדדים לא יעשו חורים וכן לא יעשו מאחורה אחד גדול שלא יבוא האויר ויבטל הרצועה כו'.

כ"ו) **לב"ח וכרם שלמה** היינו שתאחז ביד שמאל את בשר שוקו באויר אך לא בעקב שמא תסייע בשמאל **גט מקושר ופת"ש** תחזיק בשמאל בעקב שלא יפול מאליו ותחלוץ בימין שאם יפול לבד ודאי פסול ובסיוע שמאל יש מכשירים כו'.

כ"ח) **תשב"ץ** החולץ בימין אין חשש שרגל שמאל עקומה ואיטר שחולץ בשתיהם צריך ששתיהם יהיו ישרות.

כ"ט) **בית מאיר** אך מחוייב לייבם ואף בזמנינו ואף כשיש לו אשה דלא כשב יעקב.

ל') **רעק"א וחת"ס** בשעה"ד כשנחתך עד האיסתוירא והאיסתוירא קיים אפשר להקל.

ל"א) **ישועות יעקב** כב"ש אם לא ראו הרוק כשר דלא כב"ח.

ל"ג) **שיבת ציון** דן אם חובת הקריאה דאורייתא וכן אם יש לחלק אם המנהג לייבם כו'.

ל"ד) **לראנ"ח** אבל לא יחלוץ דלא יכוין **מהרי"ט** אונן לא יחלוץ דפטור ממצוות **שאילת יעב"ץ** בדיעבד כשר **ברית אברהם** תלוי בסוברים שאונן חייב במה שיתבטל גם אח"כ **חכם צבי** לכאורה כוונה היינו כוונת הקנאה דאם כוונת מצוה איך משומד חולץ **קצוה"ח ובית מאיר** כוונת מצוה ויישבו הקושיה וכו'.

ל"ו) **בית מאיר** יבם שרוצה לייבם ורקקה בפניו מבקשין ממנו שיחלוץ ולא כופין.

ל"ט) **פרח שושן** אף שכאן השו"ע סתם כרמב"ם שלא יחלוץ כיון שבסדר חליצה פסק כראב"ד וכך דעת הרמ"א שאם אין אח אחר או סיבה אחרת יחלוץ.

מ"א) **ישועות יעקב** אם האשה עצמה אמרה לו ע"מ שתתן חל התנאי ואם לא נתקיים חליצתה פסולה.

מ"ב) **לב"ש** בספיקא דדינא יכול לטעון קים לי שיבום קודם וצריך ליתן שכרו **קרב"נ** חלק שהאשה מוחזקת והיא יכולה לומר קים לי.

מ"ג) **ברשב"א** לא הוזכר השלישה **במרדכי** אם נתנה לשליש סתם לא זכה ואם אמרה שיתן לו אחרי החליצה זכה **שו"ת רמ"א** אף בהשלישה יכולה לומר משטה ולא נתנה שיזכה אלא הימוני הימנה לשליש.

מ"ד) **מהר"י מרגליות** לא נהגו לכתוב שטר חליצה כיון שמפורסם **רש"ל** מנהג יפה לכתוב **קרב"נ** לסוברים שבנשוי לא שואלים אם רוצה לא יתנו שטר דהנוסח שם ששאלוהו אם רוצה **בית מאיר** אם מעיר אחרת וכדומ' שלא מפורסם צריך לכו"ע מעשה בי"ד כגרושה דאל"כ מותרת רק ע"י עדים.

סדר חליצה

א) **רעק"א שבות יעקב** דיינים שרואים רק ע"י משקפים כשרים **חת"ס** דיין ששומע רק מקרוב כשר כיון שלכאורה לא צריך שומע ואפי' א"כ אם שומע אפי' בכובד הוי שומע ואינו מום כיון שאם היה כך מתחילתו היה יכול לדבר כו' ואם נקטע חצי פרק מהיד הוי מום כיון שהוא חצי פרק וכן כי לא נולד כך אלא נקטע אך מ"מ י"א שרק מום שבתוך העין פסול ולא שאר מומים וכל הסיבה לפסול מום הוא אטו דייני גט שהוי כדיני נפשות לכן המיקל לא הפסיד.

ב) **קרב"נ** סומא באחת מעיניו בדיעבד כשר **נו"ב** לא סמך להקל אך כשרואה ויש לו עור בעין וכדומ' והסירו הורופא ונשאר קצת רושם ורואה הרוק כשר כשלא מצוי אחרים או שהוא דין קבוע דלא כיש"ש ולא כמהר"ם מינץ שפוסל בכל מום דבגמ' מוכח לא כך.

ג) **ט"ז** לנוהגים שעושים הקביעות מקום בין מנחה למעריב וממתינים לדיינים לא ימתינו לנוספים.

ד) קביעות מקום **למהר"י ברונא** אפשר בלילה **לרש"ל ובית מאיר** צריך ביום.

ה) **כרם שלמה** מותר לקבוע מקום בע"ש בין השמשות דלא גזרו שבות ביה"ש.

ו) **ספר התרומה** לא תאכל כיון שרימונים מרבים רוק **נו"ב** הקשה הרי בגמ' כתוב רק על מי שרואה אחר שאוכל והוא לא אוכל.

ז) **מהרי"ט ע"פ שבות יעקב** טפש אף שפסול לעדות כל שעונה על לאו לאו והן הן כשר לחליצה **למהרי"ט** אם יודע שבחליצה זו נפטרת ממנו אף שאינו בכוונת הלב באותו שעה כשר **קצוה"ח וחכ"צ** חלקו.

ח) **ישועות יעקב** אומר שהוא הגדול ואם נברר יכול להיות שיתבטל החליצה סומכים עליו.

ט) בדיקת איטר **באה"ט** מעבירין לפי תומו לפני הדיינים כמה פעמים ורואים באיזה רגל פותח תחילה וכרש"י שאטר עוקר רגל שמאל תחילה שהוא לא כלל האנשים **נו"ב** איטר רק אם רוב פעמים בשמאל **זכור לאברהם** כשנפל ספק אומרים לו להכות בכותל וכן ע"י עליה וכן בדילוג וכן בלבישת מנעלים **כרם שלמה** יבדקו כשהולך ישר דאל"כ אינו ראיה וטוב שלפני קשירת הנעל דאל"כ לפעמים ע"י הקשירה תש כח הרגל וילך בשמאל כו' **חת"ס** לא בדקו אפשר לסמוך על רוב שהולכים בימין.

י) **רש"ל** כיום שיש חדר"ג לא יאמרו אם תרצה לייבם דמיחזי כחוכא.

י"ב) **בית מאיר** ממשמעות הפוסקים נראה שאף ת"ח יעמוד כיון שנדחה כבודו כבר ע"י הרקיקה.

י"ג) **לב"ש** לומדים מל"עיני" שצריכים הדיינים לראות עכ"פ בחליצה **בית מאיר** הוא רק לחומרא לצאת משמעות פשטות הכתוב.

י"ד) **נו"ב** טעם דחיסת הרגל או שכיון שהדרך לחלוץ ע"י שמגביהים הרגל א"כ צריך שהיא תעשה מעשה זה או שיעשה זאת רגע אחד כי שיגן על הרגל מהקרקע ויקרא שם מנעל או כרא"ש שלא יהא נראה כנשמט מאליו ולכל טעמים אלו אין צריך לדחוס בשעת החליצה דלא כמי שרצה לחלוק ולטעם א' וב' לכאורה תחילת הגבהת הרגל תעשה בימין ורק לרא"ש לכאורה אפשר בשמאל **פת"ש** צ"ע למה לא נוהגין להחמיר להתחיל הגבהה בימין.

ט"ו) **גר"א** זה מנהג שכתוב בזוהר.

ט"ז) **לנמו"י** אין צריך היבם לראות הרוק **ב"ש וב"ח** להחמיר לכתחילה כרמב"ם וראב"ד שצריך לראות **פירוש סדר חליצה** אפשר שלא כשיצא אלא כשלפניו.

י"ז) טעות סופר והמקור בבראשית רבה.

סי' ק"ע

א) **פירוש משניות לרמב"ם** יעשה גט ואח"כ חליצה **בית מאיר** הטעם שאין המצוה אלא ע"ש גומרה רואים שהסוף עיקר ולכן עדיף לגמור במה שהוא מהתורה כו'.

סי׳ קע״א

א) **אמתחת בנימין** דברי הב״ש בס״ק א׳ צ״ע.

סי׳ קע״ב

א) **חת״ס** חלוצה שנשתדכה לכהן ויש סכנה אם לא יתירו לינשא ויש לה סימן אחד איילונית ויודעים ע״פ עדים כשרים ולא נשים והיינו שאין דדים ויותר מעשרים אף שלהחמיר חלצו אפשר להתיר כיון שהוא דרבנן אף שלב״י רק בכל הסימנים לא חל החליצה כו׳.

סי׳ קע״ג

א) **בית מאיר** גירש אשתו בע״מ שלא תנשאי לפלוני ונשאת לאחיו ומת צריכה חליצה כיון שהאיסור חל ע״י תנאים ולא איסור ערוה.

ב) נפלה לפניו חמותו אחר מיתת אשתו **נו״ב ורעק״א** תחלוץ דמח׳ אם הוי מיתה או רק איסור **ולרעק״א** כן הדין אף בבת אשתו אחר מיתת אשתו.

ה) המירה דת אחר מיתת בעלה ונשאת לעכו״ם וחזרה לדת ישראל ונשאה ישראל אסורה עד שתחלוץ אף בעיגון דא״כ אם זנתה בחייו החמיר הרמ״א וכך סוברים הרבה ראשונים ועוד שאפשר שאם זנתה מגוי לא נעשית סוטה.

ו) **מל״מ** הסתפק באשת איש שזנתה ונשאת לבועל ומת אם צריכה חליצה **נמו״י** הסתפק באשת כהן שנאנסה אם צריכה חליצה **ב״ח** צידד שלא צריכה **אמתחת בנימין** הביא ראיה שצריך **בית מאיר** פשוט שצריכה כיון דטומאה נאמרה רק ברצון.

ח) **לב״ש** בחליצה סוטה לא נפטרה צרה **לב״ח ובית מאיר** נפטרה הצרה.

ט) **רדב״ז** אם היבם בעיר ואינו רוצה לחלוץ בחינם או שהלך למדינת הים וכן כשהיבם משומד אפשר להקל כשו״ע **בית מאיר** היקל כשלא נודע מקום היבם או שאר אונס שאי אפשר לחלוץ ויש עיגון.

סי׳ קע״ד

א) **בית מאיר** חליצת אחיו של ראשון הוי חליצה פסולה ולא פוטרת צרתה וצריכה חיזור ושל אחיו של שני הוי חליצה כשרה.

ב) **מל״מ** אחיו של שני אינו ראוי לייבם אטו אחיו של בועל.

סי׳ קע״ז

א) **שבות יעקב** בוגרת שלא הבטיח לה כלום אי אפשר להשביעו ולא לתבוע כלום מדין מחילה אך כשיש כיעור או רגליים לדבר ראוי לקנסו **גאוני בתראי** מפתה שוטה הוי כאונס וכיון שלא שכיח שעדים אז אפשר לחייבו ע״פ אומדנא **מהרי״ק** הבטיח שישאנה אם הבטיח קודם מעשה ודאי פטור דלא אומרים שע״מ כן נבעלה ואף בהבטיח בשעת מעשה כיון שנבעלה שלא ע״י קידושין גילתה דעתה שלא איכפת לה מבושת ופגם ולכן פטור **בית מאיר** חולק שאין כאן מחילה וממילא חייב בבושת ופגם **חת״ס** בתשו׳ אחת משמע כבית מאיר אך בתשו׳ מאוחרת יותר דעתו כמהרי״ק אלא שעכ״פ צריך לשלם כשכר הראוי לאותו פעולה.

ג) **מל״מ** הטעם שלטור ורמב״ם כתובתה מאתיים הוא כי גזה״כ שתהיה ככל הבתולות נו״ב אלא שהוא תחליף לקנס וא״כ בבוגרת או נערה והודאת עצמו שאין קנס חייב רק מנה וכן יכתבו בעולתא דא.

ד) **מל״מ** פיתה אשה האסורה עליו וכנסה נפטר מהקנס ואפי׳ באונס יבמה לשוק וכנסה נוטה לומר שפטור.

ה) **רדב״ז** הודה מעצמו בפיתוי פטור מקנס ומלכנוס ובאונס עדיין חייב לכנוס **פת״ש** אף בהודאה אינו יכול להוציאה לעולם דנאמן על עצמו ומשמעות השו״ע שלא חייב כתובה כיון שאינו יכול להוציאה אף שאין קנס.

ו) **מהר״ם מינץ** אנס בתולה בוגרת ונשאת לו כיון שאין חיוב לישא אותה יש כתובה מנה.

ז) **רדב״ז** אם אחר שאנסה אסר הנאתה לא הועיל וחייב לכנסה אך כופין אותו לרצות אותה ואם לא רצתה כונסה **סמ״ק** כשיש לו כבר אשה ולא יכול לישא את האנוסה מחדר״ג מנדין אותו עד שיתן נדוניה להשיאה להגון לה **פת״ש** צ״ע למה לא הביאוהו הפוסקים.

ט) **רעק״א** הישׁ״ש פסק כי״א שכיון שאם ודאי בא עליה איכא מצוה אז בהול אין איסור אלא שאם היא היתה נדה אז בקול לא יכנוס דהוי כשפחה אך בודאי בא אף בנדה לא דחינן המצוה כו׳.

י״א) **ש״ך חת״ס** אף כשנדה הדין כך וקי״ל כרמ״א שישבע ודלא כב״ח.

י״ב) **ריב״ש** כשתובעת ממנו מזונות בעד בנה אף בודאי בא עליה וטוען שמא באו עליה אחרים פטור משבועה כיון שהתורה האמינה וכן התובע יודע שהנתבע אינו יודע והוסיף **החת״ס** כי לא תוכל לטעון בריא שיודע וכן תובעת לולד ולא מועיל בריא שלה לוולד וכן כיון שכל החיוב רק מדין צדקה **והתשב״ץ** חולק שחייב שבועה **חת״ס** נהגו בתי הדינין להשביעו שאינו יודע בבירור שממנו והוא שכאילו עשאוה

אפוטרופוס לטעון עבור הוולד ודווקא אחרי שנולד ולא קודם **פת"ש** כיון שרק מנהג אז ישביעו רק אם יש רגליים לדבר שבא עליה ולא דיימא מאחרים.

סי' קע"ח

א) **רעק"א** אפי' פירסה נדה אסורה ביחוד דאין היתר לאיסורו.

ב) **בית מאיר** אין מועיל תפיסה דכיון שאסורה עליו הפסידה ומוציאין מידה.

ג) **יד המלך** בזמנינו שהקינוי וסתירה רק לאיסור אם קינא לשחוף ונסתרה עמו כיון שוודאי לא נבעלה מותרת לבעלה וצ"ע.

ד) **לרמב"ם** קטן היינו פחות מבן תשע **לרש"י ותוס'** פחות מי"ג.

ה) **משכנות יעקב** האריך בראיות לשיטת הרמב"ם.

ז) **מקום שמואל** שוטה שיש לה תאוה הוי כרצון ונאסרת לכו"ע **בינת אדם** חלק והיקל עכ"פ בספק **מל"מ** כקטנה **רעק"א** שוטה לכו"ע אונס חרשת כקטנה **בית מאיר** שוטה וקטנה שאינה בת חינוך לכו"ע אונס **ברית אברהם** שוטה וקטנה שאין בה דעת לבעול לכו"ע אונס והוסיף שהמבוהלים ונחפזים אף שלעדות הם שוטים לאישות הם כפיקחים.

ח) **ב"ש** זינתה ברצון להציל נפשות נאסרה **בית מאיר** אנסוה להביא עליה ערוה אף שהדין שתהרג ואל תעבור כיון שלא כולם יודעים הוי כשוגגת וודאי אין כאן כוונת מעילה.

ט) **רעק"א ועוד** אומרת מותר מפסידה כתובתה.

י) **נו"ב** דברי השב יעקב שגוי מסל"ת נאמן להחמיר תמוהים, אומרת שלא פצעה את הבועל כי חשבה שאסור לה לחבול בו כי הוא סבא שלה הוי אונס דלא גרע ממה שכתב הרמב"ם שאם לא ידעה שצריכה לצעוק הוי אונס וכ"ש כאן שכנראה היה מחזיר וכדומ', וכן כשאומרת שנבעלה ובאונס אם כלל לא ידוע שנבעלה נאמנת שאף היחוד היה באונס ונראה שאפי' ידוע אבל לא על אותה פעם שטוענת שנבעלה נאמנת לכו"ע שהיה אונס **והוסיף** שהרא"ש כתב שבאומרת משהו ומוסיפה שבאונס כיון שלא בבי"ד לא נאמנת דאין מיגו הוא דווקא בממון אך באיסור אינו כך.

י"א) **נו"ב** קלא דלא פסיק חמור יותר מעדי יחוד **ברית אברהם** אך אפשר שבכל זאת נאמנת לומר נאנסתי במיגו כיון שכל מה שנאסרת הוא מחמת שרוב ברצון ורוב זה הוא מדרבנן וא"כ ממילא יועיל מיגו.

י"ב) **נו"ב** אף שמבואר באוסרים שאסרו אף אם אין עדים על היחוד היינו כשיש צד שיבואו עדי יחוד אז צריך להמתין אך כשאין צד שיבואו מותרת לכו"ע וכן אם היה עדים פסולים מחמת גזה"כ אז אינה נאמנת במיגו.

י"ג) **נו"ב** הדבר צריך תלמוד אם כשלא ראו כשיעור סתירה אם נאסרת.

י"ד)1 **מל"מ ועוד** היינו כדי סתירה של אחד וכשקנא לאחד ודאי אם יהיו שניים אינו סתירה ורק כשקינה משתיהם הוי סתירה כו'.

י"ד)2 **חת"ס** אמר לה שלא תניח לו להכנס לא הוי קינוי כיון שמשמע אף שלא במקום סתר והוי כאל תדברי וכן כשאמר לה שלא תשכב לבד בלי זקנה ואף שבנה הקטן נמצא אינו קינוי כיון שמי יכריחנה לקחת זקינה כיון שלא קינא מכולם ובנה משמרתה והרי לא קנא מבנה וגם לא שייך לקנות לקטן ועוד שכל שיושבת במקומה ובא בגבולה אינה סתירה דאולי צעקה עליו וגירשה מביתה ואפשר שאף לשון לא תתיחדי לא הוי קינוי כיון שאסר עליה רק כשהפתח סגור וסתירה הוא אף בפתוח **פת"ש** צ"ע מנא ליה.

ט"ו) **פת"ש** ע"פ המובא בשו"ע כאן הוא רק דין לכתחילה ואולי ראוי לחוש כדברי הרשב"א שמצוה לגרשה אך קשה שסתר השו"ע עצמו בסי' קט"ו אלא שלרמב"ם לא קשה דאוסר בשתיהם אלא שנפטר מכתובה רק בעדים אך בשו"ע כאן מפורש שמותרת וצ"ע, כפיה ודאי שאין כי מח' וכן אף בראה שזינתה יש פוסקים שלא כופין **בית דוד** אמר לה ראי שלא תשארי לבד שלא תניחי לאחיך לצאת התיר מכמה טעמים כלקמן אלא שלשיטתו פשוט שבינו לבינה נאסרת ואין לצרף אפ' לסניף אלא שהיקל א' כל שאומר בדרך זהירות להרחיקה מאיסור יחוד אין כאן קינוי ב' אין קינוי ליותר משני אנשים דכשיש שלשה יתפרסם ג' צריך שיראו שיעור סתירה ואף לסוברים שהסתפקו כאן שרק לא יצאה ממקומה אין חשש ד' כששומר קרוב יוצא ונכנס הוא יותר מפתח פתוח ואינו סתירה כי כל האיסור מצד רגליים לדבר ולכן כאן שאין בידה לכפות על אחיה לא לצאת והיא שמרה על החולה אז מה היתה צריכה לעשות וכן כשהיתה בחדר ולא יצאה אולי לא שמה לב שהשומר יצא ולכן אין כאן רגליים.

ט"ז) הוא לשון הגמ'.

י"ז) **סמ"ק** אם היא תכחיש הקינוי והוא יודע שקינה כשיש חדר"ג אסורה עליו ולא יכול לגרשה.

י"ט) **מהר"ר טבלי** ראה שזינתה לכו"ע מותרת דאל"כ בטל חדר"ג **תשו' רמ"א** כדין נאמנות עד **נו"ב** תשו' רמ"א היקל רק בצירופים אך מעיקר הדין אסורה עליו ולמה נחשוד שאומר שראה ויגרשה בע"כ ויעבור על חדר"ג וכו'.

כ) **מהר"י הלוי** אם חוזר בו נאמן ששיקר ואין מנדין וזה הפירוש אינו נאמן שיכול לחזור אף בלי אמתלא ואין חייב לגרש ורק אם עומד בדבריו אכן נאמן ונאסרה עליו ואז מנדין והיינו נידוי בספק שאם שיקר יש נידוי **ברית אברהם** הסכים עם הדין אך חלק שפי' הרמ"א אינו נאמן היינו אין נאמן שאכן חושב כך ומנדין אך ודאי אסורה עליו ולי"א נאמן שלא סתם אסרה עליו ואין מנדין אך סובר שהנידוי בתורת ודאי ולציור שחוזר בו.

כ"א) **נו"ב** האריך שדעה שלישית קשה מאוד ומסתבר שאין ע"ז חדר"ג כו' וסובר שמנדין לשיטה א' היינו כשאמרה שזינתה וחזרה בה עם אמתלא ואחרי שחזרה אומר שמאמין למה שאמרה בתחילה כו' **רעק"א** שיטה שלישית היינו באומר שראה שכל אחד יעשה כן ולא בעד אחד ובראה סימני כיעור והודית וחוזרת בה נאסרת עליו כיון שכאן היא התחילה אין חשש עיניו נתן ולכו"ע נאמן והוי עליו חתיכה דאיסורא וכן היכא שילדה שלא בזמנה ויש ריבוי עדיות שנתייחדה והוי עכ"פ עוברת על דת שיכול לגרשה בע"כ א"כ לא שייך עיניו נתן ולכו"ע נאמן אף בזה"ז **חת"ס** כשאמרה דרך וידוי שזינתה אם נטתה למות דלא שייך עיניה כו' נאמנת כחוות יאיר ובחייה אינה נאמנת דמערמת כנו"ב אלא שאם מאמין לכו"ע נאמן ואין מנדין וחייב להוציאה כי אין היא הגורם להאמין אלא כך הלב נוטה ובועל שאמר בוידוי נאמן כי מסתבר להאמין וא"כ הוי כמאמין כבי תרי ואם אומרת שברצון אף שאומרת שלא היתה הכנסת עטרה לא נאמנת **חת"ס** לכאורה בראה שזינתה דעת הרמ"א שלכו"ע אינו נאמן בזמנינו וכ"ש כשיש קטטה אלא שחשש למהרש"ל שלא סמך על שתי היתרים אלו אך כשנראה ששקר לכו"ע אינו נאמן וחייב בשאר וכסות אך עונה אומרים אם נכון כמו שאמרת תתבטל מעונה ואם מסכים מוטב ואם מעדיפה להתגרש משביעים שאכן כך ומזהירים שע"י כך יהיה ביטול חדר"ג ויש עליו חרם ומגרש כו'.

כ"ב) **ברית אברהם** קטטה היינו עד כדי שהוחזק כפרן **חת"ס** פשטות אף בלי"ז אלא שמחדש תחבולות להוציא אשתו וצ"ע לדינא.

כ"ג) גירשה מחמת כן ורוצה להחזירה עי' קט"ו ס"ק ל"ו.

כ"ד) **גבעת שאול** מספיק אמתלא של כעס **חת"ס** אם היה עד כדי שתבעה גט נאמן שמחמת כעס דכך מסתבר אך בפחות מזה נאמן רק אם יאמר שכעס עד כדי שהסכימה דעתו לגרשה דאל"כ לא היה אומר דבר שתיאסר עליו לעולם.

כ"ה) **פת"ש** בלי שני עדים היינו הסתירה ולא הקינוי.

כ"ו) **נו"ב וחת"ס** כשהבעל נמצא ואין מקנא אין קינוי בי"ד כלום דהם רק שלוחי הבעל ואפי' ענה בע"כ אמן על הפסק מסתבר שמוחל **ונו"ב** הסתפק אפי' בחרש וכדומ' שאומר אח"כ שלא נוח לו בקינוי אם הוי קינוי, ולענין אם בי"ד יכולים לשלוח

שליח לקינוי **לחת"ס** אפשר **לנו"ב** הבעל עצמו ספק אם יכול לשלוח שליח כיון שחב לאחריני אך הבי"ד ודאי לא יכולים דהוו שלוחים של הבעל ואין שליח עושה שליח ומה שעוזר אמירת בי"ד מתורת שליחות של הבעל הוא כי הם שלוחי דרחמנא.

כ"ז) **תפארת ישראל** בקינוי וסתירה אין כופין להוציא ובעד טומאה אחד כופין וכן כתב רבינו ירוחם אך **הב"ש** בסי' י"א כתב שאינו יודע מנא ליה חילוק זה ולכן מקשה כאן מאי נפק"מ כו'.

ל"א) **מהר"א ששון** הסתפק בבועל שני אם נאסרת לו כיון שכבר אסורה **שבות יעקב ועוד** חלקו עליו ע"פ ראיה **מו"ה יצחק הלוי** צירפו לסניף ותי' הקושיה שעל דבריו והביא משם ראיה לשיטתו.

ל"ב) זינתה עם קטן יותר מבן 9 **לפת"ש** אסורה **ברית יעקב** ספק כיון שאולי דומה לגוי אף שאח"כ תהיה מותרת לו כיון שלאו בר הזהרת איסור כו' אך לא מטעם אונס דאף אם הוא אנוס והיא מזידה נאסרה עליו.

ל"ג) **לרעק"א** יש ראיה מתוס' לשיטה זו **ולפת"ש** צ"ע ראייתו דהוא רק לשיטת תוס' וכו'.

ל"ד) **פרישה** היינו שיאמר אל תסתרי עם שום איש ולא יזכיר שם או שיאמר בפירוש שלא ע"מ לאסור אותך עלי אלא שתזהרי מן הכיעור כו' **פת"ש** ללשון ראשון ברש"י כל שידוע שלא מקנה לביאה מספיק אף שלא אומר בפירוש אלא שללשון שני צריך וכו' **מל"מ** כיון שצריך קינוי בדבר האוסרה אז אם אמר אל תסתרי עם פלוני שמא יאנוס אותך לא הוי קינוי ומותרת.א